ถอดบทเรียน
เกษตรกรและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ถอดบทเรียน
เกษตรกรและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำนำ

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 เห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ปี 2560 - 2564 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ **"ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล"** โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มพื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพิ่มสัดส่วนตลาดเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ รวมทั้งยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านพัฒนาสู่การรับรองตามมาตรฐาน ที่ผ่านมาการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยได้มีการขับเคลื่อนมาเป็นลำดับ มีเกษตรกรที่มุ่งมั่นทำเกษตรอินทรีย์ทั้งที่เริ่มด้วยตนเองและได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จเป็นที่ประจักษ์ และดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องกระจายอยู่ในทุกภูมิภาค ทั้งรายเดี่ยวและมีการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย จนเกิดความเข้มแข็งทั้งด้านการผลิตและการตลาดสามารถเป็นตัวอย่างให้กับผู้ที่สนใจอยากทำการเกษตรแบบอินทรีย์ รวมทั้งผู้ที่ได้ลงมือทำเกษตรอินทรีย์แล้ว

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในการเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ได้ลงมือปฏิบัติจริงจนประสบความสำเร็จ จึงได้ทำการศึกษาถอดบทเรียนเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ และผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ โดยได้สัมภาษณ์ถึงแนวคิด จุดเริ่มต้นที่ทำให้สนใจ และหันมาทำเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนปัญหาอุปสรรค แนวทางแก้ไข รวมทั้งการรวมกลุ่มเป็นผู้ประกอบการเพื่อเชื่อมโยงการตลาดทั้งในและต่างประเทศ เพื่อเป็นตัวอย่างสำหรับผู้สนใจในการทำเกษตรอินทรีย์ได้ศึกษา และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในแปลงของตนเอง และเป็นแรงบันดาลใจให้แก่ผู้เริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์ ได้มีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้ไปสู่ความสำเร็จเหมือนกับเกษตรกรตัวอย่างที่ได้นำเสนอในเอกสารฉบับนี้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ขอขอบคุณเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์และผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้ให้ข้อมูลเพื่อประกอบการจัดทำเอกสารถอดบทเรียนการทำเกษตรอินทรีย์มา ณ โอกาสนี้

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร
กันยายน 2560

สารบัญ

หน้า

คำนำ ก

สารบัญ ข

ส่วนที่ 1 เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์

นายโกศล สว่างศรี 3

นางทัศนีย์ สุริยา 5

นายเจริญ ยกคำจู 7

นายชนะ ไชยชนะ 9

นายกาจ ปัญญาหล้า 12

นางสาวชฎาภรณ์ คงเพชรศักดิ์ 14

นางคำพรรณ์ น้อยคำมี 16

นางศรีไพร คำมา 18

นางสมบัติ ริดจูงพืช 20

นายรังสันต์ เภารอด 22

นายพสิษฐ์ สุขเกษม 24

นางวสุกาญจน์ นุชทรัพย์สุภากุล 26

นายพรชัย คงพิรุณ 28

นางสาวถนอมชัย ศิริณกร 30

นางนิ่มอนงค์ แก้วไพศาล 32

นายเหล่ง ศรีสุโน 34

นายทูลลา แพงคำฮัก 36

นายธีระ ดวงลำพันธ์ 38

นางสาวสัญญา กำทองดี 40

นางดวงสมร ไชยปัญญา 42

นางนันตา ทองสะอาด 44

นางสุขบัณ พันเพ็ชร 46

นายคำตัน สายรัตน์ 48

นายประดิษฐ์ ศิริธรรมจักร 50

หน้า

นายสมควร พันธัง 52
นายอ่อนสี เทศสนั่น 54
นายอำนาจ จันทร์สอง 56
นายนักสิทธิ์ อุ่นจิตร 58
นายสามัญ บุญย้อย 61
นายรัฐไท พงษ์ศักดิ์ 63
นายโกมินทร์ สินทวีทรัพย์ 65
นายไพบูลย์ สลักฤทัย 67
นางศิวพร เอี่ยมจิตกุศล 69
นางสมหมาย หนูแดง 71
นายโสรส ไตรอุดม 73
นางรัตนา ภัคโชตานนท์ 75
นายเชาว์วัช หนูทอง 77
นายชนะศึก ทองประสม 79
นายจำแลง จันเอียด 81
นางทิวาพร ศรีวรกุล 83
นายพัฒน์พงษ์ มงคลกาญจนคุณ 86
นางมุขดา เอี่ยมเจริญ 88
นางวราภรณ์ กานต์พีรยศ 90
นายวรรณัฏฐ์ บัวชื่น 93
นางสาวพิณทิพย์ ทองศรี 95
นายวิโส พรหมเดช 97
นายพงษ์ศักดิ์ ชูจันทร์ 99
นายประจวบ เพชรบรรจบ 101
นางอาภรณ์ ธัญญพาณิชย์ 103
นางมาลี พันธ์วงศ์ 105
นางฟอง คงนุรัตน์ 106

หน้า

ส่วนที่ 2 ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์

ดร.ตะวัน ห่างสูงเนิน 111
นางณัฐกานต์ วรรณทัศน์ 113
นายฐิติภัทร์ สุขเกษม 115
นางสาวนงค์ลักษณ์ อัศวสกุลชัย 118
นายศักดิ์ดา ศรีมณีรัตน์ 120
นายเริ่ม ชูรัตน์ 122
นายมั่น สามสี 124
นางสุมณฑา เหล่าชัย 126
นางสาวส้มป่อย จันทร์แสง 128
นายพุทธไนย ตันมณี 131
นายเจษฐ์ นิ่มสุวรรณ 133
นายวิรัตน์ มุกดา 135
นายสฤษดิ์ โชติช่วง 138
นางสายสุนีย์ เกื้อแก้ว 140
นายวุฒิชัย ผอมทอง 142

ส่วนที่ 1

เกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์

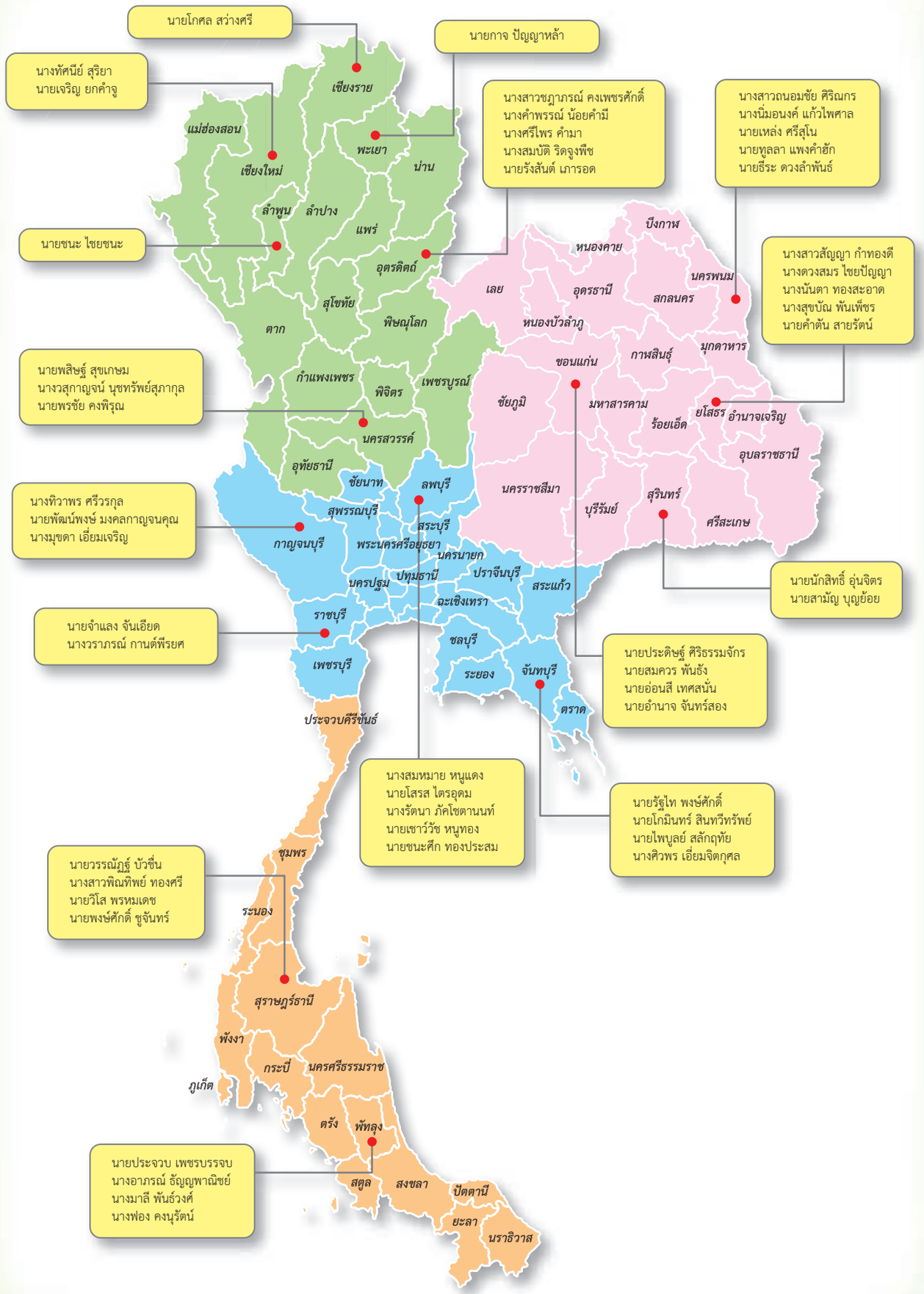
นายโกศล สว่างศรี
นางทัศนีย์ สุริยา
นายเจริญ ยกคำจู
นายกาจ ปัญญาหล้า
นางสาวชฎาภรณ์ คงเพชรศักดิ์
นางคำพรรณ์ น้อยคำมี
นางศรีไพร คำมา
นางสมบัติ ริดจูงพืช
นายรังสันต์ เภารอด
นางสาวฉนอมชัย ศิรินกร
นางนิมอนงค์ แก้วไพศาล
นายเหล่ง ศรีสุโน
นายทูลลา แพงคำฮัก
นายธีระ ดวงลำพันธ์
นายชนะ ไชยชนะ
นางสาวสัญญา กำทองดี
นางดวงสมร ไชยปัญญา
นางนันตา ทองสะอาด
นางสุขบัณ พันเพ็ชร
นายคำตัน สายรัตน์
นายพิษฐ์ สุขเกษม
นางวสุกาญจน์ นุชทรัพย์สุภากุล
นายพรชัย คงพิรุณ
นางทิวาพร ศรีวรกุล
นายพัฒน์พงษ์ มงคลกาญจนคุณ
นางมุขดา เอี่ยมเจริญ
นายนักสิทธิ์ อุ่นจิตร
นายสามัญ บุญย้อย
นายจำแลง จันเอียด
นางวราภรณ์ กานต์พีรยศ
นายประดิษฐ์ ศิริธรรมจักร
นายสมควร พันธัง
นายอ่อนสี เทศสนั่น
นายอำนาจ จันทร์สอง
นางสมหมาย หนูแดง
นายโสรส ไตรอุดม
นางรัตนา ภัคโชตานนท์
นายเชาว์วัช หนูทอง
นายชนะศึก ทองประสม
นายรัฐไท พงษ์ศักดิ์
นายไกมินทร์ สินทวีทรัพย์
นายไพบูลย์ สลักฤทัย
นางศิวพร เอี่ยมจิตกุศล
นายวรรณัฏฐ์ บัวชื่น
นางสาวพิณทิพย์ ทองศรี
นายวิโส พรหมเดช
นายพงษ์ศักดิ์ ชูจันทร์
นายประจวบ เพชรบรรจบ
นางอาภรณ์ ธัญญพาณิชย์
นางมาลี พันธ์วงศ์
นางฟอง คงนุรัตน์
เชียงราย
แม่ฮ่องสอน
เชียงใหม่
พะเยา
น่าน
ลำพูน
ลำปาง
แพร่
อุตรดิตถ์
สุโขทัย
ตาก
พิษณุโลก
กำแพงเพชร
พิจิตร
เพชรบูรณ์
นครสวรรค์
อุทัยธานี
ชัยนาท
ลพบุรี
สุพรรณบุรี
สระบุรี
กาญจนบุรี
พระนครศรีอยุธยา
นครนายก
ปทุมธานี
ปราจีนบุรี
นครปฐม
สระแก้ว
ฉะเชิงเทรา
ราชบุรี
ชลบุรี
เพชรบุรี
ระยอง
จันทบุรี
ตราด
ประจวบคีรีขันธ์
ชุมพร
ระนอง
สุราษฎร์ธานี
พังงา
กระบี่
นครศรีธรรมราช
ภูเก็ต
ตรัง
พัทลุง
สตูล
สงขลา
ปัตตานี
ยะลา
นราธิวาส
บึงกาฬ
หนองคาย
เลย
อุดรธานี
นครพนม
สกลนคร
หนองบัวลำภู
ขอนแก่น
กาฬสินธุ์
มุกดาหาร
ชัยภูมิ
มหาสารคาม
ร้อยเอ็ด
ยโสธร
อำนาจเจริญ
อุบลราชธานี
นครราชสีมา
บุรีรัมย์
สุรินทร์
ศรีสะเกษ

นายโกศล สว่างศรี

ที่อยู่ : บ้านเลขที่ 188 ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : 08 0845 7118
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวกล้องอินทรีย์เพื่อสุขภาพตรา “ตาจุก”

วิศวกรชาวนาอินทรีย์

จากอาชีพวิศวกรไฟฟ้าที่เคยรับเงินเดือนประจำใช้ชีวิตในเมืองหลวง ได้หันหลังให้กับอาชีพวิศวกร เดินทางกลับบ้านเดิมที่เชียงราย เพื่อมาดูแลพ่อแม่ พร้อมกับผันตัวเป็นเกษตรกรทำนาอินทรีย์เต็มตัว โดยมีแนวคิด **“การทำเกษตรอินทรีย์ต้องไม่หยุดนิ่ง แต่ต้องเรียนรู้และปรับตัวเพื่อให้เข้ากับยุคของโลกที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยเน้นพัฒนาการผลิต การแปรรูป การตลาด และขับเคลื่อนด้วยกลุ่มซึ่งไม่ได้เอาตัวรอดเพียงคนเดียว”**

คิดได้คิดดีต้องมุ่งสู่อินทรีย์

ปี 2550 เมื่อตัดสินใจกลับบ้านมาทำนาโจทย์ข้อใหญ่ คือ จะทำอย่างไรกับที่นาจำนวน 50 ไร่ ที่บรรพบุรุษได้ทิ้งไว้ให้ ปีแรกก็ลงมือทำนาทันที พอขายข้าวได้ผลตอบแทนน้อยมาก จึงเริ่มหาหนทางใหม่ โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มนอกเหนือการจากขายข้าวเปลือก ความคิดเรื่องอินทรีย์จึงเข้ามาโดยเฉพาะเรื่องราคาที่จะดีกว่าการผลิตโดยใช้สารเคมี

ปี 2553 จึงเริ่มปรับเปลี่ยนจากการผลิตข้าวโดยใช้สารเคมี เป็นข้าวปลอดภัยใช้เวลา 2 ปี จนมาเป็นอินทรีย์ในที่สุด และเริ่มชักชวนญาติและเพื่อนบ้านมาทำนาอินทรีย์ด้วยกัน ทั้งในด้านการผลิตและตลาด โดยได้ขอคำแนะนำจากสำนักงานเกษตรอำเภอเวียงป่าเป้า และศูนย์วิจัยข้าวจังหวัดเชียงราย ทำการผลิตข้าวหอมมะลิ ข้าวสุขภาพสีต่าง ๆ ที่มีราคาแตกต่างจากข้าวทั่วไป ผลิตได้แต่แล้วก็ไม่มีตลาดและผู้บริโภคข้าวอินทรีย์ยังมีน้อย ขายได้เพียงในระดับหมู่บ้าน และผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ก็เริ่มมีมากขึ้นในอีกหลายจังหวัด ต่อมาปี 2554 เริ่มทำการตลาดข้าวคุณภาพ ผลิตข้าวสีดำ สีแดง และสีเหล็ก มีการรวมกลุ่มเป็น**วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวกล้องอินทรีย์เพื่อสุขภาพตรา “ตาจุก”** พร้อมกับทำปัจจัยการผลิตอินทรีย์ อาทิ ปุ๋ยหมักจากตอซังน้ำหมักชีวภาพ ปุ๋ยจากมูลไส้เดือน การใช้เชื้อไตรโคเดอร์มาป้องกันเชื้อรา และเชื้อบิวเวอเรียป้องกันแมลง

ทำนาอินทรีย์แบบสบาย ๆ

อาศัยประสบการณ์จากการเป็นวิศวกร จึงนำเทคโนโลยีเครื่องจักรต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการผลิตและแปรรูป ทำให้ง่ายต่อการจัดการ รวมทั้งไม่ต้องพึ่งพาแรงงานที่เริ่มขาดแคลนและค่าแรงงานที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ บนที่นาจำนวน 50 ไร่ จึงใช้เพียงแรงงานตนเองและแรงงานจ้างประจำอีก 1 คน นอกนั้นเป็นการใช้เครื่องจักรต่าง ๆ โดยมีรถไถ รถปลูกข้าว เครื่องเพาะกล้า เตาอบข้าวเปลือก เครื่องสีข้าว เครื่องแยกข้าวเปลือก เครื่องร่อนทำความสะอาดข้าว และเครื่องบรรจุข้าวสุญญากาศ

เมล็ดพันธุ์ข้าวที่ใช้ในการปลูกข้าวอินทรีย์ ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวสันป่าตอง โดยจะเป็นคนรวบรวมพันธุ์ข้าวจากสมาชิกในกลุ่มแล้วคัดเลือกพันธุ์เก็บไว้ เพื่อเป็นการป้องกันข้าวปลอมปน เมื่อถึงฤดูกาลเพาะปลูก สมาชิกจะมายืมพันธุ์ข้าว เมื่อขายผลผลิตได้ก็จะหักค่าพันธุ์คืนจากสมาชิก ส่วนข้าวหอมมะลิที่ซื้อจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวเชียงราย จะเอามาล้างด้วยน้ำ 2-3 ครั้ง ใช้ปลูกและเก็บเมล็ดพันธุ์ประมาณ 2 รอบ จึงจะซื้อใหม่ ได้ผลผลิตข้าวทั้งนาปีและนาปรัง ไร่ละประมาณ 1 ตัน (ระดับความชื้น 20-22%) ที่ผ่านมาพบว่าปริมาณผลผลิตข้าวที่ได้จากการผลิตแบบอินทรีย์และการผลิตแบบใช้สารเคมี ไม่มีความแตกต่างกัน แปลงนาอินทรีย์มีการทำแนวกันชน 2 ชั้น ชั้นแรกเป็นแนวดินประมาณ 1.50 เมตร และชั้นที่สองเป็นคูน้ำประมาณ 1.50 เมตร การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะเกี่ยวข้าวในระยะพลับพลึง ทำให้ข้าวสวย มีน้ำหนัก นำไปแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม

การจัดการกลุ่มแบบพอใจทุกฝ่าย

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผลิตข้าวกล้องอินทรีย์เพื่อสุขภาพ มีสมาชิกจำนวน 13 คน พื้นที่ประมาณ 200-250 ไร่ โดยไม่ต้องการขยายพื้นที่มากกว่านี้ เพราะต้องการให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพสินค้า คุณโกศลจะเข้ามาช่วยดูแลกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่องในทุกกระบวนการ นอกจากนี้สมาชิกภายในกลุ่มก็จะช่วยดูแลกันเองด้วย ซึ่งถือเป็นภาระหน้าที่ของสมาชิกทุกคนที่ต้องร่วมกันรับผิดชอบ การมีเครือข่ายกลุ่มที่ดีทำให้ข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ส่งออกไม่เคยถูกตีกลับจากลูกค้า เป็นการยืนยันได้ถึงความซื่อสัตย์ และกระบวนการกลุ่มที่เข้มแข็ง

ตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ

ผลผลิตข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม ส่งออกไปจำหน่ายตลาดต่างประเทศถึงร้อยละ 80 จึงต้องทำให้ได้มาตรฐานตามประเทศคู่ค้า โดยในปี 2558 ได้ขอรับการรับรองมาตรฐาน IFOAM และมาตรฐาน EU รวมทั้งได้ตราสัญลักษณ์ฮาลาล ประเทศที่ส่งออกมีทั้งสหรัฐอเมริกา ประเทศแถบยุโรป และตะวันออกกลาง โดยนำเสนอสินค้าผ่านเว็บไซต์เมื่อมีลูกค้าที่สนใจติดต่อกลับมา จะส่งสินค้าตัวอย่างให้ดูเป็นการสร้างความมั่นใจแก่ลูกค้า ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 14 และร้อยละ 6 จำหน่ายตลาดในเชียงใหม่ และตลาดในกรุงเทพตามลำดับ

ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์บรรจุถุง

จิตสดใส ร่างกายแข็งแรงด้วยเกษตรอินทรีย์

สิ่งที่ได้จากการทำนาอินทรีย์ สามารถสร้างความมั่นใจให้กับตนเองในแนวทางดังกล่าว เพราะเกิดจากความรู้สึกภายในที่อยากเปลี่ยนแปลง คิดก่อนทำ ไม่มุ่งตามกระแส ทำแล้วเกิดความสุขและเผื่อแผ่ความสุขแก่ทุกคน เผยแพร่ความรู้แก่เพื่อนเกษตรกร ช่วยกันใช้องค์ความรู้ที่ได้มาในการผลิตอาหารดี ๆ ให้กับผู้บริโภค และอยู่ในสิ่งแวดล้อมดี ๆ ทำให้โลกใบนี้น่าอยู่ยิ่งขึ้น นอกจากผลิตข้าวไว้ขายและกินแล้ว ยังได้ปลูกผักพื้นบ้าน เลี้ยงไก่กินไข่เพื่อเป็นอาหารโปรตีน โดยดำเนินการตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นางทัศนีย์ สุริยา

ที่อยู่ : 137 หมู่ 2 บ้านป่าลาน ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสันทราย
จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ : 08 7305 3226

ป้าน้อย เกษตรอินทรีย์ วิถีพื้นบ้าน

ป้าน้อย หรือ นางทัศนีย์ สุริยา ปัจจุบันอายุ 60 ปี เกษตรกรอำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีแรงบันดาลใจการทำเกษตรอินทรีย์ด้วยความเรียบง่าย จากแนวคิดความพอเพียง นำมาสู่ความสุขของครอบครัวในวันนี้ และยังเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนทั่วไปที่สนใจทำเกษตรอินทรีย์โดยเริ่มได้จากสิ่งง่าย ๆ ใกล้ตัวและพื้นที่เล็กน้อย เพียง 1 ไร่ 2 งาน

จุดเริ่มต้นการเป็นเกษตรกรอินทรีย์

จากเดิมเป็นแม่ค้าขายผัก กล้วยแขก และไส้กรอกปิ้งในตลาดนัด ถึงแม้จะมีรายได้พอสมควรแต่ก็ยังไม่พอใช้ เนื่องจากการขายของมีต้นทุนที่สูง และต้องตื่นเช้า ทำให้สุขภาพไม่ค่อยแข็งแรง พยายามเก็บหอมรอมริบจนสามารถซื้อที่ดินที่อยู่ในปัจจุบันเนื้อที่ 1 ไร่ 2 งาน ในช่วงแรก ๆ ปลูกพืชผักสวนครัว ผลไม้ ทุกชนิดที่อยากจะรับประทาน โดยมีแนวคิดเพียงต้องการลดรายจ่ายในครอบครัว ปี 2550 ป่วยต้องเข้าโรงพยาบาลผ่าตัดเนื้องอก ในช่วงที่พักรักษาตัวอยู่ที่บ้านได้มีโอกาสรับฟังกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึงเกิดความสนใจเป็นอย่างมาก เพราะมองว่าสามารถเป็นแนวทางเพื่อให้ครอบครัวมีความสุขได้ ประกอบกับที่ผ่านมามีแนวคิดในการพึ่งตนเองอยู่แล้ว จึงเริ่มวางแผนขุดสระน้ำในบริเวณบ้านก่อน เมื่อได้ข่าวการรับสมัครอบรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงโดยกลุ่มเกษตรกรรมยั่งยืน สถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน จึงเข้าไปสมัครและได้เข้าฝึกอบรมเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งในช่วงที่เข้าฝึกอบรมนั้นได้รับความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ การปลูกผักสวนครัว รวมถึงการวางแผนระบบเพาะปลูกเพื่อให้มีผลผลิตทั้งปี ทำให้เกิดความเข้าใจและมั่นใจในแนวทางที่เลือกมากยิ่งขึ้น

พื้นที่ เพียง 1 ไร่ 2 งาน แต่ทำการผลิตได้มากกว่า 100 ชนิด

หลังจากเข้ารับการอบรมได้นำความรู้มาปฏิบัติอย่างจริงจัง ทั้งการผลิตปุ๋ย สารกำจัดแมลงศัตรูพืช และฮอร์โมน โดยใช้แรงงานในครัวเรือน ไม่ได้จัดแบ่งพื้นที่ให้เป็นสัดส่วนมากนักปลูกทุกอย่างที่อยากปลูก ทั้งพืชผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น ปลูกแบบผสมผสาน อาทิ หมาก มะม่วง กระท้อน มะนาว มะพร้าว ไผ่ กล้วย ส้มโอ และฝรั่ง ส่วนพืชผักส่วนใหญ่ปลูกผักพื้นบ้าน ได้แก่ ผักปรัง ผักเสี้ยว ผักหนาม ผักหวาน ชะอม พริก กระเพรา โหระพา ผักโขม ถั่วพู และผักที่ผู้คนบริโภคกันประจำ เช่น ผักบุ้ง และผักคะน้า รวมไม่ต่ำกว่า 100 ชนิด ซึ่งการวางแผนการปลูกจะติดตามสภาพดินฟ้าอากาศและฤดูกาลเป็นหลัก สำหรับแนวกันชนจากแปลงเพื่อนบ้านที่ใช้สารเคมี ใช้วิธีการปลูกกล้วย และทำคูน้ำรอบพื้นที่ เมื่อได้ผลผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือนมากพอแล้วจึงนำไปแบ่งให้เพื่อนบ้าน จนมีความคิดที่จะขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ แต่มีปัญหาคือไม่มีแหล่งจำหน่าย จึงไปปรึกษากับอาจารย์จากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ จนได้เข้าไปขายในตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในมหาวิทยาลัย และที่นั่นเองเป็นจุดเริ่มต้นของเครือข่ายเกษตรอินทรีย์กลุ่มเล็ก ๆ ของป้าน้อยและเพื่อน ๆ

เริ่มจากการให้จึงได้รับ

นอกจากจะทำการเกษตรอินทรีย์แล้ว ป้าน้อยยังเป็นอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ทุกครั้งที่ไปโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล จะนำผลผลิตจากที่บ้านไปฝากหมอ พยาบาล เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และผู้ที่ไปใช้บริการ ซึ่งป้าน้อยจะมีความสุขทุกครั้งที่ได้นำพืชผักผลไม้ที่สะอาดปลอดภัยไปให้ผู้อื่น แต่นานเข้าผู้ที่ได้รับของฝากเกิดความเกรงใจ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) จึงได้เสนอให้ป้าน้อยนำผลผลิตมาขาย ซึ่งได้แก่ ผักพื้นบ้าน ส้มเขียวหวาน กล้วย ในฤดูฝนก็จะมีผักบุ้ง ผักคะน้า กวางตุ้ง ซึ่งชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ให้การตอบรับเป็นอย่างดีเพราะเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ ปลอดภัย ต่อมาจึงมีเครือข่ายที่รู้จัก จากที่ไปอบรมด้วยกันเข้ามาร่วมขายด้วย ซึ่งทางโรงพยาบาลได้สร้างความมั่นใจกับผู้บริโภคด้วยการตรวจสารเคมีตกค้าง และออกใบรับรองให้ด้วย ผลผลิตที่ได้เน้นการขายในตลาดท้องถิ่นใกล้บ้าน ในแต่ละเดือนสามารถสร้างรายได้จากพืชผัก ผลไม้ ไม้ยืนต้น ทำให้มีรายได้ไม่ต่ำกว่าเดือนละ 30,000 บาท หรือประมาณ 300,000 บาทต่อปี ในขณะที่มีต้นทุนการผลิตน้อยมาก

แปลงปลูกพืชอินทรีย์ผสมผสาน

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์พื้นฐาน

สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิต ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับท้องถิ่น คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) ซึ่งออกให้โดยสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืน อย่างไรก็ตามเนื่องจากเป็นการขายในตลาดชุมชนที่ผู้บริโภครู้จักคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี มีความเชื่อใจในคุณภาพ จึงไม่จำเป็นต้องติดตรามาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ทำแบบป้าน้อย ทำน้อย ได้มาก

รูปแบบเกษตรอินทรีย์ของป้าน้อย เป็นแบบทำน้อย ได้มาก มีความมั่นคง ยั่งยืน ทั้งในแง่รายได้ และสุขภาพ เป็นรูปแบบที่น่าสนใจ จึงเป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับผู้คนที่กำลังเริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์ ที่มาขอคำปรึกษา สามารถยืนยันได้ว่าพื้นที่ผลิตไม่จำเป็นต้องมากมาย สิ่งสำคัญอยู่ที่การผสมผสานให้ลงตัวมากกว่าจนเกิดเป็นความภาคภูมิใจและสุขใจที่ได้แบ่งปันประสบการณ์ ความรู้ที่สะสมมา ให้คนรุ่นใหม่ที่สนใจจะก้าวเข้ามาในแนวทางนี้ ได้นำไปใช้ประโยชน์และขยายการทำเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น

แนวคิดการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากการชักชวนคนรู้จักหรือผู้สนใจ โดยให้เริ่มปลูกเพื่อการบริโภค สามารถพึ่งพาตนเองได้ เมื่อมีความมั่นคงพอสมควรแล้วจึงเสริมสร้างด้านเศรษฐกิจ โดยมองถึงความต้องการของตลาดด้วย **ป้าน้อยจึงเป็นตัวอย่างของเกษตรอินทรีย์วิถีพอเพียง แบบบ้าน ๆ ที่ใคร ๆ ก็สามารถทำได้**

นายเจริญ ยกคำจู

ที่อยู่ : 105/3 หมู่ที่ 2 ตำบลเชิงดอย เภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ : 08 6189 3655

หมอดินอาสา สู่เกษตรอินทรีย์ดินและปุ๋ย

จากประสบการณ์ทำนาที่ผ่านมา ราคาข้าวไม่แน่นอน ปัจจัยการผลิตราคาแพง ฝนฟ้าที่ไม่ตกตามฤดูกาล การเกิดโรคระบาด ผลผลิตต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ รวมทั้งมีการใช้สารเคมีมาก ส่งผลเสียต่อสุขภาพ เมื่อตระหนักถึงสุขภาพและการทำการเกษตรแบบเดิม ทำให้เกิดแนวคิดถึงวิธีการลดต้นทุนการผลิตและอยากมีสุขภาพที่ดี โดยเมื่อปี 2535 คุณเจริญได้รับเลือกเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน ทำให้มีโอกาสไปอบรมศึกษาดูงานตามโครงการต่าง ๆ ของหน่วยงานราชการ และได้รับความรู้เรื่องดินและสารอินทรีย์ที่ใช้ในการเกษตรตามแนวทาง “เกษตรอินทรีย์” จากสถานีพัฒนาที่ดินเชียงใหม่ จากนั้นจึงความรู้นำมาประยุกต์ใช้และปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมี ใช้ปุ๋ยและสารป้องกันแมลงที่ผลิตเองตามธรรมชาติ จนประสบผลสำเร็จและมีความมั่นใจในการปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์

ปี 2549 เริ่มชักชวนสมาชิกในหมู่บ้านที่สนใจทำการเพาะปลูกแบบเกษตรอินทรีย์ จำนวน 18 ราย ร่วมทำการเกษตรแบบอินทรีย์บนพื้นที่รกร้างของโรงเรียน โดยแบ่งพื้นที่ให้สมาชิกทำการเพาะปลูกรายละเท่า ๆ กัน เพื่อปลูกพืชผักสวนครัวประมาณ 50 ชนิด ปลูกหมุนเวียนตามฤดูกาลตลอดทั้งปี มีการวางแผนการผลิตตามคุณลักษณะของพืชผัก เช่น ผักมีขนไม่ชอบฤดูหนาว เป็นต้น และมีการปลูกหม่อน หญ้าแฝก วางแผนการใช้น้ำ ผลิตปุ๋ยหมักทดแทนปุ๋ยเคมี ทำปุ๋ยน้ำชีวภาพ โดยใช้วัสดุเหลือใช้ในชุมชน และจดทะเบียนเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน **“กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านโพธิ์ทองเจริญ”** เมื่อปี 2550 และขอการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand ปัจจุบันมีสมาชิก 30 ราย

โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพ

แปลงหม่อนไหมอินทรีย์

รูปแบบเกษตรอินทรีย์ที่ไม่เหมือนใคร

สินค้าเกษตรอินทรีย์ของสมาชิกส่วนใหญ่เป็น ข้าว พืชผัก และผลไม้ แต่ตัวคุณเจริญกลับคิดต่าง โดยเลือกผลิตสินค้าที่ไม่เหมือนเกษตรกรอินทรีย์ทั่วไป ได้แก่ การทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ ขายให้สมาชิกที่ทำเกษตรกรอินทรีย์ ปลูกหญ้าขนขายคนเลี้ยงม้า ปลูกหญ้าแฝกขายให้สถานีพัฒนาที่ดิน ปลูกหม่อนขายให้ศูนย์สุขภาพนำไปทำชาใบหม่อน ทำให้มีรายได้ทั้งปี โดยมีรายได้สุทธิปีละไม่ต่ำกว่า 800,000 บาท

เดิมเคยปลูกหม่อนเลี้ยงไหมตั้งแต่ปี 2550-2558 โดยรับไข่ไหมจากศูนย์หม่อนไหมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถเชียงใหม่ มาเลี้ยงเพื่อขายเป็นรังไหม เมื่อคำนวณแล้วได้ผลตอบแทนน้อย จึงปรับเปลี่ยนจากการเก็บใบหม่อนเพื่อเลี้ยงตัวไหม เป็นขายใบหม่อนสดให้กับศูนย์สุขภาพอำเภอสันป่าตอง เพื่อทำชาใบหม่อน ในรอบ 1 ปี สามารถตัดกิ่งหม่อนได้ประมาณ 7 ครั้ง มีรายได้สุทธิจากการขายใบหม่อนประมาณ 114,300 บาทต่อปี

ใช้พื้นที่ 1 ไร่ 2 งาน ในการปลูกพันธุ์หญ้าแฝก โดยเริ่มปลูกตั้งแต่ปี 2549 โดยรับกล้าพันธุ์มาจากสถานีพัฒนาที่ดิน นำมาปลูกเพื่อยึดดินจากนั้นขยายเป็นการปลูกเพื่อขายพันธุ์ให้กับกรมพัฒนาที่ดิน นำไปแจกจ่ายให้แก่เกษตรกร โดยจะขุดปีละครั้งประมาณ 300,000 ต้น ขายราคาต้นละ 0.25 บาท ส่วนหญ้าขนเดิมเป็นวัชพืชที่เกิดเองตามธรรมชาติในนาข้าว เมื่อปี 2552 มีผู้เลี้ยงม้าต้องการหญ้าที่ไม่ใช้สารเคมีให้กับม้าจำนวน 4 ตัว จึงมาขอให้ปลูกหญ้าขนเพื่อเป็นอาหารม้า คุณเจริญจึงได้แบ่งพื้นที่นามาทำแปลงหญ้าขนประมาณ 2 งาน ทั้งนี้ การตัดหญ้าจะแบ่งพื้นที่ออกเป็นส่วน ๆ หมุนเวียนตัดได้ตลอดทั้งปี โดยได้รับค่าตอบแทนเดือนละ 5,000 บาท

แปลงต้นพันธุ์หญ้าแฝก

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้สุขภาพดีขึ้น ลดต้นทุนการผลิต และมีการผลิตสินค้าที่หลากหลาย ทำให้มีรายได้ มีเงินใช้ โดยเชื่อว่าทุกอย่างที่ได้มาต้องเริ่มจากตัวเองก่อน ต้องเรียนรู้และลงมือปฏิบัติ ทดลองปรับเปลี่ยนจนพบทางเลือกที่เหมาะสม

นายชนะ ไชยชนะ

ที่อยู่ : 141/1 หมู่ 3 บ้านป่าป๋วย ตำบลบ้านโฮ่ง อำเภอบ้านโฮ่ง จังหวัดลำพูน
โทรศัพท์ : 08 9850 2474
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตผักและผลไม้อินทรีย์ ตำบลบ้านโฮ่ง

ได้เวลาเกษตรอินทรีย์ของตนเอง

คุณชนะเคยมีประสบการณ์ทำงานอยู่ในแปลงเกษตรอินทรีย์ที่สวนปกาศิต จังหวัดเชียงใหม่ มานานถึง 5 ปี จนซึมซับความเป็นอินทรีย์ เมื่อประมาณปี 2549 ได้เวลาที่ต้องทำด้วยตนเอง ด้วยความมุ่งมั่นค่อย ๆ ทำไป เรียนรู้ไป แก้ปัญหาไป พร้อมกับการให้ความสำคัญในเรื่องการจัดการตลาด การแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ทำให้มั่นใจมากขึ้นว่าเกษตรอินทรีย์เป็นทางเลือกที่ดีของชีวิตทั้งต่อตนเอง ครอบครัว และคนในชุมชนที่มาร่วมกันผลิต ประการสำคัญเป็นการผลิตอาหารที่สะอาด ปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภค เป็นการเกื้อกูลต่อทุกกลุ่มคน

ก่อนจะมาเป็นเกษตรกรอินทรีย์เต็มตัวในวันนี้ คุณชนะได้ผ่านประสบการณ์ในอาชีพมาหลากหลาย อาทิ เป็นทนายความ พนักงานบริษัทประกันชีวิต ผู้ช่วยผู้จัดการเหมืองหินปูน และมาทำงานด้านการเกษตรที่สวนปกาศิต อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แล้วจึงออกมาเป็นเกษตรกร เริ่มจากการเช่าสวนลำไยเพื่อปรับมาเป็นลำไยอินทรีย์ ควบคู่ไปกับการทำสวนของตนเอง โดยใช้องค์ความรู้ที่เคยได้รับจากการทำงานที่สวนปกาศิต เช่น การทำปุ๋ยหมัก สารไล่แมลง น้ำส้มควันไม้ และศึกษาองค์ความรู้ใหม่ ๆ จากที่ผู้รู้และเครือข่ายต่าง ๆ เพิ่มเติมอยู่ตลอดเวลา มีการแบ่งปันความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่ม คุณชนะได้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อจำหน่ายให้สมาชิกในกลุ่ม และนอกกลุ่มด้วย

ในระยะแรก การทำเกษตรอินทรีย์มีปัญหาเช่นเดียวกับการเกษตรแบบอื่น ๆ เป็นการเรียนรู้และทดลองทำโดยเฉพาะสวนลำไยอินทรีย์เนื่องจากไม่ได้ใช้สารเคมีกระตุ้นการออกดอก ทำให้บางปีไม่ได้ผลผลิตเลย แต่เนื่องจากระยะแรกทำการเกษตรควบคู่ไปกับการค้าขายร้านวัสดุการเกษตร และทำธุรกิจรับซื้อและจำหน่ายผลผลิตเกษตร จึงทำให้สามารถอยู่ได้ ส่วนผลผลิตในระยะปรับเปลี่ยนก็จำหน่ายในราคาสินค้าปกติ มีรายได้จากสินค้าเกษตรอินทรีย์ไม่มากนัก

กระบวนการผลิตที่ทำเองเกือบทุกอย่าง

พื้นที่การผลิต จำนวน 3 แปลง รวม 46 ไร่ ทำการผลิตหลากหลาย ทั้งไม้ผล (ลำไย มะม่วง มะขามป้อม ส้มแขก กล้วย สตรอเบอรี่ มะละกอ) พืชผัก (ผักสลัดชนิดต่าง ๆ พริกขี้หนู มะเขือเทศ ถั่วฝักยาว บวบ มะระขี้นก) ผักสวนครัว (กะเพรา โหระพา แมงลัก มะกรูด มะนาว) เพื่อให้เป็นแหล่งอาหารที่ครบถ้วน ปัจจัยการผลิตที่ใช้เกือบทั้งหมดได้ทำขึ้นเอง อาทิ ปุ๋ยอินทรีย์ สารไล่แมลง และฮอร์โมนพืช โดยใช้วัตถุดิบที่หาได้

ผักสลัดอินทรีย์

ในท้องถิ่นเป็นหลัก รวมทั้งมีการเก็บเมล็ดพันธุ์พืชบางชนิดไว้ใช้เอง และได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับสมาชิกในกลุ่มด้วย อีกทั้งยังได้มีการคิดค้นและผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์หลายชนิดที่ยังไม่เคยมีใครทำได้ เช่น กระเทียมอินทรีย์ สตอเบอรี่อินทรีย์ ซึ่งนำเข้ามาปลูกและเติบโตได้ดีที่จังหวัดลำพูน สำหรับองค์ความรู้ที่ใช้ในการผลิต นอกจากความรู้เดิมที่ได้มาจากสวนปกาศิตแล้ว ยังได้มีการเรียนรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานราชการ มหาวิทยาลัย และเครือข่ายเกษตรอื่น ๆ โดยนำความรู้ต่าง ๆ มาผสมผสาน ประยุกต์ให้ดีขึ้น และพัฒนาต่อยอดต่อไป

การขอการรับรองมาตรฐาน ไม่ยากอย่างที่คิด

มีการขอรับรองเกษตรอินทรีย์แปลงลำไยจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จนได้มาตรฐาน Organic Thailand ในปี 2555 ปัจจุบันเน้นการผลิตแบบผสมผสานทั้งไม้ผลและพืชผัก โดยได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการขอการรับรองมาตรฐาน IFOAM จากสำนักงานพาณิชย์จังหวัด โดยได้รับการรับรองมาตรฐานดังกล่าวในปี 2560

ตลาดผลผลิตอินทรีย์ที่หลากหลาย

สินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม ใช้ลู่ทางการตลาดในทุกระดับทุกประเภท ดังนี้ กระเทียม ส่วนใหญ่ขายให้โรงงานลำปางฟู้ด จังหวัดลำปาง ซึ่งรับซื้อผลผลิตทั้งหมดเพราะเป็นโรงงานที่ทำน้ำพริกแกง Organic และนอกจากนี้แบ่งปันให้กลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพที่สั่งจองล่วงหน้า โดยสามารถขายกระเทียมสดได้กิโลกรัมละ 100 บาท ในขณะที่กระเทียมสดปกติราคากิโลกรัมละ 25 บาท ส่วนผักสลัด และผักสดต่าง ๆ ที่สมาชิกร่วมกันผลิตในฟาร์ม ส่วนใหญ่ส่งให้บริษัท อดัมส์ ออแกนิค จำกัด ซึ่งเช่าบ้านและพื้นที่ในสวนของคุณชนะเป็นจุดรวบรวมผลผลิตอินทรีย์ ในบริเวณอำเภอบ้านโฮ่ง และอำเภอลี้ จังหวัดลำพูน จึงเป็นข้อได้เปรียบที่ผลผลิตในฟาร์มไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการขนส่ง โดยบริษัทฯ จะนำรถห้องเย็นมารอรับผลผลิตในทุกวันเสาร์ แล้วนำไปกระจายต่อในจังหวัดทางภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งราคาที่จำหน่ายให้บริษัท อดัมส์ ออแกนิค เป็นที่พอใจกันทั้งสองฝ่าย และทำการค้ามานาน 2-3 ปีแล้ว ผักสดบางส่วนที่เหลือจะจำหน่ายในตลาดระดับชุมชน สำหรับผลไม้ลำไยสดมีตลาดหลักที่นิคมอุตสาหกรรมระยอง โดยบรรจุกล่องละ 2 กิโลกรัมขายแก่ผู้บริโภคโดยตรง ลำไยอินทรีย์บางส่วนจะนำไปแปรรูปเป็นลำไยอบกรอบ ซึ่งได้ทดลองเดินเครื่องผลิตไประยะหนึ่งแล้วมีผู้บริโภคสนใจจำนวนมากแต่ยังมีข้อจำกัดในเรื่องกำลังการผลิต จึงกล่าวได้ว่ากลุ่มไม่มีปัญหาในเรื่องตลาดสำหรับกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์

จากการตระหนักอยู่ตลอดเวลาถึงความสำคัญของการนำพาสินค้าออกสู่ตลาดที่ไกลไปจากชุมชน ไปสู่ระดับจังหวัด และเมืองใหญ่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ คุณชนะจะเป็นตัวหลักในการจัดการเรื่องการตลาด โดยการเข้าไปหารือกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน และสถานศึกษาต่าง ๆ รวมถึงการเข้าไปช่วยเหลืองานราชการอย่างต่อเนื่อง ทำให้กลุ่มได้รับโอกาสในการนำสินค้าไปประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนจากที่ต่าง ๆ ได้รู้จัก จนบางรายกลายเป็นลูกค้าประจำ มีทั้งลูกค้าผู้บริโภคโดยตรง บริษัทและร้านค้าทุกประเภท

โรงงานแปรรูปผลผลิตระบบ Freeze Dried

กระบวนการกลุ่มเกษตรอินทรีย์แบบทำเอง

การสร้างกลุ่ม คุณชนะเป็นผู้นำในการรวมกลุ่มคนในชุมชนทำเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อทำการผลิตการตลาดสินค้าอินทรีย์ ต้องใช้เวลานานพอสมควรในการชักชวนและทำความเข้าใจกับเพื่อนบ้านและสมาชิกมาทำเกษตรอินทรีย์ เพราะส่วนใหญ่ไม่มั่นใจเรื่องรายได้และการผลิตแบบไม่ใช้สารเคมีว่าจะทำได้จริงหรือไม่ ในระยะแรกจึงใช้วิธีชักชวนเพื่อนสมาชิกไปร่วมประชุม อบรม กับส่วนราชการ ทำให้เพื่อนสมาชิกเริ่มเข้าใจและปรับความคิดเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เป็นการเปิดโลกให้เห็นว่าการค้าขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีลู่ทางอีกมาก และสมาชิกหลายคนเริ่มเรียนรู้เรื่องการผลิตแบบอินทรีย์

นอกจากนี้ได้แบ่งพื้นที่ดินของตนเองให้สมาชิกวิสาหกิจฯ จำนวน 12 ราย เข้ามาทำการผลิตร่วมกัน และตั้งเป็นโรงงานแปรรูป Freeze Dried ที่เพิ่งเปิดดำเนินการ หลังจากที่ได้มุ่งมั่นมานาน 2 ปี จนปัจจุบันสามารถผลิตผลไม้อบกรอบได้หลายชนิด อาทิ ลำไย สตรอเบอรี่ มะม่วง ฯลฯ และยังสร้างเป็นอาคารสำนักงาน สำหรับวางโชว์สินค้าและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของกลุ่มอีกด้วย

ปัญหาและการแก้ปัญหาของกลุ่ม พอเริ่มมีกิจกรรมการแปรรูปเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ต้องใช้เงินทุนเพื่อซื้อเครื่องมืออุปกรณ์ เครื่องจักร และสร้างโรงงาน โดยต้องหาแหล่งเงินกู้ ซึ่งสมาชิกบางรายไม่เห็นด้วยและลาออกจากกลุ่ม เพราะไม่ต้องการเป็นหนี้ แต่อย่างไรก็ตามยังมีคนใหม่ที่เริ่มเห็นลู่ทางเข้ามาทดแทน ปัจจุบันกลุ่มมีสมาชิก 12 คน ทำการกู้เงินร่วมกัน จำนวน 2 ล้านบาท เพื่อทำโรงงานระบบ Freeze Dried

สิ่งที่ได้จากเกษตรอินทรีย์

สมาชิกและกลุ่มมีอาชีพที่ยั่งยืน มีรายได้ที่สามารถดูแลครอบครัว รวมถึงได้ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และจะเป็นฐานอาชีพแก่ลูกหลานในอนาคต ในการขยายและสืบทอดการทำเกษตรอินทรีย์ และธุรกิจที่เกี่ยวเนื่องต่อไป โดยทุกขั้นตอนของกิจกรรมต้องมาจากการประชุมพูดคุยตกลงให้เข้าใจในหลักการร่วมกัน

นายกาจ ปัญญาหล้า

ที่อยู่ : 78 หมู่ที่ 1 บ้านศรีจอมแจ้ง ตำบลหงส์หิน อำเภอจุน จังหวัดพะเยา
โทรศัพท์ : 08 9561 6316
สังกัดกลุ่ม : ข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้ง

ความเป็นมาและแรงจูงใจในการทำข้าวอินทรีย์

คุณกาจ ปัญญาหล้า เกษตรกรทำนาข้าวอินทรีย์ แห่ง “ทุ่งลอ" เริ่มอาชีพทำนาช่วยเหลือพ่อแม่หลังจากที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 5 เป็นเวลานานสิบปี จนกระทั่งปี 2532 เพื่อนบ้านได้มาชักชวนให้ปรับเปลี่ยนจากการทำนาข้าวโดยใช้สารเคมีเป็นข้าวอินทรีย์ ภายใต้การส่งเสริมของบริษัท นครหลวงค้าข้าว จำกัด ซึ่งมองเห็นว่าผลิตภัณฑ์อินทรีย์กำลังเติบโตได้ดีในตลาดยุโรป โดยเฉพาะประเทศอิตาลี จึงได้ร่วมมือกับโรงสีเชียงใหม่ไชยวิวัฒน์ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความรู้เรื่องข้าวแบบครบวงจร บุกเบิกข้าวอินทรีย์ในไทยเพื่อส่งออกและได้เข้ามาประสานงานกับเครือข่ายเกษตรในพื้นที่ภาคเหนือโดยเลือก “ทุ่งลอ” พื้นที่รอยต่อระหว่างเชียงรายกับพะเยา ให้เป็นพื้นนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์พันธุ์ กข15 และ ขาวดอกมะลิ 105 โดยมีทีมงานจากศูนย์วิจัยข้าวเชียงราย เข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มเติม รวมถึงนำผลการศึกษาวิจัยไปใช้ในพื้นที่ จนทุ่งลอกลายเป็นผืนนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์ผืนใหญ่ ประมาณ 6,000 ไร่ เกษตรกร 200 ครอบครัว แบ่งเป็น 4 กลุ่ม

คุณกาจ ปัญญาหล้า ประธานกลุ่มข้าวอินทรีย์บ้านศรีจอมแจ้ง เป็นหนึ่งในสี่กลุ่มดังกล่าวมีสมาชิก 41 ครอบครัว พื้นที่รวมประมาณ 1,400 ไร่ ใช้ระยะเวลาในการปรับเปลี่ยน ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ 2 ปี อย่างไรก็ตามในช่วงปรับเปลี่ยนเพื่อเข้าสู่ระบบอินทรีย์ ต้นทุนการผลิตก็ยังไม่ลดลง เนื่องจากต้องปรับวิธีการผลิตจากที่เคยเผาตอซัง มาเป็นการจ้างรถไถใหญ่ไถกลบตอซัง และผลผลิตในระยะแรกก็ลดลงจากที่เคยใช้ปุ๋ยเคมี แต่สิ่งที่เห็นได้ชัดในเวลา 2 ปีต่อมา คือ ดินมีความร่วนซุย หลังจากนั้นเกษตรกรในกลุ่มเริ่มได้เรียนรู้เรื่องการนำขี้วัว ขี้ควาย และขี้ไก่ ที่มีอยู่ภายในหมู่บ้านมาทำปุ๋ยหมัก เริ่มนำเมล็ดพืชปุ๋ยสดปอเทืองมาหว่านในนาข้าวแล้วไถกลบเพื่อปรับปรุงบำรุงดิน จนในที่สุดเกษตรอินทรีย์บนพื้นนาทุ่งลอได้ขอการรับรองมาตรฐาน

ระบบการทำนาอินทรีย์

จากปี 2535 ถึง 2537 จากผืนนาของตนเอง 20 ไร่ ที่ปรับเปลี่ยนมาเป็นข้าวอินทรีย์ ยังมีการลงแขกเอาแรงช่วยกันภายในกลุ่มย่อย ต่อมาในปี 2538 มีการขยายพื้นที่ โดยเช่าพื้นที่นาจากแปลงข้างเคียงเพื่อปลูกข้าวแบบอินทรีย์เพิ่มเป็น 60 ไร่ ใช้วิธีการทำนาหว่านสำรวยเพื่อรอน้ำฝนตามธรรมชาติ ปัจจุบันนาอินทรีย์ใช้พันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 และพันธุ์ กข15 ในพื้นที่ 60 ไร่ ได้ผลผลิตข้าว 33,000 กิโลกรัม เฉลี่ยไร่ละ 550 กิโลกรัม (ความชื้น 15%) ราคาข้าวเปลือกเฉลี่ย 12.65 บาท/กิโลกรัม ลงทุนไปทั้งหมด (ทั้งเงินสดและไม่เป็นเงินสด) ประมาณ 270,400 บาท ขายข้าวได้ 417,450 บาท ได้กำไร 147,050 บาท ในระยะเวลา 6 เดือน หรือกำไรไร่ละ 2,450 บาท

เคล็ดลับการทำนาอินทรีย์แบบไม่ปิดปัง

การทำนาข้าวหอมมะลิให้ได้ผลผลิต 550 กิโลกรัมต่อไร่ ได้ทำมาจนเริ่มอยู่ตัว ดินสะสมความอุดมสมบูรณ์ขึ้นเรื่อย ๆ เคล็ดลับง่าย ๆ ที่ใช้ในทุกปี คือ การใช้รถไถใหญ่แบบจอบหมุนเพื่อไถกลบตอซังในเดือนธันวาคมของทุกปี ตากดินทิ้งไว้ประมาณ 1 เดือน แล้วจึงนำปุ๋ยหมักซึ่งทำเองใส่ในช่วงนี้ (สูตรปุ๋ยหมักประกอบด้วย ขี้วัว แกลบดิบ กากน้ำตาล หัวเชื้อ พด.) เดือนเมษายน ใช้รถไถผาน 7 ไถพรวนย่อยดิน เดือนพฤษภาคม เริ่มหว่านสำรวย ใช้เมล็ดพันธุ์ 20 กิโลกรัมต่อไร่ และไถกลบเมล็ดรอจนถึงช่วงฝนตก ข้าวงอก คอยดูแลปริมาณน้ำ ใส่น้ำหมักชีวภาพและดูแลรักษาอื่น ๆ เช่น การตัดหญ้าคันนา จนถึงระยะเก็บเกี่ยว

คู่ค้าที่ยาวนาน และราคาที่ได้รับ

ผลผลิตข้าวเปลือกที่ได้ขายให้กับบริษัท ท๊อปออร์กานิกโปรดักส์แอนด์ซัพพลายส์ จำกัด คู่ค้าประจำที่ซื้อขายมานานนับ 20 ปี นำไปแปรรูปและจัดจำหน่าย ในการรับซื้อข้าวเปลือกอินทรีย์เน้นเปอร์เซ็นต์ข้าวสารเป็นหลัก ต้องได้ต้นข้าวเริ่มต้นที่ 37% จะได้ราคากิโลกรัมละ 12 บาท บวกเพิ่มค่าพรีเมี่ยมสำหรับเกษตรกรที่เข้าร่วมเป็นสมาชิกทำการปลูกข้าวแบบอินทรีย์กับบริษัทฯ กิโลกรัมละ 0.20 บาท และบวกเพิ่มค่าบริหารจัดการอีก 0.25 บาทต่อกิโลกรัม

สิ่งที่ได้จากการทำข้าวอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์อาจจะไม่เห็นผลในระยะสั้น แต่เมื่อเปรียบเทียบในระยะยาว คำตอบสุดท้ายคือเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ การอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้สมบูรณ์ ทำให้ห่วงโซ่อาหารที่ถูกทำลายกลับฟื้นคืนมา ได้แก่ แหล่งอาหารจากธรรมชาติ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา กบ และนก ฯลฯ สิ่งสำคัญที่สุดของเกษตรกรที่ทำการเกษตรอินทรีย์ คือ **“ทำอย่างไรจึงจะลดต้นทุนการผลิต และผลผลิตขายได้ในราคาสูงกว่าของตลาด”**

แปลงนาข้าวหอมมะลิอินทรีย์ “ทุ่งลอ”

นางสาวชฎาภรณ์ คงเพชรศักดิ์

ที่อยู่ : 43/1 หมู่ 7 ตำบลหาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ : 08 1181 3787
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ตำบลหาดกรวด

จากเกษตรปลอดสารเคมีสู่เกษตรอินทรีย์

คุณชฎาภรณ์ ทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีอยู่แล้ว แต่มีแนวคิดที่จะทำให้การผลิตมีมูลค่าสูงขึ้น โดยเริ่มจากการผลิตข้าวให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในปี 2556 คุณชฎาภรณ์ได้สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ตำบลหาดกรวด ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 62 ราย และได้ผ่านการรับรองตามมาตรฐานข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว ในปี 2557

ช่วงปรับเปลี่ยนการผลิต คุณชฎาภรณ์ สามารถปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตได้ภายใน 1 ปี เนื่องจากทำการเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีอยู่ก่อนแล้ว โดยในช่วงแรกของการปรับเปลี่ยน ผลผลิตจะลดลง จำเป็นต้องใช้ความอดทนในช่วงที่ดินกำลังปรับสภาพ แต่ในปีต่อมาผลผลิตปรับตัวเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวได้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุนช่วยเหลือ อาทิ กองส่งเสริมการเกษตร เทศบาลตำบล หาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ คอยให้คำปรึกษาแนะนำวิธีการปลูก ดูแลรักษาให้ได้ตามมาตรฐาน ซึ่งทางเทศบาลได้มีนโยบายส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น มีการเชื่อมโยงตลาดโดยส่งผลผลิตข้าวอินทรีย์ให้กับ บริษัท เดอะสุขขะเฮ้าส์ไทยแลนด์ จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการแปรรูปส่งออกไปต่างประเทศ

ลงแขกปักดำแปลงนาอินทรีย์

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ จะเริ่มเพาะปลูกในเดือนสิงหาคม โดยเริ่มปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสดปอเทือง แล้วจึงเริ่มปลูกในแปลงนาแบบนาดำ โดยใช้ต้นกล้าอายุ 25 วัน ซึ่งช่วงปลูกจะดูแลรักษาโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ขี้ค้างคาว และปรับสภาพน้ำในแปลงนาโดยใช้จุลินทรีย์ที่มีประสิทธิภาพ EM (Effective Microorganism) ใส่ถังเจาะรูให้ค่อย ๆ หยดลงน้ำ กรณีที่มีศัตรูพืชรบกวน คุณชฎาภรณ์จะใช้เชื้อจุลินทรีย์ในการกำจัด ทั้งนี้ ในทุกปีก่อนที่จะเริ่มฤดูกาลเพาะปลูก บริษัท เดอะสุขขะเฮ้าส์ (ไทยแลนด์) จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทคู่ค้าจะจัดให้มีการประชุมสมาชิกกลุ่ม เพื่อทำบันทึกข้อตกลง โดยกำหนดราคาข้าวเปลือกความชื้นไม่เกิน 15% ไว้ที่กิโลกรัมละ 20 บาท เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตแล้วสมาชิกแต่ละรายจะขายได้ราคาไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับคุณภาพ ภายใต้หลักเกณฑ์/เงื่อนไขที่บริษัทกำหนดไว้

การดูแลแปลงนาอินทรีย์ที่กำลังเจริญเติบโต

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

ในพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิแดงจำนวน 4 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 790 กิโลกรัมต่อไร่ และได้ขอรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์จากกรมการข้าว โดยได้ยื่นเอกสารผ่านเทศบาลตำบลหาดกรวด เพื่อรวบรวมเอกสารส่งให้กรมการข้าว กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ออกใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย รวมถึงได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหรัฐอเมริกา หรือ USDA ทั้งนี้ คุณชฎาภรณ์ได้นำผลผลิตที่ได้ส่งให้กับบริษัท เดอะสุขขะเฮ้าส์ (ไทยแลนด์) จำกัด ที่ตั้งอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับการแปรรูปส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ จีน และฮ่องกง โดยให้เกษตรกรทำการผลิตภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขของบริษัท และให้เทศบาลตำบลหาดกรวดช่วยกำกับดูแล รวมทั้งส่งผลผลิตไปตรวจสอบจากห้องปฏิบัติการ (LAB) ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และการตรวจสอบแปลงจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวแพร่อีกด้วย

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ขายผลผลิตได้ราคาสูง ต้นทุนการผลิตต่ำ มีตลาดรับซื้อแน่นอน สุขภาพร่างกายแข็งแรง ครอบครัวมีกิจกรรมทำร่วมกันมากขึ้น และมีความสุขในการดำเนินชีวิต

นางคำพรรณ์ น้อยคำมี

ที่อยู่ : 204/1 หมู่ 6 ตำบลผักขวง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ : 08 1727 2198
สังกัดกลุ่ม : กลุ่มผลิตสารปราบศัตรูพืชปลอดสารพิษ (ศพก.ผักขวง)

เกษตรปลอดสารเคมี ปลอดภัยต่อสุขภาพ ลดต้นทุนการผลิต

คุณคำพรรณ์ มีจุดมุ่งหมายในการทำเกษตรเพื่อดูแลสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครอบครัว รวมถึงต้องการลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ ตนเองสามารถทำปุ๋ยอินทรีย์ใช้เองได้ จึงมีแนวคิดที่จะผลิตข้าวที่ปลอดสารเคมีไว้บริโภคเอง ถ้ามีเหลือจึงค่อยนำไปจำหน่าย โดยได้เริ่มปลูกข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ตั้งแต่ปี 2557

เริ่มปรับเปลี่ยนการเพาะปลูก โดยนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมที่ศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ตำบลคอรุม และกลุ่มผลิตสารปราบศัตรูพืชปลอดสารพิษ (ศพก. ผักขวง) ในการทำน้ำหมักปราบศัตรูพืชปลอดสารเคมี เช่น น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย น้ำหมักจุลินทรีย์เปลือกสับปะรด น้ำหมักสะเดา ฮอร์โมนรกหมู และฮอร์โมนไข่ เป็นต้น มาใช้ในการผลิต นอกจากนี้ ยังมีเจ้าหน้าที่จากกรมการข้าวมาให้ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มเติมด้วย

ดูแลแปลงนาข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์

เส้นทางการผลิตในรูปแบบอินทรีย์ เริ่มจากปรับพื้นที่เพาะปลูกบริเวณรอบแปลงนา 5 ไร่ ทำคันดินสูงขึ้นประมาณเกือบหนึ่งเมตร พร้อมทั้งปลูกปอเทืองและไม้ยืนต้นไว้รอบแปลงเพื่อทำเป็นแนวกันชนป้องกันสารเคมีจากแปลงเพื่อนบ้าน แล้วปลูกข้าวไรซ์เบอรี่โดยเริ่มเพาะปลูกในช่วงเดือนสิงหาคม ก่อนทำการเพาะปลูกจะปลูกปอเทืองเพื่อเป็นปุ๋ยพืชสดสำหรับปรับปรุงดิน เมื่อปอเทืองมีอายุ 50-60 วันแล้วจึงไถกลบ หลังจากนั้นจึงใช้ปุ๋ยหมักหว่านตอนไถแปรและใช้เครื่องหยอดข้าวนาแห้ง โดยใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่คัดแยกพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่เก็บไว้มาใช้เพาะปลูก ในระหว่างการเจริญเติบโตของต้นกล้า ดูแลรักษาโดยใช้น้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย น้ำหมักจุลินทรีย์เปลือกสับปะรดเพื่อปรับสภาพน้ำ ใช้ฮอร์โมนไข่และฮอร์โมนจากรกหมูฉีดบำรุงทุก 15 วัน และในช่วงข้าวออกรวงจะใช้สารไล่แมลงที่ผลิตจากสะเดา สารสกัดน้ำส้มควันไม้ ฉีดพร้อมเชื้อราบิวเวอเรีย เพื่อฆ่าเพลี้ย 1 ครั้ง เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน จะเก็บเกี่ยวโดยใช้รถเกี่ยวนวดหลังจากนั้นนำมาตากแดดเป็นเวลา 1-2 วัน เพื่อให้เหมาะสมต่อการเก็บรักษาและทำให้มีคุณภาพดี

แปลงนาข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์

การจำหน่ายผลผลิต คุณคำพรรณ์จะนำข้าวเปลือกมาแปรรูปเป็นข้าวสาร บรรจุถุงจำหน่ายกิโลกรัมละ 70 บาท ผู้สนใจจะมาซื้อที่บ้านเองโดยเฉพาะช่วงเทศกาล และส่งให้กับโรงเรียนในชุมชนกิโลกรัมละ 60 บาท เฉพาะช่วงเปิดเทอมในเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกันยายน และเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ บางส่วนจำหน่ายเป็นข้าวเปลือกให้พ่อค้าคนกลางไปแปรรูป 1 ครั้งต่อปี ในช่วงแรกของการผลิตข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ขายข้าวเปลือกได้ราคากิโลกรัมละ 20 บาท ขณะที่ปัจจุบันมีการผลิตกันมากขึ้นทำให้ราคาขายลดลงอยู่ที่กิโลกรัมละ 16 บาท

ข้อคิดเห็นจากการทำเกษตรอินทรีย์

ในการทำเกษตรอินทรีย์ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงาน เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจให้แก่เกษตรกร ตั้งแต่การจัดหาปัจจัยการผลิต กระบวนการผลิต การดูแลรักษา การแปรรูปสินค้า บรรจุภัณฑ์ และหาช่องทางการตลาดเพื่อรองรับผลผลิต

นางศรีไพร คำมา

ที่อยู่ : 207/1 หมู่ 6 ตำบลผักขวง อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ : 08 7198 4490
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ตำบลหาดกรวด

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

เมื่อปี 2553 มูลนิธิศุภนิมิตร อำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์ มีโครงการส่งเสริมอาชีพให้กับครอบครัวเด็ก จัดให้ผู้ปกครองไปอบรมศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์จากศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ของนายอัษฎางค์ สีหาราช โดยเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์มีผลดีต่อสุขภาพ จึงเป็นจุดเริ่มต้นและตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ตำบลหาดกรวด ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 62 ราย จนถึงปัจจุบัน

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

ด้วยข้อจำกัดของคุณศรีไพรในเรื่องพื้นที่ทำการเกษตรที่มีจำนวนไม่มาก จึงมีแนวคิดที่จะทำการผลิตเพื่อให้ได้มูลค่าสูง โดยเมื่อปี 2554 กองส่งเสริมการเกษตร เทศบาลตำบลหาดกรวด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ทำการปลูกข้าวอินทรีย์เพื่อนำผลผลิตส่งให้กับ บริษัท เดอะสุขขะเฮ้าส์ (ไทยแลนด์) จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ใช้ในการแปรรูปส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ จีน และฮ่องกง โดยกำหนดให้เกษตรกรทำการผลิตภายใต้หลักเกณฑ์/เงื่อนไขของบริษัท และให้เทศบาลตำบลหาดกรวดช่วยกำกับดูแล จึงเป็นจุดเปลี่ยนที่ทำให้คุณศรีไพรปรับเปลี่ยนการผลิตโดยตัดสินใจสมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตพืชอินทรีย์ ในปี 2556 และได้ขอรับการรับรองมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์แบบกลุ่ม มกษ. 9000 ของกรมการข้าว ในปี 2557

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันปลูกข้าวหอมมะลิแดง บนพื้นที่ 3 ไร่ ใช้พันธุ์ข้าวที่เก็บไว้เอง (โดยเลือกเก็บรวงข้าวที่มีความอุดมสมบูรณ์ นำมาตากแดดเพื่อลดความชื้น แล้วใส่ถุงเก็บไว้) จะซื้อพันธุ์ข้าวจากบริษัทเมื่อจำเป็น โดยเคยทดลองปลูกเปรียบเทียบระหว่างพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้เองกับพันธุ์ข้าวที่ซื้อมาจากบริษัท พบว่า เมล็ดพันธุ์ที่เก็บไว้เองมีการแตกกอดีกว่าพันธุ์ข้าวที่ซื้อมาจากบริษัท ในการเพาะปลูกมีการใช้สารชีวภัณฑ์ที่ได้รับจาก เทศบาลตำบลหาดกรวด พร้อมทั้งน้ำหมักจุลินทรีย์หน่อกล้วย และฮอร์โมนไข่ที่ทำเองไว้ใช้ในนาของตนอีกด้วย

แปลงข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ช่วงแตกกอ

คุณศรีไพรเริ่มเพาะปลูกข้าวในเดือนสิงหาคม โดยมีขั้นตอนเริ่มจากนำซังข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ที่หมักทับถมไว้มาหว่านให้ทั่วแปลง แล้วไถกลบ จากนั้นทำการเพาะกล้าในแผง ให้ต้นกล้ามีอายุประมาณ 12–18 วัน จึงจะสามารถนำไปปลูกได้ ซึ่งก่อนการปลูกข้าวนั้นต้องมีการไถดะ ไถแปร และมีการปั่นเทือก แล้วจึงทำการโยนกล้าข้าวที่เพาะไว้โดยใช้แรงงานในครัวเรือน สำหรับการดูแลรักษา จะใส่ปุ๋ยอินทรีย์ 1 ครั้ง ฉีดพ่นฮอร์โมนไข่ทุก 10 วัน โดยเว้นระยะตอนออกรวงประมาณ 15 วัน และเมื่อมีน้ำไหลเข้าแปลงนา จะนำจุลินทรีย์หน่อกล้วยใส่ขวดเจาะรูให้ค่อย ๆ หยดลงน้ำและหยดเป็นระยะ ๆ ให้ทั่วแปลงนา ข้าวที่ปลูกจะเก็บเกี่ยวในเดือนพฤศจิกายน โดยใช้รถเกี่ยวนวด (ทั้งนี้จะต้องเอาข้าวที่ตกค้างในรถเกี่ยวนวดออกให้หมดก่อนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน โดยใช้วิธีแยกข้าวที่เกี่ยวนวดต่อจากแปลงข้าวทั่วไปออกจากผลผลิตข้าวอินทรีย์) จากนั้นนำข้าวที่เกี่ยวได้ไปตาก 1-2 แดด บางส่วนทยอยสีแปรรูปจำหน่ายให้แก่เพื่อนบ้านบริเวณใกล้เคียงในราคาสูงกว่าข้าวทั่วไป เพราะได้รับความเชื่อถือในกระบวนการผลิตว่ามีความปลอดภัยจริง เมื่อเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จแล้วต้องมีการไถกลบตอซังทันที เพื่อป้องกันไฟไหม้แปลงนา ซึ่งจะทำให้ดินเสื่อมสภาพ โดยได้มีการแบ่งเก็บข้าวบางส่วนไว้สำหรับทำพันธุ์ในปีต่อ ๆ ไปด้วย

ผลผลิตจากนาแปลงเล็ก

ผลผลิตข้าวเปลือกส่วนใหญ่จะถูกบรรจุใส่ถุง ๆ ละ 30 กิโลกรัม พร้อมมีเอกสารการจดบันทึกกิจกรรมการผลิตตั้งแต่เริ่มต้นปลูกจนถึงเก็บเกี่ยว จัดส่งไปยังบริษัท เดอะสุขขะเฮ้าส์ (ไทยแลนด์) จำกัด จังหวัดเชียงใหม่ ผลผลิตทั้งหมดต้องผ่านการตรวจสอบจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยผลผลิตที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพบริษัทจะรับซื้อทั้งหมด ซึ่งทุก ๆ ปี ก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูก บริษัทจะจัดประชุมสมาชิกกลุ่ม เพื่อทำบันทึกข้อตกลงโดยมีการกำหนดราคาข้าวเปลือกความชื้นไม่เกิน 15% ไว้ที่กิโลกรัมละ 20 บาท เมื่อผ่านการตรวจสอบคุณภาพผลผลิตแล้ว สมาชิกแต่ละรายจะได้ราคาที่ไม่เท่ากันขึ้นอยู่กับคุณภาพ ภายใต้หลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่บริษัทกำหนด

สำเร็จได้ เพราะใจรัก

จากเดิมที่มีแนวคิดเพียงอยากผลิตเพื่อให้ได้มูลค่าสูง สู่การปรับเปลี่ยนแนวคิดมาทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากส่งผลดีต่อสุขภาพ ทำให้ปัจจุบันคุณศรีไพรสามารถขายผลผลิตได้ในราคาที่สูง ช่วยลดต้นทุนการผลิต และทำให้สุขภาพแข็งแรงขึ้น ทั้งนี้ ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จได้ คือ การมีใจรักที่จะผลิตสินค้าอินทรีย์ ครอบครัวให้ความร่วมมือ และมีความขยัน เนื่องจากการผลิตข้าวอินทรีย์ต้องอาศัยการดูแลมากกว่าและบ่อยครั้งกว่าการปลูกข้าวโดยทั่วไป

นางสมบัติ ริดจูงพืช

ที่อยู่ : 82/1 หมู่ 3 ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ : 09 3359 8306
สังกัดกลุ่ม : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม และกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านกองโค

การปรับเปลี่ยนการผลิต

จุดเริ่มต้นเกิดจากมีปัญหาด้านสุขภาพเริ่มมีอาการแพ้สารเคมี จึงต้องการปลูกข้าวโดยไม่ใช้สารเคมีไว้บริโภคเองภายในครอบครัวเป็นหลัก และที่เหลือจึงจำหน่าย ต่อมาเห็นว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์กำลังเป็นที่ต้องการของผู้รักสุขภาพ เป็นสินค้าที่มีโอกาสในการจำหน่าย จึงปรับเพิ่มพื้นที่ปลูกข้าวมากขึ้น โดยเริ่มทำครั้งแรกปี 2551 เริ่มต้นจากการผลิตข้าวแบบปลอดภัย ผ่านการรับรองมาตรฐาน GAP หลังจากนั้นหันมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ของกรมการข้าวในปี 2556

ปัญหาอุปสรรคที่พบในช่วงระยะปรับเปลี่ยน คือ มีข้าวปน ข้าวดีด ข้าวเด้ง ซึ่งเกิดจากการไม่ได้ไถหมักเพื่อย่อยสลายเศษวัชพืชที่ตกค้างมาก่อนทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้ได้ผลผลิตน้อย เมื่อเข้าอบรมศึกษาข้อมูลจากศูนย์เรียนรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตการเกษตร (ศพก.) ตำบลคอรุม ได้นำวิธีมาปฏิบัติใช้จริง ปัจจุบันต้นข้าวสูงเสมอกันสามารถแก้ปัญหาข้าวปน หรือข้าวดีดข้าวเด้งได้สำเร็จ อีกทั้งยังได้ปริมาณผลผลิตเพิ่มขึ้น

การเข้าร่วมกลุ่ม

คุณสมบัติ ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม และได้เข้าร่วมกับกลุ่มในการเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การทำน้ำหมักสมุนไพร น้ำหมักจุลินทรีย์ และฮอร์โมนไข่ รวมถึงเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านกองโค เพื่อรวมกลุ่มแปรรูปข้าวไรซ์เบอรี่บรรจุถุง จำหน่ายภายในหมู่บ้านและพื้นที่ใกล้เคียงโดยวางจำหน่ายสินค้ากับร้านค้าที่รู้จักกัน ในช่วงที่ผ่านมาผลผลิตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุมเพิ่มมากขึ้น การระบายสินค้าของกลุ่มช้าลงทำให้สมาชิกได้รับเงินล่าช้าต้องรอเวลาหลายเดือน ทางกลุ่มจึงหาทางแก้ไขโดยขอยื่นการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM เพื่อให้มีโอกาสทางการตลาดเพิ่มขึ้น โดยสามารถส่งข้าวอินทรีย์ของกลุ่มไปจำหน่ายยังตลาดต่างประเทศ

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในปัจจุบันคือข้าวไรซ์เบอรี่ ในพื้นที่ 17 ไร่ เริ่มจากการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวใส่กระสอบป่าน เพื่อจะหลีกเลี่ยงการใช้กระสอบปุ๋ยเพราะเป็นพลาสติก โดยเริ่มทำการเพาะปลูกในช่วงเดือนสิงหาคม และปล่อยน้ำเข้านาครั้งแรกหลังจากปักดำข้าวไปแล้ว 2 อาทิตย์ พร้อมกับใส่น้ำหมักจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ฉีดสารสะเดา ฮอร์โมนไข่ ฉีดบิวเวอเรีย ฉีดเชื้อราไตรโคเดอร์มา เริ่มเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ในช่วงเดือนพฤศจิกายน โดยใช้รถเกี่ยวนวด (ทั้งนี้จะต้องเอาข้าวที่ตกค้างในรถเกี่ยวนวดออกให้หมดก่อนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน ซึ่งปกติเมล็ดข้าวจะยังคงมีความชื้นสูง จึงต้องตากแดด 2-3 วัน เพื่อให้มีความชื้นอยู่ในระดับเหมาะสมต่อการเก็บรักษา และทำให้ข้าวมีคุณภาพดี หลังจากนั้นจึงจะนำข้าวเปลือกไปสีกับโรงสีที่กลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านกองโค ตามที่ทำข้อตกลงกันไว้

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

คุณสมบัติ ได้ยื่นขอรับใบรับรองเกษตรอินทรีย์จากกรมการข้าว ตั้งแต่ปี 2551 ผ่านการตรวจประเมินและได้รับใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เมื่อปี 2556 ผลผลิตที่ได้จะจำหน่ายเป็นข้าวเปลือกให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม ปีละ 1 ครั้ง และขายข้าวสารแปรรูปให้กับกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านกองโคนำไปบรรจุถุงจำหน่ายได้ราคาประมาณ 50 บาทต่อกิโลกรัม นำไปฝากขายกับร้านค้าที่รู้จักกัน เฉลี่ยเดือนละ 1 ครั้ง รวมถึงมีลูกค้าผู้สนใจบางส่วนมาซื้อที่บ้าน โดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ

ข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ของกลุ่มเกษตรอินทรีย์บ้านกองโค

ข้อคิดเห็นจากการทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันมีการผลิตข้าวไรซ์เบอรี่มากขึ้น ซึ่งผู้บริโภคเองก็ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพว่าเป็นอินทรีย์แท้หรือไม่ จึงทำให้ราคาข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ขายได้ในราคาที่ไม่ต่างจากข้าวทั่วไป ดังนั้นในการผลิตเกษตรกรควรมีแหล่งจำหน่ายหรือตลาดที่แน่นอนก่อน และควรมีการออกแบบถุงหรือบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามเพื่อสร้างความน่าสนใจในสินค้า

นายรังสันต์ เภารอด

ที่อยู่ : 52/3 หมู่ 3 ตำบลคอรุม อำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์
โทรศัพท์ : 08 9039 7127
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม (ศพก.)

การปรับเปลี่ยนเพื่อทำเกษตรอินทรีย์

คุณรังสันต์ เริ่มปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เพราะราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงกว่าราคาสินค้าเกษตรทั่วไป โดยเริ่มทำเกษตรอินทรีย์ตั้งแต่ปี 2553 โดยผลิตข้าวพันธุ์ไรซ์เบอรี่ ซึ่งได้การรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกรมการข้าวเมื่อปี 2555 ในช่วงการปรับเปลี่ยนคุณรังสันต์ได้รับองค์ความรู้ในการทำการเกษตรอินทรีย์จากเจ้าหน้าที่กรมการข้าว รวมถึงหัวหน้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุมได้ให้การดูแล และให้คำแนะนำแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมถ่ายทอดให้สมาชิกได้นำไปปฏิบัติ ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มทำให้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการอบรมในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ในขั้นตอนต่าง ๆ อาทิ การทำฮอร์โมนนม ฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย ปุ๋ยคอก สารชีวภาพ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มได้ร่วมกันทำทั้งด้านแรงกาย แรงใจ และเงิน รวมทั้งเกิดการรวมกลุ่มกันขายผลผลิตอย่างเป็นระบบ

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกิดความมั่นคง เข้มแข็งในการต่อรองด้านราคา หากสมาชิกทุกคนทำตามกฎระเบียบของกลุ่มก็จะทำให้เกิดความรักความสามัคคีในกลุ่ม รวมถึงได้เรียนรู้ในการเปลี่ยนแปลง เช่น เมื่อตลาดข้าวไรซ์เบอรี่ มีผู้แข่งขันมากขึ้น ทางกลุ่มก็จะมีการผลิตข้าวพันธุ์อื่นเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น ข้าวพันธุ์ทับทิมชุมแพ เป็นต้น

คุณรังสันต์ ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตโดยยกร่องดินรอบแปลงนา แล้วปลูกปอเทืองและไม้ยืนต้นอื่น ๆ เป็นแนวกันชนรอบคันนา ใช้ระยะเวลา 2 ปีในช่วงการปรับเปลี่ยน จึงได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มกษ.9000 จากกรมการข้าว

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ที่ใช้ในแปลงข้าวอินทรีย์ ได้มาจากสมาชิกในกลุ่มร่วมกันทำ โดยคุณรังสันต์เริ่มปลูกข้าวในเดือนสิงหาคม โดยก่อนปลูกจะนำฟางที่หมักไว้มาหว่านในแปลงนาให้ทั่วแล้วไถกลบเพื่อเพิ่มอินทรียวัตถุในดิน ใส่ปุ๋ยคอก และทำเทือก ปล่อยน้ำเข้านาครั้งแรกเมื่อปักดำข้าวไปแล้ว 2 อาทิตย์ พร้อมกับใส่น้ำหมักจุลินทรีย์สังเคราะห์แสง ในช่วงการเจริญเติบโตของต้นข้าวจะดูแลรักษาโดยใช้น้ำหมักจุลินทรีย์ผสมกับฮอร์โมนนมหรือฮอร์โมนไข่ รวมถึงใส่ปุ๋ยคอก ฉีดสารสะเดา ฉีดบิวเวอเรีย และฉีดเชื้อราไตรโคเดอร์มา จนถึงเวลาเก็บเกี่ยวในช่วง

เดือนตุลาคม โดยจ้างรถเกี่ยวนวด (ทั้งนี้จะต้องเอาข้าวที่ตกค้างในรถเกี่ยวนวดออกให้หมดก่อนเพื่อป้องกันการปนเปื้อน โดยใช้วิธีแยกข้าวที่เกี่ยวนวดต่อจากแปลงข้าวทั่วไปออกจากผลผลิตข้าวอินทรีย์) เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วจะตากไว้ประมาณ 2 วัน เพื่อลดความชื้นไม่ให้เกิน 15%

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกรมการข้าว โดยเจ้าหน้าที่จากกรมการข้าวจะให้คำแนะนำพร้อมตรวจประเมินเป็นระยะ ๆ ในส่วนของการจำหน่ายผลผลิตนั้น ใช้วิธีการขายข้าวเปลือกให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม โดยกลุ่มจะทำการแปรรูปเป็นข้าวสารเพื่อขายในนามของกลุ่ม

ข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ของกลุ่ม
วิสาหกิจชุมชนตำบลคอรุม

ข้อคิดเห็นจากการทำเกษตรอินทรีย์

“การทำเกษตรอินทรีย์ ต้องมีตลาดรองรับ”
ภาครัฐควรมีการประชาสัมพันธ์ทำความเข้าใจถึงข้อดีของการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์แก่ผู้บริโภค เพื่อสนับสนุนให้ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์กว้างขวางมากขึ้น และมีตลาดรองรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ของเกษตรอย่างต่อเนื่อง

นายพสิษฐ์ สุขเกษม

ที่อยู่ : 285/20 หมู่ที่ 8 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ : 09 6849 8597
สังกัดกลุ่ม : บริษัท ชาวบ้าน ออร์แกนิค จำกัด

ทำนาอินทรีย์ เพื่อบริโภคเองและเพื่อขาย

เมื่อหลายปีก่อนคุณพสิษฐ์ ทำนาแบบใช้สารเคมีปลูกข้าวไว้จัดจำหน่ายเพียงอย่างเดียว ไม่เคยเก็บข้าวที่ปลูกไว้บริโภคเองในครัวเรือน ต้องซื้อข้าวสารมาบริโภค ช่วงหลังสถานการณ์ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ โดยราคาข้าวมีราคาลดต่ำลงมาก ส่งผลให้รายจ่ายในครัวเรือนมากกว่ารายรับ ต้องกู้ยืมเงินเพื่อมาใช้จ่ายในครัวเรือน ภาระหนี้สินจึงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก รวมถึงเห็นอันตรายจากสารเคมีที่เกิดขึ้นกับคนรอบข้าง จึงตัดสินใจปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มต้นจากการปลูกข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์เพื่อบริโภคเองในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย

ช่วงเริ่มปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ ได้ศึกษาด้วยตนเองโดยหาข้อมูลจากสื่อออนไลน์ และหนังสือต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ แล้วจึงค่อย ๆ เริ่มต้นวางแผนการผลิต วางแผนการปรับปรุงบำรุงดินให้เหมาะสม แก้ปัญหาดินด้วยการคลุมดินด้วยวัตถุต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ และรักษาความชื้นในดิน

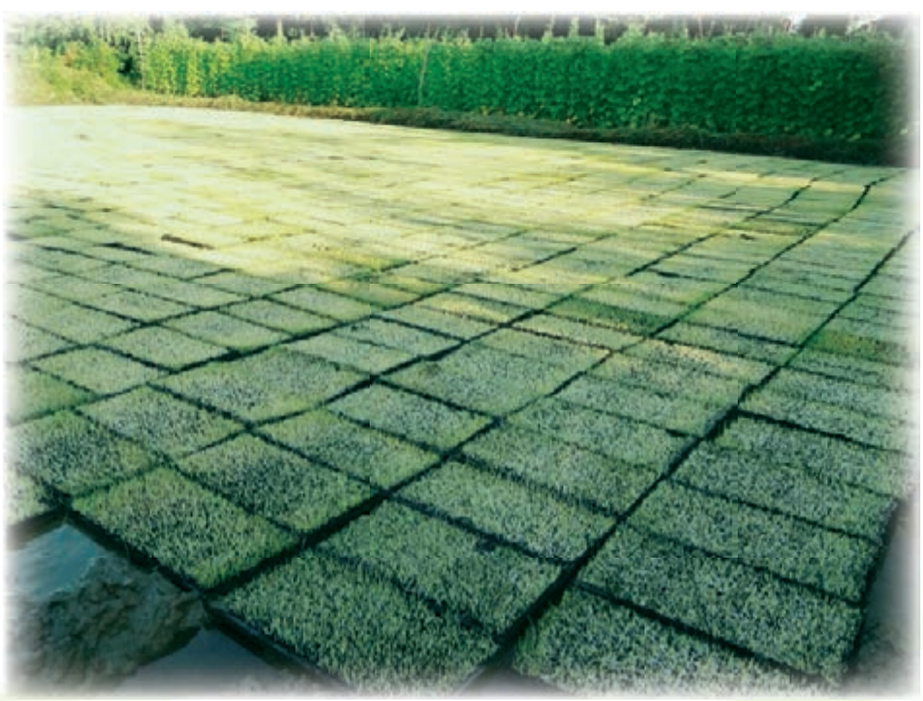

แปลงเพาะกล้านาอินทรีย์

มีการจัดการพื้นที่โดยปลูกตะไคร้และไม้ยืนต้น เพื่อเป็นแนวกันชนป้องกันสารพิษจากภายนอก รวมถึงไม่เผาตอซัง ฟางข้าว และเศษวัสดุอินทรีย์ในแปลงนา เพราะจะเป็นการทำลายอินทรียวัตถุและจุลินทรีย์ในดินที่มีประโยชน์ ส่วนเมล็ดพันธุ์ข้าวจะสั่งซื้อมาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ศูนย์ข้าวชุมชนบ้านอุ่มแสง อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ (ข้าวลุงบุญมี) โดยในช่วงการเพาะปลูกจะไม่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ทุกชนิด ข้าวไรซ์เบอรี่ ที่ปลูกในพื้นที่ 30 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 600 กิโลกรัมต่อไร่

ไถกลบตอซังเพื่อปรับปรุงดิน

ตลาดและมาตรฐานอินทรีย์ที่ได้รับ

คุณพสิษฐ์ ได้ขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM จาก มกท. และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand สำหรับผลผลิตข้าวไรซ์เบอรี่แปรรูปเป็นข้าวสารบรรจุถุงแบบสูญญากาศ ขนาด 1 กิโลกรัมจำหน่ายให้กับบริษัท ชาวบ้าน ออร์แกนิค จำกัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่คุณพสิษฐ์เป็นสมาชิกอยู่ รวมถึงบรรจุภัณฑ์แบบอื่น ๆ ตามคำสั่งของผู้ซื้อ

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ตนเองและครอบครัวมีรายได้ที่มั่นคงมากขึ้น เนื่องจากลดภาระค่าใช้จ่ายเรื่องการซื้อปุ๋ยเคมี สารเคมีเพื่อกำจัดแมลง รวมถึงสารเคมีกระตุ้นต่าง ๆ โดยหันมาทำเองโดยวิธีธรรมชาติ และลดภาระค่าใช้จ่ายเรื่องค่ารักษาพยาบาล เพราะสุขภาพแข็งแรงขึ้น อีกทั้งกระแสการบริโภคเพื่อรักษาสุขภาพมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ จึงเป็นโอกาสที่จะทำการตลาดได้ไม่ยาก ทั้งนี้ คุณพสิษฐ์ต้องการให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ให้มากขึ้น โดยเฉพาะเรื่ององค์ความรู้ นวัตกรรม งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ งานวิจัยด้านเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ รวมถึงสร้างความแตกต่างด้านราคาของผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ให้สูงกว่าผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรแบบทั่วไป เพื่อกระตุ้นให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

“แรงจูงใจของการทำเกษตรอินทรีย์ คือ ราคาของผลผลิตที่ได้ต้องสูงกว่าการทำเกษตรแบบทั่วไป”

นางวสุกาญจน์ นุชทรัพย์สุภากุล

ที่อยู่ : 9 หมู่ที่ 10 ตำบลหนองกระโดน อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ : 06 1395 7811
สังกัดกลุ่ม : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพัฒนา

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรอินทรีย์ ด้วยการรับรองแบบมีส่วนร่วม

คุณวสุกาญจน์ นุชทรัพย์สุภากุล มีความตั้งใจที่จะแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สินให้กับตัวเองและผู้อื่น มีการรวมตัวกันเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ โดย รศ.ดร.มานิตย์ สิงห์ทองชัย หัวหน้าโครงการวิจัย ได้มาวิจัยโครงการแนวทางการพัฒนาเครือข่ายตลาดสีเขียวในกระบวนการโลจิสติกส์และโซ่อุปทาน สินค้าเกษตรปลอดภัยและเกษตรอินทรีย์จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยความตั้งใจเดิมและแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาเรียนรู้ในกระบวนการทำงานวิจัยทุกขั้นตอน ทำให้ได้พบทางออกในการแก้ไขปัญหาเรื่องหนี้สิน ซึ่งกระบวนการเรียนรู้นี้เป็นความอยากรู้อยากเห็นของตนโดยศึกษาจากตำราหรือสื่อต่าง ๆ จากที่ไม่มีความรู้ทางด้านนี้มาก ศึกษาจนกระทั่งสามารถวางแผนและวิเคราะห์ การลงทุน การขนส่ง การค้าขาย การตลาด การติดต่อค้าขายเป็น

ต่อมาได้มีโอกาสไปศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์จากโครงการจากต้นแบบ “สามพรานโมเดล” โดยใช้ระบบการรับรองเกษตรอินทรีย์แบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System หรือ PGS) ที่มีการตกลงร่วมกันระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคในการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์ตามมาตรฐาน Organic Thailand จึงเป็นแรงบันดาลใจและจุดเริ่มต้นในการหันมาปลูกผักปราศจากสารเคมี ปัจจุบัน สามารถปลดหนี้ที่ตัวเองมีอยู่ได้ ถึงแม้ผักปลอดสารพิษที่ตนเองปลูกนั้นจะจำหน่ายในราคาถูกก็ยังคงได้กำไร เนื่องจากตนเองไม่ได้ใช้ต้นทุนในการผลิตอะไรมาก เพื่อผู้บริโภคจะได้รับประทานผักในราคาถูกและปลอดภัย ทั้งนี้คุณวสุกาญจน์มีความตั้งใจไว้ว่าจะก้าวเดินตามศาสตร์แห่งพระราชา ตามแนวทางการพัฒนาเครือข่ายตลาดสีเขียวให้มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

ในการปรับเปลี่ยนการผลิต ต้องเริ่มจากปรับเปลี่ยนแนวคิดของตนเอง โดยเล็งเห็นถึงโทษของสารเคมีและสารพิษที่เป็นอันตรายต่อทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยช่วงที่เริ่มปรับมาเป็นเกษตรอินทรีย์จะเป็นช่วงที่ได้ผลผลิตน้อย จึงหาแนวทางการแก้ไขโดยการปรับปรุงดิน ใช้ปุ๋ยหมัก โดยได้รับความรู้และคำแนะนำจากมูลนิธิเกษตรอินทรีย์ไทย กรมพัฒนาที่ดิน และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้รับเมื่อนำมาปฏิบัติแล้วพบว่าช่วยให้ได้ผลผลิตที่ดีขึ้น สามารถนำไปจัดจำหน่ายสร้างรายได้ให้กับตนเองเพิ่มขึ้น

ต้นกล้าผักอินทรีย์

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ปลูกพืชผักแบบผสมผสานหลากหลายชนิด ได้แก่ คะน้า ผักบุ้ง ผักกวางตุ้ง มะเขือพวง มะเขือเจ้าพระยา มะขาม โดยมีวิธีการปลูก คือ เริ่มจากเมล็ดที่นำมาปลูกจะหาซื้อจากร้านขายเมล็ดพันธุ์ทั่วไป โดยนำเมล็ดมาล้างน้ำประมาณ 3 ครั้ง เพื่อขจัดสารเคมีที่คลุกเมล็ด แล้วจึงนำมาปลูก วิธีการปลูกจะนำเมล็ดมาหยอดหลุมละประมาณ 3-4 เมล็ด ไม่ใช้วิธีการหว่านเมล็ด ซึ่งวิธีการดังกล่าวจะช่วยกำหนดระยะห่างระหว่างต้นและคำนวณเมล็ดที่ใช้ไปได้ โดยเมื่อเก็บเกี่ยวแล้วคุณวสุกาญจน์จะเก็บไว้เพื่อบริโภคส่วนหนึ่ง ส่วนที่เหลือจึงนำไปจัดจำหน่าย

แปลงผักอินทรีย์ การเก็บเกี่ยว และผลผลิต

ตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ

ผลผลิตผักได้รับการรับรองมาตรฐานการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS) โดยขายผลผลิตส่งให้กับร้านอาหารแม่ศจี จังหวัดนครสวรรค์ และคลินิกหมอมะเร็ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโรงพยาบาลสวรรค์ประชารักษ์

การปลูกผักอินทรีย์ทำให้เกิดความสุขทางใจ ทางกาย และได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติ

การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้มีความสุขทั้งทางกายและทางใจ โดยทางกาย หมายถึง ไม่ต้องเสี่ยงกับสารพิษทั้งตอนปลูกและตอนเก็บมารับประทาน ส่วนทางใจ หมายถึง การมีโอกาสได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติที่ปลอดสารเคมี แล้วยังรู้สึกภาคภูมิใจที่ปลูกผักปลอดสารพิษให้ผู้บริโภคได้รับประทานผักที่ถูกและปลอดภัย สอดคล้องกับหลักการดำเนินชีวิตของตนเอง ทั้งนี้ คุณวสุกาญจน์ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนในการเพิ่มการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำการเกษตรแบบอินทรีย์ ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น รวมถึงต้องการให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาให้คำแนะนำและฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

นายพรชัย คงพิรุณ

ที่อยู่ : 198 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่เปิน อำเภอแม่เปิน จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ : 08 0688 1024
สังกัดกลุ่ม : ข้าวพันธุ์พื้นเมืองจังหวัดนครสวรรค์

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณพรชัย ได้ทำการเกษตรโดยการปลูกข้าวแบบใช้สารเคมีมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อปี 2549 เป็นช่วงระบาดของเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล ทำให้ใช้สารกำจัดศัตรูพืชอย่างมาก ผลที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัด คือ สุขภาพของตนเองมีปัญหา จึงเป็นจุดที่ทำให้คิดปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบอินทรีย์

จากความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนการผลิตมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ จึงเริ่มศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ จนได้มีโอกาสเข้าร่วมกับเครือข่ายผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง 2 ที่จัดตั้งโดยศูนย์วิจัยและฝึกอบรมบึงบอระเพ็ด โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดล การเข้าร่วมโครงการดังกล่าว ทำให้ได้รับการอบรมเรื่องกระบวนการปรับเปลี่ยนการผลิตแบบใช้สารเคมีมาเป็นแบบอินทรีย์ และได้พบว่ามีเพื่อนเกษตรกรที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันมีความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตเหมือนกัน จึงได้ร่วมกันจัดตั้งกลุ่มข้าวพันธุ์พื้นเมืองจังหวัดนครสวรรค์ขึ้น (จำนวนสมาชิก 22 คน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

รวมกลุ่มผลิต แลกเปลี่ยนเรียนรู้

ดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานการผลิตข้าวแบบอินทรีย์ของเครือข่ายผู้ผลิตข้าวอินทรีย์ โดยสมาชิกของกลุ่มข้าวพันธุ์พื้นเมืองจังหวัดนครสวรรค์ บางส่วนยังอยู่ในช่วงระหว่างการปรับเปลี่ยนการผลิต แต่ทุกคนก็เห็นพ้องต้องกันว่า **“จะไม่รีบร้อนในการปรับเปลี่ยน แต่จะให้ความสำคัญเรื่องสมาชิกทุกคนต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ก่อน”**

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

สินค้าที่ทำการผลิตในปัจจุบัน คือ ข้าวพันธุ์พื้นเมืองจังหวัดนครสวรรค์ ในพื้นที่ 9 ไร่ ได้ผลผลิตจำนวน 650 กิโลกรัมต่อไร่ และกระบวนการผลิตจะเป็นไปตามมาตรฐานการผลิตข้าวอินทรีย์แบบมีส่วนร่วมของศูนย์วิจัยและฝึกอบรมบึงบอระเพ็ด ซึ่งได้กำหนดรายละเอียดเรื่องเมล็ดพันธุ์ การเตรียมแปลง การปลูกและการดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวไว้อย่างชัดเจน

ไถกลบพืชปุ๋ยสดเพื่อปรับปรุงดิน

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

คุณพรชัย ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งเป็นมาตรฐานการรับรองระดับท้องถิ่นที่ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมบึงบอระเพ็ด โครงการจัดตั้งวิทยาเขตนครสวรรค์ มหาวิทยาลัยมหิดลจัดตั้งขึ้น ปัจจุบันผลผลิตส่วนใหญ่จำหน่ายในตลาดชุมชนท้องถิ่น และตามงานแสดงต่าง ๆ เช่น OTOP ตลาดนัด และมีธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเข้ามารับซื้อผลผลิตบางส่วนบ้างเป็นครั้งคราว

เกษตรกรต้องมีความรู้ และความเข้าใจเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์นอกจากจะทำให้ต้นทุนการผลิตลดลงแล้ว ยังทำให้คุณภาพชีวิตของตนเองและคนในครอบครัวดีขึ้น ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ คือ ความรู้และความเข้าใจเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ ทั้งนี้ คุณพรชัยต้องการให้ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มการประชาสัมพันธ์สินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ และเป็นที่ปรึกษาในเรื่องการทำเกษตรแบบอินทรีย์อย่างละเอียด เพื่อเกษตรกรที่มีใจรักในการทำอินทรีย์จะได้มีกำลังใจในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ต่อไป

นางสาวถนอมชัย ศิริณกร

ที่อยู่ : 2 หมู่ 6 บ้านหนองสะโน ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม
จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 08 1054 3575, 08 7855 5861
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านหนองสะโน

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ครอบครัวของคุณถนอมชัย ประกอบอาชีพทำนามาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตรมาโดยตลอด จนมาถึงช่วงที่ราคาปุ๋ยเคมีและสารเคมีเกษตรปรับตัวสูงขึ้น ประกอบกับช่วงดังกล่าวราคาข้าวที่ขายได้มีความผันผวน จึงมีความคิดที่จะลดต้นทุนการผลิตโดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักชีวภาพทดแทนปุ๋ยเคมี นอกจากนี้ ทางครอบครัวยังเลี้ยงควายเป็นจำนวนมาก จึงต้องการฟางข้าวที่ปราศจากสารเคมีสำหรับใช้เป็นอาหารควาย จากเหตุผลดังกล่าวจึงได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตมาทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง โดยเริ่มจากการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้เอง ส่วนพันธุ์ข้าวในปีแรกของการปรับเปลี่ยนใช้เมล็ดข้าวพันธุ์ดีที่ได้มาจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว พอเริ่มเข้าสู่ปีที่ 2 จึงใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เก็บไว้จากรุ่นแรกมาเพาะปลูก ทั้งนี้ คุณถนอมชัยได้รับการอบรมวิธีการผลผลิตเมล็ดพันธุ์จากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าว และสำนักงานเกษตรอำเภอธาตุพนม รวมถึงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก**กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านหนองสะโน** ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 168 ราย โดยกลุ่มมีกิจกรรมต่าง ๆ อาทิ การรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก การอบรมเพื่อพัฒนาความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงมีเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ได้เข้ามาให้ถ่ายทอดองค์ความรู้ และเยี่ยมเยียนกลุ่ม

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

กิจกรรมหลักคือการทำนาอินทรีย์ด้วยวิธีทำแบบนาหยอด หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตในปีก่อน จะปล่อยฟางข้าวและตอซังไว้ในนาเพื่อเป็นอาหารควาย โดยปล่อยให้ควายแทะเล็มในแปลง ทำให้ได้ปุ๋ยจากมูลควายอีกด้วย พอใกล้ถึงฤดูกาลทำนาจึงนำปุ๋ยคอกไปหว่านแล้วไถกลบ ไถดะ ไถแปร และตีปั่น ซึ่งการไถหลายรอบจะช่วยกำจัดวัชพืชให้กลายเป็นปุ๋ยพืชสด และต้องปรับให้พื้นนาสม่ำเสมอเพื่อสะดวกในการควบคุมระดับน้ำ และทำให้ต้นข้าวมีความสูงเท่ากัน โดยเริ่มหยอดเมล็ดข้าวประมาณปลายเดือนพฤษภาคมถึงเดือนมิถุนายน เมื่อเข้าสู่ฤดูฝนเมล็ดข้าวก็จะงอก จะต้องคอยควบคุมระดับน้ำในนาและดูแลเรื่องวัชพืช โรค และแมลงศัตรูข้าว

หลังจากสมาชิกปลูกข้าวเรียบร้อยแล้ว จะมีการประชุมร่วมกัน เพื่อจัดทำข้อมูลด้านการผลิตจากสมาชิกแต่ละคน เช่น ขนาดพื้นที่นาอินทรีย์ ชนิดข้าว และระยะเวลาเก็บเกี่ยว สำหรับนำมาวางแผนการเก็บเกี่ยวร่วมกัน และก่อนเก็บเกี่ยวจะร่วมกันตรวจการปนเปื้อนทุกครั้งเพื่อให้ได้ผลผลิตตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ส่วนการสีข้าวจะสีข้าวของสมาชิกในกลุ่มสมาชิกให้หมดในคราวเดียว เพื่อลดการปนเปื้อนโดยใช้โรงสีอินทรีย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) นครพนม

ปลูกไม้ยืนต้นเป็นแนวกันชนป้องกันการปนเปื้อนของสารเคมีจากแปลงอื่น

การรับรองมาตรฐานและการจำหน่ายผลผลิต

ปัจจุบันคุณถนอมชัยปลูกข้าวอินทรีย์ 2 ชนิด คือ ข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข6 ซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM และ Organic Thailand โดยขายผลผลิตให้กับกลุ่ม เนื่องจากกลุ่มมีนโยบายที่ชัดเจนในเรื่องของการตลาดนำการผลิต มีการทำสัญญาซื้อขายข้าวล่วงหน้ากับโรงพยาบาลนครพนม บริษัท ไบโอพาเน็ค ดีเวลลอปเมนท์ ประเทศไทย จำกัด และบริษัท สนุกออแกนิคฟาร์ม จำกัด นอกจากนี้ยังนำไปจำหน่ายตามงานแสดงสินค้าต่าง ๆ อาทิ งานโอทอปซิตี้ เมืองทองธานี หรืองานประจำปีของจังหวัดนครพนม เป็นต้น

ความสำเร็จเริ่มต้นจากใจและมีจิตใจที่เข้มแข็ง

ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ คือ ต้องมีใจรักและมีจิตใจที่เข้มแข็ง เกษตรกรบางคนพอเห็นต้นข้าวไม่สมบูรณ์ก็อยากจะใส่ปุ๋ยเคมี เพื่อทำให้ต้นข้าวอุดมสมบูรณ์ขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องมีใจมุ่งมั่นและคำนึงถึงผลที่ตามมาจากสารเคมีให้มาก รวมถึงเกษตรกรรุ่นใหม่ที่ต้องการทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีความตั้งใจจริง มีการคิดค้นและนำเอาเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ เข้ามาช่วยในการพัฒนาการผลิต รวมทั้งช่วยขยายตลาดให้มีความหลากหลาย ทั้งตลาดภายในประเทศและการส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ

นางนิ่มอนงค์ แก้วไพศาล

ที่อยู่ : 280 หมู่ 4 บ้านห้วยไห ตำบลบ้านค้อ อำเภอโพนสวรรค์ จังหวัดครพนม
โทรศัพท์ : 08 1482 0809
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณนิ่มอนงค์ เคยประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมานานถึง 29 ปี ได้เห็นการเจริญเติบโตของบริษัท แต่ตัวเองกลับไม่มีความมั่นคงในอาชีพแต่อย่างใด จึงได้ตัดสินใจลาออกจากงาน เพื่อมาทำนาสานต่อจากบรรพบุรุษ เนื่องจากมีที่นาอยู่แล้วและไม่มีใครทำนา โดยเมื่อปี 2554 ได้เริ่มต้นฟื้นฟูที่นา พร้อมกับศึกษาดูงานเกษตรอินทรีย์ และเริ่มทำเกษตรอินทรีย์แบบจริงจังในปี 2557 โดยเริ่มต้นจากทำคันกั้นน้ำสูง 50 เซนติเมตร กว้าง 1 เมตร ตามหลักเกษตรอินทรีย์ และนำความรู้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อาทิ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดสกลนคร กลุ่มปุ๋ยเบญจกุลซึ่งทำหัวเชื้อน้ำหมัก กลุ่มดาวล้อมเดือน และกรมพัฒนาชุมชน เป็นต้น จึงได้ทดลองทำน้ำหมักเอง โดยใช้หอยเชอรี่ในนาข้าวมาทำน้ำหมักและได้ฉีดพ่นในนาข้าว ซึ่งได้ผลตอบแทนเป็นที่น่าพอใจ ผลผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มีความหอม นุ่ม อร่อยกว่าข้าวที่ปลูกโดยใช้สารเคมี รวมทั้งยังช่วยลดต้นทุนการผลิต และทำให้ระบบนิเวศสมบูรณ์ขึ้นอีกด้วย

การปรับเปลี่ยนสู่การทำนาอินทรีย์

ในช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนมาทำนาอินทรีย์ ต้นข้าวเจริญเติบโตช้ามาก ผลผลิตลดต่ำลง แต่มีข้อดี คือ ต้นทุนในการผลิตข้าวลดลง คุณภาพข้าวที่ได้ดีขึ้น และยังทำให้มีสุขภาพดีขึ้น จึงเป็นแรงจูงใจให้คุณนิ่มอนงค์ทำนาอินทรีย์ต่อไป มีการดูแลรักษาแปลงนาเป็นอย่างดี ส่งผลให้ในปีต่อมาผลผลิตค่อย ๆ เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับแปลงนาข้าวข้างเคียง ดินมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้น ต้นข้าวไม่ล้ม มีปลา มีกบ มีไส้เดือน และความหลากหลายทางธรรมชาติอื่น ๆ เพิ่มมากขึ้น

คุณนิ่มอนงค์ทำนาแบบนาดำ ในปีแรกได้ยืมพันธุ์ข้าวมาปลูก โดยปลูกข้าว 2 ชนิด คือ ข้าวหอมมะลิ 105 ซึ่งได้พันธุ์ข้าวจากหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และข้าวไรซ์เบอรี่ ได้พันธุ์มาจากมหาวิทยาลัย

โรงสีข้าวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ตำบลแก้งคร้อ

เกษตรศาสตร์ วิทยาเขตเกษตรกำแพงแสน ใช้ปุ๋ยและน้ำหมักที่ทำจากวัตถุดิบในไร่นา จนเมื่อเข้าสู่ปีที่ 2 จึงเริ่มเก็บเมล็ดพันธุ์โดยทำการคัดเมล็ดพันธุ์ด้วยตนเอง ในการคัดเลือกพันธุ์ข้าวที่ใช้ปลูกจะพิจารณาจากความต้องการของตลาดเป็นอันดับแรก

ซึ่งต่อมาได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก **กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร** มีสมาชิกจำนวน 50 ราย ทางกลุ่มมีกิจกรรมผลิตน้ำหมักชีวภาพ และผลิตสารไตรโคเดอร์ม่า เพื่อใช้ภายในกลุ่มและจำหน่ายเป็นรายได้เข้ากลุ่ม กลุ่มรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกนำมาสีเป็นข้าวสารเพื่อจำหน่าย โดยให้ราคาสูงกว่าโรงสีทั่วไป โดยได้นำข้าวสารที่ไม่ได้คุณภาพอย่างเช่นข้าวหักและข้าวเม็ดท่อนมาเพิ่มมูลค่า อาทิ นำมาบดเป็นแป้งทำขนม และอีกส่วนหนึ่งจะทำเป็นข้าวพอง ซึ่งทำวิจัยร่วมกับสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (วว.)

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

คุณนิ่มอนงค์ได้ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM โดยได้รับการสนับสนุนจากเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครพนม ในการว่าจ้างบริษัท ไบโออะกริเสิร์ช ไทยแลนด์ จำกัด เป็นผู้ตรวจรับรองมาตรฐาน Bioagricert accredited by IFOAM และมีช่องทางในการจำหน่าย คือ โรงพยาบาลโพนนาแก้ว โรงพยาบาลโพนสวรรค์ ซุ้มขายของเกษตรและสหกรณ์นครพนม โดยจำหน่าย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และนำออกงานแสดงสินค้าในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งจะมีประมาณ 2-3 ครั้งต่อเดือน รวมถึงได้เปิดช่องทาง Delivery สำหรับลูกค้าประจำในจังหวัดนครพนม โดยที่ลูกค้าไม่ต้องเสียค่าส่ง และคุณนิ่มอนงค์ยังรับจ้างผลิต เช่น ข้าวฮางงอกหอมมะลิ ส่งออกต่างประเทศ ข้าวกล้องหอมมะลิเพื่อขายในเว็บไซต์ Lazada เป็นต้น

ผลิตภัณฑ์จากข้าวอินทรีย์ในรูปแบบต่างๆ

ความสำเร็จในมุมมองของคุณนิ่มอนงค์

การทำเกษตรอินทรีย์ก็เหมือนการทำธุรกิจ การจะลงมือทำเพียงแค่ 1-2 วันคงยังไม่ประสบความสำเร็จ ต้องมีการลงมือทำอย่างมุ่งมั่น ตั้งใจ และต่อเนื่อง สักวันต้องประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน ซึ่งอาจต้องอาศัยเวลาประมาณ 1-3 ปี โดยการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ในช่วงปีแรกอาจจะได้ผลผลิตน้อยลง แต่ต้นทุนการทำนาก็ลดลง แต่หากเราทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องผลผลิตก็จะเพิ่มขึ้นทุกปี ๆ ฉะนั้น ข้าวอินทรีย์ไม่ต้องขายราคาแพงก็ได้

นายเหล่ง ศรีสุโน

ที่อยู่ : 98 หมู่ 2 บ้านฝั่งแดง ตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 09 8919 2956
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวอินทรีย์บ้านฝั่งแดง

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณเหล่ง ทำนาโดยไม่ใช้สารเคมีการเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ใช้แรงงาน 2 คน คือ ตนเองและภรรยา จนเมื่อปี 2552 แปลงนาข้างเคียงได้ใช้สารเคมีจำพวกยาฆ่าหญ้าจำนวนมาก และสารเคมีเหล่านั้นก็ปนเปื้อนเข้ามาในนาข้าวของคุณเหล่ง ซึ่งเชื่อว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ภรรยาคุณเหล่งเกิดอาการเจ็บป่วย มีอาการแขนขาอ่อนแรง ไม่สามารถเดินเองได้ จนบุตรชายต้องพาไปรักษาตัวที่กรุงเทพฯ เป็นเวลา 1 เดือน จึงหายเป็นปกติ ต่อมาจึงปรึกษากับเพื่อนบ้านและญาติที่มีที่นาใกล้เคียงกันให้ปรับเปลี่ยนการทำนามาเป็นแบบอินทรีย์ โดยยกตัวอย่างการเจ็บป่วยของภรรยาให้เพื่อนบ้านและญาติ เห็นโทษของการใช้สารเคมี และให้มาสมัครเป็นสมาชิกกลุ่มผลิตข้าวอินทรีย์ด้วยกัน ซึ่งเพื่อนบ้านและญาติก็เห็นความสำคัญดังกล่าวและร่วมสมัครเป็นสมาชิก**กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวอินทรีย์บ้านฝั่งแดง** ซึ่งปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 40 ราย

เข้าสู่เส้นทางการปรับเปลี่ยนการผลิต

ช่วงปีแรกได้ร่วมกับเพื่อนสมาชิกกลุ่มทำปุ๋ยอินทรีย์โดยใช้สูตรกองทัพไทย และเสริมสร้างองค์ความรู้ของตนเองด้วยการศึกษาหาข้อมูลจากสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ การเข้าร่วมอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการศึกษาดูงานกับผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์ที่ประสบความสำเร็จ

ทำนาอินทรีย์ด้วยวิธีปักดำ โดยใช้แรงงานในครัวเรือน

การจัดการพื้นที่เพาะปลูก เริ่มจากการเตรียมดิน ไถกลบวัชพืชและตอซังหลังจากเก็บเกี่ยวรอบแรก ทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักไว้ใช้ในไร่นาของตนเอง จากนั้นเริ่มทำแปลงต้นกล้า โดยเริ่มจากการหว่านเมล็ดข้าวตามปกติ ในปีแรกนำพันธุ์ข้าวอินทรีย์มาจากเกษตรอำเภอธาตุพนม และปีต่อมาได้เก็บเมล็ดพันธุ์เอง หลังจากการปักดำจะปล่อยน้ำโคลนออกจากนา แล้วปล่อยน้ำใหม่ให้สูงประมาณ 2 นิ้ว เพื่อให้ท่วมต้นหญ้า หลังจากปักดำประมาณ 1 สัปดาห์ จึงใส่ปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตเองโดยใช้วิธีพิจารณาว่าต้นข้าวสมบูรณ์หรือไม่ ถ้ายังไม่ค่อยสมบูรณ์ก็จะฉีดพ่นน้ำหมักหน่อกล้วยเพิ่มเติม และในช่วงระยะข้าวตั้งท้องจะฉีดพ่นฮอร์โมนไข่เพื่อเพิ่มน้ำหนักเมล็ดข้าวอีกประมาณ 3 ครั้ง ใช้วิธีดูแลรักษาไร่นาตามธรรมชาติ เช่น ใช้ฝักคูณ ฝักฉำฉา และเครือแต้มปูน ทุบรวมกันแล้วโยนลงที่นาตอนมีน้ำขัง ถ้ามีปูมากัดกินต้นข้าว จะใส่เครือแต้มปูนและเม็ดมะขามลงไปในนาข้าว เพื่อเป็นอาหารของปู เมื่อปูอิ่มก็จะไม่กัดกินต้นข้าว สำหรับการกำจัดหอยเชอรี่ในนาอินทรีย์นั้น ใช้วิธีเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งในนาข้าว เพื่อให้เป็ดกินหอยเชอรี่เป็นอาหาร เป็นต้น การเก็บเกี่ยวผลผลิตจะใช้แรงงานคน แล้วนำไปนวดด้วยรถนวดข้าวของตนเอง ปัจจุบันได้ปลูกข้าวอินทรีย์จำนวน 4 ชนิด คือ ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวเหนียว กข6 และข้าวมันปู ซึ่งผลผลิตข้าวเปลือกจะขายให้กับกลุ่ม โดยกลุ่มจะทยอยขายข้าวของสมาชิกเมื่อมีคำสั่งซื้อ

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

คุณเหล่งได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) โดยขอผ่านสหกรณ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์นครพนม จำกัด ซึ่งมีคุณศักดา มณีรัตน์ เป็นผู้จัดระบบเกษตรอินทรีย์ มีการจ้างบริษัท ไบโออะกริเสิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด เป็นผู้ตรวจรับรอง การจำหน่ายผลผลิต ในส่วนของข้าวเปลือกจะขายให้กับกลุ่ม โดยในช่วงแรกทางกลุ่มได้ทำการตลาดโดยแจกข้าวอินทรีย์ให้ชิมทั้งตำบล ถ้าใครสนใจก็มาซื้อกับกลุ่ม แต่ปัจจุบันมีร้านจำหน่ายสินค้าในแบรนด์ **“ข้าวคุณแม่ (KHAO KHUN MAE)”** ที่กรุงเทพฯ ส่วนการแปรรูปจะทำด้วยตัวเองเท่านั้น สินค้าแปรรูป ประกอบด้วย จมูกข้าวไรซ์เบอรี่ผง ข้าวฮางงอก น้ำข้าวไรซ์เบอรี่ สบู่เซรั่ม ข้าวต้มจมูกข้าวฮาง น้ำข้าวกล้อง เป็นต้น ส่วนใหญ่ลูกค้าจะโทรสั่งซื้อทางโทรศัพท์ เน้นการประชาสัมพันธ์โดยอาศัยการออกงานแสดงสินค้า อาทิ งานโอทอปซิตี้ที่เมืองทองธานี งานตลาดคลองผดุงกรุงเกษม ซึ่งเป็นโครงการจำหน่ายสินค้าบริเวณข้างทำเนียบรัฐบาล รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์

ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ที่นำไปออกร้านจำหน่ายในโอกาสต่างๆ

ข้อคิดเห็นจากการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรรุ่นใหม่ต้องมีการพัฒนาเทคนิคและเทคโนโลยี เพื่อผลิตข้าวให้ได้ปริมาณที่มากขึ้น เพราะเกษตรอินทรีย์ยังมีโอกาสทางการตลาดอีกมาก แต่ต้องมีการเชื่อมโยงสื่อสารระหว่างผู้ซื้อ ผู้ขาย และผู้ผลิต ให้ดีให้เกิดความเข้าใจกัน

นายทูลลา แพงคำฮัก

ที่อยู่ : 6 หมู่ 2 บ้านยอดชาด ตำบลยอดชาด อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 08 2855 5360
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนข้าวกล้องงอกยอดชาด

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

จากการที่เป็นกำนันตำบลยอดชาด รวมถึงสังเกตวิถีชีวิตของชาวนาในอดีต พบว่าชาวนามีร่างกายแข็งแรงและอายุยืนกว่าชาวนาในยุคปัจจุบัน เมื่อพิจารณาลึกลงไปพบว่า คนสมัยก่อนทำนาโดยไม่ใช้สารเคมี และบริโภคข้าวที่ไม่มีสารเคมีปนเปื้อนเป็นอาหารหลัก จึงทบทวนวิธีการทำนาของตนเอง พบว่าพื้นที่นาของตนอยู่ในพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในการปลูกข้าวระดับปานกลาง และในท้องถิ่นเองก็มีวัตถุดิบที่สามาถนำมาใช้ในการผลิตข้าวอินทรีย์ได้อย่างสะดวกและไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง อาทิ วัตถุดิบในการทำปุ๋ยคอก หรือสมุนไพรสำหรับกำจัดศัตรูพืช ทำให้ตนตั้งใจปรับเปลี่ยนมาทำนาอินทรีย์เพื่อรักษาสุขภาพให้แข็งแรงเหมือนอย่างชาวนาในอดีต และยังมีผลพลอยได้เรื่องต้นทุนการผลิตที่ลดลงด้วย

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

เริ่มต้นการปรับเปลี่ยนในปี 2542 โดยขอคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่สำนักงานเกษตรอำเภอวังยาง ซึ่งได้แนะนำให้เข้าร่วมโครงการไถกลบตอซัง โดยให้เกษตรกรรวมกลุ่มจำนวน 30 คน แล้วให้เงินสนับสนุนในการไถกลบตอซัง รวมถึงทางสำนักงานเกษตรอำเภอได้เปิดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำนาข้าวอินทรีย์ คุณทูลลาจึงได้ทดลองปฏิบัติตาม โดยเริ่มจากการใช้ปุ๋ยคอกมูลวัวควายที่เลี้ยงในชุมชนแทนปุ๋ยเคมี ผลปรากฏว่าดินในนาข้าวเริ่มมีความอุดมสมบูรณ์ขึ้นเรื่อย ๆ ในช่วงระยะปรับเปลี่ยน 3 ปีแรกนั้น ราคาข้าวที่ขายได้ยังไม่แตกต่างจากราคาข้าวทั่วไป แต่ก็ไม่เคยคิดย่อท้อยังปฏิบัติตามคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มาให้องค์ความรู้ในการเพิ่มผลผลิตและอดทนรออย่างใจเย็นจนระบบนิเวศทางธรรมชาติปรับเข้าสู่สมดุล ทำให้ได้ผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้น คุณภาพข้าวดีขึ้นและขายข้าวได้ราคาดีขึ้น

พื้นที่ปลูกข้าวอินทรีย์

ประกอบกับในตำบลมีการรวมกลุ่มข้าวอินทรีย์ตำบลยอดชาด มีสมาชิกจำนวน 30 ราย เพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันทั้งการผลิตและการตลาด เนื่องจากทางกลุ่มไม่มีเงินทุนเพียงพอในการรับซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิก จึงใช้วิธีรับคำสั่งซื้อ (Order) จากลูกค้าแล้วมาแจ้งแก่สมาชิกเพื่อรวบรวมให้เท่ากับยอดสั่งซื้อ การรับคำสั่งซื้อจะพิจารณาว่าข้าวของสมาชิกจะมีผลผลิตช่วงไหน ทางกลุ่มก็จะวางแผนการขายและการแปรรูป

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ใช้วิธีการทำนาแบบนาดำ ช่วงแรกได้รับเมล็ดพันธุ์ข้าวจากศูนย์เมล็ดพันธุ์ข้าวสกลนคร (ต่อมาใช้วิธีคัดพันธุ์เอง โดยเดินสำรวจช่วงใกล้เวลาเก็บเกี่ยว พิจารณารวงข้าวที่สมบูรณ์แล้วทำเครื่องหมายไว้ เมื่อเกี่ยวข้าวแล้วนำมานวดและตีด้วยมือเก็บเฉพาะเมล็ดบรรจุกระสอบพร้อมเขียนป้ายกำกับว่าเป็นเมล็ดเพื่อใช้ทำพันธุ์) เมื่อดำนาเสร็จจะปล่อยน้ำโคลนออกจากนาแล้วปล่อยน้ำใหม่สูงให้ท่วมต้นหญ้า และในช่วงข้าวแตกกอจะเกี่ยวใบข้าวออกบางส่วนเพื่อป้องกันต้นข้าวล้ม แล้วใส่น้ำหมักหอยเชอรี่ ช่วงข้าวตั้งท้องฉีดน้ำหมักผลไม้รสเปรี้ยวผสมยาคูลท์ เมื่อถึงช่วงเกี่ยวข้าวจะใช้แรงงานคน นำมานวดและสีด้วยเครื่องสีข้าวของตนเอง

ปัจจุบันคุณทูลลาปลูกข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข6 ที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครพนม ในการว่าจ้างบริษัท ไบโออะกริเสิร์ช (ไทยแลนด์) จำกัด เป็นผู้ตรวจรับรองมาตรฐาน ผลผลิตที่เป็นข้าวเปลือกจะนำไปขายให้กลุ่มเพื่อให้กลุ่มบริหารจัดการสินค้าต่อไป ในขณะเดียวกันจะมีผลผลิตบางส่วนที่นำมาแปรรูปเป็นสินค้าที่หลากหลาย เช่น จมูกข้าวไรซ์เบอรี่ผง ข้าวฮางงอก ข้าวกล้อง เป็นต้น สำหรับสินค้าที่แปรรูปแล้วจะทำการตลาดด้วยตัวเอง

ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไบโออะกริเสิร์ช

ความสำเร็จในมุมมองของคุณทูลลา

การทำเกษตรอินทรีย์ให้ประสบความสำเร็จนั้นนอกจากองค์ความรู้ที่ได้สั่งสมถ่ายทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษแล้ว ประสบการณ์ตรงและความรู้ที่ได้จากการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก็เป็นสิ่งสำคัญในการนำมาประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรอินทรีย์ โดยสิ่งที่ได้รับจากการทำเกษตรอินทรีย์ นอกจากจะทำให้สุขภาพดีขึ้น และต้นทุนการผลิตลดลงแล้ว ยังมีส่วนในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้ให้ลูกหลานในอนาคตอีกด้วย

นายธีระ ดวงลำพันธ์

ที่อยู่ : 41 หมู่ 4 บ้านโพนสว่าง ตำบลฝั่งแดง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 08 7227 7637
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนบ้านทิพมนต์

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ในอดีต คุณธีระ ทำนาโดยใช้สารเคมีมาตลอด เนื่องจากต้องการให้ข้าวมีผลผลิตมาก จนกระทั่งเมื่อปี 2550 ปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะปุ๋ยเคมีมีราคาสูงขึ้นมาก จึงมีแนวคิดที่จะลดต้นทุนการผลิต ประกอบกับนึกถึงคำสอนของบรรพบุรุษที่เคยปลูกฝังไว้ว่าข้าวที่ใส่ปุ๋ยเคมีจะแข็งไม่อร่อย แต่หากเป็นข้าวอินทรีย์จะมีความอ่อนนุ่มและมีกลิ่นหอม หากรับประทานเป็นประจำจะมีสุขภาพดี ตนจึงได้เริ่มศึกษาข้อมูลและเริ่มทดลองทำปุ๋ยหมัก ซึ่งขณะนั้นลูกชายได้นำความรู้เรื่องการทำปุ๋ยหมักจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้มาทดลองทำ โดยนำปุ๋ยหมักมาอัดเม็ดเป็นปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ดและทดลองใส่ในนาข้าวของตนเอง ปรากฏว่าได้ผลผลิตเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง ต่อมาได้มีการปรับปรุงสูตรปุ๋ยอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง จนทำให้มั่นใจว่าปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตเองสามารถทดแทนปุ๋ยเคมีได้ จึงทำเกษตรอินทรีย์เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

รับรางวัล Success Award จากการเข้าร่วมโครงการคูปองวิทย์ ของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

คุณธีระ ทำเกษตรอินทรีย์ช่วงแรกเริ่มจากใช้ปุ๋ยหมักอัดเม็ดที่ตนเองและลูกชายได้ทดลองทำ เมื่อเปรียบเทียบกับที่นาแปลงใกล้เคียงก็พบว่าต้นข้าวที่ใช้ปุ๋ยอินทรีย์จะมีความแข็งแรง ส่วนแปลงนาข้าวข้างเคียงที่ใช้ปุ๋ยเคมีกลับพบว่าต้นข้าวไม่แข็งแรง ในช่วงปรับเปลี่ยนคุณธีระได้เข้าร่วมเป็นสมาชิก**กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทิพมนต์** มีสมาชิกจำนวน 33 ราย ซึ่งกลุ่มจะมีการรับซื้อผลผลิตข้าวเปลือกจากสมาชิก โดยให้ราคาสูงกว่าโรงสีทั่วไป กลุ่มจะบริหารจัดการข้าวของสมาชิกโดยเมื่อได้รับคำสั่งซื้อจากลูกค้ามาแล้ว ทางกลุ่มจะแจ้งแก่สมาชิกเพื่อรวบรวมให้เท่ากับยอดสั่งซื้อ ทางกลุ่มมีการวางแผนการขายและการแปรรูป อีกทั้งยังมีการส่งเสริมและพัฒนาองค์ความรู้ให้แก่สมาชิก โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเกษตรอำเภอธาตุพนม เข้ามาให้ความรู้อย่างสม่ำเสมอ

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

การทำนาอินทรีย์ของคุณธีระใช้วิธีการทำนาหว่าน โดยเริ่มจากไถกลบวัชพืชและตอซัง ก่อนฤดูกาลเพาะปลูกเล็กน้อย จากนั้นหว่านปุ๋ยอินทรีย์รองพื้นผสมกับผลราชพฤกษ์หรือฝักคูณ เพื่อลดปัญหาในเรื่องแมลงศัตรูพืช จากนั้นรอน้ำฝนให้ต้นข้าวงอก พอต้นข้าวสูงประมาณ 1 คืบ ปล่อยน้ำเข้าท่วมต้นข้าวในระดับครึ่งลำต้น เพื่อกำจัดวัชพืช และทำปุ๋ยพืชสด พอช่วงที่ข้าวแตกกอก็จะฉีดพ่นน้ำหมักสูตรกำจัดแมลงผสมเชื้อราไตรโคเดอร์มา หรือราเขียวเพื่อป้องกันเชื้อรา และรอจนข้าวตั้งท้องก็จะตรวจเช็คใส่ปุ๋ยอินทรีย์เพิ่มเฉพาะบริเวณที่ต้นข้าวไม่สมบูรณ์ และฉีดฮอร์โมนไข่เพื่อเพิ่มน้ำหนักเมล็ดข้าว เมื่อถึงช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิต คุณธีระจะใช้รถเกี่ยวนวดข้าวจ้างเหมา โดยให้ทำความสะอาดก่อนทำการเก็บเกี่ยวให้เรียบร้อย และแยกข้าวที่ได้จากการเกี่ยวนวดข้าว 5-6 กระสอบแรกออกมา เนื่องจากส่วนใหญ่จะเป็นข้าวที่มีการปนเปื้อน จึงเก็บไว้จำหน่ายเป็นข้าวทั่วไป

ปัจจุบันคุณธีระปลูกข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข6 ที่ได้รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM และผลผลิตข้าวเปลือกทั้งหมดจะนำไปขายให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทิพมนต์ เพื่อให้กลุ่มบริหารจัดการสินค้าต่อไป อีกทั้งคุณธีระยังได้รับมาตรฐาน GMP ในส่วนของสินค้าแปรรูปซึ่งประกอบด้วย จมูกข้าวไรซ์เบอรี่ผง ข้าวฮางงอก น้ำข้าวไรซ์เบอรี่ และข้าวกล้อง เป็นต้น ซึ่งสินค้าที่แปรรูปแล้วจะทำการตลาดด้วยตัวเอง

การจำหน่ายผลผลิต

จำหน่ายผลผลิตผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านทิพมนต์ โดยกลุ่มมีช่องทางจำหน่ายสินค้าหลายช่องทาง อาทิ การออกงานแสดงสินค้า การรับคำสั่งซื้อทางโทรศัพท์ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลูกค้าเก่าจากงานแสดงสินค้า เช่น กองทัพไทย ร้านขายข้าวสารที่อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดระยอง เป็นต้น จัดส่งร้านค้าประจำภายในจังหวัดนครพนม อาทิ ซุ้มสินค้าโอทอปหน้าห้างสรรพสินค้าบิ๊กซี สาขานครพนม ร้านค้าประชารัฐ (บ้านส้อง) โรงพยาบาลนครพนม ร้านเทรดเดอร์ ร้านสัตนาคราช (ร้านสินค้าโอทอป)

ออกร้านเพื่อจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มในโอกาสต่าง ๆ

ปัจจัยสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีการวางแผนเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เช่น การนำมูลสัตว์เลี้ยงมาทำเป็นปุ๋ยหมักอินทรีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ตัวเกษตรกรเองก็ต้องมีใจรัก ขยัน และอดทน เพราะการทำเกษตรอินทรีย์ต้องอยู่กับสิ่งปฏิกูลไม่ว่าจะเป็นมูลสัตว์ หนอน และกลิ่นเหม็น ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นวัตถุดิบในการทำเกษตรอินทรีย์ทั้งสิ้น

นางสาวสัญญา กำทองดี

ที่อยู่ : 26 หมู่ 12 ตำบลโพนงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 08 0732 0742
สังกัดกลุ่ม : ชมรมรักษ์ธรรมชาตินาโส่ และกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม

แนวคิดในการเปลี่ยนมาทำนาอินทรีย์

คุณสัญญา เป็นเกษตรกรที่เคยมีความเชื่อว่าการทำนาโดยใช้สารเคมีจะทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และรายได้เพิ่มมากขึ้น จนกระทั่งได้มีโอกาสไปช่วยพ่อของตนที่เป็นหมอดินอาสา ทำการทดลองหว่านถั่วพร้า เพื่อเป็นพืชปุ๋ยสดในแปลงนาข้าว โดยถั่วพร้าเป็นพืชที่กรมพัฒนาที่ดินได้เข้ามาส่งเสริมให้ปลูกเพื่อเป็นพืชปุ๋ยสด เนื่องจากมีธาตุไนโตรเจนสูง โดยถั่วพร้ามีลักษณะลำต้นแข็งแรง มีระบบรากลึก ทำให้สามารถขึ้นได้ดีทั้งในสภาพดินเหนียวและดินกรด ซึ่งจากการทดลองดังกล่าวทำให้คุณสัญญาได้พบว่า ถั่วพร้ามีส่วนช่วยทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ สามารถปลูกข้าวได้งามโดยไม่ต้องใช้ปุ๋ยเคมีเลย ทำให้เสียค่าใช้จ่ายในการเพาะปลูกน้อยมาก ช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้ จึงเป็นจุดเริ่มต้นของความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนมาทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีอีกต่อไป

การปรับเปลี่ยนและเรียนรู้การทำเกษตรอินทรีย์

การปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ จำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ คุณสัญญาจึงได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรกรทำนา นาโส่ (ชมรมรักษ์ธรรมชาติ) และกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 50 ราย โดยได้เรียนรู้การเปลี่ยนรูปแบบการทำนาจากการใช้สารเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ เช่น การปรับปรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยชีวภาพ และการทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งสามารถลดต้นทุนการผลิตได้ ส่งผลให้เกิดองค์ความรู้ในการทำนาอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ การรวมตัวเพื่อทำกิจกรรมของสมาชิกในช่วงแรก ๆ ก็มีปัญหาอยู่บ้าง เช่น สมาชิกบางรายไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มได้ หรือเข้าร่วมล่าช้ากว่าเวลาที่กำหนด ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นการประชุม ปรึกษาหารือ หรือแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในกลุ่ม สมาชิกภายในกลุ่มจึงตกลงแก้ไขปัญหาโดย หากมีการนัดทำกิจกรรมกลุ่มจะต้องมีการแจ้งให้สมาชิกทราบล่วงหน้าอย่างน้อยเจ็ดวัน เพื่อให้การอบรมและประชุมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

การทำนาแบบเกษตรอินทรีย์

การทำนาอินทรีย์เป็นการนำองค์ความรู้ที่ได้จากการอบรมและข้อแนะนำจากการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ภายในกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมมาปฏิบัติใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง โดยเริ่มจากการยกแนวคันนา

พื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิให้สูงขึ้นกว่าปกติ แล้วปลูกข้าวเหนียวล้อมรอบ เพื่อป้องกันพื้นที่ปลูกข้าวหอมมะลิของตนจากที่นาใกล้เคียงซึ่งยังคงทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี โดยข้าวเหนียวที่ปลูกเพื่อเป็นแนวกันชนดังกล่าวเมื่อผลผลิตออกมาจะไม่ถือว่าเป็นข้าวอินทรีย์ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับวิธีการปลูกข้าวอินทรีย์ของตน ได้ลงมือทำตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงเก็บเกี่ยว โดยใช้วิธีปักดำและดูแลระดับน้ำในนาข้าวอย่างสม่ำเสมอ คอยกำจัดแมลงด้วยน้ำหมักชีวภาพ โดยต้องทำตั้งแต่เริ่มมีแมลง เนื่องจากหากปล่อยให้มีการระบาดมากจะกำจัดได้ยาก สำหรับการเก็บเกี่ยวจะเก็บเกี่ยวในระยะพลับพลึง และตากแดดเพื่อลดความชื้นให้ต่ำกว่า 14 เปอร์เซ็นต์ ก่อนนำไปเก็บในยุ้งฉาง จากนั้นจึงนำออกมาแปรรูปเป็นข้าวสารขายร่วมกับเพื่อนสมาชิก

การรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันคุณสัญญา ปลูกข้าวในพื้นที่ 26 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น ข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 5 ไร่ ผลผลิต 450 กิโลกรัมต่อไร่ รับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม หรือ PGS ที่ให้การส่งเสริมแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของสำนักงานปฏิรูปที่ดิน โดยนำผลผลิตส่งให้กับกลุ่มซึ่งมีโรงสีเพื่อทำการแปรรูป และมีลูกค้าเจ้าประจำเข้ามารับซื้อถึงกลุ่ม ส่วนพื้นที่ที่เหลือปลูกข้าวเหนียวได้ผลผลิต 250 กิโลกรัมต่อไร่ เนื่องจากยังไม่ผ่านการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จึงเก็บผลผลิตส่วนใหญ่ไว้สำหรับบริโภคภายในครัวเรือน และบางส่วนจึงนำไปจำหน่ายในตลาดชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียง

โรงสีข้าวของชมรมรักษ์ธรรมชาติ
แหล่งจำหน่ายผลผลิตข้าวอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์ต้องเริ่มจากมีใจที่อยากทำ มีความเข้มแข็ง หมั่นจดบันทึกกิจกรรม

การทำเกษตรอินทรีย์ต้องเริ่มจากมีใจที่อยากทำและทำแบบค่อยเป็นค่อยไป โดยระยะแรกเริ่มทำเกษตรอินทรีย์เพื่อให้ได้มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่ประมาณ 4-5 ไร่ ซึ่งปริมาณผลผลิตน้อยกว่าที่คาดหวัง ประกอบกับราคาข้าวอินทรีย์ไม่แตกต่างจากข้าวที่ปลูกด้วยสารเคมีมากนัก แต่ด้วยจิตใจที่เข้มแข็งจึงอดทนทำอย่างต่อเนื่อง จนในวันนี้มีปริมาณผลผลิตเพิ่มมากขึ้น สุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวดีขึ้น มีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ มีความภาคภูมิใจที่ตนเองได้เป็นส่วนหนึ่งในการผลิตอาหารปลอดภัยสู่สังคม และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงความอุดมสมบูรณ์

นางดวงสมร ไชยปัญญา

ที่อยู่ : 39 หมู่ 6 ตำบลโพนงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 08 0088 3478
สังกัดกลุ่ม : ชมรมรักษ์ธรรมชาตินาโส่

แนวคิดในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

คุณดวงสมร เคยตกอยู่ในสภาพเดียวกับชาวนาทั่วไป คือ ไม่มีเงินให้เหลือเก็บ เพราะเมื่อคำนวณต้นทุนที่ต้องซื้อสารเคมีแล้วแทบจะไม่มีเงินเหลือเลย เนื่องจากทำเกษตรแบบใช้ปุ๋ยเคมีมานาน และราคาปุ๋ยเคมีก็มีแนวโน้มปรับราคาสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จึงคิดเปลี่ยนวิถีชีวิตตัวเองหันกลับไปสู่การทำเกษตรแบบผสมผสานด้วยระบบอินทรีย์ โดยคาดหวังว่าจะช่วยลดต้นทุนการเพาะปลูกได้ รวมถึงต้องการให้ครอบครัวมีสุขภาพแข็งแรงปลอดภัยได้บริโภคข้าวที่ปลูกเองโดยปราศจากสารเคมี

แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์

ปี 2558 ได้เริ่มทำนาอินทรีย์ในพื้นที่ 5 ไร่ เพื่อผลิตข้าว และปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน ซึ่งช่วงที่เริ่มทำใหม่ ๆ ได้ทำตามความรู้ที่ตัวเองมี เป็นการทำแบบใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ซึ่งคุณดวงสมรสังเกตว่าช่วงนั้นดินขาดความอุดมสมบูรณ์มาก เนื่องจากการสะสมของสารเคมีเป็นระยะเวลายาวนาน ทำให้ผลผลิตที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ แต่ข้าวไม่มีโรคและแมลงมารบกวน

ต่อมาได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกของ **“ชมรมรักษ์ธรรมชาตินาโส่”** ทำให้ได้เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้และกิจกรรมอื่น ๆ ของชมรม อาทิ การทำปุ๋ยชีวภาพ การทำน้ำหมักชีวภาพ และปุ๋ยพืชสด จากถั่วพร้า ปอเทือง และตอซังข้าว รวมถึงวิธีการดำนาต้นเดียว ซึ่งวิธีนี้จะทำให้ข้าวแตกกอมากกว่าวิธีปกติ เพราะต้นข้าวจะไม่แย่งอาหารแข่งกันเอง ผลผลิตที่ได้จึงมากกว่าการปลูกด้วยวิธีปกติ นอกจากนี้ยังช่วยลดการใช้น้ำ ลดต้นทุนการผลิต และทำให้ต้นข้าวแข็งแรง ต้านทานโรคและแมลงมากขึ้นอีกด้วย องค์ความรู้ที่ได้รับจากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มทั้งด้านการเพาะปลูก การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การยื่นขอใบรับรองเกษตรอินทรีย์ และเรื่องการตลาด ทำให้สามารถนำกลับมาประยุกต์ใช้ในไร่นาของตนเองได้ เช่น การทำน้ำหมักสมุนไพรเพื่อช่วยไล่แมลงศัตรูพืชในนาข้าว เป็นต้น

ปัจจุบันได้ปลูกข้าวแบบอินทรีย์จำนวน 14 ไร่ แบ่งออกเป็น ข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 7 ไร่ และข้าวเหนียว กข6 จำนวน 7 ไร่ และปลูกผักอินทรีย์หลังนา เช่น ต้นหอม ผักชีจีน ผักชีลาว ผักกาด และพริก เป็นต้น

การขอการรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

แปลงนาอินทรีย์ ได้รับการรับรองมาตรฐานแบบมีส่วนร่วม หรือ PGS (Participatory Guarantee Systems) โดยการแนะนำส่งเสริมจากสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และต่อยอดรับรองมาตรฐาน IFOAM จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) โดยยื่นขอรับรองมาตรฐานผ่านกลุ่มชมรมรักษ์ธรรมชาตินาโส่

ปัจจุบันคุณดวงสมร จะขายเฉพาะข้าวหอมมะลิ 105 ให้กับชมรมรักษ์ธรรมชาตินาโส่ ปีละ 1 ครั้ง และบางส่วนเก็บไว้บริโภคเองในครัวเรือนและไว้ทำเมล็ดพันธุ์ในปีต่อไป

การทำเกษตรอินทรีย์ ต้องเริ่มจากชอบและสมัครใจ

จุดสำคัญที่เริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์ คือ **“ความชอบและความสมัครใจ แล้วจึงค่อย ๆ ปรับเปลี่ยน”** โดยการทำเกษตรอินทรีย์จำเป็นต้องทำตามขั้นตอน ข้อกำหนดของหลักการทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมด ต้องทำการบันทึกทุกวัน ถ้าหากวันไหนลืมก็ให้กลับมาบันทึกใหม่ให้ครบ เมื่อปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัด ในที่สุดผลผลิตก็จะสามารถขายได้ราคาดี ส่งผลให้คนในครอบครัวและคนที่บริโภคสินค้ามีสุขภาพแข็งแรงและปลอดภัย คุณดวงสมรได้ให้ทัศนะว่า **“การทำเกษตรอินทรีย์ หากไม่มีความมานะ อดทน ก็ยากที่จะประสบความสำเร็จ”**

ปลูกข้าวอินทรีย์โดยวิธีการปักดำ

นางนันตา ทองสะอาด

ที่อยู่ : 60 หมู่ 7 ตำบลโพนงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 08 8357 0378
สังกัดกลุ่ม : เกษตรกรโพนงาม

ก้าวแรกของการปรับเปลี่ยนเป็นข้าวอินทรีย์

จากประสบการณ์ที่ผ่านมา คุณนันตาทำนาข้าวแบบใช้สารเคมีทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง มีผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว อีกทั้งการใช้สารเคมีจำนวนมากทำให้เกิดปัญหาสุขภาพจนทำให้หันมาสนใจที่จะทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิต รักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ขณะที่คิดจะทดลองทำเกษตรแบบไม่ต้องพึ่งพาสารเคมีอยู่นั้นทางสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้ประกาศรับสมัครสมาชิกเพื่อทำเกษตรอินทรีย์พอดี คุณนันตาจึงได้สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกของโครงการ จึงเป็นก้าวแรกของการทำเกษตรแบบอินทรีย์

เส้นทางการเรียนรู้การผลิตข้าวอินทรีย์

ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการของสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) ได้มีโอกาสเรียนรู้และทดลองทำเกษตรแบบอินทรีย์ และสามารถพิสูจน์ได้ว่าการทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีก็ได้ผลผลิตที่ไม่แตกต่างจากการใช้ปุ๋ยเคมี ทำให้เกิดความมั่นใจในการปรับเปลี่ยนการผลิตมาเป็นแบบอินทรีย์มากขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและมีความปลอดภัยต่อสุขภาพอีกด้วย ในเวลาต่อมา ได้มีโอกาสเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรโพนงาม ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 20 ราย ได้เข้าร่วมทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำนาอินทรีย์ด้วยต้นกล้าต้นเดียวด้วยอายุกล้าเพียง 15–20 วัน และสมาชิกกลุ่มยังช่วยกันดำนาและเกี่ยวข้าว หรือที่เรียกว่าการลงแขก โดยการลงแขกดำนาและเกี่ยวข้าว ช่วยลดต้นทุนการจ้างแรงงานและเครื่องจักร สร้างความรักใคร่สามัคคี ร่วมแรงร่วมใจเป็นหนึ่งเดียว

การเข้าร่วมกิจกรรมทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำให้สามารถผลิตปุ๋ยอินทรีย์ไว้ใช้เอง วัตถุดิบในการทำก็หาได้จากในพื้นที่ เช่น หอย และไข่หอยเชอรี่ ขี้วัว ขี้ไก่ ฟางข้าว เป็นต้น ผลจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทำให้ต้นข้าวติดรวงมาก ทนทานต่อโรคแมลง และมีลำต้นแข็งแรง อีกทั้งระบบนิเวศเริ่มกลับสู่ความอุดมสมบูรณ์ เกิดสิ่งมีชีวิตเพิ่มมากขึ้น อาทิเช่น ไส้เดือน หอย ปู ปลา กบ และเขียด เกิดแหล่งอาหารจากธรรมชาติเพิ่มมากขึ้น อย่างไรก็ตามการทำเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มสมาชิกได้ประสบปัญหาปริมาณปุ๋ยอินทรีย์และแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก จึงร่วมกันขอคำแนะนำจาก ส.ป.ก. และได้ร่วมกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาโดยการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และการไถกลบตอซัง รวมทั้งการขุดสระน้ำเพิ่มเพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูก

กระบวนการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

พื้นที่การผลิตข้าวอินทรีย์มี 2 แปลง รวม 40 ไร่ แบ่งเป็น ข้าวหอมมะลิ 105 พื้นที่ 30 ไร่ และข้าวเหนียว กข 6 พื้นที่ 10 ไร่ กระบวนการผลิตเริ่มจากการเลี้ยงดิน โดยปลูกพืชตระกูลถั่วให้เป็นปุ๋ยพืชสด แล้วจึงไถดะและไถแปร จากนั้นทำการไถคราดเพื่อใส่ปุ๋ยอินทรีย์ แล้วจึงไถกลบ และทำการหว่านเมล็ดข้าว โดยช่วงที่ไถกลบจะใช้ปุ๋ยขี้วัว 15 ตัน ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด 20 กระสอบ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายเพียง 7,200 บาท แตกต่างจากที่เคยใช้ปุ๋ยเคมีซึ่งมีค่าใช้จ่ายประมาณ 30,000 บาท มีการยกแนวคันดินรอบแปลงนาสูงประมาณครึ่งเมตรแล้วปลูกหญ้าเป็นแนวกั้นตามคันนา พร้อมกับปลูกไม้ยืนต้นผสมผสานเพื่อเป็นแนวกันลมและป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง โดยพืชยืนต้นที่ปลูกจะเป็นลักษณะพึ่งพิงไม่แย่งอาหารกันเอง

สำหรับเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ ส.ป.ก. นำเมล็ดพันธุ์ข้าวมาแจกจ่ายปีแรกเท่านั้น หลังจากนั้นสมาชิกจะต้องเก็บเมล็ดพันธุ์ไว้ปลูกในรอบปีต่อไป ด้านการดูแลรักษา สมาชิกจะมีปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสดของตนเองอยู่แล้ว แต่ถ้าปริมาณไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก จะซื้อปุ๋ยอินทรีย์จากโครงการ สำหรับการเก็บเกี่ยวผลผลิต สมาชิกใช้วิธีเก็บเกี่ยวด้วยมือ และมีรถคัดแยกข้าวแต่ละชนิดให้ชัดเจน ในกระบวนการนวดจะแยกข้าว 5-10 กระสอบแรกออกเนื่องจากอาจปนเปื้อนจากข้าวที่ตกค้างอยู่ในเครื่องนวด

การขอรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิต

ข้าวหอมมะลิ 105 และข้าวเหนียว กข6 ได้รับการรับรองมาตรฐานภายใต้ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม หรือ PGS (Participatory Guarantee Systems) และปัจจุบันคุณนันตาได้สมัครเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนานาโส่ เพื่อเตรียมขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์เพิ่มเติม ได้แก่ มาตรฐาน IFOARM จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Bio Swiss ของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป โดยผลผลิตข้าวอินทรีย์จะนำไปจำหน่ายที่โรงสีข้าวของชมรมรักธรรมชาติ หรือกลุ่มเกษตรกรทำนา นาโส่ ซึ่งกลุ่มจะมีการประชุมเพื่อกำหนดราคาขายและแจ้งให้สมาชิกรับทราบล่วงหน้า

โรงเก็บเศษวัสดุทางการเกษตรเพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ คือการที่มีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาสนับสนุน โดยเฉพาะการทำปุ๋ยอินทรีย์และการทำน้ำหมักไว้ใช้เอง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้เกษตรกรอย่างต่อเนื่อง **“ทำให้เกษตรกรเกิดความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค และตั้งใจปฏิบัติอย่างจริงจัง มีจิตใจหนักแน่นไม่กลับไปใช้สารเคมีอีกต่อไป”** และทำให้เกษตรกรมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนทำอยู่ เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแต่ทำให้ผลผลิตมีความปลอดภัยเพื่อส่งต่อให้ผู้บริโภคเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยทำให้ระบบนิเวศมีความอุดมสมบูรณ์อีกด้วย

นางสุขบัณ พันเพ็ชร

ที่อยู่ : 32 หมู่ 12 ตำบลโพนงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 09 3430 6246
สังกัดกลุ่ม : ผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม

จุดเริ่มต้นเริ่มต้นชีวิตแบบเกษตรอินทรีย์

ที่ผ่านมาคุณสุขบัณได้ทำการเกษตรแบบดั้งเดิม คือ ใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เป็นหลัก และทำการเกษตรอย่างขาดความรู้และการจัดการที่ดี ทำให้ดินเกิดความเสื่อมโทรมและต้องใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้ได้ผลผลิตเท่าเดิม ส่งผลให้มีค่าใช้จ่ายสูงตามไปด้วย จึงเปลี่ยนแนวคิดมาทำเกษตร อินทรีย์ เนื่องจากต้องการลดต้นทุนการผลิต ประกอบกับการทำเกษตรแบบอินทรีย์จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบ ต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จึงค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพ ทำให้ดินกลับมา อุดมสมบูรณ์อีกครั้ง

เลิกเคมีก้าวสู่อินทรีย์เต็มรูปแบบ

ปี 2557 เป็นปีแรกที่ได้เริ่มปลูกข้าวอินทรีย์ 6 ชนิด คือ ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวเหนียวดำ ข้าวเหนียว (เล้าแตก) ข้าวหอมมะลิแดง และข้าวเหนียว กข 6 ในช่วงปีแรก ๆ ได้ผลผลิตข้าวอินทรีย์ไม่มากนัก จึงเข้าร่วมอบรมกับหน่วยงานเกษตรอำเภอและสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (ส.ป.ก.) เพื่อนำองค์ความรู้ มาปรับใช้ อาทิ เรื่องการทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อใช้ในที่นา การทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งส่งผลให้ได้ผลผลิตข้าว เพิ่มมากขึ้น ประกอบกับการเข้าร่วมกับกลุ่มข้าวอินทรีย์เพื่อสร้างเครือข่ายและเพิ่มช่องทางการตลาด ทำให้ สามารถแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม อาทิ การเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าว การทำน้ำหมักชีวภาพ การตอนกิ่งพันธุ์ไม้ รวมไปถึงการศึกษาดูงานต่าง ๆ ซึ่งได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้กับการทำเกษตรของตนเอง

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

การผลิตข้าวอินทรีย์เริ่มจากการจัดพื้นที่โดยยกคันดินสูงประมาณครึ่งเมตร พร้อมปลูกไม้ยืนต้นเป็น แนวกันชน เพื่อป้องกันไม่ให้สารเคมีที่ปะปนมากับน้ำจากบริเวณใกล้เคียงไหลเข้าสู่พื้นที่ตนเอง จากนั้นทำการคัด เมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ที่เก็บเองเพื่อเตรียมเพาะปลูก และทำปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยน้ำหมักชีวภาพตามที่เกษตร อำเภอ และสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ได้แนะนำและสนับสนุนสารเร่ง พด. ต่าง ๆ ด้านแหล่งน้ำในการ ทำนา ใช้น้ำฝนเป็นหลัก และเสริมด้วยน้ำบาดาลเพื่อให้มีน้ำเพียงพอต่อการเพาะปลูก พืชผัก สำหรับการเก็บเกี่ยว ข้าวอินทรีย์นั้น ใช้วิธีการลงแขก เนื่องจากไม่ต้องการให้มีข้าวชนิดอื่นปลอมปน หลังการทำนาได้มีการปลูกพืชผัก ชนิดต่าง ๆ อาทิ หอมแดง ซึ่งมีการผลิตแบบอินทรีย์เช่นเดียวกัน

การขอรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิต

ผลผลิตข้าวได้รับการรับรองมาตรฐานภายใต้ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วมหรือ PGS (Participatory Guarantee Systems) และอยู่ระหว่างการขอรับรองมาตรฐาน IFOAM จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) ซึ่งผลผลิตที่ได้ทั้งหมดจะเน้นจำหน่ายด้วยตนเองภายในชุมชนหรือหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเน้นกลุ่มผู้รักษาสุขภาพที่นิยมบริโภคข้าวอินทรีย์ และจำหน่ายข้าวจำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ในช่วงเดือนธันวาคมถึงกุมภาพันธ์

บทเรียนสำคัญจากการทำเกษตรอินทรีย์

หลักการสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์คือ ต้องไม่มีการใช้สารเคมีใด ๆ ในทุกขั้นตอนการผลิต เพื่อความปลอดภัยต่อทั้งผู้ผลิตเองและผู้บริโภค อีกทั้งยังสามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต รวมถึงตัวเกษตรกรเองก็ยังเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เมื่อเริ่มปรับเปลี่ยนเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ ควรทดลองปรับเปลี่ยนในพื้นที่ 4-5 ไร่ก่อน เพื่อเป็นการศึกษาเรียนรู้การบริหารจัดการตามหลักเกษตรอินทรีย์ และต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการปรับเปลี่ยนจะทำให้สามารถทำเกษตรอินทรีย์ได้อย่างต่อเนื่อง เมื่อมีการเรียนรู้และประสบการณ์แล้วจึงค่อยปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เต็มพื้นที่ เมื่อทำเกษตรอินทรีย์แล้วไม่ต้องกังวลถึงเรื่องตลาด เพราะถึงแม้ว่าสินค้าเกษตรอินทรีย์จะมีราคาสูงเมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าเกษตรที่ใช้สารเคมี ก็ยังมีผู้บริโภคอยู่ส่วนหนึ่งให้ความสำคัญในการเลือกซื้อสินค้าเพื่อความปลอดภัยต่อสุขภาพของตนเอง และมีแนวโน้มจะมีกลุ่มผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้นในอนาคต

หอมแดงอินทรีย์พืชปลูกหลังจากการเก็บเกี่ยวข้าว

นายคำตัน สายรัตน์

ที่อยู่ : 10 หมู่ 16 ตำบลโพนงาม อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
สังกัดกลุ่ม : ประชารัฐข้าวอินทรีย์ ตำบลโพนงาม (บ้านคำไหล)

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณคำตัน ได้ทำการเกษตรตามความเชื่อที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษว่าการทำนาให้ได้ผลดีนั้นจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมีและยาฆ่าแมลง ทำให้ตัวเองและคนในครอบครัวมีปัญหาด้านสุขภาพ และปัญหาเรื่องต้นทุนการผลิตสูง จนเมื่อได้เข้าร่วมอบรมวิธีทำนาแบบลดต้นทุนด้วยการทำนาอินทรีย์กับสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม จึงเป็นจุดเปลี่ยนทำให้หันมาสนใจการทำนาอินทรีย์ ประกอบกับได้มีโอกาสพูดคุยกับเพื่อนบ้าน จึงตัดสินใจเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มประชารัฐข้าวอินทรีย์ ตำบลโพนงาม (บ้านคำไหล) ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 50 ราย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาประสบการณ์การทำเกษตรอินทรีย์เรื่อยมา

เส้นทางการพัฒนาความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์

ในระยะเริ่มแรกของการทำเกษตรอินทรีย์ ประสบปัญหาผลผลิตที่ได้น้อยจนไม่เพียงพอต่อการบริโภคภายในครอบครัว อีกทั้งในระยะเริ่มแรกปริมาณปุ๋ยคอกก็มีไม่พอเพียงกับพื้นที่ทางการเกษตร จึงปรึกษากับเพื่อนสมาชิกกลุ่มประชารัฐข้าวอินทรีย์ ตำบลโพนงาม (บ้านคำไหล) และค้นพบวิธีแก้ไขปัญหา คือ การร่วมกันทำปุ๋ยพืชสด ปุ๋ยหมัก และน้ำหมัก โดยใช้วัชพืชที่มีอยู่ในท้องทุ่งไร่นา อีกทั้งยังได้เรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และได้เรียนรู้ว่า **“ปัญหา คือ พลังให้เราเป็นคนกล้า ขอเพียงแค่อย่ายอมแพ้”** การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มประชารัฐข้าวอินทรีย์ ทำให้ตนได้เรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี การแก้ไขปัญหาร่วมกันด้วยการวางแผนเพื่อปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกข้าวให้ได้มาตรฐานยิ่งขึ้น ซึ่งคุณคำตันได้ลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำหรือแนวทางที่ได้ตกลงร่วมกันอย่างเคร่งครัด ทำให้ผลผลิตจากการทำเกษตรอินทรีย์เป็นที่น่าพอใจ สามารถลดต้นทุนการผลิต และยังช่วยเพิ่มมูลค่าผลผลิตข้าว

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

การผลิตข้าวอินทรีย์ เริ่มจากการคัดเมล็ดพันธุ์ ข้าวพันธุ์ต่าง ๆ และทำความสะอาดโดยแยกเมล็ดพันธุ์ไว้สองส่วน คือ เก็บไว้ทำพันธุ์และใช้เพาะปลูก สำหรับการเตรียมพื้นที่เพาะปลูกตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ต้องทำแนวกันชนเพื่อป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากพื้นที่ใกล้เคียง โดยการยกคันนาและปลูกไม้ยืนต้นหลายชนิด เช่น ต้นสน และต้นกระถิน เพื่อล้อมรอบพื้นที่ของตนเองไว้ จากนั้นเตรียมดินเพื่อเพาะปลูกด้วยการใช้ปุ๋ยคอก

ปรับปรุงดินโดยวิธีธรรมชาติ เพื่อผลิตพืชอินทรีย์

หรือปุ๋ยอินทรีย์ที่ผลิตขึ้นเองหรือซื้อจากกลุ่มผู้ผลิตที่ผ่านการรับรองมาตรฐาน เมื่อดำเนินการเพาะปลูกแล้ว จะต้องคอยดูแลบ่อน้ำในไร่นาเพื่อไม่ให้ขาดน้ำ และคอยกำจัดวัชพืชอย่างสม่ำเสมอ หากสังเกตเห็นแมลงศัตรูพืชระบาด จะใช้สารสกัดจากธรรมชาติเพื่อป้องกันและกำจัดแมลงศัตรูพืช

ปัจจุบันมีผลผลิตข้าวอินทรีย์ 3 ชนิด ประกอบด้วย ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวเหนียวแดง และข้าวพันธุ์ กข6 ซึ่งได้ขอการรับรองมาตรฐานจากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) โดยผลผลิตทั้งหมดได้ขายให้กับกลุ่มประชารัฐข้าวอินทรีย์ สำหรับการตั้งราคาข้าวเปลือกจะมีการประชุมกลุ่มก่อนฤดูการผลิต เพื่อกำหนดราคาข้าวเปลือก ซึ่งแยกเป็นผลผลิตข้าวเปลือกจากระยะปรับเปลี่ยน และผลผลิตข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานจาก มกท. เรียบร้อยแล้ว

จิตใจที่เข้มแข็งจะเป็นพลังในการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ทำให้ได้เรียนรู้ว่า **“การมีจิตใจเข้มแข็ง มุ่งมั่น ในช่วงระยะเวลาปรับเปลี่ยนเป็นสิ่งสำคัญที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์”** ทั้งนี้ เนื่องจากช่วงเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนทำให้ผลผลิตไม่เป็นที่น่าพอใจนัก แต่เมื่อทำเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องโดยใช้วิธีการปรับปรุงบำรุงดินจากปุ๋ยอินทรีย์และการกำจัดศัตรูพืชและวัชพืชด้วยน้ำหมักอินทรีย์ จะส่งผลให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์และผลผลิตที่ได้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น การทำเกษตรอินทรีย์ต้องกล้าลองกล้าเสี่ยง ต้องลงมือทำอย่างจริงจัง ซึ่งคุณคำตันเห็นว่าการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ได้ยากอย่างที่หลาย ๆ คนคิด และที่สำคัญยังเป็นระบบที่ปลอดภัยทั้งต่อตนเอง ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม เกิดความคุ้มค่าอย่างแน่นอน สิ่งที่อยากจะฝากถึงเพื่อนเกษตรกรคนอื่น ๆ ให้ร่วมกันคิด คือ **“ทำไมยังอยากใช้สารเคมี ทั้งที่สารเคมีเหล่านั้น ทำให้เกิดอันตรายทั้งต่อตัวเอง ผู้อื่น และสภาพแวดล้อม”**

นายประดิษฐ์ ศิริธรรมจักร

ที่อยู่ : 29 หมู่ 6 ตำบลเมืองเก่าพัฒนา อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ : 08 7690 8083
สังกัด : เครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์เมืองเก่าพัฒนา

ทำเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อตอบโจทย์ของตัวเอง

หลังจากจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คุณประดิษฐ์ได้เข้าไปหางานทำที่กรุงเทพ จนเวลาผ่านไปเกือบ 20 ปี เก็บเงินสะสมได้ส่วนหนึ่ง จึงคิดอยากกลับมาอยู่บ้านเพื่อประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีโจทย์ที่ตั้งไว้กับตนเองว่าทำเกษตรอย่างไรจึงจะเกิดความยั่งยืน จึงเริ่มศึกษาข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต จนพบว่าการทำเกษตรแบบธรรมชาติโดยไม่ใช้สารเคมีเลย จะทำให้เกิดความยั่งยืนทั้งด้านการเกษตรและความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม เมื่อศึกษาข้อมูลได้ระยะหนึ่งแล้วจึงเริ่มลงมือทำ โดยเริ่มจากการบริหารจัดการเงินที่มีอยู่ออกเป็น 2 ส่วน ส่วนแรกเก็บไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษาให้กับลูก และอีกส่วนหนึ่งนำมาลงทุนด้านการเกษตร

เมื่อมีเงินทุนสำหรับทำการเกษตรแล้ว จึงพูดคุยกับเพื่อนเกษตรกรที่มีความมุ่งมั่นในการทำเกษตรแบบอินทรีย์ประมาณ 20 ราย รวมตัวกันเป็นเครือข่ายผู้ผลิตผักอินทรีย์เมืองเก่าพัฒนา (สมาชิกจำนวน 20 ราย) เพื่อร่วมกันวางแผน ศึกษาและค้นคว้าเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่การปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมักไว้ใช้ในเครือข่าย และต่อไปหากมีความพร้อมมากขึ้นจะทำการขยายเครือข่ายและรับสมัครสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการทำเกษตรอินทรีย์ให้มากยิ่งขึ้น อาทิ การแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าของสมาชิกกลุ่ม

กระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่กว่า 15 ไร่

ในปี 2552 ได้เริ่มต้นปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรแบบอินทรีย์โดยสำรวจพื้นที่สำหรับทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งพบว่าพื้นที่ทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีลำห้วยธรรมชาติไหลผ่าน ทิศเหนือติดป่าชุมชนที่ไม่มีการใช้สารเคมีอีกทั้งเป็นป่าอนุรักษ์ตามระบบนิเวศวิทยา ทำให้พื้นที่ทั้งสามทิศมีแนวกันชนจากธรรมชาติ ยกเว้นทางทิศใต้ซึ่งติดกับพื้นที่ทำการเกษตรของเพื่อนบ้านจึงปลูกไผ่และไม้ยืนต้นอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวกันชน รวมทั้งได้ขุดสระไว้เพื่อกักเก็บน้ำสำหรับใช้ในการเพาะปลูก

ปลูกพืชโดยจัดระบบนิเวศให้เกื้อกูลต่อกัน

วิธีการเพาะปลูกจะใช้วิธีเป็นการปลูกแบบผสมผสานบนพื้นที่ประมาณ 15 ไร่ มีทั้งข้าวเหนียว กข6 ข้าวหอมมะลิ และพืชผักผลไม้อีกหลายชนิด เช่น ผักหวานป่า ไผ่เลี้ยง ข่า ตะไคร้ ถั่วลิสง มะกรูด กล้วยน้ำว้า กระเจียว และแก้วมังกร เป็นต้น โดยในระยะแรกเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากเนื่องจากไม่เคยทำเกษตรมาก่อน แต่ด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจและไม่ท้อ แก้ไขปัญหาโดยการขอคำแนะนำจากผู้รู้หลาย ๆ ท่าน รวมถึงศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลด้วยตนเอง มีการทดลองปฏิบัติตามคำแนะนำต่าง ๆ พร้อมจดบันทึกไว้อย่างเคร่งครัด ทำให้ผ่านช่วงเวลานั้นมาได้ โดยใช้เวลาในการศึกษาและค่อย ๆ ลงมือทำเกือบ 3 ปี ทุกอย่างจึงเริ่มลงตัวและเริ่มมีรายได้จากการขายผลผลิต เป็นรายได้ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเรื่อย ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

แปลงปลูกถั่วลิสง

ตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ

คุณประดิษฐ์ได้ขอรับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร ผลผลิตที่ได้ส่วนใหญ่จำหน่ายภายในชุมชน ซึ่งได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคดีมาก ทั้งนี้ หากช่วงใดที่ผลผลิตออกมาเป็นจำนวนมากจะจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลาง โดยยึดหลักการว่า “ไม่มีการผูกขาดว่าจะขายให้กับพ่อค้าคนกลางเพียงคนใดคนหนึ่ง แต่จะขายให้กับทุกคนที่ต้องการผลผลิต” คุณประดิษฐ์เน้นให้ทุกคนได้บริโภคผลผลิตของตนเอง ถ้าหากเมื่อใดมีผู้ต้องการซื้อผลผลิตของตนมากแต่ผลผลิตมีน้อยก็จะทำการแบ่งให้ได้เท่า ๆ กัน

การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เรื่องยาก แต่ต้องใช้ความพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจ

ปัจจุบันไร่ของคุณประดิษฐ์ ได้รับการคัดเลือกให้เป็นศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำให้มีความภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะได้มีโอกาสถ่ายทอดประสบการณ์ที่สั่งสมมาจากการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่ผู้ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ ที่ผ่านมาพบว่าการทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เรื่องยาก แต่เป็นเรื่องที่ต้องใช้ความพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจ ให้เวลากับการทำการเกษตร เพราะกว่าผลผลิตจะออกมาให้เราได้นั้นทุกอย่างต้องใช้เวลา และสำคัญที่สุด คือ **“ใจของเรา ต้องสู้อย่าท้อแท้”**

ก่อนจะทำเกษตรอินทรีย์ต้องถามใจตัวเองว่าพร้อมแล้วหรือยังที่จะปรับเปลี่ยน ซึ่งตามหลักการของการทำเกษตรแบบผสมผสานจะไม่ใช่การลงมือทำทีละอย่าง แต่เราสามารถลงมือทำพร้อมกันได้ทุกอย่าง เพียงแต่ต้องมีการวางแผนว่าสิ่งไหนควรลงมือทำก่อน เพราะการทำการเกษตรพืชแต่ละชนิดจะมีฤดูกาล ฉะนั้น การศึกษาค้นคว้าและการสอบถามจากผู้รู้จะทำให้เราเกิดข้อผิดพลาดน้อยลง และก้าวไปสู่ความสำเร็จได้เร็วขึ้น

นายสมควร พันธัง

ที่อยู่ : 88 หมู่ 9 ตำบลท่ากระเสริม อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ : 08 1775 4889
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์และปลอดภัย ตำบลท่ากระเสริม

จากอาชีพทนายความ มาเป็นเกษตรกรอินทรีย์

คุณสมควรทำอาชีพทนายความมา 7 ปี จนวันหนึ่งได้พบว่าสิ่งที่ตนทำอยู่ยังไม่เข้ากับวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการ จึงได้เริ่มศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงพระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่ปวงชนชาวไทย มาปรับใช้ในชีวิตของตนเอง จึงได้กลับมาเริ่มต้นทำการเกษตรที่บ้าน แต่ก็ได้พบว่าคนในครอบครัวมีปัญหาสุขภาพ ซึ่งเกิดจากความเชื่อว่าการทำเกษตรต้องใช้สารเคมี และยังพบว่าทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม สภาพดินไม่ดีหน้าดินเสื่อม ต้องใช้เงินลงทุนในการเพาะปลูกสูง เมื่อมีโอกาสได้เข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ จึงได้นำความรู้จากการอบรมมาทดลองปลูกฝรั่งและพืชชนิดอื่น ๆ ในปี 2550

หลังจากปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์แล้ว พบว่าใช้ต้นทุนในการทำเกษตรน้อยลง สุขภาพของคนในครอบครัวดีขึ้น คุณภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น มีรายได้ที่มั่นคงขึ้น ต่อมาจึงรวบรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์และปลอดภัยตำบลท่ากระเสริมขึ้น โดยกลุ่มมีสมาชิกจำนวน 35 ราย แนวคิดเดียวกัน คือ **“การทำเกษตรอินทรีย์จะทำให้เกษตรกรและผู้บริโภคได้บริโภคอาหารที่ปลอดภัยไร้สารเคมี ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น เมื่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีก็จะทำให้ผลผลิตออกมาดี ส่งผลให้มีรายได้ที่มั่นคง”** ทั้งนี้ การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เพียงแค่การทำเกษตรโดยไม่ใช้สารเคมีเท่านั้น แต่การทำเกษตรอินทรีย์ต้องใช้ความอดทน ความมุ่งมั่น ใส่ใจในทุก ๆ ขั้นตอน แม้ในระยะแรกจะมีปัญหาอุปสรรคก็ต้องหมั่นศึกษาหาความรู้และนวัตกรรม เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้ผลผลิตดียิ่งขึ้น

เกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานบนพื้นที่กว่า 3 ไร่ ก่อให้เกิดรายได้ตลอดปี

เริ่มต้นจัดการพื้นที่โดยน้อมนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และเกษตรทฤษฎีใหม่มาประยุกต์ใช้ โดยแบ่งพื้นที่สำหรับทำนา ขุดบ่อน้ำ ทำไร่นาสวนผสม อาทิ ไผ่เลี้ยง หวาย หมาก ข่า ฝรั่ง มะพร้าวน้ำหอม กล้วยน้ำว้า มะม่วง และกล้วยหอมทอง และเลี้ยงสัตว์ พยายามทำทุกอย่างให้ผสมผสานและมีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ทำให้พืชผักและผลไม้ที่ปลูกด้วยวิธีสลับกัน ให้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง ก่อให้เกิดรายได้ตลอดทั้งปี โดยมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามาช่วยดูแลและให้คำแนะนำในเรื่องต่าง ๆ อาทิ การเพิ่มแนวกันชนล้อมรอบพื้นที่ทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากแนวกันชนเดิมยังไม่เพียงพอต่อการปกป้องสารเคมีจากพื้นที่ติดกันของเพื่อนบ้าน จึงยกแนวดินให้สูงขึ้น พร้อมปลูกต้นกล้วยและต้นกระถินล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง

แปลงฝรั่งอินทรีย์

เลี้ยงโคเนื้อและสัตว์ปีกผสมผสาน เพื่อเกื้อกูลกันภายในฟาร์ม

การทำเกษตรอินทรีย์ในระยะแรกมีอุปสรรคอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตฝรั่ง เนื่องจากผลผลิตแบบเกษตรอินทรีย์มักจะไม่สวยงามเหมือนการทำเกษตรแบบใช้สารเคมี จึงหาทางแก้ไขปัญหาโดยศึกษาหาข้อมูลและขอคำแนะนำจากผู้รู้หรือผู้เชี่ยวชาญเพิ่มเติม คุณสมควรได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอในการให้คำแนะนำและอบรมให้ความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ปัจจุบันผลผลิตออกมาดูสวยงามน่ารับประทานมากยิ่งขึ้น

ตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ

คุณสมควรได้ขอรับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ มกษ. 9000 จากกรมวิชาการเกษตร โดยในช่วงแรกได้นำผลผลิตไปขายในตลาดนัดชุมชนแถวหมู่บ้าน แต่ก็ได้ราคาที่ไม่แตกต่างกับผลผลิตที่ทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี ดังนั้น กลุ่มจึงได้จัดตั้งกรรมการเพื่อดูแลเรื่องตลาด ทำให้มีการวางแผนด้านการตลาดอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีการขยายตลาดเพิ่มขึ้นเน้นการเจาะตลาดระดับกลางขึ้นไป และมีการตอบรับที่ดีจากผู้บริโภคเพิ่มขึ้น สามารถสร้างความแตกต่างด้านราคาให้สูงขึ้นจากเดิมได้ ปัจจุบันส่งผลผลิตให้กับโรงพยาบาลน้ำพองเป็นหลัก

การทำเกษตรแบบอินทรีย์ ไม่ได้ให้ผลประโยชน์เพียงด้านใดด้านหนึ่งเท่านั้น

การพอใจในสิ่งที่มี ทำให้รู้จักแบ่งปันให้กับผู้คนรอบข้าง ทำให้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และมีความยินดีที่มีผู้สนใจทั้งจากหน่วยงานราชการหรือเกษตรกรในพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาศึกษาดูงาน ประโยชน์ที่เกิดจากการทำเกษตรอินทรีย์นอกจากทำให้มีความสุขกับการใช้ชีวิตในทุก ๆ วัน และยังได้รับประทานอาหารที่ปลอดภัยแล้ว ยังมีส่วนช่วยให้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

นายอ่อนสี เทศสนั่น

ที่อยู่ : 51 หมู่ 2 ตำบลบ้านโคก อำเภอหนองนาคำ จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ : 08 5134 4596
สังกัดกลุ่ม : เกษตรอินทรีย์ภูเวียง (ไร่เทศสนั่น)

ทำเกษตรเคมีตั้งแต่เด็กจนล้มป่วย

เพราะเกิดในครอบครัวชาวนา คุณอ่อนสีจึงใช้ชีวิตคลุกคลีอยู่ในแปลงนามาโดยตลอด และได้เริ่มช่วยครอบครัวทำไร่อ้อยตั้งแต่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งการทำไร่อ้อยของคุณอ่อนสีนั้น เป็นการทำแบบใช้สารเคมีอย่างเข้มข้นขึ้นมาเรื่อย ๆ จนกระทั่งเกิดปัญหาด้านสุขภาพถึงขั้นต้องเข้าโรงพยาบาลอยู่เป็นระยะเวลาหนึ่ง หลังจากที่ได้รับการรักษาจนหายดีแล้ว จึงมาคิดทบทวนและตั้งใจอย่างแน่วแน่ว่าต่อไปจะทำเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมีอีกต่อไป ถึงแม้จะมีรายได้น้อยลงก็ตาม จึงได้หยุดปลูกอ้อยและขายที่ดินทั้งหมด เนื่องจากเป็นที่ดินที่มีการปนเปื้อนของสารเคมี โดยหลังจากขายที่ดินไปแล้วคุณอ่อนสีก็ได้ซื้อที่ดินแห่งใหม่ แล้วเริ่มปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตรของตัวเองตั้งแต่ปี 2542 เป็นต้นมา

พลิกฟื้นผืนแผ่นดินที่มีแต่หินก้อนใหญ่ ๆ ให้เป็นขุมทรัพย์ที่เลี้ยงดูครอบครัวได้อย่างยั่งยืน

ในระยะแรกของการปรับที่ดินแห่งใหม่ต้องใช้ความมุ่งมั่นมาก เนื่องจากเป็นที่ดินที่ยังไม่เคยผ่านการทำเกษตรมาก่อนเลย มีลักษณะเป็นที่ดินภูเขา จึงเริ่มปลูกไผ่ชนิดต่าง ๆ อาทิ ไผ่ตงจีน ไผ่เลี้ยง ไผ่หม่าจู ร่วมกับสะเดา และข้าวเหนียว กข 6 ในช่วงเวลาดังกล่าวยังได้เข้ารับการอบรมการทำเกษตรแบบอินทรีย์ที่ทางสภาเกษตรกรจังหวัดขอนแก่นได้จัดขึ้น รวมถึงได้ไปศึกษาดูงานที่ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพาน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างมาก หลังกลับจากอบรม จึงได้เริ่มลงมือปฏิบัติทันที ด้วยความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตนเองและครอบครัวให้ทำเกษตรแบบอินทรีย์ให้ได้

ลดพื้นที่นาเพื่อขุดบ่อเลี้ยงปลาเพิ่มเติม

คุณอ่อนสีได้การจัดการพื้นที่เพาะปลูกของตนตามแนวทฤษฎีใหม่ โดยยึดหลัก **“ตั้งดินให้เป็นนาย คือ สวรรค์บนดิน ค้นหาทรัพย์ในดิน พลิกแผ่นดินให้เป็นทอง มองการณ์ไกล ทำดินให้มีค่า ปลูกป่าให้มีราคา ตอบแทนคุณแผ่นดิน ประกาศสงครามกับสารเคมี”** แบ่งพื้นที่ทำการเกษตรออกเป็น 4 ส่วน โดยส่วนแรกสำหรับขุดสระกักเก็บน้ำ ส่วนที่สองใช้สำหรับการปลูกข้าวเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ส่วนที่สามสำหรับปลูกไผ่ และไม้ผลไม้ยืนต้น ส่วนที่สี่เป็นพื้นที่สำหรับใช้ปลูกสร้าง

ที่อยู่อาศัย โรงเรือนเลี้ยงสัตว์ และยุ้งฉาง โดยเน้นการปลูกพืชไร่แบบผสมผสานบนพื้นที่ 21 ไร่ อาทิ ปลูกไผ่ชนิดต่าง ๆ มะละกอ ข้าว และเลี้ยงสัตว์ เช่น ไก่ไข่ และปลา เป็นต้น ต่อมาจึงมีแนวคิดทำสวนดอกไม้และที่พักเพื่อทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Home Stay) ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวจากทั่วสารทิศมาพักแรม รวมถึงมีเกษตรกรและผู้สนใจด้านการเกษตรมาศึกษาดูงานอย่างสม่ำเสมอ

ปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหา

การทำเกษตรอินทรีย์ ในระยะแรกจะมีอุปสรรคเป็นอย่างมากในเรื่องของความสวยงามของผลผลิต เมื่อเทียบกับผลผลิตโดยทั่วไปแล้ว ผลผลิตของตนเองสู้ไม่ได้เลย จึงแก้ไขปัญหาโดยการศึกษาและค้นคว้าหาข้อมูลแล้วลงมือทดลองทำและปรับปรุงจนผลผลิตเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค และปัญหาเรื่องผลิตสินค้าไม่ตรงกับความต้องการของตลาด โดยที่ผ่านมาพบว่าตลาดมีความต้องการปลามาก จึงได้ปรับลดพื้นที่จากการปลูกพืชเปลี่ยนมาขยายสระน้ำเพื่อเลี้ยงปลาเพิ่มขึ้น

ตลาดและมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ

คุณอ่อนสีได้ขอรับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ มกษ. 9000 จากกรมวิชาการเกษตร โดยผลผลิตจากพืชไร่จะนำไปขายในชุมชนและตลาดนัดทั่วไป บางส่วนก็นำมาส่งขายที่ตลาดบางลำภู อำเภอเมืองขอนแก่น ราคาสินค้าอินทรีย์ที่ได้ก็ไม่แตกต่างจากที่ทำแบบทั่ว ๆ ไปมากนัก สำหรับผลผลิตจากปลาจะนำไปขายที่ตลาดในอำเภอเวียงเก่า และส่งให้โรงงานทำปลาส้ม ทำให้รายได้จากการขายปลาเป็นรายได้หลักของครอบครัวจนถึงปัจจุบัน

ทำเกษตรอินทรีย์ต้องตั้งใจ มุ่งมั่น แล้วลงมือทำ

คุณอ่อนสีได้ให้ความสำคัญในเรื่องของสุขภาพ โดยเห็นว่าหากสุขภาพดี ร่างกายก็จะแข็งแรง สามารถประกอบอาชีพได้ ทำให้มีรายได้ตามมา การทำเกษตรอินทรีย์ทุกวันนี้ไม่ใช่เรื่องยาก เพียงแค่มีความตั้งใจมุ่งมั่น แล้วลงมือทำ ความสำเร็จก็จะตามมา ความสำเร็จอาจมาช้า แต่หากทำสำเร็จแล้ว ความมั่นคงก็จะเกิดขึ้นกับเรา เพราะธรรมชาติจะช่วยสร้างสมดุลให้กับสิ่งแวดล้อม **“สิ่งแวดล้อมดี อาหารดี อากาศดี สุขภาพดี แค่นี้แหละชีวิตมนุษย์”** การจะทำอะไรก็ตาม ขอแค่ใจของเรามุ่งมั่น ปัญหาและอุปสรรคจะเป็นครูที่ดีที่สุด เปิดใจให้กว้างเกษตรอินทรีย์อาจจะรวยช้า แต่ถ้ารวยแล้วจะรวยตลอดชีวิต รวยสุขภาพ รวยความสุข ทำเกษตรอินทรีย์อย่าท้อแท้ ศึกษาค้นคว้าเป็นผู้ใฝ่รู้อยู่ตลอดเวลา ไม่นานความสำเร็จก็จะเป็นของเรา

แปลงไผ่อินทรีย์ชนิดต่างๆ

นายอำนาจ จันทร์สอง

ที่อยู่ : 74 หมู่ 7 ตำบลบ้านดง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น
โทรศัพท์ : 08 1261 1386

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ด้วยครอบครัวมีอาชีพทำการเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ จึงมีความสนใจด้านการเกษตรมาตลอด ประกอบกับมีพื้นฐานในด้านทำการเกษตรอยู่แล้ว เมื่อมีโอกาสจึงได้ลาออกจากงานประจำเพื่อมาปลูกไผ่หวาน เพราะเล็งเห็นว่าไผ่เป็นพืชที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้หลากหลาย รวมทั้งใช้หน่อเป็นอาหารและเพื่อจำหน่าย โดยได้ศึกษาข้อมูลจากอินเตอร์เน็ต และเว็บไซต์ต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการทำการเกษตร และการแปรรูป เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า เพื่อดึงดูดความสนใจให้ผู้บริโภคต้องการสินค้าของตนเองเพิ่มขึ้น และด้วยความที่พื้นที่ของตนเป็นพื้นที่ว่างเปล่าไม่เคยมีการทำการเกษตรมาก่อน สภาพดินยังมีความอุดมสมบูรณ์มาก จึงมีแนวคิดทำการเกษตรแบบอินทรีย์ โดยปลูกไผ่หวานอินทรีย์

ก้าวเข้าสู่การผลิต เพื่อการแปรรูป

ในปี 2542 ได้ปรับพื้นที่ว่างเปล่าจำนวน 17 ไร่ พร้อมทำแนวกันชนป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ใกล้เคียง โดยพื้นที่ด้านหนึ่งอยู่ติดกับลำน้ำพองซึ่งเป็นแนวป้องกันการปนเปื้อนจากสารเคมีตามธรรมชาติอยู่แล้ว และพื้นที่อีกด้านอยู่ติดกับถนนหลวงและพื้นที่เกษตรของเพื่อนบ้าน จึงได้ทำแนวกันชนและรั้วคอนกรีตสูงประมาณ 2 เมตร พร้อมจัดสัดส่วนในการปลูกไผ่หวานอินทรีย์ โดยในพื้นที่ 17 ไร่ ได้ผลผลิตหน่อไม้ไผ่หวานประมาณ 54,000 กิโลกรัมต่อปี สามารถทยอยเก็บได้ทั้งปีด้วยเทคนิคการให้น้ำและวิธีการเฉพาะ โดยได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร ในช่วงหน้าฝน ไผ่หวานให้ผลผลิตจำนวนมากจนล้นตลาด จึงนำบางส่วนมาทำเป็นหน่อไม้ดอง สำหรับขายนอกฤดูกาล โดยหน่อไม้สดและหน่อไม้ดองจะวางจำหน่ายบริเวณหน้าไร่ มีการจราจรไปมาสะดวก

สำหรับการแปรรูป ในช่วงแรกได้นำมาเผาเป็นถ่านไม้ไผ่แต่ได้ราคาไม่มากนัก จึงได้ศึกษาหาทางเพิ่มมูลค่าให้กับถ่านไม้ไผ่เป็นผลิตภัฑ์อื่น ๆ รวมทั้งขอความช่วยเหลือจากสำนักงานพัฒนาชุมชนเพื่อออกแบบบรรจุภัณฑ์และการแปรรูปเป็นสินค้า OTOP ผลผลิตที่มีการแปรรูปแล้ว ประกอบด้วย ถ่านดูดกลิ่น ยาสีฟัน ผงพอกหน้า และสบู่ถ่านไม้ไผ่ โดยขอรับการรับรองคุณภาพจากสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยจำหน่ายผ่านเว็บไซต์ และขายตามงานแสดงสินค้า OTOP ต่าง ๆ

ผลิตภัณฑ์จากไผ่

อย่าเพียงแต่ฝันแต่จงลงมือทำ เพราะการลงมือทำคือครูที่ดีที่สุด

คุณอำนาจให้ข้อคิดเห็นว่า ยุคนี้เป็นยุคที่ดิจิตอลมีบทบาทเป็นอย่างมากในทุกอาชีพทุกช่วงวัย ดังนั้น โอกาสที่เราจะเข้าถึงข้อมูล และเข้าถึงตลาดเป็นเรื่องง่าย การทำเกษตรอย่าเพียงแต่ใช้ความรู้ดั้งเดิม ต้องรู้จักศึกษาค้นคว้าแล้วลงมือทำ เพราะการลงมือทำคือครูที่ดีที่สุด และที่สำคัญอย่ากลัวว่าผลผลิตของเราจะไม่มีตลาดรองรับ เพราะตลาดมีอยู่ทั่ว ๆ ไป มีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา เพียงแค่เราเข้าใจแล้วผลิตสินค้าให้ตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค รู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ เพียงเท่านี้เกษตรกรก็สามารถรวยได้

นายนักสิทธิ์ อุ่นจิตร

ที่อยู่ : 136 หมู่ 1 ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ : 08 1937 7309
สังกัดกลุ่ม : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่

แนวคิดในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

คุณนักสิทธิ์ อุ่นจิตร เป็นเกษตรกรคนแรกที่ประสบผลสำเร็จในการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ (ข้าวอินทรีย์) ของกลุ่มฯ ได้คิดวิธีการทำนาแบบเกษตรอินทรีย์ โดยมีแนวคิดในเรื่องของ “สุขภาพ” เป็นสำคัญ โดยเมื่อก่อนเคยทำงานเป็นช่างแอร์ที่กรุงเทพฯ เป็นเวลาหลายปี ต่อมาล้มป่วยด้วยโรคภูมิแพ้ ร่างกายอ่อนแอไม่สามารถทำงานได้เต็มที่ จึงได้กลับมาอยู่บ้านที่จังหวัดสุรินทร์ เพื่อรักษาตัว และในช่วงที่กลับมาอยู่บ้านนั้น เริ่มมีแนวคิดว่าจะทำอย่างไรถึงจะทำให้สุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวแข็งแรงมีสุขภาพดี และสรุปแนวคิดของตนเองว่าต้องเริ่มต้นที่ “อาหาร” ก่อน สิ่งแรกที่คิดได้ก็คือ **การผลิตข้าว** เพราะเป็นอาหารหลักและทุกครอบครัวของคนไทยต้องรับประทานข้าวจึงเริ่มศึกษาด้วยตัวเองในเรื่องของการทำให้เป็นข้าวปลอดภัยโดยการทำแบบเกษตรอินทรีย์

เริ่มต้นผลิตข้าวอินทรีย์

ในปี 2549-2550 เป็นช่วงที่เริ่มลงมือทำ ซึ่งยังไม่เห็นผลที่เป็นรูปธรรมมากนัก ผลผลิตข้าวลดลงมากจากที่เคยทำแบบใช้สารเคมี ทำให้ท้อใจและไม่อยากทำต่อ ประกอบกับเกิดกระแสต่อต้านจากเพื่อนบ้านว่าทำวิธีการนี้ไม่เห็นผลแน่นอน เป็นความคิดที่ไม่มีทางเป็นไปได้ จากการที่ถูกปรามาสดังกล่าวทำให้เกิดความตั้งใจมุ่งมั่นที่จะต้องทำให้ได้ และตั้งใจว่าจะต้องทำให้สุขภาพร่างกายแข็งแรง จึงได้ทำต่อไป

ในปี 2551 ซึ่งเป็นระยะที่ปรับเปลี่ยนเพิ่มขึ้น โดยใช้วิธีบำรุงดินด้วยการไถกลบตอซัง และปลูกพืชบำรุงดินในนาข้าว เช่น ถั่วพร้า และปอเทือง จากการที่ได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ และเข้ามาสนับสนุนปัจจัยดังกล่าว ทำให้เริ่มปรากฏผล สภาพของดินนาเริ่มเปลี่ยนจากการจับกันเป็นก้อนแข็งและแห้งมาก กลับมีความชุ่มชื้นและพบว่ามีไส้เดือนอาศัยอยู่ในดินเพิ่มมากขึ้น มีหญ้าเขียวปกคลุมทั่วไปในพื้นที่นา และที่สำคัญผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นจากช่วง 1-2 ปีที่ผ่านมา

ปัญหาอุปสรรคในการทำเกษตรอินทรีย์ เริ่มมีปัญหาตั้งแต่คิดจะลงมือทำแล้ว ปัญหาข้อแรก คือ เกิดกระแสต่อต้านของคนในครอบครัวและเพื่อนบ้าน คิดว่าการทำนาโดยวิธีนี้ไม่มีทางสำเร็จ เสียเวลา และไม่คุ้มค่า ปัญหาอีกประการต่อมา คือ ที่นาของเพื่อนบ้านโดยรอบมีการทำนาแบบใช้สารเคมี ทำให้อาจเกิดการปนเปื้อนของสารเคมีที่มากับน้ำ จึงหาวิธีการแก้ไขปัญหาโดยทำแนวกันชน ยกคันนาให้สูงกว่าระดับปกติเพื่อไม่ให้น้ำ

พื้นที่ปลูกข้าวแบบเกษตรอินทรีย์

จากภายนอกไหลเข้าแปลงนาของตน และคอยดูแลอย่างใกล้ชิด โดยตั้งใจว่าจะทำนาแบบอินทรีย์ให้สำเร็จ และเป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัวและเพื่อนบ้านให้ได้

ในปี 2552-2559 หลังจากทำนาอินทรีย์มา 9 ปีแล้ว มีการลงมือปฏิบัติตามที่ได้รับคำแนะนำอย่างถูกวิธี รวมทั้งประสบการณ์จากการเรียนรู้ในชีวิตจริง ทำให้ปัจจุบันประสบผลสำเร็จเป็นที่ยอมรับของคนในครอบครัว และเพื่อนบ้าน มีข้าวปลอดภัยสำหรับบริโภค สุขภาพร่างกายแข็งแรงตามที่ตนเองได้ตั้งใจเอาไว้ สามารถขายข้าวได้ในราคาที่สูงกว่าข้าวที่ปลูกแบบเคมีทั่วไป

ปัจจุบันทำการเพาะปลูกข้าวแบบอินทรีย์ในพื้นที่ 34 ไร่ โดยแบ่งออกเป็น ข้าวหอมมะลิ 105 จำนวน 20 ไร่ ที่เหลืออีก 14 ไร่ เป็นข้าวพันธุ์อื่น ๆ อาทิ ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวเหนียวกล้องแดง ข้าวพื้นเมืองปะกาอำปึล ข้าวพื้นเมืองเนียงกวง ข้าวเหนียวพื้นเมือง และข้าวมะลินิล

การรวมกลุ่มเพื่อทำเกษตรอินทรีย์

เมื่อประสบผลสำเร็จจนเป็นที่ยอมรับของเพื่อนบ้านแล้ว คุณนักสิทธิ์ได้ชักชวนเพื่อนบ้านให้หันมาเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ ในเวลานั้นก็มีเพื่อนบ้าน 2-3 คนให้ความสนใจและเริ่มทำตาม ซึ่งตนเองก็ให้คำแนะนำและวิธีการในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ ตามประสบการณ์ที่ได้ปฏิบัติมาและเกิดผลสำเร็จ และมีบทบาทในการเป็นผู้นำรวบรวมและจัดตั้งกลุ่มเพื่อรองรับสิทธิและผลประโยชน์ที่สมาชิกจะได้รับ เช่น เป็นผู้นำกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มผู้ผลิตพันธุ์ข้าวอินทรีย์ กลุ่มผู้ผลิตและแปรรูปข้าวอินทรีย์ และในปัจจุบันเป็นหัวหน้ากลุ่ม “วิสาหกิจชุมชน เกษตรกรทฤษฎีใหม่” ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มฯ ประสบผลสำเร็จค่อนข้างมาก ขยายผลจากการผลิตข้าวอินทรีย์ จนกระทั่งแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ และขยายตลาดได้เพิ่มขึ้น

การรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

กลุ่มได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับท้องถิ่น และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มกสร.) จึงทำให้เกิดพลังในการเพาะปลูกข้าวอินทรีย์ โดยได้ขยายเนื้อที่เพาะปลูกและชนิดของข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ 105 ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวเหนียวกล้องแดง ข้าวมะลินิล เป็นต้น รวมทั้งได้ขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ระดับประเทศ และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของต่างประเทศ ได้แก่ IFOAM EU และ Bio Suisses ของประเทศสวิสเซอร์แลนด์

ในปัจจุบันนำผลผลิตข้าวเปลือกอินทรีย์ที่ผลิตได้ร้อยละ 70 ขายให้กับสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ ส่วนอีกร้อยละ 30 เกษตรกรบริหารจัดการเอง โดยเก็บไว้ทำเมล็ดพันธุ์ และแบ่งขายให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ อีกส่วนหนึ่งนำมาแปรรูปเป็นข้าวสารออกจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในจังหวัดและต่างจังหวัด ได้แก่ ข้าวหอมนิล ข้าวกล้อง ข้าวเหนียว และข้าวไรซ์เบอรี่ เป็นต้น และนำผลผลิตไปขายที่ตลาด อตก. กรุงเทพฯ เดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ก็ยังร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเดินทางไป Road Show สินค้าตามต่างจังหวัดด้วย ส่วนผลิตภัณฑ์แปรรูปภายในกลุ่ม ได้แก่ จมูกข้าวกล้องงอก โจ๊กข้าวกล้อง จะนำไปจำหน่ายที่ตลาดของกลุ่ม ซึ่งที่ตั้งอยู่หน้าสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองสุรินทร์

ข้อคิดที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ คือ ต้องมีใจรัก มีความอดทน มองถึงความสุขที่จะส่งให้กับผู้อื่นได้รับและการมีสุขภาพดี

ผลิตภัณฑ์แปรรูปภายในกลุ่ม

นายสามัญ บุญย้อย

ที่อยู่ : 303 หมู่ที่ 16 ตำบลคอโค อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ : 09 1803 8275
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนเกษตรกรทฤษฎีใหม่

แนวคิด จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์

คุณสามัญ บุญย้อย หรือที่เรียกกันทั่วไปว่าลุงเล็กเป็นข้าราชการบำนาญของสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดสุรินทร์ ที่ผันตัวเองมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว ในการเพาะปลูกข้าวแบบอินทรีย์ ในช่วงที่รับราชการมีภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ในระดับจังหวัด ซึ่งในช่วงขณะนั้นการทำเกษตรอินทรีย์ถูกกำหนดเป็นวาระแห่งชาติ และจากการที่ได้คลุกคลีและสัมผัสกับสถานที่จริง การผลิตจริงของเกษตรกรที่รักในการทำเกษตรอินทรีย์ จึงทำให้เกิดจุดเปลี่ยนความคิดว่าพื้นที่นาของตนเองก็มีพร้อม จึงเริ่มลองทำเกษตรอินทรีย์โดยคิดเพียงว่าทำเล่น ๆ ทำเป็นงานอดิเรก และเป็นการออกกำลังกาย ต่อมาได้ทำแบบจริงจังมากขึ้น จนได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของต่างประเทศ

การผลิตเกษตรอินทรีย์

ปี 2550-2551 เป็นปีแรกที่เริ่มปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ โดยได้ลงมือทำกับภรรยาเพียง 2 คน ตั้งแต่การผลิตจนถึงการเก็บเกี่ยว ในพื้นที่ค่อนข้างมาก ผลผลิตที่ได้ลดลงจากที่เคยได้เป็นตัน ในปี 2552-2553 เป็นช่วงของการปรับเปลี่ยนวิธีการทำข้าวอินทรีย์ โดยหันมาดูแลเอาใจใส่อย่างเคร่งครัดมากขึ้น และเข้ารับการอบรมเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ เช่น การปรับปรุงบำรุงดิน ใส่ปุ๋ยคอกผสมแกลบ และปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ถั่วพร้า ถั่วเขียว เป็นปุ๋ยพืชสด การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวอินทรีย์ มีการจดบันทึกกิจกรรมในแปลงเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน ทำให้ได้ผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มขึ้น

ปี 2554-2555 ได้สมัครเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่คอโค และได้เข้ารับการอบรมจากกรมการข้าวโดยขั้นตอนแรก ให้จัดทำข้อมูลพื้นฐานของแปลงนาที่ทำเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ แผนที่นา จดบันทึกกระบวนการผลิตในการทำแต่ละขั้นตอน

การปลูกข้าวหอมมะลิอินทรีย์

อย่างเคร่งครัด ซึ่งผลผลิตข้าวเปลือกที่ได้นำไปจำหน่ายให้กับสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ ปี 2556-2558 ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์ IFOAM จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) และปี 2559 ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สวิสเซอร์แลนด์ (Bio Suisses) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) ปัจจุบันลุงเล็กปลูกข้าวอินทรีย์ ในพื้นที่จำนวน 65 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นข้าวขาวหอมมะลิ 105 จำนวน 35 ไร่ ที่เหลือเป็น ข้าวหอมมะลิแดง ข้าวหอมนิล และข้าวไรซ์เบอรี่ ในปี 2560 ลุงเล็กยังแบ่งพื้นที่ 10 ไร่ เพื่อปลูกแตงโมอินทรีย์ ซึ่งเป็นแนวคิดในการขยายประเภทสินค้าเกษตรอินทรีย์ นอกเหนือจากข้าวอินทรีย์

การจำหน่ายผลผลิต

ผลผลิตส่วนใหญ่ขายเป็นข้าวเปลือกให้กับสหกรณ์การเกษตรกองทุนข้าวอินทรีย์สุรินทร์ และอีกส่วนจะนำมาแปรรูปเป็นข้าวสารและผลิตภัณฑ์ภายใต้แบรนด์ “บ่อบุญ-ออแกนิค” จำหน่ายประจำที่บ้าน และตามที่หน่วยงานราชการได้เชิญให้เข้าร่วมจำหน่ายสินค้า รวมถึงขายตามตลาดผลผลิตอินทรีย์ เช่น เมืองทองธานี ห้างสรรพสินค้า และบูธที่ทางราชการจัดหาให้

ข้อคิดที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ ต้องมีใจรัก เน้นสุขภาพ เป็นสำคัญ

ผลิตภัณฑ์ที่แปรรูปจากข้าวอินทรีย์ภายใต้แบรนด์ บ่อบุญออแกนิค

นายรัฐไท พงษ์ศักดิ์

ที่อยู่ : 5 หมู่ที่ 2 ตำบลปัถวี อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ : 06 3226 2251
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณรัฐไท พงษ์ศักดิ์ เป็นเกษตรกรคนแรกที่ประสบความสำเร็จในการผลิตผลไม้ในรูปแบบอินทรีย์ของกลุ่ม โดยมีแนวคิดในเรื่องของ **“สุขภาพ”** เป็นสำคัญ ในอดีตเคยทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีมาก่อน ซึ่งการใช้สารเคมีได้ส่งผลให้สุขภาพของคุณรัฐไทไม่ดี มีอาการปวดหัวบ่อย บางครั้งปวดหัวมากจนถึงขั้นทำงานไม่ได้ จึงไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาล โดยพบว่ามีสารเคมีตกค้างในเส้นเลือด อยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัย คุณรัฐไทจึงหันกลับมาสนใจในเรื่องสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวเป็นหลัก ประกอบกับในปี 2544 เป็นช่วงผลไม้ล้นตลาด ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ จึงคิดศึกษาเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง

การทำเกษตรอินทรีย์ต้องยืนหยัด มุ่งมั่น ไม่ยอมแพ้

ในปี 2545 ได้ไปอบรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้อง ตำบลหนองบอนแดง อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี เป็นระยะเวลา 3 วัน 2 คืน ในหลักสูตร **“การพัฒนากสิกรรมสู่ระบบเศรษฐกิจพอเพียง”** โดยประธานศูนย์ฯ คือ อาจารย์วิวัฒน์ ศัลยกำธร หรือ อาจารย์ยักษ์ ได้ให้องค์ความรู้ในเรื่องการทำการเกษตรมากมาย เช่น หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศนหวงแผ่นดิน ศนรักษ์น้ำ ศนรักษ์สุขภาพ ศนมีน้ำยา และศนรักษ์แม่ธรณี ซึ่งเป็นการทำสมุนไพรไล่แมลงและปุ๋ยหมัก รวมถึงปลูกป่า 3 อย่าง ประโยชน์ 4 อย่าง ทำให้คุณรัฐไทสามารถนำความรู้กลับมาประยุกต์ใช้ที่สวนของตนเอง โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนสภาพพื้นที่สวน ซึ่งมีสภาพดินเสื่อมโทรม ดินจับตัวเป็นก้อนแข็ง และมีความแห้งของเม็ดดิน พร้อมทั้งคิดหาวิธีปรับเปลี่ยนเพื่อหยุดการใช้สารเคมี 100% โดยนำความรู้ที่ได้รับจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากศูนย์กสิกรรมธรรมชาติมาบเอื้องมาทดลองทำในสวนจำนวน 17 ไร่ โดยปลูกมังคุด เงาะ ทุเรียน ลองกอง และลำไย

การปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตในช่วงแรกต้องล้มลุกคลุกคลานบ้าง เพราะผลผลิตลดลงค่อนข้างมาก แต่ด้วยคุณรัฐไทเป็นคนยืนหยัด มุ่งมั่น และไม่ยอมแพ้ พยายามปรับเปลี่ยนลองผิดลองถูกมา 15 ปี หมั่นศึกษาหาความรู้ เข้าร่วมการอบรมและดูงานในสถานที่ต่าง ๆ มีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ไม่ยอมหยุดนิ่ง ทำตัวเป็นน้ำไม่เต็มแก้ว โดยได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐ องค์กรอิสระ ในเรื่องขององค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์และการศึกษาดูงานในแปลงเกษตรอินทรีย์ต่าง ๆ

การจัดตั้งกลุ่มเพื่อผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ ปลอดสารพิษ โดยวิถีธรรมชาติ

ในปี 2550 ชาวบ้านในหมู่บ้านปัถวีจึงมีการรวมกลุ่มจัดตั้งเป็น **“วิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี”** โดยแนวความคิดของกลุ่ม คือ ผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ ปลอดสารพิษ โดยวิถีธรรมชาติ รวมถึงสินค้าที่ผลิตโดยคำนึงถึงการอนุรักษ์ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สังคม ชุมชน ซึ่งสินค้าเหล่านี้เริ่มเป็นที่สนใจของผู้บริโภคยุคใหม่มากขึ้น ผู้บริโภคที่ห่วงใยในสุขภาพ ใส่ใจที่จะเลือกสรรทางเลือกใหม่ ๆ ให้กับตนเองและครอบครัว มีสมาชิกเริ่มต้นจำนวน 50 คน โดยกลุ่มมีการตั้งกฎ ระเบียบ หน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละคน มีการเก็บเงินออมและมีเงินปันผลคืนให้สมาชิกทุกปี มีการรวมกันผลิต ปุ๋ยหมัก แบ่งกันใช้ภายในกลุ่ม รวมกันขายผลผลิต มีการวางแผนการดำเนินงานของกลุ่มทุกระยะ 5 ปี และมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของกลุ่มทุกปี วางแผนการตลาดร่วมกัน คาดการณ์ผลผลิตของกลุ่มเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมไปถึงการแปรรูปผลผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่า และมีการเชื่อมโยงกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัดจันทบุรีเรื่องการตลาด มีการไปศึกษาดูงานกลุ่มอื่น ๆ ที่ประสบความสำเร็จเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

สร้างกลยุทธ์ “ชม ชิม ช้อป ผลผลิตทางการเกษตร ผลไม้สด สะอาด ปลอดภัยจากสารพิษ”

คุณรัฐไทได้ขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand และในปี 2555 ได้ร่วมกับเพื่อนสมาชิกกลุ่มสร้างกลยุทธ์ **“ชม ชิม ช้อป ผลผลิตทางการเกษตร ผลไม้สด สะอาด ปลอดภัยจากสารพิษ”** เปิดให้นักท่องเที่ยวมากินฟรีในสวนผลไม้อินทรีย์ และขายหน้าสวนสำหรับซื้อติดมือกลับบ้าน ซึ่งตอนแรกก็มีความกังวลว่าจะมีนักท่องเที่ยวหรือไม่ แต่เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปัจจุบันมีปริมาณนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นทุกปี ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ นอกจากนี้ ทางวิสาหกิจชุมชนฯ ยังมีบริการส่งผลไม้อินทรีย์ทางไปรษณีย์ให้แก่ลูกค้าเพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกไม่ต้องเดินทางมาถึงสวน

ปัจจุบัน คุณรัฐไทส่งผลไม้ไปจำหน่ายยังต่างประเทศ โดยการดำเนินการผ่านกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเกษตรเพื่อสุขภาพบ้านปัถวี มีตลาดที่เป็นแหล่งใหญ่ ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น และประเทศแถบตะวันออกกลาง สัดส่วนประมาณ 60% ที่เหลือขายให้พ่อค้าคนกลางในท้องถิ่นและตลาดชุมชนในสัดส่วนประมาณ 15% เปิดสวนให้นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวเชิงเกษตร ในสัดส่วนประมาณ 10% ขายไปยังต่างจังหวัดในสัดส่วนประมาณ 10% และตลาด ธกส. จันทบุรี ในสัดส่วนประมาณ 5% โดยตั้งราคาให้สูงกว่าผลไม้ใช้สารเคมีประมาณ 5-10 บาท/กิโลกรัม

พื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน

นายโกมินทร์ สินทวีทรัพย์

ที่อยู่ : 35 หมู่ที่ 6 ตำบลทุ่งเบญจา อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ : 08 1377 5664

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ในอดีตคุณโกมินทร์ สินทวีทรัพย์ เคยทำการเกษตรแบบใช้สารเคมี ส่งผลให้มีปัญหาสุขภาพ เป็นโรคภูมิแพ้ มีอาการแพ้ ผื่นขึ้นตามผิวหนัง เนื่องจากยาฆ่าหญ้าที่ตนเองฉีด ต่อได้มารู้จักกับประธานมูลนิธิปัญญาสากล ซึ่งประธานมูลนิธิฯ ได้แนะนำให้กินยาสมุนไพรเพื่อขับสารพิษออกจากร่างกายจนหายเป็นปกติ และได้ไปศึกษาหาความรู้จากมูลนิธิปัญญาสากลในเรื่องการทำการเกษตรไร้สารพิษ กับการรักษาชีวิตด้วยธรรมชาติ ซึ่งมีหลักการสำคัญในการพัฒนาภูมิปัญญาและส่งเสริมสุขภาพของประชาชน โดยเริ่มต้นจากการผลิตอาหารที่สะอาด การส่งเสริมทำเกษตรอินทรีย์ สร้างแนวคิดในการป้องกันและลดภัยพิบัติจากปัญหาสิ่งแวดล้อม มลพิษต่อสุขภาพและชีวิตของประชาชน ทำให้คุณโกมินทร์หันกลับมาใส่ใจเรื่องสุขภาพของตนเองและคนในครอบครัวมากยิ่งขึ้น

ก้าวเข้าสู่เส้นทางการปรับเปลี่ยน

เริ่มปรับเปลี่ยนการทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีแบบเดิม มาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์อย่างจริงจังตั้งแต่ปี 2536 โดยเริ่มจากการทำสวนผลไม้แบบเกษตรอินทรีย์ ด้วยวิธีศึกษาด้วยตนเองมีการลองผิดลองถูก และใช้วิธีทางธรรมชาติที่ปลอดจากสารเคมี ต่อมาได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรอิสระต่าง ๆ ในเรื่องขององค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ทำให้มีการสะสมความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์มาเรื่อย ๆ อีกทั้งได้มีโอกาสในการร่วมอบรม สัมมนา และศึกษาดูงานในแปลงเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต่าง ๆ ทำให้ได้เรียนรู้วิธีผลิตปุ๋ยมูลไก่ ปุ๋ยมูลนกกระทาสำหรับใช้เอง ปุ๋ยมูลค้างคาวซึ่งเป็นปุ๋ยทางใบ ฮอร์โมนจากไข่ไก่ที่ช่วยในการขยายและบำรุงดอกและผล รวมทั้งปลาหมักมาใช้ทดแทนปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการปราบศัตรูพืชและวัชพืช

จากการที่คุณโกมินทร์ได้ประสบกับปัญหาด้านแรงงานขาดแคลนและหายาก คุณโกมินทร์จึงได้นำนวัตกรรมทางการเกษตรมาใช้ทดแทนแรงงานคน อาทิ การใช้เครื่องมือที่ประยุกต์จากเครื่องกวนไข่ไก่ทำขนม มาเป็นเครื่องกวนแบบสว่านไฟฟ้ามากวนฮอร์โมนไข่ไก่ให้เข้ากัน ในถังหมักฮอร์โมนขนาด 200 ลิตร และได้เรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกับธรรมชาติ โดยใช้ธรรมชาติจัดการธรรมชาติ เช่น ในสวนเกษตรอินทรีย์โดยส่วนมากจะมีมดแดงอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้ช่วงเวลาเก็บผลผลิต มดแดงจะรบกวนอย่างมาก แต่ก็จะไม่ไปทำลายมดแดง เนื่องจากมดแดงมีประโยชน์ คือ ช่วยกินเพลี้ยแป้ง เพลี้ยหอย และหนอน ส่วนพวกมดคันและมดตาแฉะที่ชอบมายึดใบไปทำรัง ก็แก้ปัญหาโดยใช้น้ำขี้เถ้าหรือสารสะเดา ไล่มดและแมลงพวกนี้

การรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิตเกษตรอินทรีย์

บนพื้นที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ 42 ไร่ คุณโกมินทร์ได้ปลูกมังคุด ลองกอง เงาะ และทุเรียน โดยขอการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand และปัจจุบันส่งผลไม้ไปขายทั้งในและต่างประเทศ เป็นการขายส่งทั้งหมด (ยกเว้นการส่งออกไปจำหน่ายยังประเทศเยอรมนี ต้องซื้อขายผ่านพ่อค้าคนกลาง) โดยขายให้ The Mall Group ซึ่งคุณโกมินทร์จะขนส่งสินค้าไปให้ด้วยตนเอง และในส่วนที่ขายให้กับโรงงานแปรรูปมังคุดเพื่อนำไปแปรรูปเป็นไวน์มังคุดอินทรีย์และมังคุดอินทรีย์ผงเพื่อส่งออกไปจำหน่ายที่ประเทศเยอรมนีนั้น ทางโรงงานจะเข้ามารับซื้อถึงสวน

หมักปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในสวนผลไม้

สิ่งสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจัยที่ทำให้คุณโกมินทร์ประสบผลสำเร็จ คือ ต้องเป็นคนขยัน อดทน ไม่หยุดนิ่ง ไม่ย่อท้อกับปัญหาอุปสรรคใด ๆ และให้ความสำคัญกับเรื่องสุขภาพความปลอดภัยทั้งของเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค

นายไพบูลย์ สลักฤทัย

ที่อยู่ : 18 หมู่ที่ 2 ตำบลวังแซม อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ : 08 1651 8815

ทำเกษตรอินทรีย์สำหรับผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ

จากอดีตที่ทำอาชีพเป็นเภสัชกรที่บริษัทยารักษามะเร็งแห่งหนึ่ง คุณไพบูลย์ สลักฤทัย ต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพผู้ป่วยเป็นหลัก โดยต้องเดินทางไปตรวจสุขภาพของผู้ป่วยในพื้นที่ต่าง ๆ จึงได้รับรู้ว่าประชาชนในประเทศไทยป่วยเป็นโรคมะเร็งเป็นจำนวนมาก สาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากบริโภคอาหารที่มีสารพิษตกค้างอยู่ ซึ่งมีข้อมูลว่าเกษตรกรผู้ผลิตจะมีสารพิษตกค้างในร่างกายประมาณ 30% แต่ผู้บริโภคจะมีปริมาณมากกว่านั้น คุณไพบูลย์จึงตัดสินใจไปเจาะเลือดเพื่อตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาล ปรากฏพบสารเคมีตกค้างในเส้นเลือด อยู่ในกลุ่มที่มีความเสี่ยงและไม่ปลอดภัย เมื่อเป็นเช่นนั้นจึงเริ่มคิดที่จะปลูกผักและผลไม้อินทรีย์ไว้เพื่อบริโภคเอง เนื่องจากเริ่มรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิต เพราะขนาดตนเองทำงานด้านสุขภาพ ยังตรวจพบสารเคมีในเส้นเลือด

การปรับเปลี่ยนบนพื้นที่ 13.5 ไร่

เนื่องจากไม่มีพื้นฐานความรู้ด้านการเกษตรเลย เพราะเรียนจบทางด้านเภสัชกรรมมาก่อน คุณไพบูลย์และภรรยาจึงอาศัยเวลาช่วงวันหยุดวันเสาร์-อาทิตย์ ก่อนที่จะลาออกจากบริษัทฯ ทำการศึกษาและเรียนรู้แนวทางการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งในช่วงแรกครอบครัวของตนไม่มีใครเห็นด้วย เพราะไม่รู้ว่าจะประสบความสำเร็จหรือไม่ แต่คุณไพบูลย์ก็ใช้ความมุ่งมั่นและตั้งใจจริงในการทำเกษตรอินทรีย์ จึงมองหาทำเลในการทำสวนผักและผลไม้อินทรีย์ที่จังหวัดจันทบุรี โดยต้องการพื้นที่ที่มีแหล่งน้ำเพียงพอสำหรับทำการเกษตรและน้ำไม่ท่วม จนกระทั่งเจอพื้นที่ที่ถูกใจซึ่งเดิมเป็นสวนเงาะที่ใช้สารเคมีในการผลิต หลังจากที่ซื้อสวนแล้วคุณไพบูลย์ก็เริ่มสานต่อความตั้งใจในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยติดต่อขอความรู้และความช่วยเหลือจากหน่วยงานภาครัฐให้เข้ามาแนะนำเรื่องการทำเกษตรอินทรีย์ และนำตัวอย่างดินและน้ำในพื้นที่ไปตรวจ ใช้ระยะเวลาประมาณ 2 ปี ในการเตรียมพื้นที่และปรับเปลี่ยนจากสวนที่เคยใช้สารเคมีเป็นสวนในรูปแบบอินทรีย์ ผลผลิตในช่วงปีแรกจะลดลง เนื่องจากต้นเงาะต้องปรับสภาพจากเดิมที่เคยได้รับปุ๋ยเคมีมาเป็นปุ๋ยอินทรีย์ แต่เมื่อเข้าปีที่สองผลผลิตก็เพิ่มขึ้น ด้วยการได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และปราชญ์ชาวบ้านในเรื่ององค์ความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ โดยคุณไพบูลย์ได้นำความรู้มาปรับใช้ในพื้นที่สวนของตนเองทำให้ผลผลิตเพิ่มขึ้น

บ่อน้ำสำหรับใช้ในการเกษตรของไร่

ปัจจุบันสวนผลไม้และสวนผักแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ 13.5 ไร่ แบ่งออกเป็นสวนผลไม้จำนวน 13.2 ไร่ ปลูกเงาะ ทุเรียน ลองกอง และมังคุด ส่วนที่เหลือจำนวน 0.3 ไร่ เป็นสวนผักที่ปลูกแบบผสมผสานหลากหลายชนิด ประกอบด้วย ผักบุ้ง ถั่วฝักยาว และมะเขือเทศ เป็นต้น โดยผลผลิตทั้งหมดได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand สวนได้รับการดูแลรักษาตามวิถีธรรมชาติ โดยคุณไพบูลย์จะเน้นการใช้วัตถุดิบที่หาได้จากในสวนของตนมาทำเป็นปุ๋ยและไล่แมลง อาทิ ใช้น้ำส้มควันไม้ในการไล่แมลง ผลิตปุ๋ยหมักและปุ๋ยคอกใช้เอง โดยใช้วัตถุดิบจากมูลสัตว์ประเภทมูลค้างคาว มูลแกะ มูลไก่ และมูลเป็ด ใช้ควบคู่ไปกับปุ๋ยอินทรีย์ที่หน่วยงานภาครัฐแนะนำว่ามีความน่าเชื่อถือได้

คุณไพบูลย์ยังได้เปิดสวนของตนเองเป็นโฮมสเตย์ **“บ้านไร่จามจุรี”** มีการเลี้ยงแกะ ไก่ไข่ และเป็ด ซึ่งนอกจากจะนำมูลของสัตว์เลี้ยงเหล่านั้นมาเป็นปุ๋ยแล้ว ยังเลี้ยงเพื่อให้นักท่องเที่ยวที่มาพักโฮมสเตย์ สามารถให้อาหารและถ่ายรูปคู่กับแกะได้ ส่วนหญ้าที่เป็นอาหารของแกะก็จะใช้หญ้าที่เกิดขึ้นในบริเวณพื้นที่สวน รวมถึงไก่ไข่และเป็ด นอกจากจะเก็บไข่เพื่อบริโภคภายในครอบครัวแล้ว ในช่วงเช้ายังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้เก็บไข่ไก่และไข่เป็ดอินทรีย์ รวมถึงพืชผักต่าง ๆ นำไปประกอบอาหารรับประทานเองได้ ทำให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านอย่างแท้จริง ส่วนวิธีการเลี้ยงเป็ดก็จะทำกรงเลี้ยงแบบเคลื่อนที่ไปเรื่อย ๆ เพื่อให้เป็ดเหยียบหญ้าในสวนให้ตายช่วยลดแรงงานเรื่องการตัดหญ้าในสวน การเลี้ยงแกะจะมีเวลาปล่อยให้แกะออกมากินหญ้าในสวนเช่นกัน

ผักอินทรีย์ปลูกเพื่อบริโภคเองและขายให้แก่นักท่องเที่ยว

การจำหน่ายผลผลิต

คุณไพบูลย์วางแผนการดำเนินงานให้สอดคล้องกับแผนการตลาด มีการเปิดเฟซบุ๊กบ้านไร่จามจุรีเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ให้คนที่รักสุขภาพได้รับรู้ถึงประโยชน์ของผักและผลไม้อินทรีย์ สำหรับช่องทางการตลาด คือ เปิดขายที่สวนบ้านไร่จามจุรี และจำหน่ายให้แก่โรงพยาบาลในจังหวัดจันทบุรี 2 แห่ง คือ โรงพยาบาลกรุงเทพจันทบุรี และโรงพยาบาลสิริเวช โดยบางส่วนก็จะส่งไปจำหน่ายที่ร้านอาหารในกรุงเทพฯ ส่วนตลาดต่างประเทศจะจำหน่ายผ่านผู้ที่ทำตลาดผักส่งออกไปทางยุโรป

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

สิ่งที่สามารถพิสูจน์ด้วยตนเองหลักจากเริ่มทำการเกษตรแบบอินทรีย์ และบริโภคผลผลิตที่ได้จากสวนอินทรีย์ของตัวเอง คือ เมื่อต้นปี 2560 คุณไพบูลย์ได้ไปเจาะเลือดเพื่อตรวจหาสารเคมีในเลือด ผลปรากฏว่าไม่พบสารเคมีตกค้างในเส้นเลือดแล้ว จึงเชื่อมั่นได้ว่าการทำเกษตรอินทรีย์จะทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคอาหารสุขภาพที่ปลอดภัยจริง สำหรับปัจจัยที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ เกษตรกรที่ทำอินทรีย์ต้องนำเรื่องของสุขภาพเป็นตัวตั้ง พร้อมทั้งมีใจรัก มีความอดทน มีความเพียรพยายาม มีการเรียนรู้จากปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้รู้ รวมถึงต้องศึกษาดูงานในพื้นที่จริง แล้วนำมาทดลองปฏิบัติจริงในไร่นาของตัวเอง จึงจะประสบความสำเร็จได้

นางศิวพร เอี่ยมจิตกุศล

ที่อยู่ : 91 หมู่ที่ 8 ตำบลคลองพลู อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ : 08 9028 3042

อาหารปลอดภัย ช่วยป้องกันโรค และรักษาโรค

คุณศิวพร เอี่ยมจิตกุศล เป็นคนกรุงเทพฯ โดยกำเนิด สมรสและมีบุตรสาว 1 คน เดิมมีธุรกิจส่วนตัวค้าขายวัสดุก่อสร้างและใช้ชีวิตอยู่ในเมืองมาโดยตลอด จนเมื่อมีปัญหาโรคภัยไข้เจ็บมารุมเร้า ป่วยเป็นโรคภูมิแพ้ทำให้ต้องเสียค่ารักษาพยาบาลเดือนละหลายพันบาท นอกจากนี้ยังประสบกับปัญหาเวลารับประทานผักที่มีการปนเปื้อนสารเคมีมาก ๆ เช่น คะน้า จะมีอาการอาเจียน ภายหลังยังตรวจพบก้อนเนื้อบริเวณหน้าอกอีกด้วย ในช่วงปี 2549 เป็นช่วงที่มีปัญหาสุขภาพเข้ามารุมเร้าเพิ่มมากขึ้น แต่ด้วยได้ยินพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชอยู่บ่อยครั้ง ประกอบกับช่วงเวลาดังกล่าวบุตรสาวสำเร็จการศึกษาแล้ว คุณศิวพรจึงตัดสินใจย้ายออกจากกรุงเทพฯ เพื่อไปใช้ชีวิตทำการเกษตรที่จังหวัดจันทบุรีในที่ของตนเองจำนวน 30 ไร่ และตั้งชื่อสวนว่า **“สวนกานต์ธิดา”** โดยที่สามีและบุตรสาวยังคงอยู่ที่กรุงเทพฯ

ทำการผลิตแบบให้ธรรมชาติฟื้นฟูด้วยตัวเอง

สำหรับการเริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์นั้น คุณศิวพรเริ่มต้นโดยที่ไม่มีความรู้เรื่องการเกษตรมาก่อนเลย เพราะเรียนจบคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แต่ก็ได้ตัดสินใจที่จะเลือกทำเกษตรแบบอินทรีย์เป็นเป้าหมายหลัก ซึ่งในช่วงแรกมีปัญหาให้แก้ไขตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องความอุดมสมบูรณ์ของดินที่อยู่ในขั้นไม่ดีนัก เนื่องจากพื้นที่เดิมใช้ปลูกมันสำปะหลังมาอย่างโชกโชน ส่งผลให้ดินเสื่อมคุณภาพ คุณศิวพรจึงเน้นเรื่องการปรับปรุงดินให้กลับมามีความอุดมสมบูรณ์ภายใต้แนวคิด **“ต้องทำดินให้มีคุณภาพดีที่สุดเหมือนกับดินในป่า”** แล้วจึงจัดระบบนิเวศในสวนให้มีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ซึ่งจะช่วยให้ต้นไม้เจริญเติบโตได้อย่างแข็งแรง

หลังจากปรับสภาพแวดล้อมของสวนแล้ว จึงเริ่มปลูกทุเรียนจำนวน 200 ต้น ในเนื้อที่ 4-5 ไร่ โดยคุณศิวพรได้นำรายได้จากการขายผลผลิตทุเรียนมาลงทุนปลูกเงาะ มังคุด ลองกอง พืชผักสวนครัว และทำนาปลูกข้าว ในรอบต่อไปเรื่อย ๆ โดยทำแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ต่อมามีความคิดว่าควรจะเลี้ยงวัว เป็ด และห่าน เพื่อช่วยกินหญ้าที่รกในสวน และนำมูลมาทำเป็นปุ๋ย ปรากฏว่าการนำเอาสัตว์เลี้ยงเข้ามาอยู่ผสมผสานในสวนมีส่วนช่วยทำให้ระบบนิเวศดีขึ้นมาก สังเกตได้จากผลไม้และใบไม้ที่ร่วงหล่น มีทั้งนกมาถ่ายมูล เกิดกระบวนการย่อยสลายเป็นอินทรียวัตถุ ทำให้คุณศิวพรสามารถตอบโจทย์ได้ว่าธรรมชาตินั้นมีอะไรอีกมากมายที่ยังไม่เห็น **“เราเพียงแค่ปล่อยให้ธรรมชาติฟื้นตัวของมันเอง อย่าเอาสารเคมีใส่เข้าไป อย่าเอายาฆ่าหญ้าใส่เข้าไป ก็จะเกิดระบบนิเวศที่ดี”**

สวนผักและผลไม้อินทรีย์แบบผสมผสาน

การรับรองมาตรฐานและการจำหน่ายผลผลิต

คุณศิวพรได้แบ่งพื้นที่กว่า 30 ไร่ สำหรับทำสวนผลไม้ที่มีทั้งทุเรียน เงาะ มังคุด ลองกอง กล้วยไข่ และปลูกผักอีกหลากหลายชนิดไม่ว่าจะเป็นผักบุ้ง ถั่วฝักยาว บวบ ผักกาด คะน้า ผักชี แตงกวา และพริกขี้หนู เป็นต้น รวมถึงยังทำนาข้าวที่เดิมตั้งใจจะผลิตเพียงเพื่อบริโภคภายในครอบครัว ซึ่งสวนคุณศิวพรได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร และเนื่องจากคุณศิวพรมีการทำเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจัง ทางสำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตรเขตที่ 6 จึงได้คัดเลือกให้เข้าไปเป็นผู้แทนประกวดสวนอินทรีย์ระดับประเทศไทย และได้รับการคัดเลือกให้เป็นสวนเกษตรอินทรีย์ดีเด่นระดับประเทศ ในปี 2553 ผลผลิตของคุณศิวพรได้จำหน่ายให้แก่เลมอนฟาร์มในสัดส่วนประมาณ 40% ห้างสรรพสินค้าท็อปส์ ซุปเปอร์มาร์เก็ต ประมาณ 40% โรงพยาบาลภายในจังหวัดจันทบุรี โรงเรียนทางเลือกในกรุงเทพฯ และตลาดสีเขียวประมาณ 20%

ผลได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ที่มากกว่าตัวเงิน

รายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์มีไม่มากนัก เมื่อเทียบกับตอนที่คุณศิวพรทำธุรกิจส่วนตัวอยู่ในกรุงเทพฯ แต่สิ่งที่คุณศิวพรได้รับนอกเหนือจากเงิน คือ ความภาคภูมิใจ ความรู้สึกถึงการใช้ชีวิตที่มีคุณค่ามากยิ่งขึ้น การได้กินอยู่นอนหลับอย่างสบาย หายใจมีอากาศบริสุทธิ์ ได้เห็นธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และการที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเดือนละหกพันกว่าบาท รวมถึงโรคร้ายที่คุณศิวพรเผชิญอยู่นั่นคือ ก้อนเนื้อที่พบก็มีขนาดเล็กลง และได้หายไปในที่สุด สำหรับปัจจัยที่ทำให้คุณศิวพรประสบผลสำเร็จในการทำเกษตรอินทรีย์ คือ “การน้อมนำพระราชดำรัสเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ” อีกทั้งให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความเอื้ออาทรต่อลูกจ้างผู้ใช้แรงงาน รักตนเองและผู้อื่น ปลูกในสิ่งที่ตนเองและผู้อื่นกินแล้วมีสุขภาพร่างกายแข็งแรง

“อย่าใช้เงินเป็นตัวตั้ง ให้นำความสุขใจเป็นตัวตั้ง จะช่วยให้มีความสุขที่แท้จริงและยั่งยืน”

นางสมหมาย หนูแดง

ที่อยู่ : 19 หมู่ที่ 8 บ้านพุน้ำทิพย์ ตำบลหนองแขม อำเภอโคกสำโรง
จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 09 0435 8768

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

จากอดีตข้าราชการที่ผันตัวมาเป็นเกษตรกร เจ้าของ **“ไร่ทนเหนื่อย”** บนเนื้อที่ 64 ไร่ ในอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ด้วยความตระหนักเกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ ประกอบกับความรู้ที่ได้จากการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีและโท และการทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องสารพิษตกค้างในอาหาร จึงเกิดเป็นแรงบันดาลใจในการผลิตพืชที่ไม่มีสารพิษตกค้าง เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประทานพืชผักที่มีคุณภาพดี

กระบวนการปรับเปลี่ยนการผลิต

คุณสมหมาย เริ่มต้นการทำเกษตรอินทรีย์ โดยเริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้จากหน่วยงานราชการต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้รับมาปรับใช้กับพื้นที่ของตน เริ่มแรกศึกษาคุณสมบัติดินในไร่ พบว่า ดินมีคุณสมบัติเป็นด่าง มีลักษณะเป็นดินลูกรังและอยู่ในสภาพขาดอินทรียวัตถุ การปรับปรุงดิน จึงเป็นสิ่งแรกที่ต้องเริ่มทำเพื่อให้ดินมีสภาพดีขึ้น โดยนำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และปุ๋ยพืชสด มาใช้ในการปรับปรุงดิน โดยเฉพาะปุ๋ยพืชสด ทางไร่ได้ทดลองปลูกปอเทืองที่ได้เมล็ดพันธุ์มาจากกรมพัฒนาที่ดิน ซึ่งช่วยให้ดินมีอินทรียวัตถุเพิ่มมากขึ้น แต่ด้วยความคิดที่ว่าการพึ่งพาหน่วยงานราชการเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ ต้องพึ่งตนเองเป็นหลักให้ได้ก่อน ประกอบกับการศึกษา พบว่าพืชแต่ละชนิดมีความหลากหลายของธาตุอาหารที่แตกต่างกันไป จึงควรใช้พืชหลากหลายชนิดในการทำปุ๋ยพืชสดเพื่อให้ได้ธาตุอาหารครบถ้วน และจากการทดลองก็พบว่าวัชพืชตามไร่นาเป็นสิ่งที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการทำปุ๋ยพืชสด

ทางไร่ได้ใช้ปุ๋ยพืชสดบำรุงดินมาโดยตลอด โดยหลังจากปลูกผัก ใช้ฟางข้าวคลุมบนแปลงให้หนา หลังจากนั้นจะไม่ถอนวัชพืชอีกเลยจนกระทั่งถึงเวลาเก็บผลผลิต เมื่อเก็บผักเสร็จในแปลงจะเหลือเพียงเศษฟาง และต้นผักที่เหลือ จึงไถกลบแล้วรดด้วยน้ำหมักจุลินทรีย์ เพื่อให้เกิดการย่อยสลายให้กลายเป็นอินทรียวัตถุเร็วขึ้น ทิ้งไว้ประมาณ 7-15 วัน สามารถปลูกผักรุ่นต่อไปได้

นอกจากขั้นตอนปรับปรุงดิน ยังมีอีกขั้นตอนที่ทำควบคู่กันและสัมฤทธิ์ผล คือ การจัดการระบบนิเวศเกี่ยวกับแมลง ไม่ว่าจะเป็นแมลงกินพืช หรือแมลงกินแมลง โดยจะไม่ถอนวัชพืชซึ่งเป็นพืชท้องถิ่น ทำให้แมลงที่คุ้นเคยกับพืชชนิดนั้นมีอาหารที่ชอบให้กิน เมื่อแมลงกินวัชพืชอิ่ม ก็จะไม่ไปรบกวนผักในแปลง เมื่อแมลงกินพืชแพร่พันธุ์ก็จะเป็นอาหารให้กับแมลงที่กินแมลงด้วยกันเอง ธรรมชาติในแปลงเกิดความสมดุล นอกจากนี้ ยังงดใช้สมุนไพรในการกำจัดศัตรูพืช เพราะพืชมีพิษเมื่อพ่นเคลือบผักทำให้ผักดูดซึมสารพิษสะสมไว้ในต้น เปลี่ยนผักให้มีรสชาติขม และมีกลิ่นเหม็น แต่ใช้ระบบห่วงโซ่อาหาร ระหว่างแมลงศัตรูธรรมชาติกับแมลงศัตรูพืชตลอดทั้งปลูกพืชอาหารธรรมชาติของแมลง เช่น ผักเชียน ผักโขม ผักตำลึง และอื่น ๆ ให้แมลงกิน ทำให้ลดการทำลายผลผลิตลงได้

การเพาะปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์

คุณสมหมายได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ เมล็ดพันธุ์ปอเทือง สำหรับเป็นวัตถุดิบทำปุ๋ยพืชสด และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์ จากสำนักงานพัฒนาที่ดินลพบุรี เป็นต้น ทั้งนี้ ในการเพาะปลูกดังกล่าวต้องมีการทำแนวกันชนเพื่อป้องกันสารพิษจากพื้นที่ภายนอก มีการพัฒนาคุณภาพดินโดยการไถพรวนซากพืชสด การคลุมฟางบนร่องปลูก การให้น้ำ และการเพิ่มจุลินทรีย์ในดิน

สำหรับผลผลิตของไร่ทนเหนื่อย ปัจจุบันมีผลผลิตพืชผักรวมทั้งสิ้น 19 ชนิด อาทิ เช่น ผักคะน้า ผักบุ้ง กะหล่ำปลี บรอคโคลี่ ผักกาดหอม แครอท ถั่วฝักยาว โดยผลผลิตได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand และมีการตรวจติดตามเพื่อรับรองมาตรฐานต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ

ต่อยอดผลผลิตจากไร่ สู่ “ร้านไร่ทนเหนื่อยออร์แกนิคคาเฟ่”

ผักอินทรีย์ของทางไร่ มีทั้งการจำหน่ายในไร่ มีพ่อค้าคนกลางมารับซื้อไปขายที่ตลาดท้องถิ่นในเขตจังหวัดลพบุรี มีการส่งขายตามห้างร้านทั่วไป นอกจากนี้ ยังมีการนำผลผลิตไปจำหน่ายที่โรงพยาบาลโคกสำโรงทุกวันอังคาร ในช่วงเช้าถึงเที่ยง โรงพยาบาลอำเภอเมืองลพบุรีทุกวันพุธในช่วงเช้าถึงเที่ยง และตลาดนัดเคแลนด์ใกล้ขนส่งโคกสำโรงทุกวันพฤหัสบดีในช่วงบ่ายถึงเย็น ส่วนในเมืองลพบุรี คุณขันติ หนูแดง ลูกชายของคุณสมหมายได้เปิดร้านชื่อ **“ไร่ทนเหนื่อยออร์แกนิคคาเฟ่”** ตั้งอยู่หลังมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี เพื่อเป็นพื้นที่จำหน่ายผลผลิตสดใหม่ของทางไร่สำหรับผู้ที่สนใจ

น้อมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้

ตลอด 20 ปีที่ผ่านมา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความสำเร็จได้ คือ การมีใจรัก และความซื่อสัตย์ในการผลิตไร่ทนเหนื่อยสร้างรายได้ สร้างชื่อเสียงและรางวัลเกียรติยศมากมาย อาทิ เกษตรกรดีเด่น ด้านการปลูกพืชอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตร ปราชญ์เกษตร 72 ปี จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เป็นต้น ประกอบกับการน้อมนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มาใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้ทุกวันนี้มีความสุข มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ และในอนาคตมีแผนที่จะสร้างที่พักรองรับประชาชนทั่วไปที่จะเข้ามาท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสร้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่ของอำเภอโคกสำโรงต่อไป

พืชผักอินทรีย์
ในไร่ทนเหนื่อย
ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด
จากคุณสมหมาย

นายโสรส ไตรอุดม

ที่อยู่ : 48/2 หมู่ที่ 5 ซอย 6 ตำบลโคกตูม อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 09 1115 6421
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผลิตและแปรรูปข้าวบ้านบ่อเงิน

จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์

ด้วยพิษภัยของสารเคมีเกษตร ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม และสะสมตกค้างอยู่ในพืชผักผลไม้ อันเป็นบ่อเกิดแห่งโรคภัยมากมาย อีกทั้งปุ๋ยเคมียังส่งผลให้ต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น คุณโสรสจึงมีแนวคิดที่จะทำเกษตรอินทรีย์ โดยปัจจุบันคุณโสรสเป็นเจ้าของแบรนด์ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ชื่อว่า **“ไร่ภูธารธรรม”**

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

ประสบการณ์ในการทำเกษตรผ่านมาเกือบ 40 ปี ทำให้คุณโสรสตระหนักว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีเป็นรูปแบบการเกษตรที่ไม่มีความปลอดภัย จึงเริ่มต้นจากการเปลี่ยนแนวคิดของตนเองเป็นอันดับแรก ขณะที่อยู่ในช่วงปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต ไม่ว่าจะปลูกพืชชนิดใด ผลผลิตที่ได้จากการผลิตมีจำนวนลดลง สิ่งที่ต้องปรับปรุงเป็นอันดับต่อมา คือ ความอุดมสมบูรณ์ของดิน คุณโสรสทำการปรับปรุงคุณภาพดินโดยใช้องค์ความรู้จากปราชญ์เกษตรต่าง ๆ เช่น การใส่ปุ๋ยหมักบำรุงดิน เมื่อดินมีคุณภาพดีขึ้น ทำให้ได้ผลผลิตปริมาณมากขึ้น สามารถนำผลผลิตที่ได้ไปจำหน่ายในราคาที่สูงกว่าราคาทั่วไป

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ไร่ภูธารธรรมมีพื้นที่มากกว่า 20 ไร่ ผลิตพืชผักและผลไม้หลากหลายมากกว่า 50 ชนิด อาทิ ชะอม ต้นหอม ผักหวานป่า ฟักทอง กระเจี๊ยบแดง กระเจี๊ยบเขียว มะเขือเปราะ มะเขือม่วง มะกรูด ผักกาดขาว ผักกวางตุ้ง กล้วย มะม่วง รวมถึงปลูกอ้อยและอัญชันไว้ทำพันธุ์ด้วย ซึ่งผลผลิตของไร่ทั้งหมดได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand

พื้นที่ทำการเกษตรของไร่ภูธารธรรม

ผลผลิตของไร่ภูธารธรรม

จากไร่สู่มือผู้บริโภค

ผลผลิตจากไร่ภูธารธรรม วางจำหน่ายทั้งภายในไร่ และจำหน่ายในตลาดท้องถิ่นในเขตจังหวัดลพบุรี รวมถึงนำไปวางจำหน่ายที่ตลาดสีเขียว โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี ในวันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ 1 และ 3 ของทุกเดือน ตั้งแต่เวลาเช้าถึงเที่ยง และวางขายที่ตลาดนัดหน้าที่ว่าการอำเภอเมืองลพบุรี วันอังคาร และวันศุกร์ ในช่วงเวลาบ่ายสองถึงหนึ่งทุ่ม

“ความซื่อตรงต่อลูกค้า” นำพาสู่ความสำเร็จ

ด้วยความตั้งใจของคุณโสรสที่ต้องการปลูกผักผลไม้ที่สะอาด เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารที่มีคุณภาพ ปลอดภัย และได้ยึดถือความซื่อตรงต่อผู้บริโภค รวมถึงการน้อมนำแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมาใช้ในการดำเนินชีวิต จึงทำให้คุณโสรสประสบความสำเร็จได้ในทุกวันนี้

นางรัตนา ภัคโชตานนท์

ที่อยู่ : 4/46 หมู่ที่ 3 ถนนนเรศวร ซอย 4 ตำบลป่าตาล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 08 1926 8294

แนวคิด จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์

คุณรัตนา มาจากครอบครัวแพทย์ทหาร หลังเกษียณอายุราชการก็มีแนวคิดมาใช้ชีวิตแบบพอเพียง และผลิตพืชผักรับประทานเอง โดยทำเกษตรอินทรีย์ปลอดสารเคมีทุกชนิด และเริ่มศึกษาวิธีการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งรับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากส่วนราชการต่าง ๆ หลายหน่วยงาน ปัจจุบันเป็นเจ้าของแบรนด์ของตัวเอง โดยใช้ชื่อว่า **“สวนคุณหมอเกษตรธรรมชาติ”** ทำการผลิตเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่ 3 ไร่เศษ ประกอบด้วยพืชผัก ผลไม้หลากหลายชนิด อาทิ มะละกอ บวบ ตะไคร้ ผักชี คะน้า กวางตุ้ง หอมแบ่ง ผักบุ้งจีน ผักสลัด ถั่วฝักยาว กะหล่ำปลี กะหล่ำดอก มะเขือเทศ พริก ชะอม มะขามเปรี้ยว กล้วยหอม พริกไทย และมะนาว ซึ่งทุกชนิดได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand

การปรับเปลี่ยนการผลิต

จุดเริ่มต้นของการปรับเปลี่ยนการผลิต เมื่อเริ่มเข้ามาบุกเบิกที่ดินซึ่งเป็นป่ารกร้าง เดิมซื้อทิ้งไว้เมื่อ 20 ปีที่แล้ว พื้นดินเป็นหิน มีต้นไม้ที่ใช้ประโยชน์ไม่ได้ ลักษณะดินเก็บน้ำไม่อยู่ จึงเริ่มด้วยการแบ่งพื้นที่เพื่อปลูกไม้ยืนต้น เช่น สัก มะค่า ยางนา ประดู่ ตะแบก เสลา และอินทนิล เพื่อให้ได้ร่มเงาและพื้นที่ปลูกไม้ผล เช่น มะม่วง มะละกอ มะขาม มะยม ขนุน ฝรั่ง และชมพู่ รวมทั้งพื้นที่ปลูกพืชผักสวนครัวไว้รับประทานเอง เช่น พริก มะนาว หอม กระเทียม ผักสลัด กล้วยน้ำว้า กล้วยหอม ต่อมาเมื่อเกษียณอายุราชการ จุดมุ่งหมาย คือ เดินตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ที่สามารถอยู่ได้โดยไม่พึ่งปัจจัยภายนอกให้มากนัก เมื่อผ่านมา 7 ปี คุณรัตนาได้เริ่มเรียนรู้และศึกษาจากศูนย์ฝึกอบรมต่าง ๆ อาทิ เรื่องดิน น้ำ การทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ รวมถึงการอบรมวิธีการทำเกษตรธรรมชาติของมูลนิธิ MOA ไทย จังหวัดลพบุรี และศูนย์เรียนรู้หน่วยสงครามพิเศษห้วยกระแทก จังหวัดลพบุรี ศูนย์เรียนรู้ต่าง ๆ อีกทั้งไปดูงานตามโครงการพระราชดำริในจังหวัดสระบุรี และจากการศึกษาเรียนรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้นำความรู้มาปรับใช้ในการผลิตพืชผักภายในไร่

เมล็ดพันธุ์พืชที่ใช้ปลูก ในช่วงแรกสั่งซื้อมาจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้ และโครงการหลวง และในระยะต่อมาเริ่มเก็บเมล็ดพันธุ์เองและเพาะเมล็ดพันธุ์เพื่อใช้ในแปลง เริ่มทำปุ๋ยหมักโดยใช้วัสดุที่มีในสวน เช่น ใบไม้ เศษหญ้าที่ตัดจากแปลง ทำปุ๋ยน้ำโดยใช้เศษวัสดุจากผักและหยวกกล้วย ผลิตสารไล่แมลงจากใบสะเดาและบอระเพ็ด การเตรียมดิน เริ่มจากปรับปรุงดินด้วยการปลูกถั่วเขียว และปอเทือง ปัญหาที่พบในแปลงเกษตรอินทรีย์คือแมลงรบกวน

พืชผักผลไม้หลากหลายชนิดของสวนคุณหมอเกษตรธรรมชาติ

การขอการรับรองมาตรฐาน

"มาตรฐานและการรับรอง" เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการค้าขายสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพราะจะทำให้ผู้บริโภคมั่นใจในพืชผักที่ผลิตขึ้น คุณรัตนาได้ขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร โดยเริ่มแรกเจ้าของฟาร์มเห็ดขจรวิทย์ แนะนำและพาไปพบเจ้าหน้าที่ของศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตร จังหวัดลพบุรี เพื่อขอคำแนะนำในการผลิตเกษตรเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งกระบวนการในการขอรับการรับรองมาตรฐาน โดยเจ้าหน้าที่ได้แนะนำให้ปลูกกล้วยเป็นแนวกันชนซึ่งก็ปลูกอยู่แล้ว ส่วนด้านข้างไร่ก็มีต้นไม้ใหญ่ล้อมรอบ เช่น สัก มะค่า ล้อมรอบอยู่แล้ว พื้นที่ด้านหลังติดกับเกษตรกรที่ทำพืชไร่ใช้สารเคมี เจ้าหน้าที่ได้แนะนำให้ปลูกกล้วยกับต้นไม้ใหญ่เป็นแนวกันชน สำหรับเรื่องน้ำที่ใช้ในแปลง มีบ่อพักน้ำโดยการสูบน้ำบาดาลมาเก็บไว้ในบ่อ ซึ่งเจ้าหน้าที่ได้เข้ามาตรวจประเมินเป็นระยะรวมทั้งเก็บตัวอย่างผลผลิตพืชไปตรวจอย่างสม่ำเสมอ

การจำหน่ายผลผลิต

คุณรัตนา จำหน่ายผลผลิตหลายช่องทาง เช่น การขายปลีกซึ่งมีคนมาซื้อที่ไร่ และขายตลาดท้องถิ่นในเขตจังหวัดลพบุรี รวมทั้งขายส่งให้พ่อค้าที่มารับซื้อถึงไร่เพื่อนำไปขายปลีกให้กับกลุ่มออกกำลังกายสวนสุขภาพเจ้าฟ้า และบางส่วนนำไปจำหน่ายที่โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า รวมถึงที่โรงพยาบาลพระนารายณ์มหาราช จังหวัดลพบุรี ในวันพฤหัสบดี สัปดาห์ที่ 1 และ 3 ของเดือน ตั้งแต่เช้าถึงเที่ยง และ โรงพยาบาลอานันทมหิดล สัปดาห์ละครั้ง

แนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์จะต้องมีใจรัก และมีความมุ่งมั่น อดทน เพื่อผลิตพืชผักที่ปลอดภัยไว้รับประทานเอง และแบ่งปันให้คนที่รักได้รับประทานแล้ว ที่เหลือยังสามารถสร้างรายได้ ทำให้ครอบครัวมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดีปลอดภัยจากสารเคมี มีความเป็นอยู่ที่มั่นคงและยั่งยืนตลอดไป

นายเชาว์วัช หนูทอง

ที่อยู่ : 134/2 หมู่ที่ 2 ตำบลท่าวุ้ง อำเภอท่าวุ้ง จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 08 0666 3311
สังกัดกลุ่ม : เครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษละโว้ธานี

แนวคิด จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์

อาจารย์เชาว์วัช จบการศึกษามหาบัณฑิตวิศวกรรมศาสตร์ (วิศวกรรมโยธา) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ มีอาชีพรับราชการเป็นอาจารย์สอนอยู่ที่วิทยาลัยเทคนิคลพบุรี พลิกผันชีวิตจากวิศวกรและอาจารย์มาเข้าร่วมเป็นสมาชิกเครือข่ายกสิกรรมไร้สารพิษละโว้ธานี จังหวัดลพบุรี ศึกษาการทำเกษตรแบบอินทรีย์ เรียนรู้เรื่องการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้แทนปุ๋ยเคมี

เริ่มจับธุรกิจเกษตรอินทรีย์เมื่อปี 2548 ซึ่งก่อนหน้านั้นไม่เคยสนใจเรื่องเหล่านี้มาก่อน แต่ด้วยความที่รับประทานอาหารมังสวิรัติมานานถึง 26 ปี ถึงจุด ๆ หนึ่งจึงตั้งใจปลูกพืชผักปลอดสารพิษไว้กินเอง โดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาและทดลองปฏิบัติด้วยตนเอง โดยทำการเพาะปลูกบนพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ ใช้ระยะเวลาประมาณ 1 ปีทำการปลูกพืชต่าง ๆ ปรากฏว่าได้ผลดีทำให้มีคนมาขอศึกษาดูงาน จึงเปิดเป็นศูนย์ถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปพืชผล และจำหน่ายปุ๋ยอินทรีย์ที่คิดสูตรขึ้นเอง

การปรับเปลี่ยนการผลิต

เริ่มทำเกษตรอินทรีย์เมื่อปี 2548 โดยเริ่มจากทำปุ๋ยอินทรีย์สำหรับใช้ในแปลง และผลิตเพื่อจำหน่ายให้ผู้ที่สนใจการทำเกษตรปลอดสารพิษ โดยเปิดเป็นบริษัทชื่อบริษัทกสิกรรมไร้สารพิษละโว้ธานี จำกัด พร้อมทั้งให้ความรู้กับผู้ที่สนใจ โดยเปิดศูนย์เรียนรู้กสิกรรมไร้สารพิษละโว้ธานีในปีเดียวกัน ในช่วงระยะปรับเปลี่ยนได้มีการศึกษาหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เกี่ยวกับการทำเกษตรปลอดสารพิษ พร้อมกันนี้ได้ทดลองใช้เองซึ่งได้ผลเป็นที่น่าพอใจ

ในระยะเริ่มแรกของการทำเกษตรอินทรีย์ สังเกตเห็นว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังยึดติดอยู่กับการใช้สารเคมีเกษตร จึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้เกษตรไร้สารพิษละโว้ธานี เพื่อให้ความรู้กับชาวบ้านและหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ซึ่งต่อมามีผู้สนใจเป็นจำนวนมาก เนื่องจากศูนย์ฯ ค่อย ๆ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำเกษตรให้กับผู้สนใจจากเกษตรเคมี 100% ปรับเป็นเกษตรปลอดสารพิษ และสุดท้ายปรับเป็นเกษตรอินทรีย์ ซึ่งทุกการเปลี่ยนแปลงดำเนินการแบบค่อยเป็นค่อยไป ผลผลิตที่ได้ทางศูนย์ฯ ได้เปิดเป็นร้านค้าจำหน่ายเอง โดยคิดราคาต่ำกว่าหรือเท่ากับท้องตลาด และเมื่อฐานการผลิตเริ่มมากขึ้น มีผลผลิตเพิ่มขึ้น จึงดำเนินการขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทำให้สามารถขยายตลาดได้เพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ข้อมูลด้านการผลิต

ปัจจุบัน อาจารย์เชาว์วัชปลูกพืชแบบเกษตรอินทรีย์บนพื้นที่รวม 12 ไร่ จำนวน 52 ชนิดพืช ได้แก่ คะน้า ผักกาดขาว กะหล่ำดอก กวางตุ้งฮ่องเต้ ผักบุ้งจีน บวบ ผักชี ผักชีลาว ตั้งโอ๋ กะหล่ำปลี ผักกาดเขียว ขิง ชุนฉ่าย ขึ้นฉ่าย หัวไช้เท้า พริก มะเขือเปราะ มะเขือยาว กระเจี๊ยบเขียว กระเจี๊ยบแดง ผักกาดหอม ฟักทอง แฟง ข้าวโพด น้ำเต้า ถั่วฝักยาว บรอกโคลี่ ชมจันทร์ มะระจีน แตงโมอ่อน มะรุม จิงจูฉ่าย ตะไคร้ กระเพรา โหระพา แมงลัก วอเตอร์เครส พลูคาว มะเขือเทศ ถั่วอินคา ผักโขม มะละกอ มะนาว แครอท กระชาย แตงกวา แก่นตะวัน ทานตะวัน งา ใบเตย มันเทศ และผักไชยา ผลผลิตทุกชนิดได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand การจำหน่ายผลผลิตจะมีบริษัทมารับซื้อถึงแปลง รวมถึงวางจำหน่ายที่ท็อปซุปเปอร์มาร์เก็ต สาขาลพบุรี และร้านค้าเกษตรอินทรีย์ Organics farm outlet มีการรับออเดอร์ทางโทรศัพท์ และการจำหน่ายออนไลน์ ผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ อาทิ E-mail, Facebook และ Line เป็นต้น

พืชผักอินทรีย์ และการจำหน่าย

การเข้าร่วมกลุ่ม

ปัจจุบันศูนย์เรียนรู้เกษตรไร้สารพิษละโว้ธานี มีการส่งเสริมเกษตรกรในพื้นที่เพื่อทำเกษตรอินทรีย์ โดยได้หาตลาดรองรับผลผลิตที่จะเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขการประกันราคารับซื้อ ได้ผลตอบรับเป็นที่น่าพอใจ ช่วงแรกยังมีตลาดไม่กว้าง จึงเร่งการขยายตลาดเพื่อรองรับผลผลิตที่จะออกสู่ตลาดในรอบถัดไป

แนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์

อาจารย์เชาว์วัชเป็นทั้งผู้ปฏิบัติและเป็นวิทยากรด้านเกษตรอินทรีย์และเศรษฐกิจพอเพียง เนื่องจากเห็นว่าการทำเกษตรแบบดังกล่าวช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มมูลค่าให้กับผลผลิต และช่วยทำให้สุขภาพของผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัย

นายชนะศึก ทองประสม

ที่อยู่ : 87 หมู่ที่ 1 ตำบลโพธิ์ตรุ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 08 7408 2551
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผลิตและแปรรูปข้าวบ้านบ่อเงิน

จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์

เพื่อผลิตอาหารที่ปลอดภัย สำหรับบริโภคเองภายในครอบครัว เมื่อเหลือจึงจำหน่ายโดยเริ่มจากข้าว ไข่ไก่ กล้วย และผักสวนครัว รวมถึงการทำเกษตรอินทรีย์ยังช่วยลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากไม่ต้องใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี เกษตรกรสามารถทำปุ๋ยอินทรีย์ ทำน้ำหมัก และทำจุลินทรีย์ไว้ใช้เอง โดยศึกษาองค์ความรู้จากแหล่งต่าง ๆ

ก้าวเข้าสู่เส้นทางเกษตรอินทรีย์

คุณชนะศึก ได้เริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์เมื่อห้าปีที่แล้ว โดยเริ่มจากการทำนาข้าวอินทรีย์แล้วจึงค่อย ๆ เพิ่มการผลิตสินค้าเกษตรอย่างอื่น เช่น ฝรั่ง กล้วย มะม่วง และไข่ไก่ ซึ่งการผลิตทุกอย่างจะเริ่มจากการทำเพื่อบริโภคเองในครัวเรือนเมื่อเหลือจึงจำหน่าย ในระยะปรับเปลี่ยนคุณชนะศึกได้เริ่มต้นจากการเตรียมดิน การทำปุ๋ยหมัก ฮอร์โมน และจุลินทรีย์ต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้แรงงานหนักมากแต่ก็จะใช้เงินลงทุนน้อยลง ต้องใช้เวลาและความอดทนอย่างยิ่ง ต้องใจเย็น ๆ ค่อยเป็นค่อยไป ผลผลิตที่ได้ก็ดีขึ้นเรื่อย ๆ

ปัจจุบันคุณชนะศึก ปลูกข้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 7 ไร่ แบ่งเป็นข้าวไรซ์เบอรี่ 2 ไร่ และข้าวหอมมะลิ 5 ไร่ ปัญหาและอุปสรรคที่พบในช่วงการเพาะปลูก คือ ต้องใช้แรงงานจำนวนมากในการกำจัดวัชพืช โรคและแมลงศัตรูพืช โดยได้ขอคำแนะนำจากปราชญ์ชาวบ้านในพื้นที่ รวมถึงหาความรู้ทางอินเตอร์เน็ต และทดลองลงมือทำด้วยตนเอง จึงสามารถแก้ปัญหาได้

การเข้าร่วมกลุ่ม

คุณชนะศึกเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตและแปรรูปข้าวบ้านบ่อเงิน กลุ่มมีสมาชิกจำนวน 7 คน ได้กำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ต้องการให้ราคาและคุณภาพของผลผลิตดีขึ้น เกิดความรักความสามัคคีกันเข้าใจกันในชุมชน ไม่ว่าจะเกิดปัญหาอะไรในการทำกิจกรรม กลุ่มจะไม่ทิ้งกัน ทุกคนจะร่วมกันแก้ปัญหาอย่างจริงจัง และจะร่วมกันบริหารจัดการเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่มให้เกิดความเข้มแข็งตลอดไป

การผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

การผลิตในรูปแบบอินทรีย์ สิ่งสำคัญคือเรื่องของปุ๋ยและเมล็ดพันธุ์พืช ซึ่งคุณชนะศึกได้ผลิตปุ๋ยชีวภาพและคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ไว้ใช้เอง โดยได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้จากหน่วยงานกรมการข้าว ได้แก่ การคัดเลือกพันธุ์ การตากลดความชื้น และบรรจุกระสอบแยกส่วนไว้เป็นอย่างดี ขั้นตอนในการเพาะปลูกไม่ได้มีการปรับขั้นตอนพิเศษอะไร เพียงแต่ไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด สำหรับโรคและแมลงศัตรูพืชในช่วงแรกมีปัญหา ต้องทำใจและอดทน โดยศึกษาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และนำมาทดลองทำด้วยตนเองได้ผลโดยไม่ยาก การดูแลรักษาแปลงเกษตรอินทรีย์ก็ทำได้ไม่ยาก เพียงแค่เอาใจใส่ดูแลอย่างสม่ำเสมอไม่ขี้เกียจ คุณชนะได้ขอรับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand โดยผลผลิตข้าวที่ได้จำหน่ายภายใต้แบรนด์ชื่อ **“นาคุณย่า”**

ความเห็นจากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำนาอินทรีย์มีผลดีต่อสุขภาพอย่างมาก ผู้ทำการเกษตรปลอดภัย คนกินปลอดภัย ปัจจัยหลักที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ คือ ความจริงใจไม่หลอกลวง ไม่เห็นแก่เงิน โดยอยากให้หน่วยงานภาครัฐ สนับสนุนให้เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ทำการเกษตรทั่ว ๆ ไปของจังหวัด และควรให้คำแนะนำในเรื่องการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม คุณชนะศึกมีทัศนคติในการทำเกษตรอินทรีย์ว่า **“มีใจรัก ใจเย็น ค่อยเป็นค่อยไป สิ่งที่ได้ คือ ความสุข”**

ข้าวบางส่วนที่แปรรูปเพื่อขาย ภายใต้แบรนด์ “นาคุณย่า”

แปลงนาข้าวอินทรีย์

นายจำแลง จันเอียด

ที่อยู่ : 65 หมู่ 6 ตำบลบ้านบึง อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี
โทรศัพท์ : 08 9832 0524
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชน กลุ่มพืชอาหารสุขภาพห้วยสวนพลู

จุดพลิกผันมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์

หลังจากจบการศึกษา คุณจำแลงได้เข้ามาทำงานในเมืองโดยเป็นลูกจ้างของบริษัทเอกชน ไม่เคยคิดว่าจะมาทำอาชีพเกษตรกรรม แต่ต่อมามีโอกาสได้กลับมาอยู่ที่บ้านเพื่อช่วยพ่อตาซึ่งมีอายุมากและสุขภาพไม่ดี โดยคุณจำแลงไม่เคยทำการเกษตร แต่เมื่อได้ลงมือทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีด้วยตัวเองกลับพบว่ายิ่งทำก็ยิ่งต้องใช้สารเคมีในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สุขภาพไม่ค่อยดีเจ็บป่วยบ่อย จึงได้ข้อสรุปว่าการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีนอกจากจะส่งผลเสียต่อสุขภาพของเกษตรกร ผู้เพาะปลูกแล้ว ผลผลิตที่มีสารเคมี หรือสารพิษตกค้างจะส่งผลเสียต่อลูกค้าที่ซื้อไปบริโภคอีกด้วย ดังนั้น จึงตั้งใจปรับเปลี่ยนวิธีทำการเกษตรแบบทั่วไปมาทำการเกษตรแบบอินทรีย์ เพื่อใช้สำหรับบริโภคในครัวเรือนและเมื่อมีผลผลิตเหลือก็นำไปขายเพื่อให้คนอื่น ๆ ได้บริโภคสินค้าเกษตรที่มีความปลอดภัยด้วย

ช่วงเวลาแห่งการเรียนรู้และอดทน

ประมาณปี 2552 คุณจำแลงได้เริ่มปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกแบบใช้สารเคมี มาสู่วิถีการเกษตรแบบอินทรีย์ เริ่มจากการเตรียมพื้นที่ด้วยการพักดินและไม่ใช้สารเคมีใด ๆ ในช่วงเวลาการพักดินจะปล่อยให้มีหญ้าและวัชพืชขึ้นปกคลุมให้ทั่วแล้วจึงไถกลบ หลังจากนั้นจึงเริ่มปลูกพืชหลากหลายชนิดร่วมกับต้นหมามุ่ยอินเดีย ผลผลิตออกมาได้ในระดับดี เนื่องจากหมามุ่ยอินเดียเป็นพืชชนิดใหม่จึงยังไม่มีแมลงศัตรูพืชมารบกวนมากนัก คุณจำแลงใช้ช่วงเวลาปรับเปลี่ยนนานถึง 3 ปี นับเป็นช่วงเวลาที่ต้องใช้ความพยายาม ความเอาใจใส่ รวมถึงต้องใช้ความอดทนค่อนข้างสูง ต้องใส่ใจในการปรับปรุงโครงสร้างดิน ใส่ธาตุอาหารในดินเพื่อทำให้ดินมีความสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ผลผลิตอย่างต่อเนื่อง รวมถึงต้องแสวงหาความรู้ต่าง ๆ เพิ่มเติม อาทิ เรื่องการบริหารจัดการฟาร์มการเพาะปลูกในรูปแบบอินทรีย์ การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิตให้มากที่สุด

กลุ่มมีส่วนช่วยเหลือในช่วงระหว่างการปรับเปลี่ยนอย่างมาก เนื่องจากการเข้ารวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มพืชอาหารสุขภาพห้วยสวนพลู ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 8 คนนั้น ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมร่วมกัน อาทิ มีการเชิญเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานเกษตรจังหวัด และกรมวิชาการเกษตร มาเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านต่าง ๆ มีการผลิตปุ๋ยหมักและสารชีวภัณฑ์ที่พัฒนามาจากสิ่งมีชีวิตไม่ว่าจะเป็นพืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ร่วมกัน ทำให้สมาชิกของกลุ่มมีความรู้ความเข้าใจในระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น มีเครือข่าย และมีช่องทางในการขยายตลาด สิ่งสำคัญที่ทำให้กลุ่มประสบผลสำเร็จ คือ **“สมาชิกต้องมีการพัฒนาตนเองไม่หยุดนิ่งเสาะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ และมีความอดทนหนักแน่น มีการพัฒนาด้านจิตใจสร้างจิตสำนึกในการทำความเข้าใจปัญหาร่วมกัน”**

พื้นที่ปลูกพืชผสมผสาน

ผลิตภัณฑ์ ไร่ 3 ธ เกษตรสามเชิง

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์และการจำหน่ายผลผลิต

คุณจำแลงทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ 7 ไร่ ปรับพื้นที่โดยยกคันดินขึ้นประมาณครึ่งเมตรพร้อมปลูกสน เพื่อเป็นแนวกันลมและป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง และเน้นปลูกพืชอาหารสำหรับบริโภคเองภายในครัวเรือนและขายส่วนที่เหลือ โดยแบ่งพื้นที่ปลูกหมามุ่ยอินเดีย ถั่วดาวอินคา มัลเบอร์รี่ และเมล็ดเจีย ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก และสารชีวภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นเอง โดยในแต่ละขั้นตอนการปลูกจะปล่อยให้ธรรมชาติมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ส่วนการเก็บเกี่ยวส่วนใหญ่ใช้แรงงานคนเพื่อรักษาคุณภาพของสินค้า

การรับรองมาตรฐานและการจำหน่ายผลผลิต

ได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร ผลผลิตที่ได้จำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรงเป็นหลัก มีแหล่งจำหน่ายที่สำคัญ ได้แก่ ตลาดเกษตรกรของจังหวัดราชบุรี โรงแรมสวนสามพราน จังหวัดนครปฐม โดยจะนำสินค้าไปจำหน่ายสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หรือประมาณ 4 ครั้ง/เดือน รวมทั้งนำผลผลิตไปจำหน่ายให้แก่ผู้บริโภคโดยตรงตามหน่วยงานราชการที่เชิญมา นอกจากนี้ สำนักงานพาณิชย์จังหวัดและภาคเอกชน เข้ามาให้คำแนะนำและสนับสนุนเทคนิคการทำตลาดให้กว้างขวางมากขึ้น โดยตั้งชื่อสินค้าของตนเองว่า **“ไร่ 3 ธ เกษตรสามเชิง”** และขายผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยมีปัญหาด้านการจำหน่าย

ข้อคิดที่ได้จากการการทำเกษตรอินทรีย์

ความสำเร็จของคุณจำแลง คือ การที่ผลิตสินค้าแล้วมีผู้บริโภคตอบรับ มีความพึงพอใจในสินค้า และยอมรับคุณภาพของสินค้า ปัจจัยหลักที่ทำให้ประสบความสำเร็จ คือ มีการพัฒนาการผลิตอย่างต่อเนื่อง มีความซื่อสัตย์ มีอุดมการณ์และคุณธรรม ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค รวมถึงมีจุดยืนในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน

นางทิวาพร ศรีวรกุล

ที่อยู่ : 213 หมู่ 2 ตำบลท่ามะขาม อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ : 08 1857 2500
สังกัดกลุ่ม : เกษตรอินทรีย์

จากเส้นทางธุรกิจ สู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณทิวาพร เติบโตในครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะดี ครอบครัวทำธุรกิจโรงสีและโรงแรม โดยเริ่มคลุกคลีอยู่ในธุรกิจการโรงแรมมาระยะหนึ่ง ต่อมาได้ตัดสินใจเข้าทำสัมปทานเหมืองแร่ดีบุกที่ห้วยเต่าดำ หลังจากได้สัมผัสกับความสวยงามจากธรรมชาติจนหลงเสน่ห์ป่าดงพงไพรที่สมบูรณ์ ประกอบกับได้มีโอกาสร่วมศึกษาเรียนรู้ทางธรรมชาตินิเวศวิทยา และความหลากหลายทางชีวภาพร่วมกับโครงการความร่วมมือในการศึกษาวิจัยหลายแขนง ทั้งการวิจัยเกี่ยวกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของชุมชนรอบป่าเต่าดำ การวิจัยเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย โครงการเครือข่ายเฝ้าระวังป่าเต่าดำ ยิ่งทำให้มีความลึกซึ้งและผูกพันกับวิถีความเป็นอยู่แบบธรรมชาติมากขึ้น

ต่อมาในช่วงเกิดภาวะผันผวนทางเศรษฐกิจ มีการขยายแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และการพึ่งพาตนเองมากขึ้น มีการรณรงค์เพื่อลดการพึ่งพิงการใช้ประโยชน์จากป่า และสนับสนุนให้ชุมชนที่อยู่รอบชายป่าอุทยานแห่งชาติฯ ในอำเภอไทรโยค และอำเภอสังขละบุรี ทำการเกษตรแบบผสมผสาน ลดการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีการเกษตร ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงผลักดันให้เกิดศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติบ้านมะเรอย่อ และศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติทุ่งนางครวญ ซึ่งการทำเกษตรอินทรีย์พร้อมนำแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงมาใช้ช่วยทำให้สิ่งแวดล้อมดี คนมีสุขภาพดี มีความสุข และคนกับป่าอยู่ร่วมกันได้อย่างเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

เส้นทางการปรับเปลี่ยนการผลิต

ระยะปรับเปลี่ยนเข้าสู่การทำเกษตรอินทรีย์ คุณทิวาพรได้เริ่มต้นด้วยการวางแผนที่ชัดเจน เน้นปลูกพืชหมุนเวียน และจัดการพื้นที่โดยเตรียมดิน ไถพรวนดิน ตากดินเพื่อทำลายเชื้อโรคและศัตรูพืช ยกร่องแปลงปลูก รวมทั้งปลูกพืชสมุนไพรป้องกันแมลงที่ขอบแปลง ใช้สารชีวภัณฑ์กำจัดศัตรูพืช นอกจากนี้ยังได้ให้ความสำคัญกับเรื่องน้ำ โดยต้องตรวจสอบความชื้นในดินให้เหมาะสมกับความเจริญเติบโตของพืช พยายามเรียนรู้เทคนิคใหม่ ๆ จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะแหล่งความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติร่วมกับกลุ่มเครือข่าย โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในระยะแรกคุณทิวาพรได้รับคำแนะนำจากกลุ่มเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และกรมวิชาการเกษตร โดยนำปัญหาต่าง ๆ ที่ประสบจากการทำงานในแปลงไปนำเสนอเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และได้นำมาฝึกปฏิบัติในแปลงปลูกของตนเองจนสามารถช่วยให้เกิดการวางแผน การบริหารจัดการการผลิตได้ดีขึ้น

คุณทิวาพรทำเกษตรอินทรีย์บนเนื้อที่ประมาณ 7 ไร่ ประกอบด้วยพืชผักสวนครัวหลากหลายชนิด อาทิ มะเขือเปราะ ถั่วฝักยาว แตงกวา ตะไคร้ มะเขือเทศ ผักกวางตุ้ง คะน้า กระเจี๊ยบแดง มะเขือยาว มะเขือพวง และกระเจี๊ยบเขียว ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนให้ผลผลิตเพื่อนำมาบริโภค และเมื่อเหลือก็จะนำไปขายได้ตลอดทั้งปี โดยได้นำแนวคิดจากกลุ่มปฐมอโศกเกี่ยวกับการปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ ที่ให้เริ่มต้นปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและแบ่งจำหน่ายบางส่วน

การรับรองมาตรฐาน และการจำหน่ายผลผลิต

คุณทิวาพรได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร โดยมีบริษัท สวิฟท์ จำกัด เป็นผู้ดำเนินการขอใบรับรองให้ พืชผักสวนครัวอินทรีย์ที่ผลิตได้จะขายให้ผู้บริโภคโดยตรงที่ตลาดเกษตรกรภายในจังหวัด ส่งขายตามร้านค้าอาหารสุขภาพ และส่งให้กับบริษัท สวิฟท์ จำกัด โดยกลุ่มเกษตรกรจะมีการกำหนดราคาร่วมกัน มีการประชุมร่วมกับเครือข่าย และผู้ซื้อหรือบริษัทเอกชน โดยจะพิจารณาองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วย อาทิ ค่าบรรจุภัณฑ์ และมีการเทียบเคียงราคาสินค้าอินทรีย์ในตลาดอื่น ๆ

นอกจากนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในการจัดพื้นที่ให้จำหน่ายสินค้าอินทรีย์โดยไม่คิดค่าใช้จ่ายซึ่งได้ผลดีมาก ส่วนใหญ่สินค้ามีปริมาณไม่เพียงพอกับผู้ซื้อ นอกจากนี้ยังมีแหล่งจำหน่ายสินค้าอื่น ๆ ภายในจังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ตลาดเกษตรกร หน้าศาลากลางจังหวัดกาญจนบุรี ถนนคนเดิน (ขายทุกวันเสาร์) ตลาดวัดใต้ ร้านขายอาหารสุขภาพ (Green กาญจน์) ร้าน Farm Outlet ของวิสาหกิจชุมชน ตลาดศรีเมืองจังหวัดราชบุรี ตลาดไทยจังหวัดปทุมธานี และขายส่งให้บริษัท สวิฟท์ จำกัด ซึ่งจะส่งสินค้าไปขายยังปลายทางทั้งตลาดภายในและต่างประเทศ

การปลูกพืชผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนในไร่

ตู้อบเพื่อการแปรรูปผลิตภัณฑ์

สิ่งที่ได้จากการปลูกผักอินทรีย์

คุณทิวาพรได้เห็นการตื่นตัวของผู้บริโภคที่มีความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น ในขณะที่ราคาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นด้วย ภายใต้เงื่อนไข **“เกษตรกรต้องรักษาคุณภาพของสินค้าให้ได้ตามมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์”** สินค้าอินทรีย์ที่จะขายไปยังผู้บริโภค และตลาดปลายทางทั้งภายในและต่างประเทศ เรื่องการรับรองมาตรฐานมีส่วนสำคัญในการกำหนดราคา อีกทั้งบรรจุภัณฑ์ควรมีความประณีตและสร้างสรรค์ที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้บริโภคเห็นความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป ความคาดหวังในอนาคตของคุณทิวาพร คือ ภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้มีธนาคารเมล็ดพันธุ์อินทรีย์ มีศูนย์แลกเปลี่ยนเมล็ดพันธุ์ มีร้านค้าหรือสถานที่สำหรับจำหน่ายผลิตภัณฑ์อินทรีย์โดยเฉพาะ

ผลิตภัณฑ์แปรรูปของศูนย์การเรียนรู้กสิกรรมธรรมชาติ

นายพัฒน์พงษ์ มงคลกาญจนคุณ

ที่อยู่ : 119/1 หมู่ 4 ตำบลหนองเป็ด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ : 08 4527 6227
สังกัดกลุ่ม : เกษตรธรรมชาติ

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ในอดีตคุณพัฒน์พงษ์ทำการเกษตรเหมือนเกษตรกรทั่ว ๆ ไป คือ ปลูกพืชเกษตรแบบเชิงเดี่ยว ได้แก่ ข้าวโพด และพริก ซึ่งเป็นการปลูกที่ต้องใช้สารเคมีเป็นจำนวนมาก แต่ยิ่งปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นระยะเวลาติดต่อกันยาวนาน สภาพดินก็เสื่อมโทรม ศัตรูพืชก็ระบาดรุนแรงมากขึ้น ต้องใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์และสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช เป็นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น เรียกว่ายิ่งทำก็ยิ่งขาดทุน และที่สำคัญการใช้สารเคมีมาก ๆ ได้ส่งผลต่อร่างกายทำให้สุขภาพไม่แข็งแรง มีโรคภัยไข้เจ็บอยู่เป็นประจำ รวมถึงวิธีการปลูกพืชเชิงเดี่ยว ทำให้มีความเสี่ยงในการผลิตและรายได้ไม่เพียงพอใช้กับรายจ่ายในครอบครัว จึงได้ตัดสินใจหันมาทำการผลิตเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน

ก้าวเข้าสู่เส้นทางการปรับเปลี่ยนการผลิต

เริ่มต้นจากการเตรียมพื้นที่ ซึ่งโชคดีที่บางส่วนของสวนเกษตรอยู่ติดกับป่าชุมชนที่มีระบบอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ ไม่มีการใช้สารเคมีอยู่แล้ว ส่วนในพื้นที่ด้านอื่นที่ไม่ติดกับป่าชุมชน คุณพัฒน์พงษ์ได้ทำแนวกันชนโดยยกร่องปลูกต้นกล้วยเพื่อใช้เป็นแนวป้องกันสารเคมีจากพื้นที่ข้างเคียง จากนั้นได้ทำการปรับปรุงโครงสร้างดินโดยใส่ปุ๋ยอินทรีย์ ใส่ธาตุอาหารที่หมักทำเอง และให้น้ำตามกำหนดระยะเวลาการปรับปรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยวิธีเรียนรู้ และการลงมือปฏิบัติตามคำแนะนำของกรมพัฒนาที่ดิน กรมส่งเสริมการเกษตร กรมวิชาการเกษตร รวมถึงเครือข่ายเกษตรอินทรีย์

คุณพัฒน์พงษ์ได้เลือกทำการเกษตรอินทรีย์ประเภทไม้ยืนต้นและไม้ผล ภายในพื้นที่ประมาณ 18 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่เพาะปลูกไผ่รวก มะละกอ กล้วยน้ำว้า มะม่วงน้ำดอกไม้ และฝรั่งกิมจู ในระยะปรับเปลี่ยนเริ่มแรกได้ผลผลิตไม่ดีนัก ทำให้ต้องศึกษาเรียนรู้วิถีการเกษตรแบบอินทรีย์ด้วยตัวเองมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังได้ความรู้เพิ่มเติมจากหน่วยงานภาครัฐ มีโอกาสได้ไปดูงานของกลุ่มเครือข่าย แล้วนำมาปรับปรุงพัฒนาเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การดูแลปรับดินให้เหมาะแก่การ

ขุดบ่อเพื่อเก็บกักน้ำสำหรับใช้ในพื้นที่เพาะปลูก

ปลูกพืชโดยใช้ปุ๋ยพืชสด เช่น ปอเทือง และปุ๋ยคอก การผลิตปุ๋ยน้ำชีวภาพ และปุ๋ยหมักใช้เองเพื่อลดต้นทุน การปลูกหญ้าแฝกเพื่อชะลอการไหลของน้ำและลดการพังทลายของหน้าดิน ทำให้ผลผลิตในแปลงมีคุณภาพดีขึ้น โรคแมลงศัตรูพืชน้อยลง โครงสร้างดินสมบูรณ์มากขึ้น งดการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืช ใช้วิธีการปลูกพืชคลุมดิน เช่น ตะไคร้หอม ทำให้เกิดระบบนิเวศน์ที่ดี ตัวของผู้ผลิตเองก็สุขภาพแข็งแรงขึ้น ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารปลอดภัย

พื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน

การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มเกษตรธรรมชาติ ทำให้มีโอกาสได้ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมประชุมที่มีหน่วยงานราชการมาเป็นวิทยากรให้ความรู้ด้านระบบเกษตรอินทรีย์ มีการจัดการด้านการตลาดและการจำหน่ายผลผลิตร่วมกันเป็นกลุ่มทำให้มีอำนาจต่อรองได้มากขึ้น และที่เห็นได้อย่างชัดเจน คือ การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการศึกษาดูงานของกลุ่มเครือข่าย มาปรับใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง นอกจากนี้การทำกิจกรรมร่วมกันของสมาชิกกลุ่ม ทำให้เกิดความรักสามัคคี ซื่อสัตย์ และมีสุขภาพแข็งแรง

การรับรองมาตรฐานอินทรีย์ และการจำหน่ายสินค้า

การขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ของคุณพัฒน์พงษ์ มีบริษัท Natural Premium Food มาช่วยอำนวยความสะดวกในขั้นตอนการขอใบรับรองมาตรฐาน การจำหน่ายสินค้าอินทรีย์ของกลุ่มนอกจากจะจัดส่งให้กับบริษัท Natural Premium Food ตามคำสั่งซื้อเป็นประจำประมาณเดือนละ 4 ครั้งแล้ว ยังมีโอกาสได้นำสินค้าเกษตรอินทรีย์ไปเผยแพร่แนะนำตามแหล่งจำหน่ายอื่น ๆ ได้แก่ ส่วนราชการที่จัดงาน OTOP ตลาดเมืองทองธานีในกรุงเทพ และสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งการกำหนดราคาสินค้า เกษตรกรจะคิดเปรียบเทียบราคาสินค้าเกษตรอินทรีย์กับสินค้าเกษตรทั่วไป โดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิตแล้วตั้งราคาที่เกษตรกรสามารถอยู่ได้ ส่วนการขายให้กับบริษัท Natural Premium Food บริษัทฯ จะเป็นผู้เสนอราคา ถ้าหากราคาต่ำเกินไปเกษตรกรจะทำการต่อรองราคา เพื่อให้เกิดความพึงพอใจทั้งสองฝ่าย

ความถี่ในการจำหน่าย คือ จำหน่ายให้บริษัท Natural Premium Food จำกัด จำนวน 4 ครั้งต่อเดือน ตลาดเกษตรอินทรีย์ 2 ครั้งต่อเดือน ปัญหาในการจำหน่าย คือ สินค้าเกษตรมีความเน่าเสียง่าย และบางครั้งบริษัทฯ ขอลดราคาสินค้าเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ ปัจจัยที่ทำให้การค้าขายประสบผลสำเร็จ คือ ความซื่อสัตย์ความจริงใจต่อกัน

ภาคภูมิใจในความสำเร็จ

ความสำเร็จที่ได้รับ คือ การได้เดินไปสู่สิ่งที่คาดหวัง นั่นคือคนในชุมชนรักเกษตรอินทรีย์ เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพแข็งแรง สร้างระบบนิเวศที่ดี ส่งผลดีต่อสุขภาพ ปัจจุบันมีผู้บริโภคต้องการพืชอาหารอินทรีย์มากขึ้น แต่ผลผลิตมีไม่เพียงพอ ปัจจัยหลักที่ทำให้การผลิตเกษตรอินทรีย์สำเร็จ **“ต้องนำแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการ”** นอกเหนือจากความขยัน ช่างสังเกต รักสุขภาพ โดยเกษตรอินทรีย์สามารถลดต้นทุนการผลิต ทำให้ต้นทุนการผลิตต่ำส่งผลให้เกษตรกรได้รับกำไรมากขึ้น

นางมุขดา เอี่ยมเจริญ

ที่อยู่ : 46 หมู่ 1 ตำบลเขาโจด อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี
โทรศัพท์ : 08 7157 8171
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์เขาโจด

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

จุดมุ่งหมายทำเกษตรอินทรีย์ของคุณมุขดา เอี่ยมเจริญ เกิดขึ้นเนื่องจากครอบครัวมีประสบการณ์ผลิตพืชเชิงเดี่ยวทำให้ต้องใช้สารเคมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลต่อสุขภาพของครอบครัวที่พากันเจ็บป่วย ในขณะที่สภาพพื้นที่และสภาพอากาศในบริเวณตำบลเขาโจด จังหวัดกาญจนบุรี เหมาะสมกับการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสามารถช่วยสร้างอาหารที่ไม่มีสารเคมีให้กับประชาชนผู้บริโภคทั่วไป

ก้าวเข้าสู่เส้นทางการปรับเปลี่ยนการผลิต

จุดเริ่มต้นจากการผลิตเชิงพาณิชย์โดยปลูกมะนาวที่ต้องใช้สารเคมีทั้งปุ๋ยและยาปราบศัตรูพืช/วัชพืชเป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อปี 2537 จึงได้คิดและเริ่มปรับเปลี่ยนมาปลูกกล้วยอินทรีย์ และในปี 2541 มาปลูกผักอินทรีย์เพิ่มเติมขึ้นมาเพราะคิดว่าถ้าเราอยากให้ตัวเองสุขภาพดีอาหารที่บริโภคต้องได้จากธรรมชาติที่ไม่ต้องพึ่งสารเคมี เรื่องแมลงศัตรูพืชก็ใช้แมลงทำลายศัตรูพืชทางธรรมชาติ ได้แก่ ตัวห้ำ ตัวเบียน ในการกำจัด และหาความรู้ในการปรับปรุงบำรุงดิน การสังเกตลักษณะของพืชที่ขาดอาหาร และการหาสมุนไพรที่ไม่เป็นอันตรายต่อคนมาปรับใช้ในพื้นที่เพาะปลูก โดยได้รับคำแนะนำจากผู้รู้ในกลุ่มเกษตรอินทรีย์ และสำนักงานเกษตรจังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ทราบแนวทางการผลิตเกษตรอินทรีย์

รูปแบบเกษตรอินทรีย์

จะเน้นพืชอาหารที่เป็นพืชผักเป็นหลัก โดยปลูกผสมผสานและสลับกันไป ระหว่างผักคะน้า กวางตุ้ง ถั่วฝักยาว มะเขือเปราะ กะหล่ำปลี หัวไชเท้า ขมิ้นขาว และขมิ้นเหลือง โดยเริ่มจัดการพื้นที่เพาะปลูกด้วยการยกร่องดินแล้วปลูกต้นกล้วยและไม้ยืนต้นอื่น ๆ เพื่อดูดซับสารเคมีจากพื้นที่ใกล้เคียงที่ยังทำเกษตรแบบใช้สารเคมี รวมถึงเป็นแนวกันลมให้กับแปลงผักอินทรีย์อีกด้วย ส่วนปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ได้มาจากกลุ่มเพื่อนสมาชิก ผลิตปุ๋ยอินทรีย์

พื้นที่ทำการเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสาน

และปุ๋ยจุลินทรีย์ชีวภาพใช้เอง ด้านแหล่งความรู้ ได้รับการอบรมและดูงานจากหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชน แล้วนำมาปฏิบัติดัดแปลงให้เข้ากับสภาพพื้นที่ และสภาพแวดล้อมของตนเอง

มาตรฐานเกษตรอินทรีย์และการจำหน่ายผลผลิต

เกษตรอินทรีย์ของคุณมุขดา ได้รับการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร โดยมีสินค้าอินทรีย์จำหน่ายตามเกรดคุณภาพสินค้า จำหน่ายให้กับตลาดผู้บริโภคภายในจังหวัดกาญจนบุรีเดือนละประมาณ 8 ครั้ง จัดส่งให้โรงพยาบาลพระบารมีเดือนละ 1–2 ครั้ง พ่อค้าแม่ค้าทั่วไป และบริษัท บลู ริเวอร์ จำกัด เข้ามารับซื้อสัปดาห์ละ 2 ครั้ง

ด้านราคาสินค้าเกษตรกรจะมีส่วนในการพูดคุยและกำหนดราคาร่วมกับกับกลุ่มเครือข่ายผู้ผลิตและบริษัท แต่สินค้าต้องมีคุณภาพได้มาตรฐาน และไม่ตั้งราคาสินค้าสูงเกินไปอย่างไม่มีเหตุผล เพื่อเป็นการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค ด้านการจำหน่ายสินค้า พบว่า สินค้ามีจำนวนไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค เนื่องจากมีผู้บริโภคต้องการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

ผลผลิตอินทรีย์จำหน่ายทั้งผลสดและแปรรูป

สิ่งที่ได้จากการหันมาทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคมากขึ้น ทำให้มีกำลังใจในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพราะการทำเกษตรอินทรีย์จะทำให้เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพแข็งแรง สร้างความยั่งยืนของระบบนิเวศ ปัจจัยหลักที่ทำคุณมุขดาประสบความสำเร็จ คือ **“ความมุ่งมั่นในการทำเกษตรอินทรี ความมีอุดมการณ์ที่ต้องการสร้างแหล่งอาหารที่ปลอดภัย ทำให้คนมีสุขภาพดี ปัญหาอุปสรรคก็อาจจะมีบ้าง ต้องมีความอดทนและความพยายามเป็นปณิธานตั้งต้น”**

สิ่งที่คุณมุขดาต้องการแนะนำให้แก่ผู้สนใจปลูกพืชเกษตรอินทรีย์ คือ ต้องมีความตั้งใจจริง เข้าใจระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ แปลงเกษตรอินทรีย์ต้องมีแนวกันชน ระบบการไหลของน้ำต้องไม่ปนเปื้อนเคมี และศึกษามาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เข้าใจนำไปปฏิบัติได้ รวมถึงต้องศึกษาชนิดของพืชตามฤดูกาลเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหาย ควรมีการสังเกตและวิเคราะห์ธรรมชาติ ศึกษาใช้ความรู้และภูมิปัญญาด้านการทำเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งควรมีความพร้อมด้านเครื่องมือเครื่องจักรอุปกรณ์การเกษตรในระดับที่พอจะทำให้พึ่งพาตนเองได้

นางวราภรณ์ กานต์พีรยศ

ที่อยู่ : 3/4 หมู่ 6 ตำบลอ่างหิน อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี
โทรศัพท์ : 08 9010 2609
สังกัดกลุ่ม : เกษตรอินทรีย์ห้วยต้นห้าง

ก้าวเข้าสู่เส้นทางเกษตรแบบอินทรีย์

จุดมุ่งหมายในการทำเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากครอบครัวของคุณวราภรณ์ กานต์พีรยศ มีแนวทางการทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ต่อมาเมื่อภาครัฐมีโครงการเศรษฐกิจพอเพียง และมีกลุ่มตลาดศรีเมือง จังหวัดราชบุรี เข้ามาสนับสนุนเรื่องการผลิตเกษตรอินทรีย์ พร้อมกับแหล่งจำหน่าย จึงได้ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ เริ่มจากในปี 2554 ได้เริ่มปลูกผักแบบอินทรีย์ ได้แก่ ผักบุ้งจีน และพริกจินดา แต่ผลผลิตในระยะเริ่มแรกไม่ค่อยดี ผลิตได้เพียง 30% เนื่องจากยังไม่เข้าใจวิธีการปลูก และการวางแผนการผลิต จึงได้แสวงหาความรู้จากการอบรมของหน่วยงานราชการ เครือข่าย และบริษัท ริเวอร์แควอินเตอร์เนชั่นแนล อุตสาหกรรมอาหาร จำกัด ในเรื่องการทำแนวกันชนให้หนาแน่น เพื่อป้องกันสารเคมี และวิธีการป้องกันโรคพืชและแมลงรบกวน ซึ่งต่อมาในภายหลังยังสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้มานี้ขยายไปยังเครือข่าย และกลุ่มเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ทำให้สามารถเป็นแปลงเกษตรอินทรีย์ตัวอย่างให้เกษตรกรและผู้สนใจทั้งชาวไทยและต่างประเทศศึกษาดูงาน เป็นการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวได้อีกทาง โดยสิ่งสำคัญในการทำเกษตรอินทรีย์ของตนเอง คือ ไม่เผาขยะในแปลงปลูกพืช รวมทั้งปลูกต้นไผ่และต้นกล้วยเป็นแนวกันชนให้หนาแน่นมากขึ้น

รูปแบบการทำเกษตรอินทรีย์

คุณวราภรณ์ เน้นรูปแบบการปลูกพืชผักอินทรีย์ โดยมีการจัดการเนื้อที่ประมาณ 4 ไร่ ปลูกมะระจีน ถั่วฝักยาว บวบเหลือง แตงกวา แตงร้าน และ พริกจินดา ด้านปัจจัยการผลิตใช้แนวทางพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยปัจจัยการผลิต เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ (มูลวัว มูลไก่ น้ำหมัก) และเมล็ดพันธุ์พืช ได้มาจากการร่วมทำการผลิตกับกลุ่มสมาชิกเกษตรอินทรีย์ห้วยต้นห้าง ซึ่งมีสมาชิกจำนวน 5 คน และซื้อจากแหล่งผลิตที่เชื่อถือได้ เช่น เมล็ดพันธุ์ผักสลัดซื้อจากมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ด้านแหล่งความรู้ ได้ศึกษาจากศูนย์เรียนรู้เกษตรอินทรีย์ (โครงการเขาชะงุ้ม) ศูนย์ปราชญ์เกษตรอินทรีย์จังหวัดราชบุรี และจากหน่วยงานของรัฐบาล (กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ธกส.) ความรู้ที่ได้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้ผลมากประมาณ 90% สิ่งที่เกิดขึ้นทำให้เข้าใจระบบเกษตรอินทรีย์ มีผลผลิตเกษตรอินทรีย์มากขึ้น รายได้เพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ได้เรียนรู้เพิ่มเติม คือ ได้ความรู้มากขึ้นทำให้มีแนวความคิดและสามารถผลิตพืชได้อย่างต่อเนื่อง

พื้นที่ปลูกพืชผักอินทรีย์

“การเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มทำให้มีองค์ความรู้ที่หลากหลาย” คุณวราภรณ์เป็นสมาชิกกลุ่มเกษตรอินทรีย์ห้วยต้นห้าง ทำให้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมความรู้และการปฏิบัติด้านการเพาะปลูก การใช้ปัจจัยการผลิต การวางแผนการผลิตเกษตรอินทรีย์ การประชุมร่วมกับหน่วยงานของรัฐ โดยทุกคนในกลุ่มจะมีโอกาสได้ร่วมกันวางแผนการผลิต และวางแผนการนำสินค้าไปจำหน่าย ผลที่ได้รับทำให้กลุ่มมีความรัก ความสามัคคี สามารถเดินหน้าไปพร้อมกัน ปัจจัยที่ทำให้กิจกรรมสำเร็จ คือ การจัดการระบบเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสม ทำให้สามารถมีสินค้าเกษตรอินทรีย์จำหน่ายให้ผู้บริโภคได้มากขึ้น สินค้าที่ผลิตได้ตรงตามมาตรฐานที่กำหนด ประโยชน์ที่ได้จากการรวมกลุ่ม คือ กลุ่มช่วยสนับสนุนให้เกษตกรทั่วไปเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ได้มากขึ้น และยังสร้างพลังและจุดมุ่งหมายที่เกื้อกูลให้สมาชิกทุกคนได้รับใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

มาตรฐานการรับรองและการจำหน่ายผลผลิต

คุณวราภรณ์ ได้ใบรับรองมาตรฐานจากกรมวิชาการเกษตร Organic Thailand และมาตรฐาน IFOAM โดยมีทั้งที่ยื่นขอด้วยตนเองและบริษัทผู้รับซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการขอใบรับรองมาตรฐานให้ ผลผลิตที่ได้จะจำหน่ายที่ตลาดเกษตรกร และบริษัทเอกชนเข้ามารับซื้อเป็นประจำ ได้แก่ บริษัท Natural Premium Food จำกัด และบริษัท Jupiter Logistics (Thailand) จำกัด โดยเกษตรกรและกลุ่มเกษตรกรจะเป็นผู้กำหนดและเสนอราคา บริษัทมีรถมารับสินค้าที่ฟาร์มเดือนละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีพ่อค้าตลาดในเมืองมารับซื้อผักอินทรีย์ที่ฟาร์มด้วย ส่วนที่เหลือนำไปขายด้วยตนเองที่ตลาดเกษตรกร ประมาณเดือนละ 4 ครั้ง ซึ่งนอกจากจะได้ขายสินค้าแล้วยังทำให้ได้เพื่อนจากเครือข่ายของผู้ทำเกษตรอินทรีย์อื่น ๆ ทำให้ ได้ความรู้ด้านการพัฒนาเรื่องการบรรจุ และความรู้ด้านต่าง ๆ มากขึ้น

ความสำเร็จในมุมมองของผู้ที่ทำเกษตรอินทรีย์

ความสำเร็จที่ภูมิใจ คือ ได้ทำเกษตรอินทรีย์ตามแนวพระราชดำริให้เกิดผลได้จริง มีผู้คนสนใจเข้ามาศึกษาเรื่องระบบเกษตรอินทรีย์ในไร่วราภรณ์ เป็นจำนวนมาก การทำเกษตรอินทรีย์ได้พิสูจน์แล้วว่าได้ส่งผลดีต่อสุขภาพและรายได้ของตนและครอบครัวทำให้มีฐานะดีขึ้น รวมถึงผู้บริโภคก็จะได้รับพืชอาหารที่ปลอดภัย

ปัจจัยหลักที่ทำให้คุณวราภรณ์ประสบความสำเร็จ คือ **“การที่ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในตัวสินค้าอินทรีย์ที่ผลิตจากไร่ว่าเป็นอินทรีย์แท้ไร้สารเคมี เนื่องจากมีความซื่อสัตย์ ปฏิบัติตามแนวทางเกษตรอินทรีย์อย่างเคร่งครัด ทำให้ส่งผลดีต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม”**

พื้นที่ปลูกพืชผักอินทรีย์ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิด

นายวรรณัฏฐ์ บัวชื่น

ที่อยู่ : 49 หมู่ 4 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ : 08 1477 5553
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน

แนวคิดจุดมุ่งหมายของกลุ่ม

สินค้าเกษตรที่ออกจากสวนต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพปลอดภัยและพัฒนาผลไม้ทุกชนิดบนเกาะพะงันให้เป็นผลไม้อินทรีย์เพื่อให้เกาะพะงันเป็นเมืองเกษตรอินทรีย์

จากรองนายกเทศมนตรีสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

ปัจจุบัน คุณวรรณัฏฐ์ ดำรงตำแหน่งรองนายกเทศมนตรี เทศบาลเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ครอบครัวประกอบอาชีพเกษตรมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ตนเองก็มีความรักและสนใจในการทำเกษตรอยู่แล้วและต้องการสืบทอดมรดกที่พ่อแม่ให้ไว้ อีกทั้งยังมีความคิดมาตลอดว่าจะปรับเปลี่ยนจากการทำเกษตรแบบใช้สารเคมีมาเป็นเกษตรแบบอินทรีย์ และมีเป้าหมายว่าสินค้าเกษตรที่ออกจากสวนต้องเป็นสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัย จึงหาเวลาว่างจากงานประจำมาดูแลบริหารจัดการการทำการเกษตรของครอบครัว

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์

หลังจากที่ตัดสินใจที่จะปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์แล้ว จึงเริ่มศึกษาอย่างจริงจัง และเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน เมื่อปี 2554 เหตุผลที่ตัดสินใจเข้าร่วมกลุ่มเนื่องจากสมาชิกในกลุ่มมีทัศนคติและแนวความคิดไปในทิศทางเดียวกัน คือ ต้องการที่จะทำให้มะพร้าวซึ่งเป็นพืชดั้งเดิมและเป็นสินค้าที่เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) ของเกาะพะงันให้กลายเป็นพืชอินทรีย์ 100% และสวนมะพร้าวทุกแปลงจะต้องมีใบรับรองมาตรฐานอินทรีย์

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน มีสมาชิก 34 ราย เป็นสมาชิกสามัญ 16 ราย สมาชิกสมทบ 18 ราย การปรับเปลี่ยนระบบการผลิตมะพร้าวเข้าสู่การเป็นอินทรีย์ของคุณวรรณัฏฐ์ค่อนข้างง่าย เนื่องจากพื้นที่ปลูกมะพร้าวทั้งหมดเป็นพื้นที่ปล่อยไว้แบบธรรมชาติไม่ใช้ยาฆ่าหญ้าและปุ๋ยเคมี จึงสามารถปรับเปลี่ยนเป็นการผลิตในรูปแบบอินทรีย์ได้ไม่ยากนัก

การผลิตและการจำหน่าย

คุณวรรณัฏฐ์ มีพื้นที่ทำการเกษตร 74 ไร่ โดยแบ่งพื้นที่เป็นส่วน ๆ สำหรับปลูกยางพารา 15 ไร่ ทำสวนผสมผสาน 15 ไร่ (ทุเรียน มังคุด ลองกอง เงาะ) และสวนมะพร้าว 44 ไร่ (เป็นสวนมะพร้าวอินทรีย์ 4 ไร่) สำหรับมะพร้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 4 ไร่ ให้ผลผลิตประมาณ 3,500 ลูกต่อปี การบำรุงรักษาเน้นใช้อินทรียวัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด ในการปรับปรุงบำรุงดิน ราคาขายมะพร้าวอินทรีย์หน้าสวนเฉลี่ยลูกละ 10 บาท นอกจากขายผลสดแล้ว ยังสร้างมูลค่าเพิ่มโดยแปรรูปเป็นน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นร่วมกับกลุ่มเครือข่าย และจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตามแหล่งท่องเที่ยวในเกาะพะงัน สร้างรายได้ให้กับสมาชิกกลุ่มเพิ่มขึ้น

ข้อคิดเห็นในการทำเกษตรอินทรีย์

การผลิตมะพร้าวอินทรีย์กล่าวได้ว่าแทบจะไม่มีปัญหา เพราะใช้วิธีการผลิตแบบธรรมชาติอยู่แล้ว เน้นการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ไม่ว่าจะเป็นปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืชและฮอร์โมนต่าง ๆ เน้นการใช้อินทรียวัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพในการปรับปรุงบำรุงดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้พืชมีความแข็งแรงสามารถต้านทานโรคและแมลง อีกทั้งนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย ผลผลิตที่ได้จึงปลอดภัยจากสารพิษตกค้าง ปลอดภัยต่อผู้ผลิต ผู้บริโภค และไม่ทำลายสภาพแวดล้อม

สวนมะพร้าวอินทรีย์

นางสาวพิณทิพย์ ทองศรี

ที่อยู่ : 77 หมู่ 1 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ : 08 3617 4888
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณพิณทิพย์ เคยประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ มาก่อน สาเหตุที่ต้องลาออกจากงานประจำเนื่องจากต้องกลับมาดูแลพ่อแม่ ซึ่งสุขภาพไม่ค่อยดี ก่อนจะลาออกจากงานประจำก็ใช้เวลานานในการคิดทบทวนว่าถ้ากลับมาอยู่บ้านแล้วจะประกอบอาชีพอะไร เพราะใช้ชีวิตแบบมนุษย์เงินเดือนมานานมาก โดยมองไม่เห็นทางเลยว่าถ้ากลับมาบ้านอาชีพใดจะเหมาะสมกับตน และเมื่อตัดสินใจได้ว่าจะประกอบอาชีพในภาคเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพที่พ่อแม่เคยทำมาก่อน ประกอบกับมีที่ดินและสวนมะพร้าวที่ปล่อยทิ้งร้างเอาไว้ให้ธรรมชาติดูแล ซึ่งการที่ปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาตินับเป็นสิ่งที่ดี เพราะผลผลิตที่ได้จะเป็นผลผลิตที่ปลอดสารพิษ จึงตัดสินใจจะเดินหน้าสู่วิถีเกษตรเต็มตัว

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

แนวคิดในการทำเกษตรอินทรีย์ คือ การทำเกษตรอินทรีย์เป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้จริง หลังจากที่ตัดสินใจประกอบอาชีพในภาคเกษตรแล้ว คุณพิณทิพย์คิดที่จะผลิตมะพร้าวอินทรีย์ จึงมุ่งมั่นหาความรู้เพิ่มเติม โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการจัดการสวน ระบบการผลิต และขั้นตอนการผลิตอย่างมืออาชีพ เพื่อให้ผลผลิตที่ออกมามีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

คุณพิณทิพย์มีพื้นที่ปลูกมะพร้าวอินทรีย์ทั้งหมด 9 ไร่ ให้ผลผลิตประมาณ 10,000 - 15,000 ลูกต่อปี ราคาขายหน้าสวนเฉลี่ยลูกละ 8-10 บาท ราคาเท่ากับมะพร้าวทั่วไป โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวนทั้งหมด หลังจากผันตัวเองมาเป็นเกษตรกรเต็มตัว และใช้วิธีผลิตแบบให้ธรรมชาติดูแลมาระยะหนึ่ง ได้มุ่งมั่นหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและเป็นที่ต้องการของตลาด โดยพัฒนาและปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิต กระทั่งสามารถผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ในพื้นที่ทั้งหมด 9 ไร่ ในขณะเดียวกันชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงันอีกหลายรายที่ต้องการจะทำให้มะพร้าวซึ่งเป็นพืชดั้งเดิมของเกาะ เป็นพืชอินทรีย์และเป็นพืชที่ได้รับ GI (สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์) จึงร่วมจัดตั้งกลุ่มชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน เมื่อปี 2554 และตนเองมาเข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มเมื่อปี 2556

สวนมะพร้าวอินทรีย์ที่ได้รับ GI

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์

ปัญหาและอุปสรรคในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์ คือ การผลิตและการจัดการสวนที่ต้องรักษาสมดุลของธรรมชาติ และหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีทุกชนิดตลอดทุกกระบวนการเพื่อต่อสู้กับศัตรูพืชและสิ่งแวดล้อม ซึ่งต้องใช้เวลาและความพยายาม รวมถึงการใช้ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ผสมผสานกับภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ด้วย

นายวิโส พรหมเดช

ที่อยู่ : 21 หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะพะงัน อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ : 08 9728 3442, 08 3634 0385
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

คุณวิโส พรหมเดช ทำการเกษตรเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกไม้ผลผสมผสานกับมะพร้าวมานาน เคยใช้วิธีการผลิตแบบปล่อยตามธรรมชาติ ใส่ปุ๋ยเคมีเป็นบางครั้ง แต่เนื่องจากการใช้สารเคมีทำให้ต้นทุนการผลิตสูงไม่คุ้มกับการลงทุน และยังเป็นการทำลายสุขภาพของผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม จึงได้หันมาผลิตมะพร้าวอินทรีย์ในพื้นที่ 10 ไร่ อย่างจริงจัง

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

หลังจากที่ตัดสินใจจะปรับเปลี่ยนรูปแบบในการผลิตแล้ว จึงเริ่มศึกษาและลงมือทำการเกษตรแบบอินทรีย์ โดยการลดสารเคมีต่าง ๆ และหันมาใช้อินทรียวัตถุ เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยพืชสด และปุ๋ยชีวภาพแทน หลังจากลงมือทำแล้วก็เห็นผลที่แตกต่างอย่างชัดเจน ทั้งเรื่องของการลดรายจ่าย ด้านคุณภาพของผลผลิต ด้านสุขภาพของตนเองและผู้บริโภค รวมถึงสภาพแวดล้อมก็ดีขึ้นด้วย ในทางตรงกันข้ามเพื่อนบ้านที่ทำเกษตรโดยใช้สารเคมี มีต้นทุนการผลิตสูงมาก ถึงแม้ว่าบางรายจะมีพื้นที่ทำเกษตรหลายไร่ แต่เมื่อขายผลผลิตแล้วก็ยังขาดทุน องค์ความรู้ในการผลิตแบบอินทรีย์ของคุณวิโสได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง และมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาแนะนำบ้าง

กระบวนการผลิตในรูปแบบอินทรีย์

คุณวิโส มีพื้นที่ปลูกมะพร้าว 10 ไร่ ผลผลิตทั้งหมดเป็นมะพร้าวอินทรีย์ ซึ่งได้รับมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand จากกรมวิชาการเกษตร นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน ได้แก่ ทุเรียน มังคุด และเงาะ จำนวน 5 ไร่ โดยจะเน้นวิธีการผลิตตามธรรมชาติ ใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยคอก ซึ่งปุ๋ยคอกได้มาจากวัวที่เลี้ยงไว้ในสวนมะพร้าว การเลี้ยงวัวนอกจากจะได้ขี้วัวแล้ว วัวยังช่วยกำจัดวัชพืชต่าง ๆ ในสวนมะพร้าวด้วย สิ่งที่ต้องระวัง คือ การได้รับสารเคมีจากแหล่งน้ำที่ไม่ได้ทำเกษตรอินทรีย์หรือจากสวนข้างเคียง ผลผลิตมะพร้าวจะมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อถึงสวน หรือบางครั้งจะนำผลผลิตไปรวมกับเกษตรกรรายอื่น ๆ แล้วรอพ่อค้าเข้ามารับซื้อ ความถี่ในการจำหน่าย 50 วันต่อครั้ง สำหรับผลผลิตอื่น ๆ อาทิ ผลไม้ จะจำหน่ายในพื้นที่ ราคาเป็นไปตามฤดูกาลเท่ากับสินค้าทั่วไปที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานอินทรีย์

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์นั้น ปัจจัยหลักไม่ใช่สภาพดินสภาพน้ำหรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ แต่อย่างใด แต่สิ่งที่เป็นหัวใจของเกษตรอินทรีย์จริง ๆ คือ คนที่มีใจเป็นอินทรีย์ เพราะการทำเกษตรอินทรีย์คือการปฏิเสธสารเคมีทุกชนิดที่จะมาปนเปื้อนในแปลง ถ้าหากคนที่ทำไม่มีใจอินทรีย์แล้วโอกาสที่จะแอบใช้สารเคมีมีความเป็นไปได้สูงทีเดียว คนที่จะทำเกษตรอินทรีย์ได้สำเร็จส่วนใหญ่จะมีใจห่วงใยสุขภาพตน สุขภาพคนใกล้ตัว และสุขภาพของผู้บริโภค นอกจากนี้ยังมีจิตสำนึกในการฟื้นฟูและรักษาสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัวด้วย

ผลมะพร้าวอินทรีย์ที่พ่อค้ามารับซื้อถึงสวน

นายพงษ์ศักดิ์ ชูจันทร์

ที่อยู่ : 73/1 หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ : 08 5476 3713, 06 3214 5939
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรแบบอินทรีย์

เนื่องจากการทำเกษตรที่ใช้สารเคมี มีต้นทุนในการผลิตสูง คุณพงษ์ศักดิ์จึงปรึกษากับเพื่อน ๆ ที่ทำเกษตรด้วยกันแล้วเห็นว่าน่าลองปรับมาทำการผลิตในรูปแบบอินทรีย์ดู จึงเริ่มปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตตั้งแต่ปี 2555 หลังจากทำเกษตรอินทรีย์แล้วพบว่าต้นทุนในการผลิตลดลงเยอะมาก จึงได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน เพื่อทำเกษตรอินทรีย์ โดยคาดหวังว่าการทำเกษตรอินทรีย์จะส่งผลดีต่อเกษตรกรและคนในชุมชน

ก้าวเข้าสู่เส้นทางปรับเปลี่ยนการผลิต

คุณพงษ์ศักดิ์ ทำเกษตรแบบผสมผสานในพื้นที่ประมาณ 13 ไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ปลูกมะพร้าวประมาณ 10 ไร่ ซึ่งได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จากกรมวิชาการเกษตร โดยจะดูแลรักษาแบบไม่ใช้สารเคมีเลย มีการใช้ปุ๋ยหมักตามประสบการณ์ของตนเอง และทำตามคำแนะนำของหน่วยงานที่เข้ามาส่งเสริมในพื้นที่

ปลูกมะพร้าวเพื่อรักษาพื้นที่แต่ดั้งเดิม

ผลผลิตมะพร้าวมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน โดยราคาขายมะพร้าวเป็นไปตามฤดูกาล ซึ่งมีราคาที่ไม่ค่อยแตกต่างจากสวนมะพร้าวทั่วไปที่ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ แต่ด้วยใจรักและประสบการณ์ในการปลูกมะพร้าวมานานตั้งแต่เด็ก ทำให้คุ้นเคยกับมะพร้าว และเห็นการเปลี่ยนแปลงในเชิงพื้นที่ ที่มีการก่อสร้างรีสอร์ทและโรงแรมเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทำให้พื้นที่ปลูกมะพร้าวลดลงมาก คุณพงษ์ศักดิ์จึงตั้งใจจะทำสวนมะพร้าวแบบอินทรีย์ต่อไป

ข้อแนะนำ/ข้อเสนอแนะ

คุณพงษ์ศักดิ์ให้ข้อคิดเห็นว่าการผลิตแบบอินทรีย์จะทำให้ผู้บริโภคได้บริโภคสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี ทำให้เกษตรกรมีแหล่งจำหน่ายที่แน่นอน ทำให้จำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เกษตรกรเองพอใจ ชุมชนและสิ่งแวดล้อมได้รับอากาศที่ปลอดโปร่งปราศจากสารพิษต่าง ๆ สำหรับปัญหาที่พบ คือ ขาดแคลนน้ำในบางช่วงของปี นอกจากนี้ ยังฝากข้อคิดเพิ่มเติมต่อผู้สนใจการผลิตแบบอินทรีย์ในระยะปรับเปลี่ยนว่า ก่อนเริ่มผลิตหรือจำหน่ายต้องดูตลาดก่อนว่าราคาในท้องตลาดหรือในห้างเป็นอย่างไร แล้วจึงมากำหนดราคาที่ไม่ต่ำกว่าราคาตามท้องตลาด และเป็นราคาที่เกษตรกรพอใจ

นายประจวบ เพชรบรรจบ

ที่อยู่ : 56 หมู่ที่ 2 ตำบลอ่างทอง อำเภอศรีนครินทร์ จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 08 9774 0520
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะเหรียง

จุดเริ่มต้นสู่การทำเกษตรอินทรีย์

เมื่อปี 2540 คุณประจวบ เพชรบรรจบ ได้โค่นสวนยางพาราเพื่อปรับเปลี่ยนไปปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน ที่เน้นปลูกมังคุด โดยขอทุนจากสำนักงานกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยาง ในช่วงสามปีแรก คุณประจวบ ยังทำสวนแบบใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมี แต่หลังจากที่มีหน่วยงานราชการเข้ามาให้คำแนะนำเรื่องการทำเกษตรแบบอินทรีย์ซึ่งเป็นการทำเกษตรโดยไม่ต้องใช้สารเคมีเลย คุณประจวบจึงเกิดความสนใจ เนื่องจากสวนไม้ผลของตนอยู่ใกล้กับบ้านมาก จึงกังวลว่าหากยังใช้สารเคมีในการเพาะปลูกอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของตนเองและครอบครัว อีกทั้งการไม่ต้องซื้อสารเคมีสำหรับการเพาะปลูกยังช่วยลดต้นทุนในการผลิตได้อีกด้วย คุณประจวบจึงเริ่มทำเกษตรอินทรีย์มาตั้งแต่ปี 2543 จนถึงปัจจุบันรวมระยะเวลากว่า 16 ปี

โค่นสวนยางพาราเพื่อปรับเปลี่ยนมาปลูกมังคุด

ช่วงระยะเวลา 2-3 ปีแรกที่มังคุดยังไม่ให้ผลผลิต จะมีหน่วยงานราชการเข้ามาบูรณาการและให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่สมาชิก พร้อมทั้งมีปัจจัยการผลิต อาทิ ปุ๋ยอินทรีย์ ที่นำมาให้แก่สมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะเหรียงที่คุณประจวบเป็นสมาชิกอยู่นั้น เป็นกลุ่มการผลิตมังคุดแปลงใหญ่ของจังหวัดพัทลุง ทำให้คุณประจวบได้นำความรู้ที่ได้รับจากการถ่ายทอดของเจ้าหน้าที่มาใช้ทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักอินทรีย์จากเศษวัสดุเหลือใช้ในครัวเรือนเก็บไว้ใช้ในช่วงมีเพลี้ยไฟกินยอดมังคุด พร้อมทั้งได้รับคำแนะนำให้ปลูกผลไม้แบบผสมผสานเพิ่มขึ้น คุณประจวบจึงได้ปลูกกล้วยน้ำว้า พร้อมกับผลไม้ชนิดอื่น ๆ แซมในสวนมังคุด ซึ่งกล้วยน้ำว้าให้ผลผลิตดีมากและยังเป็นที่ต้องการของตลาด จึงเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง

การผลิตและการตลาดในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ในพื้นที่ 5 ไร่ คุณประจวบปลูกมังคุดเป็นพืชหลัก และผสมผสานด้วยไม้ผลชนิดอื่น ๆ เช่น กล้วยน้ำว้า เงาะ ส้มโอ ลองกอง สะตอ และระกำ เป็นต้น โดยได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากกรมวิชาการเกษตร และขายผลผลิตให้แก่วิสาหกิจชุมชนบ้านเกาะเหรียง พร้อมทั้งทำการตลาดผ่านทางออนไลน์ควบคู่ไปด้วย ซึ่งการขายผ่านทางออนไลน์นั้น คุณประจวบจะแนบหนังสือรับรองมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับจากกรมวิชาการเกษตรไปให้ลูกค้าด้วย ซึ่งทำให้ขายมังคุดได้ในราคาที่สูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไปประมาณ 1.5 เท่า ลูกค้าส่วนใหญ่อยู่ต่างจังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร อุดรธานี ประจวบคีรีขันธ์ และเพชรบูรณ์

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรที่ทำเกษตรแบบอินทรีย์ต้องเป็นคนใจเย็น มีความตั้งใจจริง มีคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคม และความตระหนักถึงการลดต้นทุนการผลิต รวมถึงต้องไม่เห็นแก่ตัว และเข้ากับคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

รางวัลการผลิตพืชอินทรีย์ดีเด่น ปี 2557

นางอาภรณ์ ธัญญพาณิชย์

ที่อยู่ : 141 หมู่ 5 ตำบลมะกอกเหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 08 6955 8140
สังกัดกลุ่ม : วิสาหกิจชุมชนหมู่ที่ 5

การผลิตข้าวอินทรีย์ นอกจากจะส่งผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรเองแล้วยังเป็นผลดีต่อสภาพแวดล้อม

คุณอาภรณ์ ธัญญพาณิชย์ เป็นเกษตรกรที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เพราะต้องการลดต้นทุนการผลิต และขายข้าวให้ได้ราคาที่สูงกว่าที่เคยได้รับ เนื่องจากราคาข้าวที่คุณอาภรณ์ และเพื่อนเกษตรกรขายปกติจะถูกกำหนดราคาโดยผู้รับซื้อหรือโรงสี เกษตรกรเองก็จำเป็นต้องขายเพราะมีภาระค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการผลิต อาทิ ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย และค่าเกี่ยวข้าว แม้ว่าการผลิตข้าวของเกษตรกรจะเป็นการผลิตที่ปลอดภัยปราศจากสารเคมี มีขั้นตอนการปลูกอย่างเป็นระบบ แต่ราคาที่ขายได้กลับเป็นราคาของข้าวที่ผลิตโดยวิธีการทั่วไป และคุณอาภรณ์ ยังมีจุดมุ่งหมายของการทำเกษตรอินทรีย์อีกเรื่อง คือ ต้องการพลิกฟื้นระบบนิเวศให้กลับสู่สภาพเดิมหลังจากที่มีการทำนาแบบการใช้สารเคมีมานาน

การรวมกลุ่มช่วยให้สมาชิกได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐได้ง่ายขึ้น โดยหลังน้ำท่วมเมื่อปี 2550 ช่วงนั้นเกษตรกรไม่สามารถระบายผลผลิตข้าวได้ คุณอาภรณ์จึงรวมตัวกับเพื่อนสมาชิกจัดตั้งกลุ่มเพื่อเรียกร้องให้โรงสีรับซื้อข้าว โดยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนหมู่ที่ 5 ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 38 คน ได้รับงบประมาณในการดำเนินการรวบรวมและแปรรูปผลผลิต รวมถึงจัดจำหน่ายสินค้าให้กับสมาชิกของกลุ่ม โดยมีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดพัทลุง เข้ามาส่งเสริมให้มีการจัดทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพเพื่อใช้ในนาข้าว และสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น กากน้ำตาล โดโลไมท์ สาร พ.ด. และถังหมัก เป็นต้น เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรทำปุ๋ยหมักไว้ใช้เองในช่วงปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

ทำเกษตรอินทรีย์ช่วยลดต้นทุนการผลิต แต่เดิมที่คุณอาภรณ์ทำเกษตรแบบใช้สารเคมี โดยใช้ปุ๋ยเคมีในปริมาณ 50 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตข้าวที่ได้เฉลี่ยไร่ละ 800 กิโลกรัม แต่เมื่อทำเกษตรอินทรีย์ ผลผลิตข้าวที่ได้รับลดลงเหลือเฉลี่ยไร่ละ 600 กิโลกรัม ถึงแม้ผลผลิตจะลดลงแต่ไม่มีต้นทุนด้านการใช้ปุ๋ยและสารกำจัดแมลงศัตรูพืช เพราะใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นทำปุ๋ยอินทรีย์และน้ำหมักอินทรีย์ไว้ใช้เอง

โรงสีข้าวอินทรีย์ กลุ่มวิสาหกิจชุมชน หมู่ที่ 5 ตำบลมะกอกเหนือ

การผลิตข้าวในรูปแบบอินทรีย์

ปัจจุบันคุณอาภรณ์ปลูกข้าวสังข์หยดในพื้นที่ 15 ไร่ ได้ผลผลิตประมาณ 9 ตัน เฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ และได้ใบรับรองระยะปรับเปลี่ยนการทำเกษตรอินทรีย์จากกรมการข้าว ซึ่งปริมาณผลผลิตข้าวสังข์หยดยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค

นางมาลี พันธ์วงศ์

ที่อยู่ : 56 หมู่ที่ 5 ตำบลพนางตุง อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 08 9978 1044
สังกัดกลุ่ม : ศูนย์สาธิตวิสาหกิจชุมชนท่าช้างฟื้นฟูเศรษฐกิจ

ลดภาระหนี้ต้องทำข้าวอินทรีย์เท่านั้น

เมื่อปี 2542 ได้มีการตั้งกลุ่มกองทุนฟื้นฟูและพัฒนาเกษตรกร พร้อมทั้งหน่วยงานราชการได้เข้ามาในพื้นที่เพื่อแนะนำการทำเกษตรอินทรีย์ และมีการสนับสนุนปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่วงที่คุณมาลี กำลังคิดวิตกกับปัญหาการทำนาที่มีต้นทุนสูง เมื่อได้รับคำแนะนำถึงแนวทางการผลิตที่ไม่ต้องใช้สารเคมีแต่ยังให้ผลผลิตที่มีปริมาณและคุณภาพใกล้เคียงอย่างที่เคยผลิต จึงเกิดความสนใจและตัดสินใจทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าว

คุณมาลี ใช้เวลาประมาณ 2-3 ปี ในการปรับสภาพดินให้ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมี และปรับสภาพดินให้เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของต้นข้าวอินทรีย์ ในช่วงแรก ๆ อัตราผลผลิตข้าวเฉลี่ยต่อไร่จะต่ำมาก คือ ประมาณ 300 กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งต้องอดทนรอจนพ้นระยะการปรับตัวของดิน ผลผลิตข้าวจึงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จากการเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มศูนย์สาธิตวิสาหกิจชุมชนท่าช้างฟื้นฟูเศรษฐกิจ ทำให้มีรายได้จากการขายข้าวสูงขึ้นกว่าที่เคยทำมา ส่งผลให้ปัจจุบันคุณมาลีไม่มีหนี้ ถือได้ว่าชีวิตประสบผลสำเร็จเป็นอย่างยิ่ง

ปัจจุบันในฤดูนาปีจะปลูกข้าวสังข์หยด จำนวน 20 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 8 ตัน ส่วนในฤดูนาปรัง จะปลูกข้าวไรซ์เบอรี่ จำนวน 20 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 400 กิโลกรัมต่อไร่ ผลผลิตรวม 8 ตัน โดยได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ซึ่งรับรองโดยกรมการข้าว และจำหน่ายผลผลิตโดยผ่านกลุ่ม ซึ่งขายได้ราคาสูงกว่าราคาท้องตลาดทั่วไป เนื่องจากกลุ่มมีตลาดแน่นอนสามารถส่งจำหน่ายได้ตลอดทั้งปี มีลูกค้าเจ้าประจำที่สั่งมาจากจังหวัดตรัง และร้านค้าในเครือเซ็นทรัล รวมถึงมีการขายผลผลิตผ่านทางออนไลน์ โดยจะแสดงหนังสือรับรองการทำเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับจากกรมการข้าวแนบไปด้วย ทำให้ขายข้าวได้ราคาสูงกว่าราคาในท้องตลาดประมาณ 1.5 เท่า

ใบรับรองมาตรฐาน
การผลิตข้าวอินทรีย์

คุณมาลี ได้ให้ข้อคิดเห็นว่า **“เกษตรกรที่จะทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีความตั้งใจ และใส่ใจการผลิตทุกขั้นตอน”** ซึ่งเมื่อผลิตแล้วมีใบรับรองก็ไม่ต้องกลัวเรื่องการจำหน่ายผลผลิต เพราะกลุ่มสามารถบริหารจัดการผลผลิตได้

นางฟอง คงนุรัตน์

ที่อยู่ : 70 หมู่ที่ 8 ตำบลตำนาน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 08 7899 0765
สังกัดกลุ่ม : ข้าวสังข์หยดอินทรีย์บ้านโตร๊ะ

ทำเกษตรอินทรีย์ไม่เน้นขาย แต่เน้นบริโภคในครัวเรือนก่อน

เมื่อปี 2552 คุณฟอง คงนุรัตน์ หรือป้าฟอง ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารหมู่บ้าน ทำให้ได้เข้าร่วมอบรมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อใช้ในแปลงเกษตร โดยสมาชิกต่างเห็นตรงกันว่าปัจจุบันสภาพดินที่ทำนาข้าวนั้นทำมาเป็นเวลานานดินจึงเสื่อมสภาพและแข็งกระด้าง เนื่องจากมีการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีกำจัดหอยและปูอยู่เป็นประจำ ผลผลิตที่ได้รับถึงแม้จะได้มากแต่ก็มีต้นทุนสูงไม่คุ้มกับค่าใช้จ่าย และที่สำคัญอันตรายต่อสุขภาพ

ป้าฟองและเพื่อนสมาชิกจึงเห็นตรงกันว่าควรปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้ตัวเองได้บริโภคอาหารปลอดภัย หรือถ้านำไปจำหน่ายก็จะทำให้ผู้ซื้อได้รับสินค้าที่มีคุณภาพและปลอดภัยเช่นเดียวกัน และทำให้ลดต้นทุนการผลิตได้ด้วย เพราะการทำเกษตรอินทรีย์ใช้ปุ๋ยหมักจากวัสดุเหลือใช้ในหมู่บ้านหรือชุมชน ซึ่งป้าฟองและสมาชิกกลุ่มข้าวสังข์หยดอินทรีย์บ้านโตร๊ะ จึงรวมกลุ่มกันเพื่อผลิตข้าวสังข์หยดอินทรีย์ โดยใช้เวลาในการปรับเปลี่ยนประมาณ 2 ปี แต่เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์ในช่วงแรกผลผลิตที่เกษตรกรได้รับจะน้อยกว่าการผลิตแบบทั่วไปมาก และราคาที่เกษตรกรจำหน่ายก็ไม่แตกต่างจากการทำนาทั่วไป ทำให้มีเพื่อนเกษตรกรของป้าฟองหลายรายตัดสินใจหยุดการผลิตไป แต่ป้าฟองไม่หยุดผลิตเพราะมีเป้าหมายหลัก คือ **“การผลิตข้าวเพื่อบริโภคในครัวเรือน ต้องมีความปลอดภัย”**

การเข้าร่วมกลุ่ม

ระยะแรกมีหน่วยงานราชการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น ศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง ให้เมล็ดพันธุ์ข้าว สถานีพัฒนาที่ดินให้วัสดุที่ใช้ทำปุ๋ยหมักและให้เมล็ดพันธุ์ปอเทือง สำหรับปลูกในนาเพื่อไถเป็นปุ๋ยพืชสด ซึ่งปัจจุบันหน่วยงานราชการยังสนับสนุนปัจจัยในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งให้ความรู้ในด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกด้วย อาทิ สถานีพัฒนาที่ดินพัทลุงยังคงให้เมล็ดพันธุ์ปอเทืองมาอย่างต่อเนื่อง โดยในปี 2559 กลุ่มได้รับการสนับสนุนเครื่องสีข้าวขนาดเล็ก และลานตากข้าว เพื่อนำมาใช้ร่วมกันภายในกลุ่ม

ข้าวกล้องสังข์หยดพัทลุง

กระบวนการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันป้าฟองปลูกข้าวอินทรีย์ จำนวน 15 ไร่ แยกเป็นข้าวสังข์หยด จำนวน 7 ไร่ ข้าวเล็บนกพัทลุง จำนวน 5 ไร่ และข้าวหอมราชินี จำนวน 3 ไร่ ทุกแปลงผลิตเป็นข้าวอินทรีย์ ผลผลิตที่ได้เฉลี่ยประมาณ 400 กิโลกรัมต่อไร่ รวมทั้งปีผลิตได้ประมาณ 6 ตัน โดยมีศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่โดยตรงในการตรวจรับรองการผลิตข้าวอินทรีย์ ได้แนะนำขั้นตอนวิธีการเก็บข้าวเปลือก เพื่อมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบส่งตรวจสารตกค้าง สิ่งปนเปื้อนที่อยู่ในข้าวเปลือก สำหรับการให้คำแนะนำแก่ผู้สนใจที่จะทำการผลิตข้าวอินทรีย์ในฐานะที่เป็นผู้ผลิตข้าวอินทรีย์มานานนั้นก็พยายามให้คำแนะนำชักชวนอยู่เสมอ

การจำหน่ายผลผลิต

กลุ่มข้าวสังข์หยดอินทรีย์บ้านโตร๊ะ เป็นกลุ่มเล็ก ๆ จึงเน้นการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ไม่มีการรวบรวมผลผลิตสำหรับการวางจำหน่าย แต่ถ้าสมาชิกรายใดจะจำหน่ายก็จะเป็นการจำหน่ายด้วยตนเองและกำหนดราคากันเอง ส่วนตลาดข้าวจำหน่ายที่ตลาดนัดต้นไผ่ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ตลาดเกษตรกรจังหวัดตรัง และส่งไปจำหน่ายที่จังหวัดภูเก็ต ราคาที่จำหน่ายก็อยู่ในเกณฑ์ดี แต่จะมีข้าวสังข์หยดที่ปลูกโดยไม่ได้รับใบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์วางจำหน่ายในราคาที่ต่ำกว่า ทำให้ผู้บริโภคที่ไม่ทราบและไม่เน้นเรื่องสุขภาพจะเปรียบเทียบราคาและซื้อข้าวสังข์หยดทั่วไปมากกว่าข้าวอินทรีย์ อนาคตของข้าวสังข์หยดอินทรีย์ยังสามารถผลิตจำหน่ายได้ต่อไป คิดว่าการทำข้าวอินทรีย์จะทำต่อไปแม้ว่าทำเพื่อบริโภคในครัวเรือนตนเองเท่านั้น นอกจากนี้ สมาชิกของ**กลุ่มข้าวสังข์หยดอินทรีย์บ้านโตร๊ะ** ซึ่งมีจำนวนสมาชิก 18 คน ยังสามารถจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับกลุ่มอื่นที่เป็นเครือข่ายและมีความต้องการข้าวเปลือก

ข้อคิดเห็นของเกษตรกรเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์

การทำเกษตรอินทรีย์ ไม่จำเป็นต้องเน้นการจำหน่ายเท่านั้น โดยป้าฟองมองว่าการทำข้าวอินทรีย์เพื่อบริโภคในครัวเรือน จะส่งผลดีต่อสุขภาพของตัวเองและครอบครัว ดังคำกล่าวที่ว่า **“ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ”**

ส่วนที่ 2

ผู้ประกอบการสินค้าเกษตรอินทรีย์

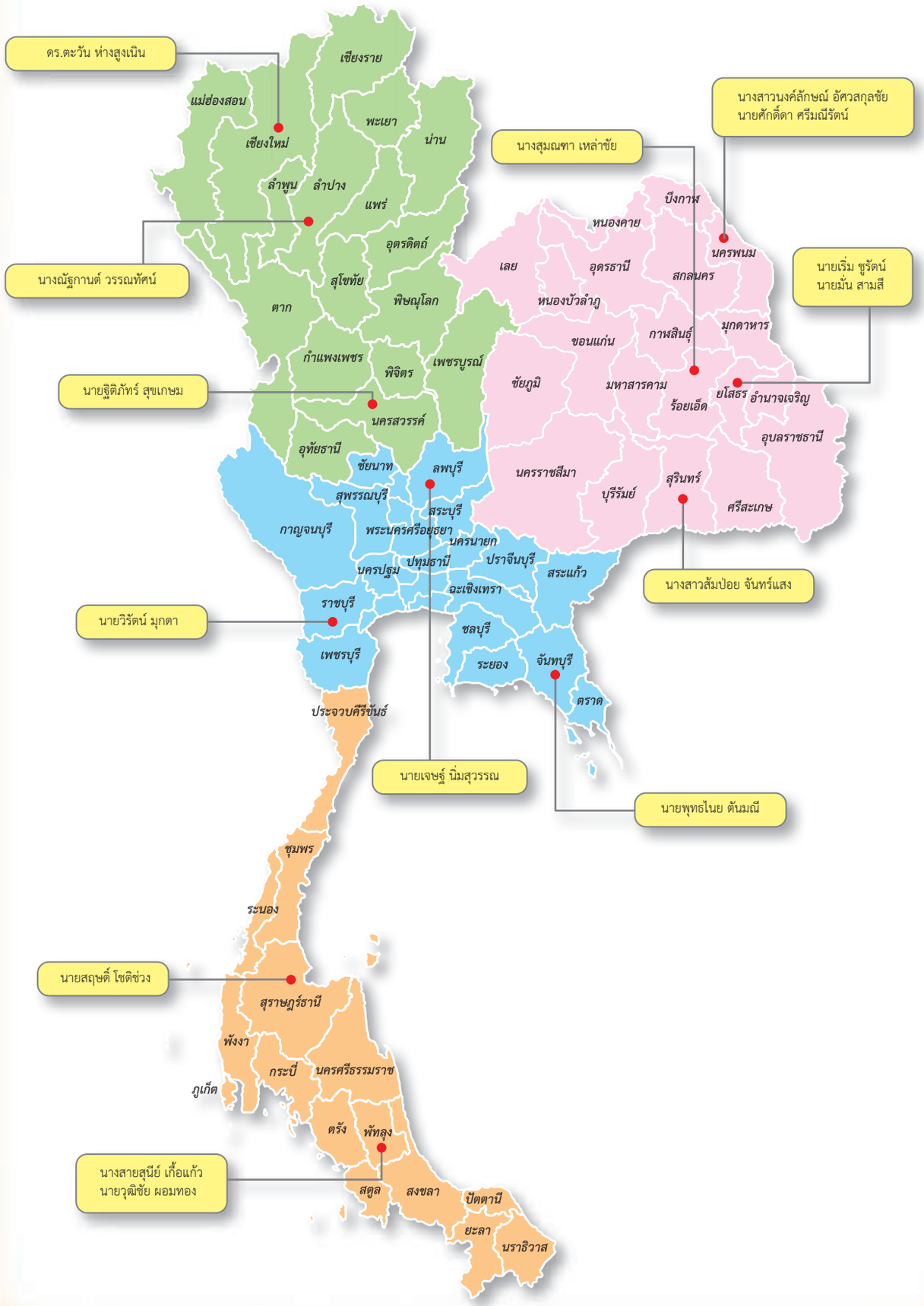
ดร.ตะวัน ห่างสูงเนิน
เชียงราย
แม่ฮ่องสอน
เชียงใหม่
พะเยา
น่าน
ลำพูน
ลำปาง
แพร่
อุตรดิตถ์
นางณัฐกานต์ วรรณทัศน์
สุโขทัย
ตาก
พิษณุโลก
กำแพงเพชร
พิจิตร
เพชรบูรณ์
นายฐิติภัทร์ สุขเกษม
นครสวรรค์
อุทัยธานี
ชัยนาท
ลพบุรี
สุพรรณบุรี
สระบุรี
กาญจนบุรี
พระนครศรีอยุธยา
นครนายก
ปทุมธานี
นครปฐม
ปราจีนบุรี
สระแก้ว
ฉะเชิงเทรา
นายวิรัตน์ มุกดา
ราชบุรี
ชลบุรี
เพชรบุรี
ระยอง
จันทบุรี
ตราด
ประจวบคีรีขันธ์
นายเจษฐ์ นิ่มสุวรรณ
นายพุทธไนย ต้นมณี
ชุมพร
ระนอง
นายสฤษดิ์ โชติช่วง
สุราษฎร์ธานี
พังงา
กระบี่
นครศรีธรรมราช
ภูเก็ต
ตรัง
พัทลุง
นางสายสุนีย์ เกื้อแก้ว
นายวุฒิชัย ผอมทอง
สตูล
สงขลา
ปัตตานี
ยะลา
นราธิวาส
นางสาวนงค์ลักษณ์ อัศวสกุลชัย
นายศักดิ์ดา ศรีมณีรัตน์
นางสุมณฑา เหล่าชัย
บึงกาฬ
หนองคาย
นครพนม
เลย
อุดรธานี
สกลนคร
นายเริ่ม ชูรัตน์
นายมั่น สามสี
หนองบัวลำภู
มุกดาหาร
กาฬสินธุ์
ขอนแก่น
ชัยภูมิ
มหาสารคาม
ยโสธร
อำนาจเจริญ
ร้อยเอ็ด
อุบลราชธานี
นครราชสีมา
สุรินทร์
บุรีรัมย์
ศรีสะเกษ
นางสาวส้มป่อย จันทร์แสง

ดร.ตะวัน ห่างสูงเนิน

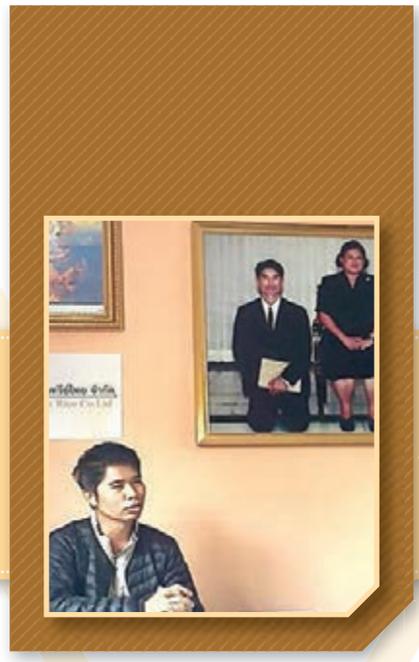

ชื่อสถานประกอบการ : เรนโบว์ฟาร์ม
ที่อยู่ : ศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ Rainbow Farm
253/2 หมู่ 3 บ้านห้วยน้ำริน ตำบลขี้เหล็ก อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
โทรศัพท์ : 08 1680 5288

เกษตรอินทรีย์ที่เรียบง่าย จริงจัง และจริงใจ

พื้นเพเป็นคนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่มาปักหลักในจังหวัดเชียงใหม่ ด้วยดีกรีระดับปริญญาเอกด้านการส่งเสริมการเกษตรและพัฒนาชนบทจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และการได้ร่วมทำงานวิจัยทั่วไปและวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อตอบโจทย์และสร้างความมั่นใจแก่เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ จนได้บทพิสูจน์แล้วว่าโลกนี้ไม่ต้องใช้เคมี ไม่ต้องลองผิด มีแต่ลองถูก เป็นต้นแบบเกษตรอินทรีย์ที่เรียบง่าย คิดแล้วลงมือทำทันที เกษตรผสมผสาน ทำนา ทำสวน เลี้ยงปลา เป็ด และหมู โดยไม่ใช้ปุ๋ยเคมี แต่จะใช้ปุ๋ยจากมูลสัตว์ที่เลี้ยงในฟาร์ม และการปลูกไม้ผลหรือไม้ยืนต้น เมื่อคิดจะปลูกวันนี้จะปลูกเองทันที ปลูกปีนี้ โตปีนี้ เป็นการออมที่ให้ผลตอบแทนทางเศรษฐศาสตร์ที่สูงที่สุดในการลงทุนที่มีอยู่ในโลกมนุษย์นี้

แรงบันดาลใจสานต่อเกษตรอินทรีย์ที่ยั่งยืน

แรงบันดาลใจจากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2517 **“อยากให้ท่านทั้งหลายที่มีหน้าที่และบทบาท จงช่วยกันรักษาความพอมีพอกินนี้ไว้ให้ลูกหลานเพียงเท่านั้นก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ยั่งยืนสถาพรที่สุดสำหรับเรา”** ทำให้ได้สานต่อการทำเกษตรผสมผสานด้วยใจรัก ด้วยความตั้งใจ และทำอย่างมีความสุข เพื่อขอถวายเป็นของขวัญแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 และผลงานจากการทำฟาร์มแห่งนี้ได้รับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในฐานะสมาชิกองค์กรเกษตรกรดีเด่นระดับประเทศ และรับโล่พระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มหาวชิราลงกรณ บดินทรเทพยวรางกูร ในฐานะเยาวชนดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพเกษตรกรรม มาถึงทุกวันนี้ได้รับโล่พระราชทานรวมแล้ว 5 ครั้ง

รวมกันทำร่วมกันขาย

การทำเกษตรอินทรีย์เพื่อชุมชน บนพื้นที่ 8 ไร่ อำเภอแม่ริม มีระบบน้ำชลประทาน ใช้ผักบุ้งเป็นแนวกันชน ระยะ 170 เมตร โดยส่งเสริมให้คนในพื้นที่และชุมชนรอบ ๆ ได้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ก่อน และทำการปลูกพืชผสมผสาน เมื่อเหลือจากการบริโภคจึงแบ่งปันและทำการค้า โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรในระยะแรกมีสมาชิก 3-4 คนเท่านั้น ต่อมามีสมาชิกเพิ่มถึง 200-300 คน โดยใช้กระบวนการตรวจสอบกันภายในกลุ่ม ต่อมาลดลงเหลือ 100 กว่าคน ในช่วงมีนโยบายรับจำนำข้าว

การผลิตของกลุ่ม มีกิจกรรมส่งเสริมการปลูกข้าวเป็นหลัก และมีการแปรรูปข้าวอินทรีย์เป็นอาหารเสริม ข้าวผง ข้าวกล้อง น้ำมันรำข้าว มีการนำเครื่องจักรกลมาใช้ เช่น เครื่องอบข้าวให้มีความชื้นที่เหมาะสม ที่ 12.5-13% ทำให้สามารถยืดอายุการเก็บรักษาเมล็ดข้าว และการจัดตั้งโรงสีข้าว กล่าวได้ว่าเป็นการทำข้าวอินทรีย์เป็นระบบแบบครบวงจร

ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากข้าวอินทรีย์ของ Rainbow Farm

การตลาด เน้นตลาดภายในและความยั่งยืน ด้วยกลยุทธ์ Make inside need เพื่อให้ตลาดข้าวอินทรีย์โตในจังหวัดเชียงใหม่ก่อน ตลาดที่ดีที่สุดคือการขายข้าวอินทรีย์ในตลาดสด เมื่อข้าวล้นตลาดแล้วจึงส่งออกไปจังหวัดอื่น และทำตลาดออนไลน์ มีข้าวอินทรีย์ขายภายใต้ร้านลูกอีสาน และมีบริษัทข้าวไทยจำกัด มีการฝึกให้สมาชิกทำการตลาดร่วมกันขายข้าวได้ทุกวัน จำนวนวันละ 1 ตัน เพราะมีผู้ประกอบการค้าข้าวที่เป็นลูกศิษย์แยกตัวออกไป 20 คน ทำเป็น 20 แบรนด์ของตนเอง กลยุทธ์ด้านการตลาดของกลุ่ม คือ การมีข้าวทุกชนิดตามความต้องการของลูกค้าจากเครือข่ายเกษตรกร อนึ่งกิจกรรมที่ต้องลงทุนสูงอาจจะไม่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของเกษตรกร จึงมีการจ้าง outsource ในบางกิจกรรม เช่น ในกิจกรรมการขนส่ง การบริการสีข้าวแก่สมาชิกที่ไม่มีโรงสีของตนเอง อีกทั้งการส่งเสริมให้สมาชิกทำแผนการตลาดของตนเองเมื่อมีโอกาสหรือมีความพร้อม โดยมีการดูแลในรูปเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ก้าวสู่การเป็นผู้ประกอบการ ซึ่งจะได้ผลตอบแทนเพิ่มขึ้น

ต้นแบบผู้ผลิต และผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

จากปี 2540 ได้ทำฟาร์มเกษตรอินทรีย์เป็นงานวิจัย ได้ทุนจากบริษัทโตโยต้า ระยะแรกได้รับการสนับสนุนเงินทุนจากแหล่งทุนในประเทศญี่ปุ่น และเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ เป็น Rainbow Farm จนปัจจุบันนี้ไม่ต้องขอรับการสนับสนุนเงินทุนแล้ว เพราะสามารถเลี้ยงตัวเองได้ กลับกลายเป็นผู้ให้แทน และเป็นการให้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ผลงานวิจัย และประสบการณ์ เป็นการให้ปัญญาเพื่อนำไปพัฒนาต่อยอดจากผู้ผลิตเป็นผู้ประกอบการ เพื่อช่วยกันผลิตข้าวอินทรีย์ แปรรูปและทำการตลาดให้ผู้บริโภคในจังหวัดได้บริโภคข้าวอินทรีย์ก่อน นับเป็นการให้ที่มีความสุข และสิ่งสำคัญเหนือกว่าสิ่งอื่นใดยังคงทำหน้าที่ดูแลเอาใจใส่สมาชิกอย่างต่อเนื่อง ด้วยการให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ไม่ว่าจะเป็นด้านการผลิต การตลาด ส่งเสริมให้มีผู้ประกอบการรายใหม่ ๆ โดยผลักดันจากสมาชิกที่มีความพร้อมให้ผันตัวเองเป็นผู้ประกอบการจนเป็นผู้ประกอบการมืออาชีพต่อไป

นางณัฐกานต์ วรรณทัศน์

ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ด
บ้านสวนแม่ทะลำปาง
ที่อยู่ : 72 หมู่ 3 บ้านแม่วะ ตำบลสันดอนแก้ว อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง
โทรศัพท์ : 08 6448 1604

ก่อนจะมาเป็นวันนี้

คุณณัฐกานต์ วรรณทัศน์ หรือครูกานต์ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ด บ้านสวนแม่ทะลำปาง อดีตเป็นข้าราชการครูที่ลาออกก่อนเกษียณ ด้วยวัย 55 ปี ก่อนจะมาเป็นกลุ่มเพาะและแปรรูปเห็ดในวันนี้ เริ่มจากทางท้องถิ่นได้พาไปศึกษาดูงานหลายพื้นที่ จึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะพัฒนากลุ่มให้เกิดขึ้นในชุมชน ประกอบกับตัวเองรับประทานมังสวิรัติ และปลูกผักอินทรีย์ไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือนอยู่แล้ว ในปี 2547 จึงเริ่มทำการเพาะเห็ดหลายชนิด เช่น เห็ดนางฟ้า เห็ดฟาง เห็ดหอม เห็ดโคนน้อย เห็ดขอนขาว และเห็ดนางรม ลองผิดลองถูก สุดท้ายมาลงตัวที่เห็ดนางฟ้า ในช่วงแรกจำหน่ายเป็นเห็ดสด ได้ราคาดี ระยะหลังปริมาณเพิ่มมากขึ้น เริ่มมีคู่แข่ง ทำให้ผลิตผลล้นตลาดขายไม่ค่อยได้ จึงหันมาแปรรูปด้วยการทอดและอบกรอบ

กิจกรรมการเพาะและแปรรูปเห็ด

กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเพาะและแปรรูปเห็ดบ้านสวนแม่ทะ ลำปาง ตั้งอยู่บนเนื้อที่ 8 ไร่ มีสมาชิก 22 คน สมาชิกที่ใช้แรงงานประจำ 15-18 คนต่อวัน ได้ค่าจ้างรายวัน ๆ ละ 270-300 บาท ตามความสามารถของแต่ละคน มีโรงเพาะเห็ดนางฟ้าร่วมกัน 10 โรง ๆ ละ 8,000 ก้อน ปริมาณเห็ดสดที่ผลิตได้ต่อเดือนประมาณ 10,000 กิโลกรัม นำไปใช้เพื่อการแปรรูปทั้งหมด และรับซื้อเห็ดสดส่วนหนึ่งจากเครือข่ายต่างอำเภอด้วย มีการแปรรูปเห็ดเป็นหลากหลายผลิตภัณฑ์ เช่น เห็ดสวรรค์ เห็ดสามรส เห็ดแดดเดียว เห็ดอบกรอบสมุนไพร ข้าวเกรียบเห็ด และแหนมเห็ด เป็นต้น

กลุ่มวิสาหกิจมี 2 กิจกรรมหลัก ได้แก่ **กิจกรรมเพาะเห็ดนางฟ้า** โดยทำเองทุกขั้นตอน เริ่มจากทำเชื้อเห็ด บรรจุก้อนเชื้อเห็ด นึ่งก้อนเชื้อเห็ด เพื่อฆ่าเชื้อโรค เขี่ยเชื้อเห็ดลงในก้อนขี้เลื่อยและการบ่มก้อนเชื้อเห็ด แล้วนำไปวางในโรงเรือนเปิดดอก และการดูแลรักษาให้น้ำวันละ 2 ครั้ง และทยอยเก็บเห็ดเพื่อนำมาแปรรูปหมุนเวียนกันไปในแต่ละโรงเรือน **กิจกรรมแปรรูปเห็ด** ภายใต้โรงงานที่ได้มาตรฐาน GMP โดยคัดเลือกดอกเห็ดเพื่อเป็นวัตถุดิบ เริ่มจากการตัดแต่ง ล้างทำความสะอาด ผสมเครื่องปรุงรส ทอด นึ่ง อบ (ตามชนิดของผลิตภัณฑ์) และการบรรจุหีบห่อเพื่อส่งจำหน่าย ในกระบวนการทำงานกลุ่ม ถ้ามีปัญหาจะต้องร่วมกันคิดแก้ไขอยู่ตลอดเวลา ต้องใช้ความอดทน และเติมเต็มความรู้สึก ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน

โรงเพาะเห็ดนางฟ้า

เทคโนโลยีการผลิตและนวัตกรรมแบบไร้ของเสีย

มีการนำองค์ความรู้สมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการผลิต คือ การนำเอาก๊าซไนโตรเจนใส่ในถุงบรรจุภัณฑ์และซีลปิดปากถุง เพื่อป้องกันไม่ให้ผลิตภัณฑ์มีกลิ่นเหม็นหืนเร็ว เป็นการยืดอายุของผลิตภัณฑ์ได้นานขึ้น มีการใช้ตู้อบโดมพลังงานแสงอาทิตย์ โดยการสนับสนุนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาช่วยในการตากเห็ดและข้าวเกรียบเห็ด รวมทั้งการทำฮอร์โมนไข่ จุลินทรีย์หน่อกล้วย และสารไล่แมลง (หมักจุลินทรีย์และตะไคร้หอม) เพื่อใช้ในฟาร์ม สำหรับก้อนเชื้อเห็ดที่หมดอายุ ก็นำมาทำปุ๋ยหมุนเวียนกลับไปใช้ต่อไป กล่าวได้ว่าระบบทั้งหมดในฟาร์ม เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

การตลาดและช่องทางการจำหน่ายที่ไปไกลกว่าลำปาง

ลักษณะสินค้าเป็นอาหารขบเคี้ยว จึงต้องทำการตลาดให้แก่คนในชุมชนเมือง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้จำหน่ายในหลายช่องทาง ได้แก่ ริมปิงซุปเปอร์มาร์เก็ต เอเดน ออร์แกนิคฟาร์มฮัท จังหวัดเชียงใหม่ เลมอนฟาร์ม แม็กเวลู ฟู้ดแลนด์ ตลาดไท ที่กรุงเทพ และห้างโลตัสเอ็กเพรสทั่วประเทศ โดยผู้ทำหน้าที่เรื่องตลาดคือบุตรสาวที่อยู่กรุงเทพ ส่วนการขนส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อ ใช้บริการรถขนส่งสินค้าประจำจังหวัด กลุ่มมีรายได้จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เดือนละไม่ต่ำกว่า 300,000 บาท

สิ่งที่ได้มากกว่าสิ่งที่ต้องการ

จากระยะแรกของการเพาะเห็ดที่ต้องการผลิตอาหารเพื่อสุขภาพ แต่สิ่งที่ได้มากกว่าที่ตั้งใจไว้เดิม คือ การทำให้สมาชิกกลุ่มมีงานทำร่วมกัน มีรายได้ที่มั่นคง การผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และเป็นความภาคภูมิใจที่ได้เป็นแหล่งเรียนรู้และถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนอื่นที่สนใจ

ตู้อบโดมพลังงานแสงอาทิตย์

ผลิตภัณฑ์เห็ดแปรรูป

นายฐิติภัทร์ สุขเกษม

ชื่อสถานประกอบการ : บริษัท ชาวบ้าน ออร์แกนิค จำกัด
ที่อยู่ : 285/20 หมู่ที่ 8 ตำบลหนองปลิง อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
โทรศัพท์ : 08 1680 5288

ก่อนจะมาเป็นวันนี้

คุณฐิติภัทร์ สุขเกษม เริ่มต้นทำการเกษตรภายใต้ครอบครัวที่ปลูกข้าวมานานกว่า 20 ปี โดยปลูกข้าวขาวแบบใช้สารเคมี ทำให้มีค่าใช้จ่ายในการซื้อปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดวัชพืชและศัตรูพืชสูงขึ้นทุกปี รายได้ไม่คุ้มกับการลงทุน และไม่เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายภายในครัวเรือน จนต้องไปกู้หนี้ยืมสินเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเมื่อทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีไปได้สักระยะหนึ่งบิดาของตนก็มีปัญหาสุขภาพ มีอาการหอบหืด ซึ่งคาดว่าเป็นผลมาจากการใช้สารเคมีในการเพาะปลูก คุณฐิติภัทร์จึงตัดสินใจลดการใช้สารเคมีในการปลูกข้าว แล้วค่อย ๆ ปรับกระบวนการผลิตมาเป็นแบบเกษตรอินทรีย์เพื่อสุขภาพของคนในครอบครัว รวมถึงลดต้นทุนการผลิตและลดภาระหนี้สินในครัวเรือน

ก้าวเข้าสู่บทบาทเป็นผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

ผลิตข้าวขาวโดยไม่ใช้สารเคมีและขายให้กับโรงสี แต่ประสบกับปัญหาราคาข้าวขาวตกต่ำ คุณฐิติภัทร์จึงยกเลิกผลิตข้าวขาวหันมาผลิตข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์เพื่อจำหน่ายเอง เพราะข้าวไรซ์เบอรี่ทำการตลาดได้ดีกว่าข้าวขาว โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญกับสุขภาพ ต่อมาได้ขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์กับหน่วยตรวจรับรองตามมาตรฐาน IFOAM (International Federation of Organic Agriculture Movements) และขอการรับรองมาตรฐาน Organic Thailand จากกรมการข้าว ทำให้สามารถจำหน่ายข้าวอินทรีย์ได้ในราคาที่สูงกว่าข้าวไรซ์เบอรี่ทั่วไป และเป็นสินค้าที่ตลาดมีความต้องการสูงจึงมีผลผลิตไม่เพียงพอสำหรับจำหน่าย จึงจัดตั้ง **“บริษัทชาวบ้านออร์แกนิค จำกัด”** ขึ้นมาเพื่อรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรในชุมชนที่ปลูกข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ ซึ่งในปัจจุบันมีสมาชิกกลุ่มลูกข่ายของบริษัทฯ จำนวน 12 ราย ที่ผลิตข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ให้กับบริษัทของตนเองตามมาตรฐาน IFOAM และ Organic Thailand

ลานตากข้าวของบริษัทชาวบ้าน ออร์แกนิคฯ

โดยสมาชิกกลุ่มลูกข่ายของบริษัทฯ ทั้งหมดต้องทำสัญญากับบริษัทฯ และต้องปฏิบัติตามขั้นตอนในสัญญาการผลิตข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ที่บริษัทฯ กำหนด ทั้งนี้ สมาชิกจะได้รับการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและค่าตรวจรับรองแปลง ส่งผลให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ภาระหนี้สินลดลง มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น ทำให้เชื่อมั่นว่าการทำเกษตรอินทรีย์จะได้ราคาผลผลิตที่ดีกว่าการทำการเกษตรทั่วไป มีตลาดรองรับสินค้าที่แน่นอนและยังเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค

การขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์

บริษัท ชาวบ้าน ออร์แกนิค จำกัด จะรวบรวมข้าวเปลือกไรซ์เบอรี่อินทรีย์ประมาณ 300 ตันต่อปี จากสมาชิกกลุ่มลูกข่ายที่ทำสัญญาการผลิตข้าวอินทรีย์ของบริษัทฯ และหากปีใดมีปริมาณข้าวจากสมาชิกไม่เพียงพอจะใช้วิธีรวบรวมจากเกษตรกรรายอื่น ๆ ที่ผลิตข้าวไรซ์เบอรี่ได้มาตรฐานระบบเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ที่อยู่ภายในจังหวัดนครสวรรค์

เงื่อนไขการรับซื้อข้าวอินทรีย์ของบริษัทฯ มีดังนี้ (1) เกษตรกรต้องปฏิบัติตามหนังสือสัญญาการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกขั้นตอน โดยจะทำสัญญาก่อนล่วงหน้า 2 เดือนก่อนการเพาะปลูก ถ้าเกษตรกรไม่ปฏิบัติตาม เช่น แอบใช้สารเคมี ถ้ามีการตรวจพบจะดำเนินการยกเลิกสัญญาทันที (2) สิ่งเจือปนต้องไม่เกินมาตรฐานที่กำหนด (3) เกษตรกรที่เป็นสมาชิกต้องจำหน่ายผลผลิตให้แก่บริษัททุกเมล็ด ยกเว้นมีการแจ้งให้ทราบเป็นกรณี ๆ และ (4) การจ่ายเงินจะจ่ายเป็นเครดิตประมาณ 1 เดือน

ข้าวเปลือกที่รวบรวมจากสมาชิกลูกข่าย

ช่องทางการจำหน่ายข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์ของบริษัทฯ เป็นลักษณะขายส่ง คือ บริษัทฯ จะนำข้าวสารไรซ์เบอรี่บรรจุเป็นกระสอบฯ ละ 50 กิโลกรัม แล้วส่งให้พ่อค้าคนกลางเพื่อนำไปแบ่งบรรจุถุง ติดตราสินค้าของพ่อค้ารายนั้นเอง เพื่อจำหน่ายต่อไป

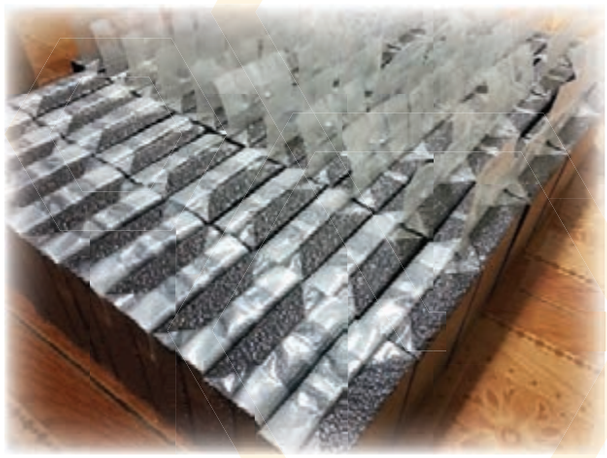

ข้าวไรซ์เบอรี่อินทรีย์บรรจุรอจำหน่าย

แนวโน้มความต้องการข้าวอินทรีย์ของบริษัท ชาวบ้าน ออร์แกนิค จำกัด คือ ต้องการขยายตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์มาตรฐาน IFOAM โดยบริษัทฯ จะสนับสนุนให้สมาชิกลูกข่ายของบริษัทฯ ผลิตข้าวหอมมะลิธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นพันธุ์ข้าวที่ปรับปรุงพันธุ์มาจากข้าวหอมดอกมะลิ 105 โดยภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ลักษณะเฉพาะของข้าวหอมมะลิธรรมศาสตร์ คือ เป็นข้าวพันธุ์ไม่ไวแสง มีความสูงไม่เกิน 100 เซนติเมตร ไม่ล้มง่าย เก็บเกี่ยวสะดวก ทนทานต่อโรคและแมลง สามารถให้ผลผลิตได้สูงถึง 900 กิโลกรัมต่อไร่ โดยยังคงรักษาคุณสมบัติความหอมนุ่มได้เช่นเดิม และเพาะปลูกได้ทุกฤดู ซึ่งถ้าสมาชิกทำได้ก็จะสามารถผลิตข้าวระดับพรีเมียมส่งให้บริษัทฯ ได้ตลอดทั้งปี

เกษตรอินทรีย์ไม่ใช่แค่ทางเลือก

คุณฐิติภัทร์ เห็นว่า **“การทำเกษตรอินทรีย์ไม่ใช่เกษตรทางเลือก แต่เป็นเกษตรทางรอดของผู้ผลิต ผู้บริโภค ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม”** เนื่องจากการทำเกษตรอินทรีย์เป็นการผลิตที่ปลอดสารเคมีทุกชนิด อาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติ โดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศให้เหมาะสมกับการผลิตพืชแต่ละชนิด สำหรับในด้านเศรษฐกิจ ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปีทั้งในประเทศและต่างประเทศ เนื่องจากกลุ่มผู้บริโภคสินค้าเพื่อสุขภาพมีเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นได้จากปัจจุบันสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานมีไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด

ข้อเสนอแนะในฐานะผู้ประกอบการ คือ ภาครัฐควรสนับสนุนเรื่องสินเชื่อแก่ผู้ประกอบการที่ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์ เนื่องจากมีส่วนช่วยเชื่อมโยงด้านการตลาดให้กับเกษตรกรที่ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะส่งผลในการสนับสนุนให้มีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มากขึ้น เป็นผลดีต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมโดยรวมของประเทศ

นางสาวนงค์ลักษณ์ อัศวสกุลชัย

ชื่อสถานประกอบการ : วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง
ที่อยู่ : 138 หมู่ 10 ตำบลบ้านผึ้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 08 1262 0474

รวมกลุ่มสร้างพลังทำเกษตรอินทรีย์

คุณนงค์ลักษณ์ อัศวสกุลชัย ในฐานะผู้แทนของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนฯ โดยเริ่มจากปี 2554 ได้มีการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร และผู้สนใจการปลูกข้าวปลอดภัยจากสารพิษและการผลิตข้าวอินทรีย์ร่วมกันจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง” เพื่อนำเทคโนโลยีการผลิตและการแปรรูปเข้ามาทดแทนการผลิตแบบดั้งเดิม มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำนาแบบดั้งเดิมที่มุ่งเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายข้าวเปลือกเพียงอย่างเดียว ผลผลิตมีคุณภาพต่ำ ในขณะที่บางช่วงมีผลผลิตล้นตลาด ทำให้ราคาตกต่ำ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนฯ จึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตข้าวใหม่ โดยให้เครือข่ายหันมาทำนาข้าวแบบปลอดภัยปราศจากสารพิษเพื่อพัฒนาเป็นการทำนาข้าวอินทรีย์ในที่สุด

การขับเคลื่อนธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์

วิสาหกิจชุมชนฯ จะบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสมาชิก โดยเริ่มจากการนำข้าวสารไรซ์เบอรี่บรรจุถุงมัดยางแล้วนำไปจำหน่ายที่ตลาดคลองถม อำเภอเมือง จังหวัดนครพนม เมื่อเวลาผ่านไปได้ช่วงหนึ่งคุณนงค์ลักษณ์และเพื่อนสมาชิกได้มีแนวคิดที่จะทำตลาดภายใต้แบรนด์ของวิสาหกิจชุมชนฯ จึงได้เข้าร่วมอบรมและศึกษาดูงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และเริ่มทำการตลาดโดยได้รับการสนับสนุนจากกระทรวงพาณิชย์ จนมีตราสินค้าเป็นของตนเองภายใต้ชื่อ **“ข้าวสุข”**

วิธีการรวบรวมสินค้าของวิสาหกิจชุมชนฯ จะดำเนินการโดยรวบรวมสินค้าจากสมาชิกในกลุ่มที่ผ่านการตรวจสอบคุณภาพ ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพจะมีการดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนตั้งแต่ลงตรวจแปลงถอนกล้า ปักดำ การคัดเลือกพันธุ์ การสุ่มตรวจดิน จนถึงการเก็บเกี่ยวและคัดคุณภาพข้าวให้ได้ตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จากนั้นจึงเก็บรวบรวมผลผลิตไว้ที่ยุ้งฉางของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านผึ้งในพื้นที่ 4 ไร่ โดยผลผลิตข้าวที่กลุ่มรวบรวม คือ ข้าวหอมดอกมะลิ 105 ข้าวไรซ์เบอรี่ ข้าวหอมนิล ข้าวเหนียว มาตรฐานที่รับซื้อ คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ IFOAM

ข้าวไรซ์เบอรี่ภายใต้ชื่อ “ข้าวสุข”

การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน

ช่องทางการจำหน่าย สมาชิกวิสาหกิจชุมชนฯ จะทำการตลาดด้วยตนเอง โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น พาณิชย์จังหวัด อุตสาหกรรมจังหวัด สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด กรมส่งเสริมการส่งออก เป็นต้น ตลาดที่ทางวิสาหกิจชุมชนฯ จำหน่ายในปัจจุบัน ประกอบด้วย ข้าวเปลือกจะส่งสินค้าผ่านเครือข่ายเกษตรอินทรีย์อีสาน จังหวัดร้อยเอ็ด ข้าวกล้อง และข้าวฮางงอก ส่งไปยังตลาดต่างประเทศ ได้แก่ จีน ฮ่องกง สิงค์โปร์ มาเลเซีย ส่วนข้าวกล้อง ข้าวฮางงอก ข้าวผง ข้าวเกรียบ ส่งตลาดภายในประเทศ ได้แก่ ตัวแทนจำหน่าย เช่น โรงพยาบาลนครพนม ร้านผลพลอยพอเพียง มูลนิธิอาสาเพื่อนพึ่ง (ภาฯ) ยามยาก ร้านสะดวกซื้อ ร้านอาหารเพื่อสุขภาพ ห้างร้าน ศูนย์โอทอป ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระนอง และกรุงเทพฯ รวมถึงงานแสดงสินค้าต่าง ๆ อาทิ เมืองทองธานี งานโอทอป และสื่อสังคมออนไลน์

แนวคิดของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง

วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้ง มีความคิดที่จะเพิ่มคุณภาพข้าวโดยการทำข้าวอินทรีย์ รวมถึงสร้างเครือข่ายเพื่อร่วมกันผลิตข้าวอินทรีย์ โดยในปี 2558 วิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้งได้สร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมข้าวอินทรีย์ในจังหวัดนครพนมได้ 28 วิสาหกิจ และกำลังจะขยายไปยังจังหวัดสกลนครและมุกดาหารต่อไป โดยมีข้อแม้ว่าก่อนที่ข้าวจากเครือข่ายจะถูกส่งไปให้ลูกค้าจะต้องผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากวิสาหกิจชุมชนแปรรูปข้าวตำบลบ้านผึ้งก่อน นอกจากนี้ ทางกลุ่มยังมีการนำเอานวัตกรรมเข้ามาช่วยเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ มาจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ เช่น การสกัดสารจากข้าวเหนียวมาทำเซรั่มปลูกผม การทำแป้งพัฟข้าวหอมมะลิ นำไปจำหน่ายที่ร้านผลพลอยพอเพียง เป็นต้น

นายศักดิ์ดา ศรีมณีรัตน์

ชื่อสถานประกอบการ : สหกรณ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์นครพนม จำกัด
ที่อยู่ : 74 หมู่ 6 บ้านหนองสะโน ตำบลดอนนางหงส์ อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม
โทรศัพท์ : 08 1183 7955

ก้าวเข้าสู่บทบาทผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

ในปี 2552 คุณศักดิ์ดา ศรีมณีรัตน์ ได้เริ่มต้นทำเกษตรอินทรีย์จริงจัง และเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพึ่งตนเองบ้านหนองสะโนในปี 2554 และได้ขอการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรป (EU) หลังจากนั้นในปี 2556 คุณศักดิ์ดาได้เริ่มเป็นผู้รวบรวมผลผลิตข้าวอินทรีย์ เนื่องจากทางกลุ่มวิสาหกิจมีสมาชิกเพิ่มขึ้นและมีผลผลิตข้าวเป็นจำนวนมาก แต่ยังไม่มั่นใจและไม่ทราบทิศทางตลาด ต่อมาได้รู้จักกับเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสาน ซึ่งเป็นกลุ่มรวบรวมผลผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อส่งออกมีเครือข่ายครอบคลุม 8 จังหวัด คือ นครพนม สกลนคร มุกดาหาร อุบลราชธานี อำนาจเจริญ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ ร้อยเอ็ด และยโสธร ซึ่งทางเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกษตรอินทรีย์อีสานได้ยืนยันว่ามีตลาดแน่นอน คุณศักดิ์ดาจึงเข้าร่วมในเครือข่ายด้วย จากนั้นได้รวบรวมสมาชิกและจัดตั้ง **“สหกรณ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์นครพนม จำกัด”** ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 194 คน และเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ 633 คน ครอบคลุมพื้นที่ 6 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอปลาปาก อำเภอเรณูนคร และอำเภอวังยาง

การขับเคลื่อนธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์

การผลิตของสหกรณ์ชุมชนฯ ใช้หลักสำคัญในการบริหาร คือ **“ตลาดนำ”** หมายความว่า ต้องมีคำสั่งลูกค้ามาก่อนค่อยนำมาวางแผนการผลิต

การรวบรวมสินค้า ผลผลิตที่สหกรณ์ชุมชนฯ รวบรวม ประกอบด้วย ข้าวเปลือกไรซ์เบอรี่ ข้าวเปลือกหอมดอกมะลิ 105 และข้าวเปลือกหอมมะลิแดง ซึ่งต้องเป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสหภาพยุโรป (EU) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของสหรัฐอเมริกา (National Organic Program-NOP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของญี่ปุ่น (Japanese Agricultural Standard–Organic JAS mark)

กระบวนจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ สหกรณ์ชุมชนฯ รวบรวมข้าวเปลือก บรรจุในกระสอบป่าน โดยติดรายละเอียดข้อมูลของสมาชิก เช่น รหัสแปลง ชื่อ-นามสกุล ที่อยู่ของเกษตรกร เป็นต้น ไว้ที่หน้ากระสอบ แล้วจึงขนส่งข้าวเปลือกไปโรงสีที่ได้กำหนดไว้ การแปรรูปเป็นข้าวสารของสหกรณ์จะใช้โรงสี โดยแบ่งตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับ คือ มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหรัฐอเมริกา (NOP) และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ญี่ปุ่น (JAS) นำส่งที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงสีตั้งแซเยี้ยง จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งเป็นโรงสีที่มีเครื่องดีดเมล็ดข้าวจากสีของข้าว

ที่แตกต่าง และจะมีการแยกเครื่องสีระหว่างเครื่องสีข้าวเคมีกับข้าวอินทรีย์ ส่วนที่ได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์สหภาพยุโรป (EU) จะนำส่งบริษัท ยูนิเวอร์แซลไรซ์ จำกัด เมื่อถึงโรงสีจะชั่งน้ำหนัก ขนส่งเข้าโรงสีผ่านเซ็นเซอร์ตรวจสอบสิ่งเจือปน จากนั้นเข้ากระบวนการสี ผ่านเซ็นเซอร์ตรวจสี เพื่อคัดแยกเมล็ดข้าว และบรรจุเพื่อรอส่งขายตามคำสั่งซื้อล่วงหน้าทางเรือขนส่งสินค้าต่อไป

เงื่อนไขการรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์

สหกรณ์ชุมชนฯ จะรับซื้อข้าวจากสมาชิกในราคาที่สูงกว่าโรงสีทั่วไปประมาณ 1-2 บาทต่อกิโลกรัม โดยกำไรที่ได้จากการขายข้าวจะนำไปปันผลให้กับสมาชิก

การรวบรวมข้าวอินทรีย์จากสมาชิก

แนวคิดของสหกรณ์ชุมชนเกษตรอินทรีย์นครพนม จำกัด

ข้าวอินทรีย์มีตลาดแน่นอน เพราะผลผลิตยังไม่พอกับความต้องการตลาด โดยปัจจุบันทางสหกรณ์ชุมชนฯ ผลิตได้เพียง 4,000 ตัน/ปี ในขณะที่ตลาดมีความต้องการ 20,000 ตัน/ปี ซึ่งแสดงให้เห็นว่าข้าวอินทรีย์มีตลาดรองรับแน่นอน แต่การทำเกษตรอินทรีย์ทุกอย่างต้องเป็นอินทรีย์ทั้งหมด ตั้งแต่เมล็ดพันธุ์ข้าว ปุ๋ย น้ำ การปลูก การแปรรูป การขนส่ง จนถึงมือผู้บริโภค อีกทั้งการทำนาอินทรีย์เมื่อหมดฤดูทำนายังสามารถปลูกพืชผักหลังนาหรือเลี้ยงสัตว์ในที่นาอินทรีย์เพื่อเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งผลผลิตเหล่านี้ของสหกรณ์ชุมชนฯ จะมีตลาดรองรับสินค้าอยู่แล้ว รวมทั้งยังสามารถตั้งราคาขายเองได้ เช่น ไข่ไก่อินทรีย์ ทางกลุ่มได้ตั้งราคาฟองละห้าบาทห้าสิบสตางค์ก็ยังผลิตไม่พอขาย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะในการทำเกษตรอินทรีย์ในมุมมองของคุณศักดิ์ดา คือ ต้องทำด้วยความใส่ใจผู้บริโภค **“ทำข้าวให้เป็นยา ทำนาให้เป็นเนื้อนาบุญ”** ต้องมีความซื่อสัตย์และการตรวจสอบภายในซึ่งเป็นหัวใจของคุณภาพ ทั้งนี้ การผลิตต้องกำจัดสิ่งปลอมปนตั้งแต่ปัจจัยการผลิต ในส่วนของการขยายกำลังการผลิต ต้องคำนึงถึงศักยภาพการผลิตและการตรวจรับรองมาตรฐาน

นายเริ่ม ชูรัตน์

ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม และ
กลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนยาง
ที่อยู่ : 105 หมู่ 17 ตำบลกำแมด อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 08 5414 6422

บริหารผลผลิตของกลุ่มร่วมกับภาคเอกชน

เริ่มต้นจากการเป็นเกษตรกรที่ทำนาแบบใช้สารเคมีเรื่อยมาจนปี 2545 มีเพื่อนมาชวนทำเกษตรอินทรีย์ โดยมีความคิดเห็นตรงกันว่าถ้ายังมีการใช้สารเคมีอยู่เรื่อย ๆ แบบนี้ ผลเสียก็จะตกอยู่กับตัวเอง ทั้งสุขภาพ ย่ำแย่ ดินเสีย สิ่งแวดล้อมเสื่อมสภาพ เกิดสารพิษสะสมในระบบนิเวศ และยิ่งต้องใช้สารเคมีในปริมาณเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งทำให้ต้นทุนสูงมากขึ้น แต่ผลผลิตที่ได้กลับได้เท่าเดิมหรือน้อยกว่า โรคแมลงต่าง ๆ มากขึ้น ซึ่งต่อมาเกษตรกรในหมู่บ้านจึงตกลงรวมตัวกันจัดตั้ง**กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคมและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนยาง** จนเมื่อปี 2554 หลังจากเหตุการณ์น้ำท่วมใหญ่ บริษัท เครื่องดื่มกระทิงแดง จำกัด ได้เข้ามาเป็นผู้รับซื้อข้าวอินทรีย์ให้แก่กลุ่มเกษตรกรในอำเภอกุดชุม ภายใต้กิจกรรมกระทิงแดงข้าวผูกใจ พร้อมทั้งชักชวนมูลนิธิข้าวขวัญให้มาช่วยเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์ให้แก่กลุ่มเกษตรกร

คุณเริ่ม ชูรัตน์ ในฐานะผู้แทนของกลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนยาง ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้าวอินทรีย์ของกลุ่ม โดยเริ่มจากกลุ่มได้มีการขับเคลื่อนงานร่วมกับเครือข่ายเกษตรกรรมทางเลือก พัฒนาระบบการแปรรูปข้าวอินทรีย์เพื่อจำหน่ายภายในประเทศ พร้อมทั้งการร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือกับบริษัทกระทิงแดง จำกัด ในการรับซื้อผลิตผลข้าวอินทรีย์ของกลุ่มทุกฤดูกาลผลิต ด้วยยอดสั่งซื้อประมาณกว่า 60 ตัน

การขับเคลื่อนสู่ธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์

กลุ่มผู้ผลิตข้าวอินทรีย์เพื่อสังคม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านโนนยาง ได้รวบรวมข้าวหอมมะลิ 105 จากสมาชิกแล้วนำมาแปรรูปเป็นข้าวสาร บรรจุถุงสุญญากาศขนาด 1 กิโลกรัม 3 กิโลกรัม และ 5 กิโลกรัม โดยใช้ชื่อข้าวตราดอกข้าว และข้าวบรรจุถุงในลักษณะข้าวผสม 5 สายพันธุ์ ประกอบด้วย ข้าวกล้องไรซ์เบอรี่ ข้าวหอมนิล ข้าวมะลิแดง ข้าวลืมผัว และข้าวหอมมะลิ ซึ่งข้าวที่รับซื้อจากสมาชิกจะต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand

ช่องทางการจำหน่ายข้าวของกลุ่ม คือ ส่วนหนึ่งเป็นไปตามข้อตกลงของบริษัท กระทิงแดง และส่วนที่เหลือจะขายผ่านสหกรณ์ Green net หรือขายตรงให้กับผู้บริโภคในประเทศ โดยร่วมออกร้านตามที่หน่วยงานภาคีจัดขึ้น รวมถึงขายปลีกในพื้นที่ผ่านตลาดนัดสีเขียว

เกษตรอินทรีย์สร้างคุณธรรมในตัว ไม่เบียดเบียน คน และสิ่งแวดล้อม

การทำเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความปลอดภัยผลผลิตไม่ปนเปื้อนสารเคมี และเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ราคาของสินค้าเกษตรอินทรีย์สามารถขายได้ในราคาสูงกว่าสินค้าที่ผลิตโดยใช้สารเคมี เป็นปัจจัยสำคัญที่จูงใจให้สมาชิกทำการผลิตแบบอินทรีย์ และที่ผ่านมาสินค้าของกลุ่มจะเน้นผู้บริโภคที่หันมาใส่ใจอาหารเพื่อสุขภาพ

ทั้งนี้ กลุ่มได้เสนอให้ภาครัฐส่งเสริมประชาสัมพันธ์ด้านการตลาดเพื่อให้ผู้บริโภคมีความเข้าใจคำว่าเกษตรอินทรีย์ และควรส่งเสริมเรื่องการตลาด ให้เกษตรกรผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์มีแหล่งระบายผลผลิต เช่น ส่งเสริมให้โรงพยาบาล หรือค่ายทหารรับซื้อผลผลิตจากเกษตรอินทรีย์มาเป็นวัตถุดิบในการทำอาหารสำหรับคนไข้ หรือทหารในค่ายฝึก เป็นต้น

ข้าวอินทรีย์บรรจุถุงพร้อมส่งขาย

นายมั่น สามสี

ชื่อสถานประกอบการ : กลุ่มเกษตรกรทำนานาโส่
ที่อยู่ : 57 หมู่ 2 ตำบล นาโส่ อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
โทรศัพท์ : 0 4597 9825

ทำเอง ขายเอง ลดการเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลาง

เมื่อคุณมั่น สามสี เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ก็ออกจากโรงเรียนเพื่อมาช่วยพ่อและแม่ทำนา ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นในการเรียนรู้และสั่งสมประสบการณ์การทำนาจากชีวิตจริง หลักจากนั้นได้มีโอกาสเข้ามาทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของชำที่ในกรุงเทพฯ ทำให้ได้เรียนรู้เรื่องการทำธุรกิจรายย่อย มองเห็นช่องทางการประกอบอาชีพค้าขาย จึงเดินทางกลับบ้านเกิดและพบว่าจากธรรมชาติที่เคยในน้ำมีปลา ในนามีข้าวเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไป จำนวนปูปลาตามธรรมชาติลดน้อยลงมากจนแทบไม่มีให้เห็น อีกทั้งยังมีโรคและแมลงศัตรูพืชระบาดทำลายผลผลิตทางการเกษตรง่ายขึ้น ตนและเพื่อนชาวนาในพื้นที่จึงได้ประชุมร่วมกัน จนได้ข้อสรุปว่าการทำนาโดยใช้สารเคมีทำให้ดินแข็ง ขาดความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตลดน้อยลง แต่กลับมีต้นทุนที่สูงขึ้น จึงชักชวนกันหวนคืนกลับสู่การทำเกษตรอินทรีย์ตามแบบบรรพบุรุษ

จากประสบการณ์ที่มีทั้งเรื่องการทำเกษตรและการทำธุรกิจ คุณมั่นจึงจัดตั้งกองทุนร้านค้าประจำหมู่บ้านขึ้นมาภายใต้แนวคิดของกองทุน “ทำเพื่อลดการถูกเอาเปรียบจากพ่อค้าคนกลางและเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลระหว่างสมาชิกของกองทุน” ต่อมาชุมชนมีการรวบรวมสมาชิกเพื่อจัดตั้ง **“กลุ่มเกษตรกรทำนา นาโส่”** เพื่อส่งเสริมการผลิตและรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรที่ผลิตข้าวอินทรีย์ และมีการร่วมลงทุนกับชุมชนทำโรงสีข้าวชุมชน กำลังการผลิตขนาด 60 ตันต่อวัน และเพื่อเป็นการขยายฐานลูกค้าไปสู่ตลาดต่างประเทศ ทางกลุ่มจึงได้นำระบบมาตรฐานการผลิตเกษตรอินทรีย์เข้ามาควบคุมการผลิต โดยขอรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ทั้งในส่วนของสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย (มกท.) ทั้งนี้กลุ่มได้มาตรฐานข้าวอินทรีย์มาตั้งแต่ปี 2534 และมีการตรวจสอบรับรองอย่างต่อเนื่องทุกปี

ขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มอย่างครบวงจร

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรทำนา นาโส่ ได้รวบรวมและรับซื้อข้าวจากสมาชิกที่กลุ่มส่งเสริมปริมาณกว่า 4,000 ตัน/ปี โดยมีเงื่อนไขการรับซื้อ คือ ข้าวที่สมาชิกนำมาขายต้องได้รับการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และต้องมีความชื้นไม่เกิน 15% โดยมีขั้นตอนคือ ก่อนการรับซื้อข้าวเปลือกทุก ๆ ปีจะมีการประชุมสมาชิกเพื่อกำหนดราคารับซื้อข้าวเปลือกร่วมกัน พร้อมทั้งจัดทำประกาศราคา

โรงสีข้าวกลุ่มเกษตรกรทำนานาโส่

รับซื้อ ตามเกณฑ์มาตรฐานกระทรวงพาณิชย์ ความชื้น คุณภาพข้าว และจัดเตรียมกระสอบบรรจุภัณฑ์ให้กับสมาชิก เพื่อประกันความเสี่ยงในการปนเปื้อน

เมื่อสมาชิกส่งมอบข้าวเปลือกตามระยะเวลาที่โครงการกำหนด เจ้าหน้าที่ฝ่ายบัญชีจะชั่งน้ำหนัก ตรวจคุณภาพ (ความชื้นไม่เกิน 15%) ถ้ามีความชื้นเกินให้สมาชิกนำไปตากลดความชื้นก่อน หลังจากนั้นเจ้าหน้าที่จึงตรวจสอบรายชื่อในทะเบียนที่ผ่านการรับรอง ตรวจบัตรสมาชิก และตรวจสอบปริมาณการผลผลิตและน้ำหนักที่ส่งมอบ แล้วจึงจัดเก็บข้าวเปลือกในฉางเก็บข้าวเปลือก ตามแผนผังที่วางไว้ตามประเภทและมาตรฐานข้าว ข้าวปลอดสารพิษ ข้าวปรับเปลี่ยนข้าวอินทรีย์มาตรฐานต่าง ๆ อาทิ IFOAM, EU, COR แยกกองข้าวชัดเจน และฝ่ายบัญชีจึงทำการบันทึกสต๊อกเพื่อเตรียมแปรรูปต่อไป

ข้าวอินทรีย์ทุ่งรวงทอง

สำหรับโรงสีข้าวของกลุ่มนั้น จะรับสีขาวทั้งของสมาชิกที่ปลูกแบบอินทรีย์และจากชาวนาที่ปลูกแบบใช้เคมีทั่วไปเพื่อให้คุ้มกับกำลังการผลิต ภายใต้วิธีการบริหารจัดการไม่ให้ข้าวอินทรีย์ปนเปื้อนกับข้าวที่ปลูกแบบเคมี

ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่ม คือ ตลาดภายในประเทศ และตลาดต่างประเทศ โดยตลาดภายในประเทศมีบางส่วนที่กลุ่มขายเองโดยใช้ตรา **“ทุ่งรวงทอง”** โดยขายตามร้านค้าในเมือง เครือข่ายสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดจันทบุรี ขายตรงให้กับผู้บริโภคในเขตกรุงเทพและปริมณฑล และเข้าร่วมกิจกรรมตลาดสีเขียว รวมถึงตลาดในเมืองยโสธรบริเวณหน้าศาลากลางจังหวัด ส่วนตลาดต่างประเทศทางกลุ่มจำหน่ายให้สหกรณ์กรีนเนท จำกัด เป็นตัวแทนส่งออกไปยังประเทศเยอรมัน สวีเดน และอิตาลี

สิ่งที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์

หลังจากพลิกชีวิตจากทำนาเคมีสู่การทำนาอินทรีย์ ปัจจุบันคุณมั่นและเพื่อนสมาชิกมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีรายได้และความมั่นคงในอาชีพ โดยคุณมั่นเชื่อว่าจะสามารถรักษาอาชีพของบรรพบุรุษไว้สืบทอดให้ลูกหลานต่อไปได้อีกนาน และที่สำคัญการมีโรงสีข้าวของชาวอำเภอกุดชุมมาเกือบ 10 ปีนั้น เป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการดำเนินงานธุรกิจชุมชนที่มุ่งหวังให้ชาวบ้านที่เป็นสมาชิกทุกคนมีชีวิตที่ดีขึ้นทั้งด้านรายได้ และสุขภาพ แต่ด้วยการทำเกษตรอินทรีย์มีขั้นตอนที่ยุ่งยาก คุณมั่นจึงต้องการให้รัฐบาลมีนโยบายดูแลเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ โดยดูแลตั้งแต่การผลิตจนถึงการตลาด เพื่อป้องกันไม่ให้เกษตรกรบางส่วนหันกลับไปทำการผลิตแบบเคมีอีก รวมถึงสร้างแรงจูงใจให้เกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบใช้สารเคมีปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น

การจำหน่ายข้าวอินทรีย์ของกลุ่มเกษตรกรทำนา นาโส่

นางสุมณฑา เหล่าชัย

ชื่อสถานประกอบการ : อารยะฟาร์ม
ที่อยู่ : 108 หมู่ 18 ตำบลวังหลวง อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
โทรศัพท์ (มือถือ) : 09 6697 8057, 08 9274 8884

ทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์โดยไม่เอาเงินและปริมาณผลผลิตเป็นตัวตั้ง

หลังจากจบปริญญาตรี คุณสุมณฑา ก็ตัดสินใจประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยมีพื้นฐานของความเชื่อว่าในการทำเกษตร จะต้องมีความเคารพต่อพระแม่โพสพ พระแม่ธรณี พระแม่คงคา และแม่ผู้ให้กำเนิด รวมถึงในการทำการเกษตรของคุณสุมณฑาจะไม่เอาเงินและปริมาณผลผลิตเป็นตัวตั้ง แต่จะเน้นที่คุณภาพของผลผลิต เมื่อดำเนินการหาตลาดของตนเองได้สักระยะหนึ่งแล้ว คุณสุมณฑาจึงเริ่มจัดตั้ง **“อารยะฟาร์ม”** ขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อดำเนินการรวบรวมสมาชิกในชุมชนให้รวมกลุ่มกันเพื่อผลิตข้าวอินทรีย์

ก้าวเข้าสู่บทบาทผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

แนวคิดสำคัญของอารยะฟาร์ม คือ การสร้างมูลค่าให้กับข้าวในระบบอินทรีย์ และพัฒนาคุณภาพข้าว สร้างเอกลักษณ์เฉพาะให้กับสมาชิกผู้ปลูกข้าวอินทรีย์ได้ตระหนักถึงความปลอดภัย และการรับรองมาตรฐานที่เป็นระบบ โดยสิ่งสำคัญที่อารยะฟาร์มสนับสนุนให้กับเกษตรกร คือ การพัฒนาและปรับปรุงความหลากหลายของพันธุ์ข้าว และพันธุ์พืชอาหารท้องถิ่น และส่งเสริมให้เกษตรกรรวมกลุ่มหรือสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง ต้องทำไปพร้อม ๆ กันจึงจะเกิดพลัง โดยวิธีการจัดการแปลงของเกษตรกรแต่ละคนจะต้องมีพันธุ์พืชหรือมีเมล็ดพันธุ์เป็นของตนเอง จากนั้นต้องคิดค้นวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการแปลงนา

การขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์

อารยะฟาร์มใช้วิธีการรวบรวมข้าวเปลือกจากแปลงนาของสมาชิกปีละ 1 ครั้ง ประกอบด้วย ข้าวเปลือกจ้าวอินทรีย์ 240 ตัน ข้าวเปลือกเหนียวอินทรีย์ 10 ตัน และข้าวพื้นบ้าน เช่น ข้าวไรซ์เบอรี่ ปริมาณ 10 ตัน โดยสินค้าที่รับซื้อทั้งหมดจะต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand โดยมีเงื่อนไขการรับซื้อ คือ ตั้งราคาล่วงหน้าก่อนการผลิต โดยข้าวเปลือกอินทรีย์หอมมะลิ 105 จะให้ราคาสูงกว่าราคาตลาดทั่วไปกิโลกรัมละ 2-3 บาท ส่วนข้าวอินทรีย์

เครื่องสีข้าวขนาดเล็กของฟาร์ม

ข้าวอินทรีย์บรรจุถุงเพื่อรอการส่งมอบแก่ลูกค้า

พื้นบ้านชนิดสีดำและสีแดงจะประกันราคาข้าวเปลือกที่ 15-18 บาทต่อกิโลกรัม ตามคุณภาพข้าว เกษตรกรต้องนำผลผลิตมาขายที่ร้านอารยะฟาร์ม ทั้งนี้ ทางอารยะฟาร์มส่งเสริมให้เกษตรกรใช้เมล็ดพันธุ์ที่มีการคัดเลือกเองภายในกลุ่มและกำหนดให้สมาชิกเก็บเกี่ยวในระยะพลับพลึง เนื่องจากจะทำให้เมล็ดมีคุณภาพที่ดี

ช่องทางการจำหน่าย ปัจจุบันลูกค้าของอารยะฟาร์ม ได้แก่ ผู้บริโภคในเมือง ตัวแทนจำหน่าย และร้านค้าปลีกทั้งในกรุงเทพและทั่วทุกภาคผ่านโครงการผูกปิ่นโตข้าว ส่วนลูกค้าเป้าหมายในอนาคต อารยะฟาร์มจะขยายตลาดในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง รวมถึงธุรกิจโรงแรม ร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีก ร้านโอทอป ร้านประชารัฐ และรีสอร์ทภายในจังหวัดร้อยเอ็ดและจังหวัดใกล้เคียง

แนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของอารยะฟาร์ม ในอนาคตตลาดมีความต้องการข้าวอินทรีย์เพิ่มขึ้น ซึ่งอารยะฟาร์มมีเป้าหมายในการผลิตข้าวกล้องหอมมะลิ 105 และข้าวขาวหอมมะลิ 105 ในปริมาณอย่างละ 100 ตัน ข้าวซ้อมมือ (เหนียวดำ/แดง) ข้าวกล้องสีดำ ข้าวกล้องแดง และข้าวกล้องผสม ปริมาณอย่างละ 20 ตัน โดยสินค้าทั้งหมดจะต้องได้รับมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

แนวคิดของอารยะฟาร์มเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

คุณสุมณฑา ให้ความเห็นว่า การทำเกษตรอินทรีย์เป็นความประณีตเฉพาะ ต้องมีระบบการพัฒนาร่วมกันระหว่างผู้ผลิต (ชาวนา) ผู้แปรรูป (อารยะฟาร์ม) และผู้บริโภค โดยทั้งสามส่วนจะต้องมีการสื่อสารพูดคุยกันตลอดเพื่อหาข้อดีและข้อเสีย นำไปสู่การพัฒนาร่วมกัน เพื่อให้มีข้าวอินทรีย์ที่มีคุณภาพออกสู่ตลาด และผู้บริโภคเข้าถึงได้ในราคาที่ไม่แพง ที่สำคัญต้องเป็นแหล่งอินทรีย์จริง ๆ มีแปลงเกษตรให้ดูและตรวจสอบได้ตลอดปี และในเรื่องของพันธุ์ข้าว คุณสุมณฑาต้องการให้ชาวนาผู้ปลูกข้าวก้าวเดินตามบรรพบุรุษเพื่อรักษาวิถีชาวนาในแบบบรรพบุรุษไว้ ต้องการให้มีการอนุรักษ์พันธุ์ข้าว โดยชาวนาต้องเก็บพันธุ์ข้าวเอง และต้องเก็บพันธุ์ข้าวที่หลากหลายสายพันธุ์ เพราะปัจจุบันสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การมีพันธุ์ข้าวที่หลากหลายจะช่วยให้คัดเลือกสายพันธุ์ที่เหมาะสมในแต่ละสภาพอากาศและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลง

นางสาวส้มป่อย จันทร์แสง

ชื่อสถานประกอบการ : สหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด
ที่อยู่ : 88 หมู่ 7 บ้านทะนง ตำบลแกใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุรินทร์
โทรศัพท์ : 0 4404 0180

ความเป็นมาของสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด

คุณส้มป่อย จันทร์แสง ในฐานะผู้จัดการของสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสหกรณ์ฯ โดยเริ่มจากสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด ได้ถือกำเนิดขึ้นจากความพยายามในการสร้างระบบการค้าที่เป็นธรรม เพื่อส่งเสริมการพึ่งตนเองของเกษตรกรรายย่อยผู้ผลิตข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์ โดยยึดหลักการเบื้องต้นว่า **“เมื่อมีการผลิตก็ต้องมีการทำตลาด”**

สำหรับตลาดทางเลือกจังหวัดสุรินทร์มี 2 ระดับ คือ ตลาดต่างประเทศ และตลาดท้องถิ่น ในช่วงแรกของการทำตลาดท้องถิ่นจะใช้ช่องทางการจำหน่ายกับโรงพยาบาล หน่วยงานราชการ ร้านค้าเล็ก ๆ จนสามารถพัฒนามาเป็นตลาดนัดสีเขียว ซึ่งเป็นศูนย์กลางการจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์จากผู้ผลิตถึงผู้บริโภคโดยตรง เน้นการขายพืช ผัก ผลไม้ ตามฤดูกาลที่เกษตรกรปลูกเองในแปลงนา สิ่งสำคัญ คือ ต้องเป็นสินค้าเกษตรอินทรีย์เท่านั้น มีการจัดตั้งคณะกรรมการตลาดออกตรวจสอบคุณภาพสินค้าของสมาชิกทุก 3 เดือน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้บริโภค

ต่อมาทางสหกรณ์ฯ ต้องการขยายตลาดไปสู่ระดับประเทศและส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ สหกรณ์ฯ จึงต้องได้ขอรับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จากสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์แห่งประเทศไทย (มกท.) และการรับรองมาตรฐานการค้าที่มีความเป็นสากล เช่น Claro, SCT โดยได้รับมาตรฐาน IFOAM, EU, USDA รวมถึงต้องสามารถตรวจสอบมาตรฐานกระบวนการผลิต การรับรองมาตรฐานโรงสี โรงบรรจุภัณฑ์อย่างเคร่งครัด และต้องมีการบันทึกข้อมูลให้สามารถตรวจสอบย้อนหลังทุกขั้นตอน ตั้งแต่แปลงนาจนถึงกระบวนการแปรรูปได้

ในปี 2550 สหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ ได้ทำการส่งออกข้าวหอมมะลิเกษตรอินทรีย์ไปสู่ตลาดยุโรป สหรัฐอเมริกา และออสเตรเลีย แล้วประมาณ 100 ตัน นอกจากนี้ ทางจังหวัดสุรินทร์ เล็งเห็นแนวโน้มการเติบโตของตลาดข้าวหอมมะลิอินทรีย์ จึงได้ผลักดันให้มีการพัฒนาสินค้าโดยปรับรูปแบบให้ทันสมัย แปรรูปเป็นอาหารได้หลากหลายประเภท

ข้าวอินทรีย์ที่รวบรวมจากสมาชิก

สร้างแบบแผนวิถีเศรษฐกิจที่เกษตรกรมีส่วนร่วม

สหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด เป็นองค์กรของเกษตรกรที่ดำเนินงานในแนวทางเกษตรอินทรีย์ (เกษตรกรรมยั่งยืน) และระบบการค้าที่เป็นธรรม โดยมีการรับรองระบบการค้าที่เป็นธรรมจากองค์กรการค้าที่เป็นธรรมหรือ FLO และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์นานาชาติ ระบบสหกรณ์กองทุนข้าวสุรินทร์เป็นเสมือนสะพานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของชาวนารายย่อยสุรินทร์ ไปสู่ผู้บริโภคและพันธมิตรทั้งในยุโรปและอเมริกา รวมทั้งผู้บริโภคภายในประเทศเอง สร้างแบบแผนวิถีเศรษฐกิจที่เกษตรกรมีส่วนร่วม

สหกรณ์ฯ จึงนำเอาวิธีการ **“การค้าแบบเป็นธรรม (Fair Trade)”** มาใช้ โดยมีลักษณะของการเป็นหุ้นส่วนทางการค้า ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพูดคุย แลกเปลี่ยนแนวคิด ความโปร่งใส และการเคารพซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างให้เกิดความเสมอภาคทางการค้า ช่วยสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการทำให้เกิดเงื่อนไขทางการค้าที่ดีขึ้น และช่วยปกป้องสิทธิของผู้ผลิตและลูกจ้างที่ด้อยโอกาส โดยเฉพาะผู้ผลิตและลูกจ้างในประเทศที่กำลังพัฒนา องค์กร Fair Trade ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากผู้บริโภค มีการดำเนินกิจกรรมในการสนับสนุนผู้ผลิต การสร้างความรับรู้ให้กับสาธารณะและรณรงค์เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ และวิถีปฏิบัติของระบบการค้า ซึ่งเป็นจุดหลักที่สหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในสหกรณ์ฯ

ขั้นตอนในการรวบรวมสินค้าอินทรีย์

สหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด มีสมาชิกร่วมทำเกษตรอินทรีย์ทั้งหมดประมาณ 200 ครัวเรือน เป็นเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับสหกรณ์ฯ มีหลักการทางความคิด คือ การทำเกษตรที่ยั่งยืน และดูแลสุขภาพของตัวเกษตรกรเองและลูกค้าที่บริโภคข้าว สหกรณ์ฯ จะซื้อข้าวเปลือกประมาณ 500-600 ตันต่อปี จากสมาชิกที่ลงทะเบียนไว้ การแบ่งกลุ่มผลผลิตข้าวที่รับซื้อแบ่งเป็น “ข้าวปฐม” คือ ข้าวที่เกษตรกรแบ่งที่นาบางส่วนทดลองทำเกษตรอินทรีย์ “ข้าวมัธยม” คือ ผลผลิตข้าวที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยนมาทำอินทรีย์แล้ว 1 ปี “ข้าวมหาวิทยาลัย” คือ ผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของ EU แล้วสามารถส่งไปยุโรปโดยต้องทำเกษตรอินทรีย์มาแล้ว 24 เดือนขึ้นไป และ “ข้าวดอกเตอร์” คือ ผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ USDA สามารถส่งไปสหรัฐอเมริกาโดยต้องทำเกษตรอินทรีย์มาแล้ว 36 เดือนขึ้นไป

การจำหน่ายและแนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด ส่งสินค้าไปจำหน่ายต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 80 ที่เหลืออีกประมาณร้อยละ 20 จำหน่ายภายในประเทศ แนวโน้มความต้องการจากต่างประเทศมีสูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศในแถบยุโรป เช่น สวิตเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งทางสหกรณ์เกษตรอินทรีย์กองทุนข้าวสุรินทร์ จำกัด ได้มีข้อตกลงทำการตลาดร่วมกันในรูปแบบ Fair Trade อยู่แล้ว รวมทั้งมีตลาดเพิ่มในอีกหลายประเทศในเอเชียที่ซื้อขายร่วมกัน อาทิ สิงคโปร์ และฮ่องกง

แนวคิดของผู้ประกอบการต่อธุรกิจเกษตรอินทรีย์

ธุรกิจเกษตรอินทรีย์เป็นธุรกิจที่สามารถขยายตลาดไปได้อีก ในอดีตลูกค้า 80-90% จะเป็นลูกค้าจากต่างประเทศ แต่ในปัจจุบันผู้บริโภคในประเทศเริ่มสนใจในเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพ ส่งผลให้ธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและนอกประเทศสามารถขยายตัวได้อีก

ผลิตภัณฑ์แปรรูปของสหกรณ์ฯ

นายพุทธไนย ตันมณี

ชื่อสถานประกอบการ : วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพรบ้านเกาะลอย
ที่อยู่ : 36 หมู่ 12 บ้านเกาะลอย ถนนทรัพย์เจริญ ตำบลแก่งหางแมว อำเภอแก่งหางแมว จังหวัดจันทบุรี
โทรศัพท์ : 08 1984 2355, 08 1619 2766

จุดเริ่มต้นในการเป็นผู้ประกอบการธุรกิจผลผลิตเกษตรอินทรีย์

คุณพุทธไนย ตันมณี ในฐานะผู้แทนวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพรบ้านเกาะลอย ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนฯ ดังนี้ เริ่มต้นจากเกษตรกรในหมู่บ้านต้องออกไปรับจ้างแกะเปลือกกุ้งที่อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ได้ค่าจ้างเป็นค่าแรงขั้นต่ำ ต้องออกจากบ้านแต่เช้ามีรถมารับออกไปทำงานพร้อมกัน เวลากลับถ้าเกษตรกรบางรายต้องทำงานล่วงเวลา เกษตรกรคนที่ไม่ได้ทำก็ต้องอยู่รอเพื่อขึ้นรถกลับมาพร้อมกัน จึงมีความคิดอยากช่วยเหลือเกษตรกร โดยที่คุณพุทธไนยเองมีความรู้ด้านแพทย์แผนไทยอยู่แล้ว จึงได้ตั้ง **“วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพรบ้านเกาะลอย”** เพื่อดำเนินการผลิตสมุนไพรอินทรีย์และแปรรูปที่เป็นผลิตภัณฑ์อินทรีย์ออกจำหน่าย นับเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชน ส่งเสริมการพึ่งตนเอง และดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เกษตรกรในหมู่บ้าน ที่ผ่านมาคุณพุทธไนยเป็นกำลังหลักในการผลิตสินค้าแปรรูปอินทรีย์ ตั้งแต่เริ่มต้นการผลิตจนเก็บผลผลิตมาขายให้วิสาหกิจชุมชน และนำสมุนไพรมาแปรรูปในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งเครื่องดื่มแบบน้ำและแบบผง เพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า และเพิ่มช่องทางการตลาด

การรวบรวมผลผลิตเกษตรอินทรีย์

วิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพรบ้านเกาะลอย ดำเนินการวางแผนการผลิต ให้สอดคล้องกับทิศทางของตลาด สนับสนุนองค์ความรู้ให้เกษตรกร และให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหาให้เกษตรกร พร้อมลงตรวจเยี่ยมแปลง สุ่มตรวจแปลง ประเมิน ติดตามระบบการผลิต ตรวจสอบสินค้าให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนด

การรับซื้อผลผลิตอินทรีย์ แบ่งเป็น 2 ช่องทาง ได้แก่ รับซื้อจากเกษตรกรในหมู่บ้านที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจชุมชน และรับซื้อจากสวนเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand ภายในจังหวัดจันทบุรี โดยรับซื้อผลผลิตที่หลากหลาย เช่น มังคุด สมอไทย และสมอพิเภก

น้ำผลไม้และสมุนไพรแปรรูป

การแปรรูปผลผลิต การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ได้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์โดยควบคุมการผลิตทุกขั้นตอนให้ปลอดจากการปนเปื้อน และต้องไม่สูญเสียความเป็นเกษตรอินทรีย์ กระบวนการแปรรูปน้ำผลไม้และสมุนไพรเพื่อสุขภาพ ใช้กระบวนการแปรรูปที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ และคงคุณค่าทางโภชนาการและทางยาไว้ให้มากที่สุด มีการใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ร่วมกับเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่ ใช้เครื่องจักรมาช่วยในกระบวนการแปรรูป เพื่อเพิ่มคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ การผลิตมีประสิทธิภาพสูงและรวดเร็วขึ้น และลดต้นทุนการผลิต ทำให้ส่งสินค้าได้ทันตามความต้องการของลูกค้า

การจำหน่ายสินค้า มีการบริหารจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์โดยในช่วงต้นฤดูกาล ซึ่งผลไม้มีราคาสูง ใช้วิธีการจำหน่ายให้กับผู้รับซื้อทั่วไป สำหรับช่วงกลางฤดูกาลจนถึงปลายฤดูกาล ซึ่งเป็นช่วงที่ราคาผลผลิตตกต่ำ เนื่องจากมีผลผลิตออกสู่ตลาดจำนวนมาก ได้นำมาแปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่า ส่งจำหน่ายให้กับกลุ่มลูกค้าที่รักสุขภาพและชื่นชอบอาหารอินทรีย์ โดยส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มลูกค้าในกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ส่วนในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีจะจำหน่ายที่ร้านจันทรโภชนา ร้านฟาร์มสุข ร้านมะลิวรรณ และสวนสมุนไพรสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี จังหวัดระยอง อีกทั้งมีตัวแทนจำหน่ายทั่วทุกภาคของประเทศ โดยใช้ตราสินค้าว่า **“พุทธรักษา”** ทางกลุ่มวิสาหกิจสามารถผลิตผลไม้แปรรูปได้ตลอดทั้งปี เนื่องจากมีการเก็บวัตถุดิบไว้โดยการแช่แข็ง

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจเกษตรอินทรีย์

คุณพุทธไนย มีแนวคิดว่าธุรกิจเกษตรอินทรีย์เป็นที่ธุรกิจที่มีโอกาสขยายตลาดไปได้อีก เพราะในปัจจุบันผู้บริโภคสนใจเรื่องการบริโภคอาหารปลอดภัยเพื่อสุขภาพมากขึ้น และที่ผ่านมาร้อยละ 80-90 จะเป็นลูกค้าจากต่างประเทศ แนวทางที่จะทำให้เกิดการพัฒนาด้านเกษตรอินทรีย์ คือ เกษตรกรต้องมีการรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เพื่อสุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เป็นการเพิ่มมูลค่าผลผลิต เพิ่มช่องทางการตลาด และทำให้เกษตรกรไม่ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาสินค้าเกษตรในช่วงที่ผลผลิตออกกระจุกตัว

ผลิตภัณฑ์แปรรูปของวิสาหกิจชุมชนกลุ่มผู้ผลิตพืชสมุนไพรบ้านเกาะลอย

นายเจษฐ์ นิ่มสุวรรณ

ชื่อสถานประกอบการ : โรงสีไฟไทยสมบูรณ์
ที่อยู่ : 45 หมู่ 1 ตำบลสนามแจง อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี
โทรศัพท์ : 08 6324 4157, 0 3647 1234
โทรสาร : 0 3647 1679

ก้าวเข้าสู่บทบาทผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

คุณเจษฐ์ นิ่มสุวรรณ์ ในฐานะผู้แทนของโรงสีไฟไทยสมบูรณ์ ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการข้าวอินทรีย์ของโรงสีไฟไทยสมบูรณ์ โดยเริ่มจากในอดีต ช่วงที่สถานการณ์ราคาข้าวตกต่ำ สวนทางกับค่าครองชีพ และต้นทุนในการทำนาก็มีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรเริ่มปรับเปลี่ยนมาปลูกข้าวแบบอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีต้นทุนที่ต่ำกว่าการปลูกแบบใช้สารเคมี ประกอบกับทำให้ผลผลิตที่ได้มีคุณภาพดี ปลอดภัยต่อชีวิตผู้ผลิตและผู้บริโภครวมถึงสิ่งแวดล้อมรอบข้างด้วย แต่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีทักษะ ความถนัดในด้านการตลาด และช่องทางการจำหน่ายสินค้า โรงสีไฟไทยสมบูรณ์จึงได้นำแนวคิดข้างต้นเข้ามาคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่มีศักยภาพในการผลิตสินค้าแบบอินทรีย์ ซึ่งต้องใช้ความเอาใจใส่ในการผลิตเป็นอย่างมาก โดยรวบรวมเกษตรกรที่มีแนวคิดที่ตรงกันมาส่งเสริมทักษะการปลูกข้าวแบบอินทรีย์ และช่วยหาช่องทางการจำหน่ายสินค้าเพื่อให้เกษตรกรสามารถจำหน่ายสินค้าได้ปริมาณมากขึ้น

การขับเคลื่อนธุรกิจสินค้าเกษตรอินทรีย์

โรงสีไฟไทยสมบูรณ์ ได้รวบรวมข้าวอินทรีย์จากกลุ่มเกษตรกร โดยมีการส่งเสริมองค์ความรู้เพิ่มเติมให้ เช่น จัดหาหนังสือที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ บทความทางอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ กรมการข้าว เพื่อเป็นที่ปรึกษาด้านข้อมูลในการช่วยเหลือเกษตรกรแก้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาโรคแมลงศัตรูข้าว เป็นต้น รวมทั้งมีการลงสำรวจแปลงนาเพื่อติดตามผลลัพธ์ร่วมกับทางเกษตรกร

ปัจจุบันโรงสีไฟไทยสมบูรณ์ มีสมาชิกจำนวน 7 ราย รวมพื้นที่ 150 ไร่ โดยกลุ่มนี้ได้ผ่านการรับรองตามมาตรฐาน Organic Thailand ในระยะปรับเปลี่ยน สืบเนื่องจากความสำเร็จของสมาชิกส่งผลให้มีเกษตรกรให้ความสนใจในแนวทางนี้เพิ่มขึ้น โดยมีเกษตรกรรายใหม่อยู่ระหว่างขอการรับรองมาตรฐานเพิ่มอีก 13 ราย รวมพื้นที่มากกว่า 500 ไร่ โดยการพิจารณาเบื้องต้นในการคัดเลือกเกษตรกรที่จะมาเป็นผู้ผลิตข้าวอินทรีย์จะพิจารณาจากข้อมูลในอดีต เช่น ผลผลิตที่เคยผลิตได้ เป็นต้น โดยในปัจจุบันรับซื้อข้าวอินทรีย์พันธุ์ข้าวไรซ์เบอรี่และข้าวหอมมะลิ

เงื่อนไขการรับซื้อข้าวของโรงสีไฟไทยสมบูรณ์ คือ จะรับซื้อข้าวอินทรีย์จากกลุ่มเกษตรกรที่ได้ตกลงไว้ล่วงหน้า และมีการกำหนดปริมาณการรับซื้อและช่วงเวลาการส่งผลผลิตเพื่อให้ได้ข้าวที่มีคุณภาพดี โดยรับซื้อเฉพาะข้าวนาปี แล้วนำข้าวเปลือกมาลดความชื้น เพื่อให้ได้ข้าวเปลือกที่มีความชื้นเหมาะสม จากนั้นนำไปบรรจุใส่กระสอบแยกเป็นของเกษตรกรแต่ละรายเพื่อให้ง่ายต่อการตรวจสอบกรณีที่สินค้ามีปัญหา แล้วจึงทยอย

นำข้าวเปลือกเข้าสู่โรงสีข้าวอินทรีย์โดยเฉพาะ และสีเป็นข้าวกล้องบรรจุถุงขนาด 50 กิโลกรัม หรือถุงสุญญากาศ 1 กิโลกรัม ตามยอดการสั่งซื้อ โดยการจ้างแรงงานท้องถิ่นให้เป็นผู้บรรจุข้าวเพื่อสร้างรายได้ให้กับคนในพื้นที่ ทั้งนี้ โรงสีจะสีข้าวในปริมาณตามยอดการสั่งซื้อเท่านั้น เพื่อคงคุณภาพของข้าวไว้ให้ดีที่สุด

ช่องทางการจำหน่าย

โรงสีไฟไทยสมบูรณ์ บริหารจัดการผลผลิตของสมาชิกโดยจำหน่ายทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ สำหรับตลาดภายในประเทศ แบ่งออกเป็น 3 ช่องทาง ได้แก่ ร้านค้าส่ง เป็นร้านค้าที่ซื้อสินค้าจำนวนมากเพื่อนำไปขายให้ผู้ค้าปลีกรายย่อยขนาดเล็กทั่วไป เช่น ร้านขายของชำตามหมู่บ้าน แผงขายสินค้าในตลาดนัดชุมชน จำหน่ายออนไลน์ เป็นต้น โดยโรงสีจะขายส่งขนาดบรรจุถุงใหญ่ 50 กิโลกรัม และถุงสุญญากาศ 1 กิโลกรัม และร้านค้าปลีก เป็นร้านค้าขนาดเล็กที่อยู่ใกล้โรงสี โดยจำหน่ายแบบถุงสุญญากาศขนาด 1 กิโลกรัม รวมถึงขายให้ผู้บริโภคโดยตรวจ ซึ่งกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่มีขนาดเล็กและมีปริมาณการสั่งสินค้าไม่มาก โดยโรงสีจะจำหน่ายสินค้าภายใต้แบรนด์ **“ลิ้นจี่”** ซึ่งเป็นตราสินค้าของโรงสีไฟไทยสมบูรณ์เท่านั้น

สำหรับการขายนอกประเทศ จำหน่ายสินค้าผ่านผู้ส่งออกหรือผู้รวบรวมสินค้าส่งออก โดยบรรจุขนาดถุงใหญ่ 50 กิโลกรัม เท่านั้น

ข้าวอินทรีย์ภายใต้แบรนด์ “ลิ้นจี่”

เกษตรอินทรีย์ในมุมมองของโรงสีไฟไทยสมบูรณ์

ปัจจุบันแนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์มีกระแสตอบรับที่ดีมาก โดยเฉพาะกลุ่มผู้รักสุขภาพ ส่งผลให้ตลาดเกษตรอินทรีย์ยังมีแนวโน้นในการเติบโตที่ดี ทั้งนี้ เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ต้องมีใจรัก และยึดมั่นในการทำอินทรีย์เป็นสำคัญ ต้องคำนึงถึงคุณภาพของผลผลิตที่ได้ เพราะการทำเกษตรอินทรีย์ไม่เพียงแค่ช่วยลดต้นทุนในการเพาะปลูก แต่ยังช่วยให้สิ่งแวดล้อมโดยรวมได้รับการฟื้นฟู เนื่องจากไม่มีการใช้สารเคมี ส่งผลให้สุขภาพทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคดีขึ้นอีกด้วย

นายวิรัตน์ มุกดา

ชื่อสถานประกอบการ : บริษัท บลูริเวอร์ โปรดักส์ จำกัด
ที่อยู่ : 453-454 ถนนกาญจนบุรี-บ้านโป่ง ตำบลปากแรด อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
โทรศัพท์ : 09 8458 1413, 0 3221 0942
โทรสาร : 0 3222 1781

แนวคิดธุรกิจอินทรีย์ของบริษัท บลูริเวอร์ โปรดักส์ จำกัด

คุณวิรัตน์ มุกดา ในฐานะผู้แทนของบริษัท บลูริเวอร์ โปรดักส์ จำกัด ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของบริษัท บลูริเวอร์ โปรดักส์ จำกัด โดยเริ่มจากกระแสความตื่นตัวด้านสุขภาพที่ต้องการบริโภคอาหารธรรมชาติในต่างประเทศโดยเฉพาะแถบสหภาพยุโรปและญี่ปุ่นมีความต้องการบริโภคอาหารธรรมชาติ เกษตรอินทรีย์จึงเป็นทางเลือกสำหรับการผลิตที่ยั่งยืน อีกทั้งยังมีต้นทุนการผลิตต่ำ มีการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยไม่ใช้สารเคมี ทำให้ภาคเกษตรได้รับการมองอย่างมีคุณค่า บริษัทฯ จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ผลิตให้สามารถขยายการผลิต มีตลาดรองรับ และเพื่อเป็นแหล่งรวบรวมสินค้าให้บริษัทฯ ดำเนินธุรกิจการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เกิดความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ก้าวเข้าสู่บทบาทผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์

บริษัท บลูริเวอร์ โปรดักส์ จำกัด วางแผนรวบรวมสินค้าเกษตรอินทรีย์ตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ โดยมีการสอบถามเกษตรกรเกี่ยวกับความพร้อมในการผลิต ขนาดพื้นที่ ระบบน้ำ และความถนัดของเกษตรกร รวมถึงชนิดพืชที่ปลูก ซึ่งแผนการผลิตของเกษตรกรกับแผนการตลาดของบริษัทฯ ต้องมีความสอดคล้องกัน รวมถึงบริษัทฯ จะสนับสนุนความรู้ให้เกษตรกร ทั้งเรื่องระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ การรับรองมาตรฐาน ให้คำปรึกษาแนะนำและแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้แก่เกษตรกร พร้อมลงตรวจเยี่ยมแปลง สุ่มตรวจแปลง ประเมินติดตามระบบการผลิต ตรวจสอบสินค้าให้เป็นไปตามข้อกำหนดของบริษัทฯ เพื่อให้ได้ผลผลิตตามมาตรฐานที่กำหนด ส่วนการขนส่งทางบริษัทฯ จะมีรถห้องเย็นรับส่งสินค้าถึงฟาร์มเกษตรกร แต่หากเป็นพื้นที่ห่างไกลมากจะมีจุดรถห้องเย็นตั้งระหว่างทาง เพื่ออำนวยความสะดวกแก่เกษตรกรที่นำสินค้ามาส่ง หรือถ้าเกษตรกรสะดวกที่จะขนส่งสินค้ามายังบริษัทฯ ด้วยตัวเอง บริษัทฯ ก็จะจ่ายเงินค่าขนส่งให้เกษตรกร

การขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์

เกษตรกรจะรวบรวมสินค้าพืชผัก อาทิ ขมิ้นชัน ตะไคร้ กล้วยน้ำว้า ข้าวโพดฝักอ่อน มะเขือเปราะ พริกจินดาเขียว มะนาว และผักบุ้งจีน ส่งให้บริษัทฯ พร้อมทั้งทำการแจ้งรายการสินค้า ประมาณอาทิตย์ละ 2 ครั้ง เมื่อเกษตรกรส่งสินค้าให้บริษัทฯ โดยใช้บิลใบมอบสินค้าที่ระบุชนิดสินค้า น้ำหนัก และราคาเรียบร้อยแล้ว

หลังจากนั้นบริษัทฯ จะตรวจสอบสินค้าให้ได้ตามข้อกำหนด โดยมีการสุ่มตรวจ สินค้า ภาชนะบรรจุสินค้าเกษตรอินทรีย์ หากตรวจพบสินค้ามีความเสียหายที่เกิดจากเกษตรกร บริษัทฯ จะทำการแจ้งและส่งสินค้าคืนให้เกษตรกร โดยจ่ายเงินตามจำนวนสินค้าที่เหลือในอาทิตย์ถัดไป

โดยมีเงื่อนไขการรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ คือ เริ่มแรกบริษัทจะตั้งราคามาตรฐาน กำหนดระยะเวลา 1 ปี และในปีต่อไปจะทำการปรับราคาเพิ่มขึ้นให้แก่เกษตรกรประมาณ 20-40% ทั้งนี้ ราคารับซื้อจะพิจารณาจากชนิดสินค้า ความยากง่ายของการผลิต ต้นทุนการผลิตของเกษตรกร โดยเปรียบเทียบกับราคาตลาดกลาง เช่น ตลาดสี่มุมเมือง และตลาดศรีเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ บริษัทฯ ยังมีความต้องการสินค้าข้าวโพดฝักอ่อน ตะไคร้ ขมิ้นชัน กระเจี๊ยบเขียว และมะเขือพวง อย่างต่อเนื่อง

ปัญหาที่เกิดจากการรับซื้อสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่พบบ่อย คือ เรื่องมาตรฐานของสินค้าที่มักจะเกิดจากความไม่เข้าใจของเกษตรกรเรื่องปัจจัยที่นำมาใช้ในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพเกรดของสินค้ายังไม่ได้ตามเกณฑ์ ซึ่งบริษัทฯ ได้ทำการแก้ไขโดยให้เจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ ทำการตรวจเยี่ยมแปลงเกษตรกรเพื่อสุ่มตรวจ และประเมินสินค้า หากพบสิ่งที่ดำเนินการไม่ถูกต้อง เจ้าหน้าที่ของบริษัทฯ จะให้คำปรึกษาแนะนำทันที เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เป็นไปตามมาตรฐานข้อกำหนดของบริษัทฯ รวมถึงร่วมวางแผนการผลิตกับเกษตรกรเพื่อให้ผลผลิตของเกษตรอินทรีย์มีความต่อเนื่อง

สินค้าเกษตรอินทรีย์ของบริษัทฯ จะนำไปจำหน่ายที่ท็อปส์ ซุปเปอร์มาเก็ตสำนักงานใหญ่ ร้านค้าอาหารสุขภาพของจังหวัดกาญจนบุรี ห้างสรรพสินค้าโรบินสันจังหวัดกาญจนบุรี และส่งออกข่า ตะไคร้ ขมิ้น และใบมะกรูด ไปยังประเทศแถบสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ เยอรมันนี รวมทั้งประเทศญี่ปุ่น ส่วนข้าวโพดหวาน และผักบุ้ง ส่งออกไปยังประเทศกัมพูชา ซึ่งสินค้าที่ส่งออกจะเป็นสินค้าที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน IFOAM และ EU รวมถึงระบบรับรองของแคนาดา

ผักอินทรีย์ที่บริษัทฯ รวบรวม

ผลิตภัณฑ์แปรรูปของบริษัทฯ

ธุรกิจเกษตรอินทรีย์ สามารถทำให้เศรษฐกิจด้านการเกษตรมีความฟื้นตัวและยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์ คือ สามารถทำให้เศรษฐกิจในภาคเกษตรฟื้นตัวและยั่งยืน ในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำภาคการเกษตรไม่ขาดดุลการค้า รวมถึงเกษตรอินทรีย์ส่งผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกร และผู้บริโภค ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศมีความสมดุลและยั่งยืน โดยมองว่าตลาดยังมีโอกาสขยายตัวสูง โดยเฉพาะตลาดต่างประเทศยังมีความต้องการมาก แต่ปริมาณสินค้าเกษตรอินทรีย์ปัจจุบันมีไม่เพียงพอต่อการจำหน่าย

ทั้งนี้ ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์เป็นสิ่งสำคัญ ต้องให้เจ้าหน้าที่และหน่วยงานภาครัฐมีความรู้ความเข้าใจเกษตรอินทรีย์ที่ถูกต้องมากขึ้น เกษตรกรควรมีความรู้เรื่องการจัดการฟาร์ม เรื่องปัจจัยการผลิต และเมล็ดพันธุ์ต้องไม่ใช่ GMO วิธีการใช้สารชีวภัณฑ์ รวมทั้งควรสนับสนุนส่งเสริมการผลิตสารชีวภัณฑ์ที่มีคุณภาพ

นายสฤษดิ์ โชติช่วง

ชื่อสถานประกอบการ : วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน
ที่อยู่ : 49/1 หมู่ 2 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเกาะพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี
โทรศัพท์ : 08 9593 1513

คุณสฤษดิ์ โชติช่วง ในฐานะผู้แทนของวิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของวิสาหกิจชุมชนฯ ดังนี้ วิสาหกิจชุมชนชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงัน ได้จดทะเบียนการจัดตั้งกลุ่มเมื่อปี 2554 โดยมีประธานกลุ่ม คือ นายสฤษดิ์ โชติช่วง ปัจจุบันวิสาหกิจชุมชนฯ มีสมาชิก 60 ราย พื้นที่ปลูกมะพร้าวของสมาชิกรวมประมาณ 400 ไร่ มีสมาชิกกลุ่มที่ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ 18 ราย พื้นที่ในการผลิตมะพร้าวอินทรีย์รวม 167 ไร่ กิจกรรมที่กลุ่มฯ ได้ร่วมกันดำเนินการ คือ การเพาะปลูกมะพร้าวสวน และรวบรวมผลผลิตเพื่อแปรรูปเป็นมะพร้าวแห้งและน้ำมันมะพร้าว โดยในรอบการผลิตหนึ่งปีมะพร้าวจะให้ผลผลิตประมาณ 90 ผลต่อต้น (พื้นที่ปลูกเฉลี่ย 20 ต้นต่อไร่) ลักษณะพิเศษของสินค้าของกลุ่ม คือ ได้รับการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ Organic Thailand และได้รับการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications: GI) เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2555

อีกทั้ง สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ได้สรุปผลการประเมินศักยภาพของกลุ่มฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยในปีงบประมาณ 2560 สมาชิกกลุ่มและชาวสวนมะพร้าวเกาะพะงันยังได้เข้าร่วมโครงการเกษตรแปลงใหญ่ตามนโยบายรัฐบาลเพื่อร่วมกันบริหารจัดการผลผลิตมะพร้าวเกาะพะงันแบบครบวงจร และมีการรับสมาชิกกลุ่มฯ เพิ่มอีกรวมมีสมาชิก 60 ราย ซึ่งคาดว่าจะผ่านการรับรองมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งสิ้น 58 ราย

การบริหารจัดการสินค้า

กิจกรรมหลักของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ที่สมาชิกได้ทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านการผลิตเกษตรอินทรีย์ ซึ่งมีประธานกลุ่มเป็นผู้นำและผู้ประสานงานหลักระหว่างสมาชิกและเครือข่ายในการถ่ายทอดเทคโนโลยี การผลิตและการแปรรูปสินค้าอยู่เป็นประจำ นอกจากนี้สมาชิกกลุ่มอินทรีย์บางรายยังร่วมกันนำผลผลิตของตนเองมาแปรรูปเป็นมะพร้าวแห้งและน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น โดยในการรวบรวมผลผลิตที่จะนำมาแปรรูป จะต้องผ่านการคัดเลือกและตรวจสอบผลผลิตที่มีคุณภาพ โดยนำไปแปรรูปน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็นที่กลุ่มเกษตรกรเครือข่ายในพื้นที่ สำหรับผลผลิตสดของเกษตรกรสมาชิกจะแยกกันขายที่สวน โดยพ่อค้าคนกลางจะเข้ามารับซื้อในสวนของเกษตรกรแต่ละราย มีราคารับซื้อและค่าจ้างจัดเก็บผลผลิตเหมือนกันตามฤดูกาล ในขณะที่ผลผลิตแปรรูปส่วนใหญ่จะนำไปจำหน่ายในตลาดหรือสถานที่ท่องเที่ยวภายในเกาะ และบางส่วนเกษตรกรจะนำไปขายนอกพื้นที่

แนวโน้มความต้องการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของกลุ่ม

ปัจจุบันความต้องการใช้มะพร้าวผลเพื่อการบริโภคโดยตรงในครัวเรือนมีแนวโน้มลดลง โดยผู้บริโภคนิยมซื้อกะทิกล่องสำเร็จรูปมากขึ้น เนื่องจากมีความสะดวกในการนำไปใช้ประกอบอาหารและหาซื้อได้ง่าย ในขณะที่ความต้องการใช้มะพร้าวในการแปรรูปมีอยู่อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะความต้องการใช้เนื้อมะพร้าวแห้งและกากมะพร้าวแห้งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นวัตถุดิบเข้าโรงงานกะทิ ผลิตน้ำมันมะพร้าว และอื่น ๆ ดังนั้น มะพร้าวอินทรีย์ของกลุ่มจึงเป็นที่ต้องการของตลาดและยังไม่เพียงพอ เนื่องจากพื้นที่แหล่งผลิตที่สำคัญมีแนวโน้มลดลงไปปลูกพืชอื่นทดแทนเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะปาล์มน้ำมันซึ่งให้ผลตอบแทนเร็ว ทั้งนี้เพื่อรักษาความมั่นคงทางด้านอาหารของประชากรเกาะพะงันและสนองความต้องการของตลาดที่เพิ่มขึ้น กลุ่มจึงได้กำหนดเป้าหมายขยายพื้นที่มะพร้าวอินทรีย์ในเกาะพะงันให้ได้ 1,500 ไร่ ภายในปี 2564

แนวคิดของประธานวิสาหกิจชุมชนฯ ต่อธุรกิจเกษตรอินทรีย์

ในมุมมองของประธานวิสาหกิจชุมชนฯ มีความเห็นต่อธุรกิจเกษตรอินทรีย์โดยทั่วไปว่ามีแนวโน้มขยายตัวได้มากขึ้น โดยเฉพาะโอกาสจากการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและกลุ่มผู้บริโภคที่รักสุขภาพ สำหรับอุดมการณ์และความคาดหวังของกลุ่ม คือ การทำสวนมะพร้าวอินทรีย์อย่างยั่งยืน อนุรักษ์มะพร้าวพันธุ์พื้นเมืองของเกาะพะงัน และผลักดันการต่อยอดสินค้าให้มีมูลค่าเพิ่ม และได้ราคาสูงขึ้นด้วยการแปรรูปและพัฒนาผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์มะพร้าวอินทรีย์แปรรูป

นางสายสุนีย์ เกื้อแก้ว

ชื่อสถานประกอบการ : สหกรณ์การเกษตรแม่บ้านภักดีร่วมใจ จำกัด
ที่อยู่ : 209 หมู่ 6 ตำบลดอนประดู่ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 09 3773 2115

รวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาราคาข้าวตกต่ำ

คุณสายสุนีย์ เกื้อแก้ว ในฐานะผู้แทนของสหกรณ์การเกษตรแม่บ้านภักดีร่วมใจ จำกัด ได้ถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ของสหกรณ์การเกษตรฯ โดยเริ่มจากทุกคนประสบกับปัญหาขายผลผลิตข้าวได้ในราคาที่ตกต่ำ จึงต้องการรวมกลุ่มเพื่อบริหารจัดการผลผลิตและสร้างพลังในการต่อรองด้านราคาที่ปกติจะถูกกำหนดโดยผู้รับซื้อหรือโรงสี ที่ผ่านมาเกษตรกรจำเป็นต้องขายเพราะมีภาระค่าใช้จ่ายในการลงทุน อาทิ ค่าเตรียมดิน ค่าปุ๋ย ค่าเกี่ยวข้าว รวมถึงค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการส่งเสียให้ลูกเรียนหนังสือ สมาชิกสหกรณ์จึงมีความคิดที่จะบริหารจัดการผลผลิตและต้องการกำหนดราคาขายกันเอง พร้อมทั้งต้องการส่งเสริมให้สมาชิกทำเกษตรแบบอินทรีย์เพื่อปรับสภาพดินที่แข็งกระด้างเสื่อมสภาพให้กลับมาสู่สภาพเดิม หลังจากที่มีการทำนาโดยใช้สารเคมีมาเป็นเวลานาน อีกทั้ง การทำเกษตรอินทรีย์ยังช่วยลดต้นทุนการผลิต ทำให้สมาชิกสหกรณ์มีเงินเหลือเพื่อนำมาใช้จ่ายในครัวเรือน

การขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์

สหกรณ์การเกษตรฯ จะทำการรวบรวมผลผลิตของสมาชิกสหกรณ์ จำนวน 50 คน และเครือข่ายที่เกี่ยวข้องประมาณ 50 คน ในปริมาณ 600 ตัน/ปี ผลผลิตที่รวบรวมประกอบด้วย ข้าวสังข์หยด ข้าวหอมปทุมธานี และข้าวหอมนิล โดยผลผลิตที่รับซื้อทั้งหมดจะต้องเป็นผลผลิตที่ผ่านการรับรองมาตรฐานข้าวอินทรีย์

ในช่วงของการปรับเปลี่ยนการผลิต สหกรณ์การเกษตรฯ ได้รับซื้อผลผลิตข้าวเปลือกจากสมาชิกเพื่อแปรรูปและส่งจำหน่าย โดยกลุ่มจัดซื้อในราคาที่สูงกว่าราคาที่รับซื้อทั่วไปในท้องตลาด ประมาณตันละ 300 บาท ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น ปัจจุบันปริมาณผลผลิตข้าวสังข์หยดมีไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้บริโภค อย่างไรก็ตามการจำหน่ายสินค้ายังมีปัญหา เนื่องจากข้าวสังข์หยดที่ผลิตทั่วไปมีราคาที่ต่ำกว่า ทำให้เกิดการเปรียบเทียบด้านราคาขายระหว่างข้าวสังข์หยดทั่วไปกับข้าวสังข์หยดอินทรีย์

ผลิตภัณฑ์ข้าวอินทรีย์แปรรูป

ที่ผ่านมาศูนย์วิจัยข้าวพัทลุง กรมการข้าว ได้เข้ามาแนะนำสมาชิกเรื่องการขอใบรับรองการทำข้าวอินทรีย์ โดยแนะนำเกี่ยวกับการทำแนวกันชน เพื่อป้องกันสารเคมีจากพื้นที่เพาะปลูกข้างเคียงด้วยวิธีการทำคันคูน้ำล้อมรอบแปลงนา รวมถึงการจัดการข้าวพันธุ์ โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกจนถึงการเก็บเกี่ยวและดูแลเก็บรักษาผลผลิตให้มีคุณภาพอยู่เสมอ ปัญหาเรื่องการขอรับใบรับรองที่พบได้บ่อยในพื้นที่ คือ บางปีได้เกิดภาวะน้ำท่วม ทำให้เกิดการปนเปื้อนจากภายนอกแปลง ซึ่งไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการประเมินตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

ข้อคิดเห็นต่อธุรกิจเกษตรอินทรีย์

ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความสนใจในการผลิตข้าวอินทรีย์ เพราะนอกจากจะมีผลดีต่อสุขภาพของตัวเกษตรกรเองแล้ว ยังเป็นผลดีต่อสภาพแวดล้อม ดินไม่เสื่อมสภาพ ทำให้ระบบนิเวศ กุ้ง หอย ปู ปลา กลับมาอาศัยในนาข้าว สามารถนำมาเป็นอาหารและลดรายจ่ายได้อีกช่องทางหนึ่ง

นายวุฒิชัย ผอมทอง

ชื่อสถานประกอบการ : ทรัพยฯ พัทลุงเกษตรอินทรีย์
ที่อยู่ : 203 หมู่ 2 ตำบลเขาเจียก อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง
โทรศัพท์ : 08 8790 0727

จุดมุ่งหมายของการประกอบธุรกิจเกษตรอินทรีย์

เพื่อให้เกษตรกรหรือบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มีแหล่งซื้อปัจจัยการผลิต ซึ่งปกติไม่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด หรือถ้ามีราคาก็จะสูงและไม่มีการแนะนำวิธีการใช้ จึงมีความคิดที่จะทำอะไรบางอย่างเพื่อให้มีการจำหน่ายสินค้าเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์เกิดขึ้นในพื้นที่

ในอดีต คุณวุฒิชัย ผอมทอง ทำงานบริษัทเอกชน และมีโอกาสได้รับเชิญให้ไปบรรยายในเรื่องเกี่ยวกับการทำเกษตรอินทรีย์หลายครั้ง ซึ่งแต่ละครั้งมีคนสนใจเข้ารับฟังและต้องการจะปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตมาเป็นเกษตรอินทรีย์จำนวนมาก ดังนั้น คุณวุฒิชัยจึงตัดสินใจทำธุรกิจเพื่อจำหน่ายปัจจัยในการผลิตเกษตรอินทรีย์ภายใต้ชื่อ **“ทรัพยฯ พัทลุงเกษตรอินทรีย์”** เพื่อตอบสนองความต้องการของเกษตรกรและผู้สนใจที่อยากทำเกษตรอินทรีย์

การขับเคลื่อนธุรกิจเกษตรอินทรีย์

จากการที่จังหวัดพัทลุงเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรให้ความสนใจในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์เป็นจำนวนมาก และภาครัฐก็ให้การสนับสนุนในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ บริษัทฯ จึงจัดหาปัจจัยการผลิต อาทิ เมล็ดพันธุ์ผักต่าง ๆ ได้แก่ พริก มะเขือ ถั่วฝักยาว แตงกวา และผลิตภัณฑ์จุลินทรีย์เพื่อการเกษตรต่าง ๆ เช่น จุลินทรีย์ย่อยสลายวัชพืช สารฟื้นฟูดินโวก้าอินทรีย์ จุลินทรีย์เพิ่มพลังดิน และอาหารเสริมพืชสูตรเข้มข้น จุลินทรีย์กำจัดศัตรูพืชและวัชพืชต่าง ๆ ปุ๋ยน้ำชีวภาพ รวมถึงขี้ไส้เดือน เพื่อทำเป็นดินปลูก ถังฉีดพ่นขนาดต่าง ๆ ซึ่งลูกค้าที่มาใช้บริการส่วนใหญ่เป็นคนที่ปลูกเพื่อบริโภคในครัวเรือนและมีบางรายที่ปลูกเพื่อนำผลผลิตจำหน่าย โดยทางร้านมีการแนะนำวิธีการปลูกและให้คำปรึกษาตลอดระยะเวลาโดยไม่คิดเงินเพิ่ม หากต้องการจำหน่ายผลผลิตก็สามารถแนะนำเครือข่ายให้ แต่ต้องเป็นผลผลิตที่ได้จากการผลิตตามคำแนะนำของทางร้านทุกประการ

ปัญหาอุปสรรคของการทำธุรกิจเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันแม้ว่ามีโครงการจากหน่วยงานภาครัฐให้การสนับสนุนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์จากหลายหน่วยงาน แต่ยังมีการจำหน่ายปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีในท้องตลาดเป็นจำนวนมากและหาซื้อได้ทั่วไป เช่น ปุ๋ยเคมี และสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ส่งผลให้การผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ขยายตัวอย่างช้า ๆ จึงเห็นควร

ให้ภาครัฐส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์ในทุกช่องทางโดยปลูกฝัง ให้ความรู้เกี่ยวกับประโยชน์ของการทำเกษตรอินทรีย์ จากวัยเด็กในชั้นเรียนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษา และสนับสนุนให้เกิดการผลิตในรูปแบบเกษตรอินทรีย์อย่างจริงจังมีการประชาสัมพันธ์ มีการจัดตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในระดับพื้นที่ ควบคู่กับการประชาสัมพันธ์ให้ทราบถึงโทษของสารเคมีตกค้างในผลผลิตเกษตรที่นำมาบริโภค

ข้อคิดเห็นของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อการทำเกษตรอินทรีย์

ปัจจุบันมีผู้สนใจทำการเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ดังนั้น ปัจจัยการผลิตจึงเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้ประกอบการควรคัดสรรปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพ ไม่ปนเปื้อนสารเคมี ส่งต่อยังเกษตรกรหรือผู้ผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้ผลิตสินค้าอินทรีย์ที่มีคุณภาพ ส่งผลดีต่อสุขภาพผู้ผลิต ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อม

ปัจจัยการผลิตของทรัพยากร พัทลุงเกษตร

ดำเนินการจัดทำโดย

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1 เชียงใหม่
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 2 พิษณุโลก
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 3 อุดรธานี
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 4 ขอนแก่น
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 5 นครราชสีมา
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 6 ชลบุรี
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 7 ชัยนาท
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 8 สุราษฎร์ธานี
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 9 สงขลา
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 10 ราชบุรี
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 11 อุบลราชธานี
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 12 นครสวรรค์
กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ■ OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS

ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0 2940 5550-1, 0 2940 5553-4

www.oae.go.th : เศรษฐกิจการเกษตรเพื่อประชาชน